VITT. EMANUELE III

Digitized by Google

BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EM. III
FONDO DORIA
I
303/2
NAPOLI

Digitized by Google

BIBLIOTECA NAZIONALE "VITTORIO EMANUELE III"
NAPOLI

QUINTUS CURTIUS.
QUINTE CURCE.
A LA HAYE.
CHEZ ALBERTS & VANDER KLOOT.

Q. CURTII RUFI
DE REBUS
ALEXANDRI
MAGNI
HISTORIA

Supplementis Freinshemii aucta, Commentariiſque Chriſtophori Cellarii, ac Indicibus, & figuris æneis inluſtrata.

TOMUS SECUNDUS.

HAGÆ COMITUM,
Typis ALBERTS & VANDER KLOOT.
MDCCXXVII.

Digitized by Google

T

[illegible]

QUINTI CURTII

DE

REBUS GESTIS

ALEXANDRI

MAGNI.

TOMUS SECUNDUS.

FONDO DORIA I 305
VA 1 1509341
Biblioteca Nazionale NAPOLI V. E. III

Q. CURTII.
DE
REBUS GESTIS
ALEXANDRI
MAGNI.

Summarium Libri Sexti.

I. PRÆLII *inter Lacedæmonios atque Macedones deſcriptio, & pax ab Alexandro victore Græcis, qui eo abſente defecerant, conceſſa.*

II. *Alexander bello invictus, otio & deliciis frangitur, unde rumor in caſtris, qui torpentem excitat.*

III. *Hortatoria Alexandri ad milites oratio, ut bellum in Aſia inchoatum perſequantur & abſolvant*

IV. *Zioberis miri fluminis deſcriptio. Alexander Nabarzani per literas ſalutem quærenti veniam pollicetur. Deinde mari*

Caſpio & Hircaniæ proximus, quoſdam Darii præfectos recipit in gratiam.

V. *Artabazo ſumma cum animi benevolentia excepto, Græcis qui Darium adjuverant parcit Alexander, & Mardorum gente debellatâ, Amazonicæ cujuſdam reginæ petitioni ſatisfacit.*

VI. *Macedones Alexandri offenduntur moribus; qui ut ſeditionem averteret, ad bellum Beſſo inferendum mentem convertit, quod & ſtratagemate inchoat: ac Satibarzanem quod defeciſſet, primum perſequitur: Barbaros à montibus fortiter diſpellit: Artacacnam expugnat.*

VII. *Conjurationem in Alexandrum Dymnus Nicomacho, hic per Ceballinum fratrem Alexandro detegit. Hinc mors Dymni, qui ipſe ſibi manus infert.*

VIII. *Amicorum regiorum conſilio, Philotas Parmenionis filius, conjurationis autor & particeps creditus, capitur, ac velato capite in regiam abducitur.*

IX. *De conjuratione adverſùs Philotam expoſtulatoria Alexandri ad milites oratio, coram quibus Philotas adductus, defenſionem parat.*

X. *Apologetica Philotæ oratio, qua conjurationis accuſationem prolixe refellit.*

XI. *Concio à quodam Belone accenſa, in Philotam ſurgit. Is paulo poſt, ut ſe cruciatibus liberaret, fictæ conjurationis circumſtantias aperit; cumque aliis qui accuſantur, ſaxis à Nicomacho obruitur.*

LI-

LIBER SEXTUS.

I. DUM ea per Aſiam gerun-tur, ne in Græcia quidem Macedoniaque tranquillæ res fuere. Regnabat apud Lacedemonios Agis Archidami filius, qui Tarentinis opem ferens ceciderat, eodem die quo Philippus Athenienſes ad Chæroneam vicit. Is Alexandri per virtutem æmulus, cives ſuos ſtimulabat, *ne Græciam ſervitute Macedonum diutiùs premi paterentur; niſi in tempore providerent, idem jugum ad ipſos tranſiturum eſſe. Adnitendum igitur, dum aliquæ adhuc Perſis ad reſiſtendum vires eſſent: illis oppreſſis, adverſus immanem potentiam fruſtra avitæ libertatis memores futuros.* Sic inſtinctis animis occaſionem belli ex commodo cœptandi circumſpiciebant. Igitur felicitate Memnonis invitati, conſilia cum ipſo miſcere adgreſſi ſunt; & poſtquam ille rerum lætarum initia, intempeſtiva morte deſtituit, nihilo remiſſiùs agebant. Sed ad Pharnabazum & Autophradaten profectus, Agis triginta argenti talenta, decemque triremes impetravit, quas Ageſilao fratri miſit, ut in Cretam navigaret, cujus

inſulæ cultores inter Lacedæmonios & Macedonas diverſis ſtudiis diſtrahebantur.

Legati quoque ad Darium miſſi ſunt, qui in uſum belli ampliorem vim pecuniæ, pluresque naves peterent. Atque hæc eorum cœpta clades ad Iſſum (nam ea intervenerat) adeo non interpellavit, ut etiam adjuverit. Quippe fugientem inſequutus Alexander in longinqua loca magis magiſque rapiebatur, & ex ipſo prælio mercenariorum ingens multitudo in Græciam fuga penetraverat; quorum octo millia Perſica pecunia conduxit Agis, eorumque opera pleraſque Cretenſium urb s recepit. Quum deinceps Memnon in Thraciam ab Alexandro miſſus, Barbaros ad defectionem impuliſſet, adque eam comprimendam Antipater exercitum ex Macedonia in Thraciam duxiſſet, opportunitate temporis ſtrenue uſi Lacedæmonii, totam Peloponneſum, paucis urbibus exceptis, in partes traxerunt, confectoque exercitu viginti millium peditum, cum equitibus bis mille, Agidi ſummam imperii detulerunt.

Antipater eâ re compertâ bellum in Thracia, quibus poteſt conditionibus componit; raptimque in Græciam regreſſus, ab amicis ſociiſque civitatibus auxilia cogit. Quibus convenientibus, ad quadraginta pugnatorum millia recenſuit. Advenerat & ex Peloponneſo valida manus: ſed quia dubiam ipſorum fidem reſciverat, diſſi-

diſſimulatâ ſuſpicione gratias egit, *quod ad defendendam adverſùs Lacedæmonios Alexandri dignitatem adfuiſſent: ſcripturum ſe id Regi, gratiam in tempore relaturo: in præſens nihil opus eſſe majoribus copiis: itaque domos redirent, fœderis neceſſitate expletâ.* Nuncios deinde ad Alexandrum mittit, de motu Græciæ certiorem facturos. Atque illi Regem apud Bactra demum conſecuti ſunt; quum interim Antipatri victoria & nece Agidis in Arcadia tranſactum eſſet.

Sanè jam pridem tumultu Lacedæmoniorum cognito, quantum tot terrarum ſpatiis diſcretus potuit, providerat: Amphoterum *cum Cypriis & Phœniciis navibus in Peloponneſum navigare*; Meneten *tria millia talentûm ad mare deferre* juſſerat, *ut ex propinquo pecuniam Antipatro ſubminiſtraret, quanta illum indigere cognoviſſet.* Probe enim perſpexerat quanti ad omnia momenti motûs iſtius inclinatio futura eſſet, quamquam deinceps accepto victoriæ nuncio ſuis operibus id diſcrimen comparans, *murium eam pugnam fuiſſe* cavillatus eſt. Ceterùm principia ejus belli haud improſpera Lacedæmoniis fuere. Juxta Corrhagum Macedoniæ caſtellum cum Antipatri militibus congreſſi victores exſtiterànt: & rei bene geſtæ fama etiam qui ſuſpenſis mentibus fortunam ſpectaverant, in ſocietatem eorum pertracti ſunt. Una ex Elæis Achæiſque urbibus Pellene fœ-

dus aſpernabatur; & in Arcadia Megalopolis, fida Macedonibus ob Philippi memoriam, à quo beneficiis adfecta fuerat. Sed haec arcte circumſeſſa, haud procul deditione aberat, niſi tandem Antipater ſubveniſſet. Is poſtquam caſtra caſtris contulit, ſeque numero militum alioque apparatu ſuperiorem conſpexit, quam primùm de ſumma rerum praelio contendere ſtatuit: neque Lacedaemonii detrectavere certamen. Ita commiſſa eſt pugna, quae rem Spartanam majorem in modum afflixit. Quum enim anguſtiis locorum, in quibus pugnabatur, confiſi, ubi hoſti nullum multitudinis uſum futurum credebant, animoſe congreſſi eſſent, atque Macedones impigre reſiſterent, multum ſanguinis fuſum eſt. Sed poſtquam Antipater integram ſubinde manum laborantibus ſuis ſubſidio mittebat; impulſa Lacedaemoniorum acies gradum pauliſper retulit. *

Quod conſpicatus Agis, cum cohorte Regia quae ex fortiſſimis conſtabat, ſe in medium pugnae diſcrimen immiſit (*a*), obtruncatiſque, qui promptiùs reſiſtebant, magnam partem hoſtium propulit. Cœperant fugere victores: & donec avidiùs ſequentes in planum deduxere (*b*), multi cadebant;

* *Quæ hactenus dicta ſunt, à J. Freinshemio.*

(*a*) *Se in medium* - - - His adnecti poſſunt Curtii prima, quæ ſuperſunt, hujus libri verba, *pugnæ diſcrimen immiſit, &c.*

(*b*) *In planum deduxere*] prœlium enim loco iniquo & anguſto committebatur.

bant; ſed ut primùm locus in quo ſtare poſſet, fuit, aequis viribus dimicatum eſt. Inter omnes tamen Lacedaemonios Rex eminebat, non armorum modò & corporis ſpecie, ſed etiam magnitudine animi, quo uno vinci non potuit. Undique, nunc cominùs, nunc eminùs petebatur; diuque arma circumferens, alia tela clypeo excipiebat, corpore alia vitabat (*c*): donec haſta femora perfoſſa plurimo ſanguine effuſo, deſtituere pugnantem. Ergo clypeo ſuo exceptum (*d*) armigeri raptim in caſtra referebant, jactationem vulnerum haud facile tolerantem. Non tamen omiſere Lacedæmonii pugnam; & ut primùm ſibi quam hoſti æquiorem locum capere potuerunt, denſatis ordinibus effuſe fluentem in ſe aciem excepere. Non aliud diſcrimen vehementius fuiſſe memoria proditum eſt. Duarum nobiliſſimarum bello gentium, exercitus pari marte pugnabant. Lacedæmonii vetera (*e*), Macedones præſentia decora (*f*) intuebantur: illi pro libertate, hi pro do-

(*c*) *Corpore alia vitabat*] corporis declinatione vitabat. Vide ſupra IV. 6.

(*d*) *Ergo clypeo ſuo exceptum*] Mos militaris, Vulneratos vel occiſos clypeo impoſitos in caſtra referre. Virgil X. v. 506.

Impoſitum ſcuto referunt Pallanta frequentes.

Adde de Juliano in Perſis vulnerato Philoſtorgium VII. 15. Zoſimum III. 29. 1.

(*e*) *Lacedæmonii vetera*] gloriam Peloponneſiaci belli & aliorum.

(*f*) *Præſentia decora*] Philippi & Alexandri res geſtas atque gloriam.

dominatione pugnabant: Lacedaemoniis Dux, Macedonibus locus deerat. Diei quoque unius tam multiplex caſus modò ſpem, modò metum utriuſque partis augebat, velut de induſtria inter fortiſſimos viros certamen aequante fortunâ.

Ceterùm anguſtiæ loci, in quo hæſerat pugna, non patiebantur totis congredi viribus; ſpectabant ergo plures, quam inierant prælium; & qui extra teli jactum erant, clamore invicem ſuos accendebant. Tandem Laconum acies langueſcere, lubrica arma ſudore vix ſuſtinens; pedem deinde referre cœpit urgente hoſte, ac certiùs fugere. Inſequebatur diſſipatos victor, & emenſus curſu omne ſpatium quod acies Laconum obtinuerat, ipſum Agim perſequebatur. Ille, ut fugam ſuorum, & proximos hoſtium conſpexit, deponi ſe juſſit (g): expertuſque membra an impetum animi ſequi poſſent, poſtquam deficere ſe ſenſit, poplitibus ſemet excepit; galeâque ſtrenue ſumptâ, clypeo protegens corpus, haſtam dextra vibrabat, ultro vocans hoſtem, *ſi quis jacenti ſpolia demere auderet.* Nec quiſquam fuit, qui ſuſtineret cominus congredi; procul miſſilibus appetebatur, ea ipſa in hoſtem retorquens: donec lancea nudo pectori infixa eſt; quâ ex vulnere evulſâ inclinatum ac deficiens caput cly-

(g) *Deponi ſe juſſit*] milites, a quibus portabatur, abire juſſit, & meliori ſe uſui patriæ ſervare: ipſe extremam pugnam experturus. *Diodorus.*

clypeo pauliſper excepit; deinde linquente ſpiritu pariter ac ſanguine, moribundus in arma procubuit. Cecidere Lacedæmoniorum v. millia, CCCLX; ex Macedonibus haud amplius CCC (*h*). Ceterùm, vix quiſquam niſi ſaucius revertit in caſtra. Hæc victoria non Spartam modò ſociosque ejus: ſed etiam omnes qui fortunam belli ſpectaverant (*i*), fregit.

Nec fallebat Antipatrum, diſſentire ab animis gratulantium vultus; ſed bellum finire cupienti opus erat decipi: & quamquam fortuna rerum placebat, invidiam tamen, quia majores res erant, quam quas præfecti modus caperet, metuebat. Quippe Alexander hoſtes vinci voluerat; Antipatrum viciſſe ne tacitus quidem (*k*) indignabatur: ſuæ demptum gloriæ exiſtimans, quidquid ceſſiſſet alienæ. Itaque Antipater, qui probe noſſet ſpiritum ejus, non eſt auſus ipſe agere arbitria victoriæ: ſed concilium Græcorum, *quid fieri placeret*, conſuluit. A quo Lacedæmonii, *nihil aliud quam ut oratores mittere ad Regem liceret*

(*h*) *Haud amplius CCC*] pravatus haud dubie locus. Diodorus enim cap. 63. *τρισχίλιοι καὶ πεντακόσιοι.* unde Tellierus expunctis CCC. in contextum recepit *tria millia.* Sic vero pro *amplius* erit *minus* ſcribendum, quod ille poſthabuit.

(*i*) *Qui fortunam ſpectaverant*] in quibus & Athenienſes erant, quieſcentes hoc bello. *Diodor. & Æſchin.*

(*k*) *Ne tacitus quidem*] *non occulte, ſed aperte indignabatur*, & pugnam hanc Antipatri contemtim *μυομαχίαν*, *murium pugnam* nominabat. *Plutarch. in Ageſil.* p. 604.

ceret precati, veniam (*l*) defectionis præter auctores impetraverunt. Megalopolitanis quorum urbs erat obſeſſa à defectione (*m*), Achæi & Ætoli (*n*) cxx. talenta dare juſſi ſunt. Hic fuit exitus belli, quod repente ortum, priùs tamen finitum eſt, quam Darium Alexander apud Arbela ſuperaret.

II. Sed ut primùm inſtantibus curis laxatus eſt animus, militarium rerum quam quietis otiique patientior: excepere eum voluptates; & quem arma Perſarum non fregerant, vitia vicerunt. Intempeſtiva convivia (*o*), & perpotandi pervigilandiq; inſana dulcedo, ludique, & greges pellicum, omnia in externum lapſa ſunt morem: quem æmulatus quaſi potiorem ſuo, po-

(*l*) *Precati veniam*] interponunt quidam cum Modio *haud gravatim*: Tellierus *gratis*, Eraſmus *grate*: quæ Freinshemius libros veteres ſequutus expunxit.

(*m*) *A defectione*] *poſt defectionem* Peloponneſiorum a fide Macedonibus promiſſa. Quidam malunt *pro* defectione, aliterque incidunt, ut cum ſequentibus cohæreat.

(*n*) *Achæi & Ætoli*] ſocii Lacedæmoniorum.

(*o*) *Intempeſtiva convivia*] Nulla in veterum libris *intempeſtiva* convivia exſtare, niſi vitio librariorum, & ubique *tempeſtiva* legendum eſſe, Salmaſius in Vopiſci Florian. extr. argumentis probat, ſuffragantibus non minori auctoritate viris Gronovio ad Quintiliani Declam. CCLX; Grævio ad Suetonii Calig. c. XLV. *Tempeſtiva* enim, hoc eſt, de medio die inita, in vitiis poſita erant, ut opus non ſit *intempeſtiva* illis opponi. Adde Lipſium in Taciti XIV. qui vero *intempeſtiva* admittit, ſed nocturna, tempeſtivis tanquam diurnis oppoſita: cui noſter obſtat conviviis ſive tempeſtivis legas ſive intempeſtivis, *dies noctesque* comſumtas tradens. Freinshemio ſunt intempeſtiva, quæ temporibus non conveniunt, inſtituta quando aliud agendum erat. Sed & hoc invitis, puto quos laudavi III. viris.

populariùm animos oculoſque pariter offendit, ut à pleriſque amicorum pro hoſte haberetur. Tenaces quippe diſciplinæ ſuæ, ſolitoſque parco ac parabili victu ad implenda naturæ deſideria defungi, in peregrina & devictarum gentium mala impulerat. Hinc ſæpiùs comparatæ in caput ejus inſidiæ: ſeceſſio militum & liberior inter mutuas querelas dolor: ipſius deindè nunc ira, nunc ſuſpiciones, quas excitabat inconſultus pavor: ceteraque his ſimilia, quæ deinde dicentur.

Igitur quum intempeſtivis conviviis dies pariter noctéſque conſumeret; ſatietatem epularum ludis interpolabat: non contentus artificum (*p*), quos è Græcia excitaverat; turba: quippe captivæ feminarum jubebantur *ſuo ritu canere*, inconditum & abhorrens peregrinis auribus carmen. Inter quas unam Rex ipſe conſpexit mœſtiorem quam ceteras; & producentibus eam verecunde reluctantem: excellens erat forma & formam pudor honeſtabat; dejectis in terram oculis, & quantum licebat, ore velato, ſuſpicionem præbuit Regi, nobiliorem eſſe, quam ut inter convivales ludos deberet oſtendi. Ergo interrogata *quænam eſſet? neptem ſe Ochi, qui nuper regnaſſet in Perſis, filio ejus genitam eſſe*, reſpondit; *uxorem Hyſtaſpis fuiſſe.* Propinquus hic Darii fuerat, magni & ipſe exer-

(*p*) *Artificum*] muſicorum, hiſtrionum, & id genus hominum.

exercitûs prætor. Adhuc in animo Regis tenues reliquiæ priſtini moris hærebant. Itaque fortunam regia ſtirpe genitæ, & tam celebre nomen reveritus; *non dimitti modò captivam, ſed etiam reſtitui ei ſuas opes* juſſit: *virum quoque requiri, ut reperto conjugem redderet.* Poſtero autem die praecepit Hephaeſtioni, *ut omnes captivos in regiam juberet adduci.* Ubi ſingulorum nobilitate ſpectatâ, ſecrevit à vulgo, quorum eminebat genus. Decem hi fuerunt; inter quos repertus eſt Oxathres Darii frater, non illius fortuna, quam indole animi ſui clarior. Sex & viginti millia talentûm proxima praeda redacta erant: è quis duodecim millia in congiarium militum (*q*) abſumpta ſunt. Par huic pecuniae ſumma cuſtodum fraude ſubtracta eſt. Oxydates erat nobilis Perſes, qui à Dario capitali ſupplicio deſtinatus, cohibebatur in vinculis; huic liberato Satrapiam Mediae attribuit: fratremque Darii recepit in cohortem amicorum, ómni vetuſtae claritatis honore ſervato.

Hinc in Parthienem (*r*) perventum eſt, tunc

(*q*) *Congiarium militum*] Quamquam diſtinguunt Latini ſæpenumero, ut *donativum* militi, *congiarium* plebi addatur (vid. Tacit. XII. 41. 3. Plinius Panegyr. 25.) tamen etiam laxiore uſu vocis, quæ militi donantur, congiaria ſunt. Quinctilianus VI. 3. etiam dona, quæ Auguſtus amicis miſit, *congiaria* vocat, additque *congiarium eſſe commune liberalitatis atque menſuræ.*

(*r*) *Hinc in Parthienen*] ſive Parthiam anguſtam illo tempore regionem, poſt, usque ad Caſpias pylas, ampliatam,

tunc ignobilem gentem; nunc caput omnium, qui poſt Euphratem & Tigrim amnes ſiti, rubro mari terminantur. Scythae regionem campeſtrem ac fertilem occupaverunt; graves adhuc accolae (*s*). Sedes habent & in Aſia: qui ſuper Boſphorum colunt, adſcribuntur Aſiae; at qui in Europa ſunt, à laevo Thraciae latere ad Boryſthenem, atque inde ad Tanaim alium amnem, recta plaga attinent. Tanais Europam & Aſiam medius interfluit. Nec dubitatur, quin Scythae, qui Parthos condidere, non à Boſphoro, ſed ex regione Europae (*t*) penetraverint. Urbs erat ea tempeſtate clara Hecatompylos, condita à Graecis (*u*): ibi ſtativa Rex habuit commeatibus

pliatam, *Strab. XI. p.* 354. Hinc Curtius Juſtino & Arriano conciliatur. Illi enim quum pylas prætergreſſum Darium in Parthiæ vico captum vinctumque tradunt, Parthiam ſui ævi, hoc eſt auctam ampliatamque intelligunt: Curtius autem Parthienen, ut Alexandri temporis anguſtis finibus circumſcripta erat.

(*s*) *Graves adhuc accolæ*] Divide Scythas: qui occupavere regionem, jam non erant accolæ; ſed incolæ; ceterorum demum pars accolebat.

(*t*) *Ex regione Europæ*] Cur vero non ex Aſiæ Scythia, quæ multo propinquior erat? Ut vero ſupra vidimus, familiaris error eſt Curtio, ut quæ ad Tanaim & Euxinum Pontum ſunt, regionibus tribuat, quæ circa Caſpium mare exiſtunt. Alioqui non negamus longinquiores migrationes Europæorum, quam vel a Tanai, vel Scythia, trans Boſporum in Europa ſita, in Parthienen. Quem vero Curtius *Boſporum* opponit, Aſiatica regio eſt, terra Cimmeriorum.

(*u*) *Condita a Græcis*] ſed quibus? nomen a Macedonibus impoſitum, largior: urbem jam tum Alexandri temporibus claram, a Græcis conditam fuiſſe, unde probabitur?

meatibus undique advectis. Itaque rumor ſ otioſi militis vitium, ſine auctore percrebruit; *Regem contentum rebus, quas geſſiſſet, in Macedoniam protinus redire ſtatuiſſe.* Diſcurrunt lymphatis ſimiles in tabernacula, & itineri ſarcinas aptant: ſignum datum crederes, ut vaſa colligerent. Totis caſtris tumultus hinc contubernales ſuos requirentium, hinc onerantium plauſtra, perfertur ad Regem. Fecerant fidem rumori temere vulgato Graeci milites, *redire* juſſi *domos*, quorum equitibus ſingulis denariorum ſena millia dono dederat. Ipſis quoque finem militiae adeſſe credebant.

Haud ſecus quam par erat territus Alexander, qui Indos atque ultima Orientis peragrare ſtatuiſſet; praefectos copiarum in praetorium contrahit: obortiſque lachrimis, *ex medio gloriæ ſpatio revocari ſe, victi magis, quàm victoris fortunam in patriam relaturum* conqueſtus eſt. *Nec ſibi ignaviam militum obſtare, ſed deorum invidiam* (a); *qui fortiſſimis viris ſubitum patriæ deſiderium admoviſſent, paullo poſt in eandem cum majore laude famaque redituris.* Tum

(*x*) *Deorum invidiam*] Impie & irreverenter: non autem præter morem gentilium hominum quibus ſolenne erat de diis ſuis ita ſentire atque dicere. Supra V. 8: *ſi juſta ac pia bella dii averſantur.* & VII. 7. 7. *deos quoque incuſans querebatur.* & 5. 10. *invidia deûm ereptum eſſe rebus humanis.* Florus I. 13. 1. de Gallorum Senonum incurſione, *ſive invidia deûm, ſive fato*, Rufus Feſtus c. 24. *Cari victoria ad invidiam cæleſtis indignationis pertinuiſſe credenda eſt.*

Tum verò pro ſe quiſque *operam ſuam* offerre: difficillima quaeque poſcere; polliceri *militum quoque obſequium, ſi animos eorum leni & apta ratione permulcere voluiſſet. Nunquam infractos* (y) *& abjectos receſſiſſe, quoties ipſius alacritatem & tanti animi ſpiritus haurire potuiſſent. Ita ſe facturum eſſe* reſpondit. *Illi vulgi aures præparent ſibi.* Satiſque omnibus, quae in rem videbantur eſſe, compoſitis; *vocari ad concionem exercitum* juſſit, apud quem talem orationem habuit.

III. *Magnitudinem rerum, quas geſſimus, milites, intuentibus vobis, minime mirum eſt, & deſiderium quietis, & ſatietatem gloriæ occurrere. Ut omittam Illyrios, Triballos, Bœotiam, Thraciam, Spartam, Achæos, Peloponneſum; quorum alia ductu meo, alia imperio auſpicioque* (z) *perdomui. Ecce orſi bellum ad Helleſpontum, Jonas, Æolidem ſervitio barbariæ impotentis exemimus; Cariam, Lydiam, Cappadociam, Phrygiam, Paphlagoniam, Pamphyliam, Piſidas, Ciliciam, Syriam, Phœnicem, Arme-*

(y) *Infractos & abjectos*] *infractos, valde fractos*, timidos, deſperantes, ut IN augeat, non minuat, vim ſimplicis. Vid. Virg. IX. Æn. v. 499. & Vell. Paterc. II. 37. & c. 39.

(z) *Ductu, imperio, auſpicioque*] *ductu*, quibus ipſe Rex præfuerat bellis: *imperio & auſpicio*, quæ per duces ſuos geſſerat. Adde principium lib. V. & ejuſdem libri cap. 9. Inſcriptio apud Plinium III. 20. *quod ejus ductu auſpiciisque gentes Alpinæ omnes ſub imperium P. R. ſunt redactæ.*

meniam, Perſidem, Medos, Parthienem habemus in poteſtate. Plures provincias complexus ſum, quam alii urbes ceperunt. Et neſcio, an enumeranti mihi, quædam ipſarum rerum multitudo ſubduxerit. Itaque ſi crederem ſatis certam eſſe poſſeſſionem terrarum, quas tanta velocitate domuimus; ego verò, milites, ad penates meos, parentem ſororeſque, & ceteros cives; vel renitentibus vobis erumperem: ut ibi potiſſimum parta vobiſcum laude & gloria fruerer; ubi nos uberrima victoriæ præmia exſpectant: liberorum, conjugum, parentumque lætitia; pax; quies, rerum per virtutem partarum ſecura poſſeſſio. Sed in novo, & (ſi verum fateri volumus) precario imperio (a), *adhuc jugum ejus rigida cervice ſubeuntibus Barbaris, tempore, milites, opus eſt, dum mitioribus ingeniis imbuantur, & efferatos mollior conſuetudo permulceat. Fruges quoque maturitatem ſtatuto tempore exſpectant: adeo etiam illa ſenſûs omnis expertia, tamen ſua lege miteſcunt. Quid? creditis tot gentes alterius imperio ac nomine adſuetas, non ſacris, non moribus, non commercio linguæ nobiſcum cohærentes; eodem prælio domitas eſſe, quo victæ ſunt? Veſtris armis continentur, non ſuis moribus,* &

(a) *Precario imperio*] Nullæ preces adhibitæ in ſubigendis barbaris: tanta tamen earum gentium multitudo erat, tantaque potentia ut fama potius & terrore, quam vi armorum numeroque Macedonum ſubjectæ ac domitæ eſſent.

& qui præſentes metuunt in abſentia hoſtes erunt. Cum feris beſtiis (b) *res eſt, quas captas & incluſas, quia ipſarum natura non poteſt, longior dies mitigat. Et adhuc ſic ago, tamquam omnia ſubacta ſint armis, quæ fuerunt in ditione Darii. Hircaniam Nabarzanes occupavit; Bactra non poſſidet ſolum parricida Beſſus, ſed etiam minatur: Sogdiani, Dahæ, Maſſagetæ, Sacæ, Indi ſui juris ſunt. Omnes hi, ſimul terga noſtra viderint, ſequentur. Illi enim ejuſdem nationis ſunt; nos alienigenæ & externi. Suis autem quique parent placidiùs, etiam quum is præeſt, qui magis timeri poteſt. Proinde, aut quæ cepimus, omittenda ſunt; aut quæ non habemus, occupanda. Sicut in corporibus ægris, milites, nihil quod nociturum eſt, medici relinquunt; ſic nos quidquid obſtat imperio, recidamus. Parva ſæpe ſcintilla contempta magnum excitavit incendium. Nihil tutò in hoſte deſpicitur* (c): *quem*

(b) *Cum feris beſtiis*] cum efferatis hominibus. Infra Clitus VIII. 1. *mittor ad feras beſtias, præcipitia ingenia ſortitas*, Sogdianos intelligens. Ignatius epiſt. ad Romanos, Ἀπὸ Συρίας μέχρι ῥώμης θηριομαχῶ - - - - ἐνδεδεμένος δέκα λεοπάρδοις, ὅ ἐςι ϛρατιωτικὸν τάγμα, quod ne novum gloſſema putes, interpretationis cauſſa adjectum, Hieronymi verſionem ex de Script. Eccleſ. libro adiungo: *ligatus cum decem leopardis, hoc eſt militibus.*

(c) *Nihil tuto in hoſte deſpicitur*] Livius XXI. 43, *Sæpe contemtus hoſtis cruentum certamen edidit.* Vellejus II. 118. *neminem* ait *celerius opprimi, quam qui nihil timet; & frequentiſſimum initium eſſe calamitatis, ſecuritatem.*

quem ſpreveris, valentiorem negligentiâ facies. Ne Darius quidem hereditarium Perſarum accepit imperium: ſed in ſedem Cyri, beneficio Bagoæ caſtrati hominis (*d*), *admiſſus, ne vos magnò labore credatis Beſſum vacuum regnum occupaturum.* Nos *verò peccavimus, milites, ſi Darium ob hoc vicimus, ut ſervo ejus traderemus imperium. Qui ultimum auſus ſcelus* (*e*), *Regem ſuum, etiam externæ opis egentem, certe, cui nos victores perperciſſemus; quaſi captivum in vinculis habuit: ad ultimum, ne à nobis conſervari poſſet, occidit. Hunc vos regnare patiemini? Quem equidem cruci adfixum videre feſtino, omnibus regibus gentibuſque fidei, quam violavit, meritas pœnas ſolventem. At hercule, ſi mox eundem Græcorum urbes aut* Helleſpontum *vaſtare, nunciatum erit vobis, quo dolore afficiemini, Beſſum præmia veſtræ occupaſſe victoriæ? Tunc ad repetendas res feſtinabitis; tunc arma capietis. Quanto autem præſtat territum adhuc & vix mentis ſuæ compotem opprimere? Quatridui nobis iter ſupereſt, qui tot proculca-*

(*d*) *Bagoæ caſtrati hominis*] Artaxerxem Ochum Perſarum regem Bagoas eunuchus & chiliarchus veneno ſuſtulit, & ceteris filiis interfectis minimum natu Arſen in ſolio collocavit. Hoc quoque poſt triennium dejecto, Darium Codomannum in faſtigium regni evexit. *Diodor. Sic. XVII. 5.*

(*e*) *Ultimum auſus ſcelus*] quo gravius admitti non poteſt: parridium nempe, quod infra XIII. 8. *ultimum facinus* vocatur. Seneca de Clem. I. 23. *multo minus audebant liberi nefas ultimum admittere, quamdiu ſine lege crimen fuit.* De parricidio autem ibidem diſſerit.

ſulcavimus nives; tot amnes ſuperavimus; tot montium juga tranſcurrimus. Non mare illud, quod exæſtuans iter (f) fluctibus occupat, euntes nos moratur; non Ciliciæ fauces & anguſtiæ includunt: plana omnia & prona ſunt. In ipſo limine victoriæ ſtamus. Pauci nobis fugitivi & domini ſui interfectores ſuperſunt. Egregium me hercule opus, & inter prima gloriæ veſtræ numerandum poſteritati famæque tradetis, Darii quoque hoſtis, finito poſt mortem ejus odio, parricidas eſſe vos ultos, neminem impium effugiſſe manus veſtras. Hoc perpetrato, quanto creditis Perſas obſequentiores fore, quum intellexerint, vos pia bella ſuſcipere, & Beſſi ſceleri, non nomini ſuo (g), iraſci?

IV. Summa militum alacritate ſubeuntium, *quocumque vellet, duceret*, oratio excepta eſt. Nec Rex moratus impetum; tertioque per Parthienem die ad fines Hyrcaniæ penetrat; Cratero relicto cum iis copiis quibus præerat, & ea manu, quam Amyntas ducebat, additis ſexcentis equitibus, & totidem ſagittariis, ut ab incurſione Barbarorum Parthienem tueretur. Erygium impedimenta, modico præſidio dato,

(f) *Mare, quod exæſtuans iter*] mare Pamphylium, cujus fluctibus anguſtum ad Climacem montem tegebatur, quum Macedones tranſirent. *Supplem. II.* 9.

(g) *Non nomini ſuo*] Perſico nomini & nationi, ut non opus ſit ad Beſſum referre & per *ejus* exponere. Ad *Perſas* potius reducatur pronomen, ut vim nativam reciprocandi retineat.

to, campeſtri itinere ducere jubet. Ipſe cum phalange & equitatu CL ſtadia emenſus, caſtra in valle, qua Hyrcaniam adeunt, communit. Nemus præaltis denſiſque arboribus umbroſum eſt; pingue vallis ſolum rigantibus aquis, quæ ex petris imminentibus manant. Ex ipſis radicibus montium Zioberis amnis (*h*) effunditur, qui tria fere ſtadia in longitudinem univerſus fluit; deinde ſaxo, quod alveolum interpellat, repercuſſus, duo itinera velut diſpenſatis aquis aperit. Indè torrens & ſaxorum, per quæ incurrit, aſperitate violentior, terram præceps ſubit. Per CCC ſtadia conditus labitur: rurſuſque velut ex alio fonte conceptus editur, & novum alveum intendit; priore ſui parte ſpatioſior; quippe in latitudinem XIII ſtadiorum diffunditur, rurſuſque anguſtioribus coërcitus ripis iter cogit; tandem in alterum amnem cadit, cui Rhidago (*i*) nomen eſt. Incolæ adfirmabant quæcumque dimiſſa eſſent in cavernam, quæ propior eſt fonti, rurſus ubi aliud os amnis aperit, exiſtere. Itaque Alexander duos tauros, qua ſubeunt aquæ terram, præcipitari jubet, quorum cor-

(*h*) *Zioberis amnis*] ignotus fere geographis. Diodorus XVII. 75. Στιβοίτην vocat, ex quo nomine videtur Curtianum depravatum eſſe.

(*i*) *Cui Rhidago nomen eſt*] Neque hujus apud alios occurrit mentio; nec apud Diodorum qui tamen Zioberis, vel ut ipſe vocat, *Stiboetin* mirandam naturam ſcripſit.

corpora ubi rurſus erumpit, expulſa vidEND

re qui miſſi erant, ut exciperent.

Quartum jam diem eodem loco quietem militi dederat, quum literas Nabarzanis, qui Darium cum Beſſo interceperat, accipit, quarum ſententia hæc erat: *Se Dario non fuiſſe inimicum; immo etiam quæ credidiſſet utilia eſſe, ſuaſiſſe: & quia fidele conſilium Regi dediſſet, prope occiſum ab eo. Agitaſſe Darium, cuſtodiam corporis ſui, contra jus faſque, peregrino militi tradere, damnatâ popularium fide, quam per ducentos & triginta annos inviolatam regibus ſuis præſtitiſſent. Se in præcipiti & lubrico ſtantem conſilium à præſenti neceſſitate repetiſſe. Darium quoque cum occidiſſet Bagoam* (k), *hac excuſatione ſatisfeciſſe popularibus*, quod inſidiantem ſibi interemiſſet. *Nihil eſſe miſeris mortalibus ſpiritu carius: amore ejus ad ultima eſſe propulſum; ſed ea magis eſſe ſequutum, quæ coëgiſſet neceſſitas, quam quæ optaſſet. In communi calamitate ſuam quemque habere fortunam: Si venire ſe juberet, ſine metu eſſe venturum. Non timere ne fidem datam tantus Rex violaret: deos à deo falli non ſolere. Ceterùm ſi, cui fidem daret, videretur indignus, multa exilia patere fugienti; patriam*

(k) *Quam occidiſſet Bagoam*] Bagoas, qui Dario regnum dederat, quum & hunc veneno ſublaturus eſſet, coactus ab eodem eſt ipſum poculum, quod miſcuerat, ebibere & vim ſuæ vitæ inferre. *Diodor. XVII. 5.*

triam eſſe; ubicumque vir fortis ſedem elegerit.

Nec dubitavit Alexander, fidem quo Perſæ modo (*l*) accipiebant, dare, *Inviolatum, ſi veniſſet, fore.* Quadrato tamen agmine & compoſito ibat; ſpeculatores ſubinde præmittens, qui explorarent loca: levis armatura ducebat agmen; phalanx eam ſequebatur; poſt pedites erant impedimenta: & gens bellicoſa & natura ſitûs difficilis aditu curam Regis intenderat. Namq; perpetua vallis jacet, uſque ad mare Caſpium patens. Duo terræ ejus velut brachia excurrunt: media flexu modico ſinum faciunt, lunæ maxime ſimilem (*m*), quum eminent cornua nondum totum orbem ſidere implente. Cercetæ, Moſyni, & Chalybes (*n*) à læva ſunt: ab altera parte Leucoſyri, & Amazonum campi; & illos qua

(*l*) *Fidem, quo Perſæ modo*] Modus iſte conſiſtebat in data dextra. Etenim ἡ πίστις ἅυτη ἐστὶ βεβαιοτάτη παρὰ τοῖς Πέρσαις *fides hæc*, quæ per oblatam dextram datur, *firmiſſima eſt apud Perſas.* Diodor. Sic. XVI. 43. Quod Darii morituri verba apud Juſtinum XI. extr. confirmant, *unicum pignus fidei regiæ dexteram ſe ferendam Alexandro dare.*

(*m*) *Lunæ maxime ſimilem*] Strabo lib. XI. pag. 350. montium ait ad Hyrcanum mare μηνοειδὲς τὸ σχῆμα. *lunatam figuram*, ſicut de ipſo hoc mari Plinius VI. 13. *lunatis obliquatur cornibus.*

(*n*) *Cercetæ, Moſyni, Chalybes*] Grandi errore mare Caſpium cum Ponto Euxino confunditur. Omnes enim hæ gentes ad Pontum Euxinum fuere, non ad mare Caſpium: & *Leucoſyri* pars Cappadocumm erant: *Amazonii* campi ibidem ad Thermodoonta fluvium. Vide geograph.

qua vergit ad Septentrionem, hos ad occaſum converſa proſpectat.

Mare Caſpium dulcius ceteris, ingentis magnitudinis ſerpentes alit: piſces longe diverſi ab aliis coloris. Quidam Caſpium, quidam Hyrcanum appellant: alii ſunt qui Mæotim paludem (*o*) in id cadere putent, & argumentum afferunt, aquam quo dulcior ſit quam cetera maria, infuſo paludis humore miteſcere. A Septentrione ingens in litus mare incumbit, longeque agit fluctus, & magna parte exæſtuans ſtagnat: idem alio cœli ſtatu recipit in ſe fretum (*p*), eodemque impetu, quo effuſum eſt, relabens, terram naturæ ſuæ reddit: & quidam credidere non Caſpium mare eſſe; ſed ex India in Hyrcaniam cadere (*q*), cujus faſti-

(*o*) *Mæotim paludem*] qui id putarunt, in errorem quem jam notavimus, Curtium induxerunt. Sed nemo hodie neſcire poteſt, Mæotim Boſporano freto in Pontum infundi, non in mare Caſpium.

* *Aquam quo dulcior ſit*] Si dulcior eſt, quod alii dubitant, magnis id fluminibus, quæ in illud mare exonerantur, imputandum erit. Sunt autem Rha ſive Wolga, Cyrus, Araxes, Oxus, Jaxartes, & alia.

(*p*) *Recipit in ſe fretum*] in quale? iterum videtur Pontum, & quæ adiacent Boſporana freta, cum Caſpio mari confundere.

(*q*) *Sed ex India in Hyrcaniam cadere*] quod periplum hujus maris nullum fecerant Macedones, ſed diverſis tantum ex terris acceſſerant; factum, ut quidam in plura illud maria diviſerint, quod ab oriente eſt, ex indico oceano, aliud ex boreali derivantes. Sed unum lacum majorem eſſe undique terris cinctum, hodie notiſſimum certiſſimumque eſt.

faſtigium, ut ſupra dictum eſt, perpetua valle ſubmittitur.

Hinc Rex xxx ſtadia proceſſit ſemita propemodum invia, cui ſylva imminebat; torrenteſque & eluvies iter morabantur; nullo tamen hoſte obvio, penetravit; tandemque ad cultiora perventum eſt. Præter alios commeatus, quorum tum copia Regio abundabat, pomorum quoque ingens modus naſcitur, & uberrimum gignendis uvis ſolum eſt. Frequens arbor faciem quercûs habet, cujus folia multo melle tinguntur: ſed niſi ſolis ortum incolæ occupaverint, vel modico tepore ſuccus extinguitur.

Triginta hinc ſtadia proceſſerat, quum Phrataphernes ei occurrit, ſeque & eos, qui poſt Darii mortem profugerant, dedens; quibus benigne exceptis ad oppidum Arvas (*r*) pervenit: hîc ei Craterus & Erigyus occurrunt. Præfectum Tapurorum gentis (*s*) Phradatem adduxerant. Hic quoque in fidem receptus, multis exemplo fuit experiendi clementiam Regis. Satrapem deinde Hyrcaniæ dedit Menapim: exul hic regnante Ocho ad Philippum pervenerat: Tapurorum quoque gentem Phradati reddidit.

V. Jamque Rex ultima Hyrcaniæ intraverat,

(*r*) *Oppidum Arvas*] Et hoc geographis ignotum eſt. Arrianus p. 216. *Zadracaria* vocat urbem juxta quam quam Craterus regi occurrerit.

(*s*) *Tapurorum gentis*] Hyrcanis finitimæ, ut ex hac expeditione apud noſtrum & Arrianum adparet. Ptolomæus autem Margianæ conjungit.

verat, quum Artabazus, quem Dario fidiſſimum fuiſſe ſupra diximus, cum propinquis Darii ac ſuis liberis, modicaque Græcorum militum manu occurrit. Dextram venienti obtulit Rex; quippe & hoſpes Philippi fuerat, quum Ocho regnante exularet, & hoſpicii pignora in Regem ſuum ad ultimum fides conſervata vincebat. Comiter igitur exceptus, *Tu quidem*, inquit, *Rex perpetua felicitate floreas: ego ceteris lætus, hoc uno torqueor, quod præcipiti ſenectute diu frui tua bonitate non poſſum*; nonageſimum & quintum annum agebat. Novem juvenes, eadem matre geniti, patrem comitabantur: hos Artabazus dextræ Regis admovit, precatus, *ut tam diu viverent, donec utiles Alexandro eſſent*. Rex pedibus iter plerumque faciebat: tunc *admoveri ſibi & Artabazo equos* juſſit; ne ipſo ingrediente pedibus, ſenex equo vehi erubeſceret.

Deinde ut caſtra ſunt poſita, Græcos, quos Artabazus adduxerat, convocari jubet: at illi, niſi Lacedæmoniis fides daretur, reſpondent, ſe quid agendum ipſis foret, deliberaturos. Legati erant Lacedaemoniorum miſſi ad Darium, quo victo applicaverant ſe Graecis mercede apud Perſas militantibus. Rex *omiſſis ſponſionum fideique pignoribus*, *venire eos* juſſit, *fortunam quam ipſe dediſſet* (*t*) *habituros*. Diu cunctantes,

(*t*) *Fortunam, quam ipſe dediſſet*] Arrianus III. p. 218. ἐπιτρέποντας Ἀλεξάνδρῳ, χρῆσθαι ὅ, τι βούλοιτο.

tantes, pleriſque conſilia variantibus, tandem venturos ſe pollicentur. At Democrates Athenienſis (*u*), qui maxime Macedonum opibus ſemper obſtiterat, veniâ deſperatâ, gladio ſe transfigit; ceteri, ſicut conſtituerant, ditioni Alexandri ſe ipſos permittunt. Mille & D milites erant. Præter hos legati ad Darium miſſi XC. In ſupplementum diſtributus miles, ceteri remiſſi domum, præter Lacedæmonios, quos tradi in cuſtodiam juſſit.

Mardorum erat gens confinis Hircaniæ, cultu vitæ aſpera, & latrociniis aſſueta. Hæc ſola nec legatos miſerat, nec videbatur imperata factura. Itaque Rex indignatus, ſi una gens poſſet efficere ne invictus eſſet, impedimentis cum præſidio relictis, expeditâ (*x*) manu comitante procedit. Noctu iter fecerat, & prima luce hoſtis in conſpectu erat: tumultus magis quam prælium fuit. Deturbati ex collibus quos occupaverant, Barbari profugiunt; proximique vici ab

(*u*) *Democrates Athenienſis*] Videtur Demochares eſſe, ſororis Demoſthenis filius, qui cognomen *parrheſiaſta* ob nimiam & procacem linguam accepit, Macedonum imperio infeſtisſimus, ut ex Senecæ de Ira III. 23. conſtat, cujus etiam Cicero meminit de Orat. II. 23. & in Bruto c. 83. ac Ælianus Var. hiſt. III. 7.

(*x*) *Expedita manu*] Adhuc omnes legerunt *invicta manu*. Spuria vox *invicta*, ſine dubio ex præcedente *ne invictus* redundans. Locus tamen quod ſupplendus eſt, Freinshemius *reliqua* ſupponit, ſcitius Tanaquillus *expedita*. Relinquuntur enim impedimenta, relinquitur præſidium: quid ſupereſt, niſi manus *expedita*? Vide Epiſt. LI.

ab incolis deſerti capiuntur. Interiora regionis ejus haud ſane adire ſine magna vexatione exercitus poterat. Juga montium, præaltae ſylvae rupeſque inviae ſepiunt; ea quae plana ſunt, novo munimenti genere impedierant Barbari. Arbores denſae ſunt ex induſtria conſitae, quarum teneros adhuc ramos manu flectunt, quos intortos rurſus inſerunt terrae; inde velut ex alia radice laetiores virent trunci. Hos qua natura fert, adoleſcere non ſinunt; quippe alium alii quaſi nexu conſerunt, qui ubi multa fronde veſtiti ſunt, operiunt terram. Itaque occulti nexus ramorum velut laquei perpetua ſepe iter claudunt.

Una ratio erat cædendo aperire ſaltum: ſed hoc quoque magni operis: crebri namque nodi duraverant (y) ſtipites, & in ſe implicati arborum rami ſuſpenſis circulis ſimiles, lento vimine fruſtrabantur ictus. Incolae autem ritu ferarum virgulta ſubire ſoliti; tum quoque intraverant ſaltum, occultiſque telis hoſtem laceſſebant. Ille venantium modo latibula ſcrutatus, pleroſque confodit: ad ultimum *circumire ſaltum milites* jubet, *ut ſi qua pateret, irrumperent.* Sed ignotis locis plerique oberrabant; excepti ſunt quidam, inter quos equus Regis: *Bucephalum* (z) vocabant: quem Ale-

(y) *Nodi duraverant*] Doctiorum hæc ſcriptura eſt. Vulgo inepte *nudaverant.*

(z) *Bucephalum*] Veteres etiam libri *Bucephalam*, qui-

Alexander, non eodem quo ceteras pecudes animo aeſtimabat: nam ille nec in dorſo inſidere ſuo patiebatur alium; & Regem, quum vellet adſcendere, ſponte ſua genua ſubmittens excipiebat, credebaturque ſentire quem veheret.

Majore ergo quam decebat ira ſimul ac dolore ſtimulatus, *equum veſtigari* jubet; *& per interpretem pronunciari, ni reddidiſſent, neminem eſſe victurum.* Hae denunciatione territi, cum ceteris donis equum adducunt. Sed ne ſic quidem mitigatus, *cædi ſylvas* jubet, *adgeſtâque humo è montibus planitiem ramis impeditam exaggerari.* Jam in aliquantulum (*a*) altitudinis opus creverat, quum Barbari, deſperato (*b*) regionem, quam occupaverant, poſſe retineri, gentem ſuam dedidere. Rex obſidibus acceptis, *Phradati tradere eos* juſſit. Inde quinto die in ſtativa revertitur. Artabazum deinde, geminato honore quem Darius habuerat ei, remittit domum.

Jam

quidam autem Bucephalum. Græci pariter promiſcua forma. Plutarchus, Arrianus; Ælianus, Heſychius ὁ βουκέφαλος: at Zonaras p. 131. τῇ βουκεφάλᾳ ἵππου κομισθέντες φιλίππῳ, & p. 136. de Hyrcanis, βαρβάρων τινων τὸν ἵππον αὐτοῦ βουκεφάλαν ἀφελομένων. Adde dicta in Supplementis l. 5.

(*a*) *In aliquantulum*] Ita Tellierus, procul dubio Freinshemii ſequutus conſilium, edidit. Vulgo negligitur IN.

(*b*) *Deſperato*] abſolute, ut Juſtinus I. 7. 9. *cognito quod illatum Crœſo bellum eſſet*, id eſt, poſtquam deſperatum fuit. Eraſmus legit deſperati, & active *qui deſperant*, interpretatur. Dure.

Jam ad urbem Hyrcaniæ (*c*), in qua regia Darii fuit, ventum erat. Ibi Nabarzanes acceptâ fide occurrit, dona ingentia ferens; inter quæ Bagoas erat ſpecie ſingulari ſpado, atque in ipſo flore pueritiæ; cui & Darius fuerat aſſuetus, & mox Alexander aſſuevit: ejuſque maxime precibus motus, Nabarzani ignovit.

Erat, ut ſupra dictum eſt, Hyrcaniæ finitima gens Amazonum (*d*, circa Thermodoonta amnem Themiſcyræ incolentium campos. Reginam habebant Thaleſtrim; omnibus inter Caucaſum montem & Phaſim amnem imperitantem. Hæc cupidine viſendi Regis accenſa, finibus regni ſui

(*c*) *Urbem Hyrcaniæ*] cui nomen erat *Zeudracarta* ſive *Zadracarta*; Arrian. p. 216. 220. ut non opus ſit, cum Radero *Hyrcaniam* hoc loco nomen urbis facere; & poetæ figura Æneid. III. 29. (*Buthroti adſcendimus urbem*) explicare, quamquam Ptolemæus urbem hujus nominis memoravit.

(*d*) *Hyrcaniæ finitima gens Amazonum*] Solenne Curtio, ut quæ vicina Ponto ſunt, ad mare Hyrcanum transferat. Thermodoon enim amnis Cappadociæ & Ponti Polemoniaci eſt: etiam Themiſcyra τὸ τῶν Ἀμαζόνων πεδίον, *Amazonum campus* circa illum fluvium, ut Strabo lib. II. pag. 89. & XI. pag. 348. tradidit. An vero unquam fuerint Amazones, non diſputamus, nec tot auctorum conſpirationi contradicimus. Valde autem ſuſpectum nobis eſt, Alexandri temporibus tam potens mulierum regnum in Pontica ora fuiſſe, a Thermoodonte nempe aut amplius, ad Phaſim usque Colchidis amnem. Neque enim ante hæc Medi cum Lydis de ſuperiori Aſia certantes, & Halym conſtruentes communem terminum, leguntur cum feminis belligeraſſe: nec poſt Alexandrum Antigonus, Mithridates, aliique, regnorum his locis ſedem figentes, mulierum repugnantiam experti ſunt.

ſui exceſſit; & quum haud procul abeſſet, præmiſit indicantes, *veniſſe Reginam adeundi ejus cognoſcendique avidam.* Protinus factâ poteſtate veniendi, ceteris juſſis ſubſiſtere, ccc. feminarum comitata proceſſit. Atque ut primùm Rex in conſpectu fuit, equo ipſa deſiliit, duas lanceas dextra præferens. Veſtis non toto Amazonum corpore obducitur; nam læva pars ad pectus eſt nuda, cetera deinde velantur, nec tamen ſinus veſtis, quem nodo conligunt, infra genua deſcendit. Altera papilla intacta ſervatur, qua muliebris ſexûs liberos alant; aduritur dextra, ut arcus faciliùs intendant, & tela vibrent.

Interrito vultu Regem Thaleſtris intuebatur, habitum ejus haud quaquam rerum famæ parem oculis perluſtrans: quippe hominibus Barbaris in corporum majeſtate (*e*) veneratio eſt; magnorumque operum non alios capaces putant, quam quos eximia ſpecie donare natura dignata eſt. Ceterùm interrogata, *num aliquid petere vellet:* haud dubitavit fateri, *ad communicandos cum Rege liberos ſe veniſſe: dignam, ex qua ipſe regni generaret heredes: feminini ſexûs ſe retenturam; marem reddituram patri.* Alexander, an cum ipſo militare vellet, *interrogat: & illa cauſata ſine cuſtode regnum*

(*e*) *Barbaris in corporum majeſtate*] Sic ignoti faciem Ageſilai intuentes, contemnebant. *Nepos cap.* 1. brevis enim & claudus erat. Contra Porum ſui venerabantur propter corpus raræ magnitudinis. *Curt. VIII.* 13.

gnum reliquiſſe, petere perſeverabat, *ne ſe irritam ſpei pateretur abire*. Acrior ad Venerem feminæ cupido quam Regis, ut paucos dies ſubſiſteret, perpulit. XIII dies in obſequium deſiderii ejus abſumpti ſunt. Tum illa regnum ſuum; Rex Parthienem petiverunt.

VI. Hic verò palam cupiditates ſuas ſolvit; continentiamque & moderationem, in altiſſima quaque fortuna eminentia bona, in ſuperbiam ac laſciviam vertit. Patrios mores diſciplinamque Macedonum Regum ſalubriter temperatam, & civilem habitum (*f*), velut leviora magnitudine ſua ducens; Perſicæ regiæ (*g*), par deorum potentiæ faſtigium æmulabatur.

Jacere humi (*h*) venerabundos pati cœpit: paulatimque ſervilibus miniſteriis tot victores gentium imbuere, & captivis pares facere expetebat. Itaque purpureum diadema diſtinctum albo, quale Darius habuerat (*i*), capiti circumdedit, veſtemque Perſicam ſumpſit; ne omen quidem veritus (*k*), quod à victoris inſignibus in devicti tranſiret

(*f*) *Civilem habitum*] *civibus cum principe communem*. Supra III. 6. *cultus habitusque paullulum a privato abhorrens*.

(*g*) *Perſicæ regiæ*] Perſicorum regum arrogantiam, divinæ magnitudini ſe æquantium, imitabatur.

(*h*) *Jacere humi*] προσκυνεῖν vocabant, quod Græcis hominibus indignum inviſumque erat. *Nepos Conone c.* 3.

(*i*) *Quale Darius habuerat*] Vide III. 3.

(*k*) *Ne omen quidem veritus*] quod antea in Dario notatum fuerat III. 3.

ſiret habitum: & ille ſe quidem Perſarum ſpolia geſtare dicebat: ſed cum illis quoque mores induerat; ſuperbiamque habitûs animus inſolentia ſequebatur.

Literas quoque quas in Europam mitteret, veteris annuli gemma obſignabat: iis, quas in Aſiam ſcriberet, Darii annulus imprimebatur; ut appareret, unum animum duorum non capere (*l*) fortunam. Amicos verò & equites, cumque his principes militum, aſpernantes quidem, ſed recuſare non auſos, Perſicis ornaverat veſtibus. Pellices ccc & LX, totidem quot Darii fuerant, regiam implebant; quas ſpadonum greges, & ipſi muliebria pati aſſueti, ſequebantur.

Hæc luxu & peregrinis infecta moribus veteres Philippi milites, rudis natio ad voluptates, (*m*) palam averſabantur; totiſque caſtris unus omnium ſenſus ac ſermo erat. *plus amiſſum (n) victoria, quam bello quæſitum eſſe. Tum maxime vinci ipſos, dedique alienis moribus & externis, tantæ moræ pretium, domos quaſi in captivo habitu (o) reverſuros, pudere jam ſui, Regem victis quam victoribus ſimiliorem, ex Macedonia*

(*l*) *Unum animum non capere*] unius animum non ſufficere utrique regno Europæ & Aſiæ.

(*m*) *Rudis ad voluptates natio*] Aſperis enim locis, Thraciæ & Illyrici finibus, plerique exciti erant.

(*n*) *Plus amiſſum*] virtutem, continentiam, abſtinentiam, quæ majoris ſunt, quam omnes opes orientis.

(*o*) *Captivo habitu*] veſtitu eorum, qui victi erant.

niæ imperatore. Darii Satrapem factum.

Ille non ignarus, & principes amicorum, & exercitum graviter offendi, gratiam liberalitate doniſque recuperare tentabat. Sed, opinor, liberis pretium ſervitutis (*p*) ingratum eſt. Igitur ne in ſeditionem res verteretur, otium interpellandum erat bello, cujus materia opportune alebatur. Namque Beſſus veſte regiâ ſumptâ, *Artaxerxen* (*q*) *appellari ſe* juſſerat; Scythaſque & cæteros Tanais accolas (*r*) contrahebat. Hæc Satibarzanes nunciabat: quem receptum in fidem, regioni, quam antea obtinuerat, præfecit. Et quum grave ſpoliis apparatuque luxuriæ agmen vix moveretur; *ſuas primùm, deinde totius exercitûs ſarcinas, exceptis admodum neceſſariis, conferri* juſſit *in medium.* Planities ſpatioſa erat, in quam vehicula onuſta perduxerant.

Expectantibus cunctis, quid deinde eſſet imperaturus; *jumenta* juſſit *abduci; ſuiſ-*

(*p*) *Libertis precium ſervitutis*] Florus IV. 2. 62. *gravis erat liberis ipſa beneficiorum potentia.* Arminius apud Tacitum Annal. II. 9. 4. aucta ſtipendia, torquem & alia militaria dona, quibus Romani fratrem ornaverant, irridet tanquam *vilia ſervitii precia.*

(*q*) *Artaxerxen*] ſolemne Perſarum novis regibus, privatum nomen cum auſpicatore commutare. Sic Codomanus Darii, *Juſtin. X.* 3. Ochus Artaxerxis, *Diodor. XV.* 40. & major Ochus itidem Darii, cognomine Nothi, nomen adſumſerant.

(*r*) *Tanais accolæ*] non veri Tanais, Europam & Aſiam dividentis; ſed quem falſo ita adpellabant Macedones, Jaxartis, *Plin. VI.* 16.

ſuiſque primùm ſarcinis face ſubditâ, cetera incendi præcepit. Flagrabant exurentibus dominis, quæ ut intacta ex urbibus hoſtium raperent, ſæpe flammas reſtinxerant; nullo ſanguinis pretium audente deflere, quum regias opes idem ignis exureret. Brevis deinde oratio mitigavit dolorem; habileſque militiæ & ad omnia parati lætabantur, *ſarcinarum potiùs, quam diſciplinæ feciſſe jacturam.* Igitur Bactrianam regionem petebant. Sed Nicanor, Parmenionis filius, ſubita morte correptus, magno deſiderio ſui affecerat cunctos. Rex ante omnes mœſtus, cupiebat quidem ſubſiſtere funeri affuturus; ſed penuria commeatuum feſtinare cogebat. Itaque Philotas cum II millibus & DC relictus, ut juſta fratri perſolveret: ipſe contendit ad Beſſum.

Iter facienti literæ ei afferuntur à finitimis Satraparum; è quibus cognoſcit, *Beſſum quidem hoſtili animo occurrere cum exercitu: ceterùm Satibarzanem, quem Satrapiæ Ariorum* (s) *ipſe præfeciſſet, defeciſſe ab eo.* Itaque quamquam Beſſo imminebat, tamen ad Satibarzanem opprimendum præverti optimum ratus, levem armaturam & equeſtres copias educit, totâque

(s) *Satrapiæ Ariorum*] vulgo *ſatrapen*, quod ſi retinetur, vel ſimpliciter *feciſſet* poſtea cum Acidalio, vel *refeciſſet* ſcribendum erat cum Freinshemio id eſt *denuo feciſſet.* Nam & ſub Dario hanc prefecturam adminiſtraverat.

que nocte ſtrenue facto itinere, improviſus hoſti ſupervenit. Cujus cognito adventu Satibarzanes cum II millibus equitum (nec enim plures ſubitò contrahi poterant) Bactra perfugit, ceteri proximos montes occupaverunt.

Prærupta rupes erat, qua ſpectat Occidentem: eadem qua vergit ad Orientem leniore ſubmiſſa faſtigio, multis arboribus obſita, perennem habet fontem, ex quo largæ aquæ manant. Circumitus ejus XXX & II ſtadia comprehendit. In vertice herbidus campus. *In hoc multitudinem imbellem conſidere* jubent: ipſi, qua rupes erat (*t*), arborum truncos & ſaxa obmoliuntur. XIII. millia armata erant.

In horum obſidione Cratero relicto, ipſe Satibarzanem ſequi feſtinat; & quia longiùs eum abeſſe cognoverat, ad expugnandos eos qui edita montium occupaverant, redit. Ac primò *repugnari* jubet, *quidquid ingredi poſſent* (*u*): deinde ut occurrebant inviæ cotes, præruptæque rupes, irritus labor videbatur obſtante naturâ. Ille, ut erat animi ſemper obluctantis difficultatibus; quum & progredi arduum, & reverti periculoſum eſſet, verſabat ſe ad omnes cogitationes, aliud atque aliud, ita ut

(*t*) *Qua rupes erat*] circa totam undique rupem.

(*u*) *Quidquid ingredi poſſent*] quouſque patebat iter, ante prærupta montium, ſed tum ſaxis & arborum truncis impeditum.

ut fieri ſolet ubi prima quæque damnamus; ſubjiciente animo. Hæſitanti, quod ratio non potuit, fortuna conſilium ſubminiſtravit.

Vehemens Favonius erat, & multam materiam ceciderat miles, aditum per ſaxa molitus; hæc vapore torrida inaruerat. Ergo *adgeri alias arbores* jubet; *& igni dari alimenta*: celeriterque ſtipitibus cumulatis faſtigium montis æquatum eſt: tunc undique ignis injectus cuncta comprehendit. Flammam in ora hoſtium ventus ferebat; fumus ingens velut quadam nube abſconderat cœlum; ſonabant incendio ſylvæ; atque ea quoque, quæ non incenderat miles, concepto igne proxima quæque adurebant. Barbari ſuppliciorum ultimum, ſi qua intermoreretur ignis, effugere tentabant; ſed qua flamma dederat locum; hoſtis obſtabat. Varia igitur caede conſumpti ſunt: alii in petras praecipitavere ſe; quidam manibus hoſtium ſe obtulerunt; pauci ſemiuſtulati venere in poteſtatem.

Hinc ad Craterum, qui Artacacnam (x) obſidebat, redit. Ille, omnibus praeparatis, Re-

(x) *Artacacna*] regiam Ariorum, auctore Arriano, III. p. 222. qui *Artacoana* vocat, uti etiam omnes membranæ Plinii VI. 23. teſte Harduino: Diodorus XVII. 78. corrupte *Chortacana*, Χορτάκανα πόλιν ἐπιφανεστάτην τῶν ἐν τούτοις τοῖς τόποις, καὶ φυσικῇ διαφέρουσαν ὀχυρότητι, *nobiliſſimam illic terrarum urbem, naturaque inſigniter munitam.*

Regis exſpectabat adventum, captae urbis titulo, ſicut par erat, cedens. Igitur Alexander *turres admoveri* jubet; ipſoque adſpectu territi Barbari, è muris ſupinas manus tendentes, orare cœperunt, *iram in Satibarzanem defectionis auctorem reſervaret, ſupplicibus ſemet dedentibus parceret.* Rex datâ veniâ, non obſidionem modò ſolvit, ſed omnia ſua incolis reddidit.

Ab hac urbe digreſſo, ſupplementum novorum militum occurrit. Zoilus D equites ex Græcia adduxerat: III millia ex Illyrico Antipater miſerat. Theſſali equites (y) C & XXX cum Philippo erant: Ex Lydia II millia, & DC peregrinus miles advenerant: CCC equites gentis ejuſdem ſequebantur. Hac manu adjectâ Drangas pervenit: bellicoſa natio eſt. Satrapes erat Barzaëntes, ſceleris in Regem ſuum particeps Beſſo. Is ſuppliciorum, quæ meruerat, metu profugit in Indiam.

VII. Jam nonum diem ſtativa erant, quum externa vi non interritus modò Rex, ſed invictus, inteſtino facinore (z) petebatur. Dymnus modicæ apud Regem auctoritatis

(a)

(y) *Theſſali equites*] non recentes ex Theſſalia, ſed qui ceteris in Media dimiſſis, voluntarie remanſerant. Arrianus pag. 221. Θεσσαλῶν τὺς ἐθελοντὰς ὑπομείναντας. Philippus autem, qui ex Media adducebat: eidem eſt Menelai filius.

(z) *Inteſtino facinore*] inſidiis, coniuratione.

(*a*) & gratiæ, exoleti, cui *Nicomacho* erat nomen, amore flagrabat; obſequio uni ſibi dediti corporis victus, Is, quod ex vultu quoque perſpici poterat, ſimilis attonito, remotis arbitris cum juvene ſeceſſit in templum, *arcana ſe & ſilenda adferre præfatus*: ſuſpenſumque expectatione *per mutuam caritatem & pignora utriuſque animi* rogat, *ut adfirmet jurejurando, quæ commiſiſſet* (*b*), *ſilentio eſſe tecturum*: Et ille ratus, nihil, quod etiam cum perjurio detegendum foret, indicaturum, *per præſentes deos* (*c*) jurat. Tum Dymnus aperit, *in tertium diem inſidias Regi comparatas, ſeque ejus conſilii fortibus viris & illuſtribus eſſe participem* (*d*). Quibus juvenis auditis, *ſe verò fidem in parricidio* (*e*) de-

(*a*) *Modicæ auctoritatis*] at Siculus cap. 79. φίλων τις τῦ βασιλέως *ex amicis regis*, non autem primæ cohortis, quod noſter *modicæ* vocabulo ſignificavit. Ceterum verbo moneo, in Curtii libris *Dymnus* per *y* ſcribi; in Græcis autem Diodori & Plutarchi per *jota*.

(*b*) *Quæ commiſiſſet*] *quæ concrediturus eſſet*. Barthio XXVII. 15. ſuſpecta vox eſt, & vel *commiſerit*, vel *commiſſa eſſent* mavult, ut nobis videtur, ſine cauſſa.

(*c*) *Per præſentes deos*] Ut ſanctior religio jurisjurandi eſſet, in templis veteres & præſentibus diis ſuis jurabant. Juſtinus XXIV. 2. *In hoc mitteret arbitrum jurisiurandi, quo præſente apud deos patrios, quibus vellet obſecrationibus, ſe obligaret.* Et mox: *ſumtis in manus altaribus, contingens ipſa ſimulacra & pulvinaria deorum, inauditis ultimisque execrationibus adiurat.* Ovidius Triſt. II. v. 45. - - - *juro,*

Per te præſentem conſpicuumque deum.

(*d*) *Conſilii viris participem*] id eſt *cum viris*. Quinctil. Declam. III. p. 32. *in ruris operibus marito particeps.*

(*e*) *Fidem in parricidio*] ſilentium promiſiſſe in cauſſa parricidiali, ſive conjuratione.

dediſſe conſtanter abnuit, *nec poſſe conſtringi.*

Dymnus, & amore & metu amens, dextram exoleti (*f*) complexus, & lachrymans, orare primùm, *ut particeps conſilii operiſque fieret: ſi id ſuſtinere non poſſet; attamen ne proderet ſe, cujus erga ipſum benevolentiæ præter alia hoc quoque haberet fortiſſimum pignus, quod caput ſuum permiſiſſet fidei adhuc inexpertæ.* Ad ultimum averſari ſcelus perſeverantem metu mortis terret: *ab illo capite* (*g*) *conjuratos pulcherrimum facinus inchoaturos.* Alias deinde *effeminatum & muliebriter timidum*, alias *proditorem amatoris* appellans, nunc ingentia promittens, interdumque regnum quoque, verſabat animum tanto facinore procul abhorrentem. Strictum deinde gladium modò illius, modò ſuo admovens jugulo; ſupplex idem & infeſtus expreſſit tandem, *ut non ſolum ſilentium, ſed etiam operam* polliceretur: namque abunde conſtantis (*h*) animi, & dignus qui pudicus eſſet, nihil ex priſtina voluntate mutaverat; ſed *ſe captum Dymni amore*, ſimulabat *nihil recuſare.* Sciſcitari inde pergit, *cum quibus tantæ rei ſocietatem iniſſet: plurimum referre, quales viri tam memorabili ope-*

(*f*) *Dextram exoleti*] Nicomachi impudici.

(*g*) *Ab illo capite*] Nicomacho exoleto.

(*h*) *Namque abunde conſtantis*] Barthio Adv. XXVII. 15. videntur quædam ante *namque* excidiſſe, quia ſenſus alias *tamen* vel *at* requirat.

operi admoturi manus eſſent. Ille & amore & ſcelere male ſanus, ſimul gratias agit, ſimul gratulatur, *quod fortiſſimus juvenum non dubitaſſet ſe jungere Demetrio corporis cuſtodi, Peucolao, Nicanori. Adjicit his Aphœbetum, Loceum, Dioxenum, Archepolim & Amyntam.*

Ab hoc ſermone dimiſſus Nicomachus ad fratrem. Cebalino erat nomen, quæ acceperat defert. Placet *ipſum ſubſiſtere in tabernaculo, ne ſi regiam intraſſet, non aſſuetus adire Regem, conjurati proditos ſe eſſe reſciſcerent.* Ipſe Cebalinus ante veſtibulum regiæ, neque enim propiùs aditus ei patebat, conſiſtit; operiens aliquem ex prima cohorte amicorum (*i*), quo introduceretur ad Regem.

Forte ceteris dimiſſis, unus Philotas Parmenionis filius, incertum quam ob cauſam, ſubſtiterat in regia. Huic Cebalinus, ore confuſo magnæ perturbationis notas (*k*) præ ſe ferens, aperit, quæ ex fratre compererat, & *ſine cunctatione nunciari Regi* jubet. Philotas laudato eo, protinus intrat ad Alexandrum, multoque in-

vicem

(*i*) *Ex prima cohorte amicorum*] Plures amicorum cohortes erant, & alii aliis faciliorem habebant ad regem vel principem, aditum. Lampridius in Alexandro c. 20. *Moderationis tantæ fuit, ut amicos, non ſolum primi ac ſecundi loci, ſed etiam inferiores ægrotantes viſeret.* Lipſius ad Tacit. VI. 9.

(*k*) *Perturbationis notas*] In ore indicia adfectuum adparent. Pacatus Panegyr. Theodoſ. cap. 37. *ita intimos mentis adfectus proditor vultus enunciat, ut in ſpeculo frontium imago exſtet animorum.*

vicem de aliis rebus conſumpto ſermone, nihil eorum, quæ ex Cebalino cognoverat, nunciat. Sub veſperam eum prodeuntem in veſtibulo regiæ excipit juvenis; *an mandatum exſecutus foret* requirens: ille, *non vacaſſe ſermoni ſuo Regem*, cauſatus diſceſſit. Poſtero die Cebalinus venienti in regiam præſto eſt: intrantemque admonet *pridie communicatæ cum ipſo rei.* Ille *curæ ſibi eſſe* reſpondit: ac ne tum quidem Regi quæ audierat, aperit.

Cœperat Cebalino eſſe ſuſpectus. Itaque non ultra interpellandum ratus, nobili juveni, *Metron* erat ei nomen, ſuper armamentarium (*l*) poſito, *quod ſcelus pararetur*, indicat. Ille Cebalino in armamentario abſcondito, protinus Regi corpus forte curanti, *quid ei index detuliſſet*, oſtendit. Rex, ad comprehendendum Dymnum miſſis ſatellitibus, armamentarium intrat: ibi Cebalinus gaudio elatus; *Habeo te*, inquit, *incolumem ex impiorum manibus ereptum.*

Percunctatus deinde Alexander quæ noſcenda erant, ordine cuncta cognoſcit. Rurſuſque inſtitit quærere, *quotus dies eſſet, ex quo Nicomachus ad eum detuliſſet indicium?* Atque illo fatente *jam tertium eſſe*, exiſtimans haud incorrupta fide tanto poſt deferre quæ audierat, *vinciri eum* juſſit.

(*l*) *Super armamentarium*] præfecto armamentarii. Armamentarium autem locus eſt, in quo arma reconduntur. Diodoro cap. 79. ὁπλοθήκη.

juſſit. Ille clamitare cœpit, *eodem temporis momento quo audiſſet, ad Philotam decurriſſe: ab eo percunctaretur.* Rex item quærens, *an Philotam adiſſet? an inſtitiſſet ei, ut perveniret ad ſe?* perſeverante eo affirmare quae dixerat; manus ad cœlum tendens, manantibus lacrymis, *hanc ſibi à cariſſimo quondam amicorum relatam gratiam* querebatur.

Inter haec Dymnus, haud ignarus quam ob cauſam accerſeretur à Rege, gladio quo forte erat cinctus, graviter ſe vulnerat, occurſuque ſatellitum inhibitus, perfertur in regiam. Quem intuens Rex: *Quod,* inquit, *in te, Dymne, tantum cogitavi nefas, ut tibi Macedonum regno dignior Philotas me quoque ipſo videretur?* Illum jam defecerat vox: itaque edito gemitu, vultuque à conſpectu Regis averſo, ſubinde collapſus extinguitur.

Rex, Philota *venire in regiam* juſſo, *Cebalinus,* inquit, *ultimum ſupplicium meritus, ſi in caput meum præparatas inſidias biduo texit; hujus criminis reum Philotam ſubſtituit, ad quem protinus indicium detuliſſe ſe affirmat: quo propiore gradu amicitiæ me contingis, hoc majus eſt diſſimulationis tuæ facinus; & ego Cebalino magis, quam Philotæ id convenire fateor. Faventem habes judicem; ſi quod admitti non oportuit, ſaltem negari poteſt.* Ad hoc Philotas haud ſane trepidus, ſi animus vultu aeſtimaretur, *Cebalinum quidem ſcorti ſer-*

monem

monem ad ſe detuliſſe, ſed ipſum tam levi auctori nihil credidiſſe reſpondit; *veritum ne jurgium inter amatorem & exoletum non ſine riſu aliorum detuliſſet. Quum Dymnus interemerit* (m) *ſe ipſum, qualiacumque erant, non fuiſſe reticenda*: complexuſque Regem (n), orare cœpit, *ut præteritam vitam potiùs quam culpam, ſilentii tamen non facti ullius, intueretur.* Haud facile dixerim, crediderit ne ei Rex, an altiùs iram ſuppreſſerit; dextram reconciliatae gratiae pignus obtulit; *& contemptum magis, quam celatum indicium eſſe, videri ſibi* dixit.

VIII. Advocato tamen conſilio (o) amicorum, cui tum Philotas adhibitus non eſt, *Nicomachum introduci* jubet. Is eadem, quae detulerat ad Regem, ordine expoſuit. Erat Craterus Regi carus in paucis, & eò Philotae ob aemulationem dignitatis adverſus: neque ignorabat ſaepe Alexandri auribus nimia jactatione virtutis atque operae gravem fuiſſe: & ob ea non quidem ſceleris, ſed contumaciae tamen ſuſpectum.

Non aliam premendi inimici occaſionem aptiorem futuram ratus, odio ſuo pie-

(m) *Quum Dymnus interemerit &c.*] Incertum, cujus hæc verba ſint, Alexandri an Hiſtorici. Mutila enim eſſe, etiam Freinshemius agnovit, & poſt illum alii editores: nemo verò auſus fuit ſupplere.

(n) *Complexusque regem*] Non cohæret cum prioribus. Videtur ergo tum ante *Quum Dymnus interemerit*, tum ante *complexusque* aliquid deeſſe. Conſule Freinshemium.

(o) *Advocato conſilio*] Vide ſupra IV. 11.

pietatis praeferens ſpeciem. *Utinam*, inquit, *in principio quoque hujus rei nobiſcum deliberaſſes. Suaſiſſemus, ſi Philotæ velles ignoſcere, patereris potiùs ignorare eum quantum deberet tibi, quam uſque ad mortis metum adductum, cogeres potiùs de periculo ſuo, quam de tuo cogitare beneficio. Ille enim ſemper inſidiari tibi poterit; tu non ſemper Philotæ poteris ignoſcere.* Nec *eſt quod exiſtimes eum, qui tantum facinus auſus eſt, venia poſſe mutari; ſcit eos, qui miſericordiam conſumpſerunt* (p), *ampliùs ſperare non poſſe. At ego, etiamſi ipſe vel pœnitentia vel beneficio tuo victus quieſcere volet, patrem ejus Parmenionem, tanti ducem exercitûs, & inveteratâ apud milites tuos auctoritate, haud multum infra magnitudinis tuæ faſtigium poſitum, ſcio non æquo animo ſalutem filii ſui debiturum tibi. Quædam beneficia* * *odimus: meruiſſe mortem confiteri pudet. Supereſt ut malit videri injuriam accepiſſe, quam vitam: proinde ſcio tibi cum illis de ſalute eſſe pugnandum. Satis hoſtium ſupereſt, ad quos perſequendos ituri ſumus: latus à domeſticis hoſtibus* (q) *muni: hos ſi ſubmoves, nihil metuo ab externo.*

Hæc

(p) *Qui miſericordiam conſumpſerunt*] qui gravitate criminis omnem clementiam exhauſerunt. *Tellier.*

* *Quædam beneficia*] quibus probroſum & infame eſt indiguiſſe. Simili modo Tacitus Annal. IX. 18. 3. *Beneficia eo usque læta ſunt, dum videntur exſolvi poſſe: ubi multum antevenere, pro gratia odium redditur.*

(q) *A domeſticis hoſtibus*] vox *hoſtibus*, ut futilis gloſ-
ſa,

Hæc Craterus: Nec ceteri dubitabant, *quin conjurationis indicium ſuppreſſurus non fuiſſet, niſi auctor aut particeps. Quem enim pium & bonæ mentis, non amicum modò, ſed ex ultima plebe, auditis quæ ad eum delata erant, non protinus ad Regem fuiſſe curſurum?* Ne *Cebalini quidem exemplo, qui ex fratre comperta ipſi nunciaſſet; Parmenionis filium, præfectum equitatûs, omnium arcanorum Regis arbitrum: ſimulaſſe etiam non vacaſſe ſermoni ſuo Regem, ne index alium internuncium quæreret. Nicomachum, religione quoque deûm adſtrictum, conſcientiam ſuam exonerare* (r) *properaſſe: Philotam conſumpto per ludum jocumque pene toto die, gravatum eſſe pauca verba ad caput Regis pertinentia, tam longo & forſitan ſupervacuo inſerere ſermoni. At enim non crediſſe talia deferentibus pueris: cur igitur extraxiſſet biduum, tanquam indicio haberet fidem: dimittendum fuiſſe Cebalinum, ſi delationem ejus damnabat. In ſuo quemque periculo magnum animum habere; quum de ſalute Regis timeretur, credulos eſſe debere; vana quoque deferentes admittere.* Omnes igitur *quæſtionem de eo, ut particeps ſceleris indicare cogeretur, habendam eſſe decernunt.*

Rex

ſa, ſuſpecta eſt Barthio Adv. XXVII. 15. Subaudiri enim facile ex ſuperioribus poteſt.

(r) *Conſcientiam ſuam exonerare*] quæ taceri nefas eſt, *indicare.* Repetitur hujusdem libri cap. IX. eodem ſenſu verbum exonerare.

Rex admonitos ut conſilium ſilentio premerent, dimittit. Pronunciari deinde iter in poſterum diem jubet, ne qua novi initi conſilii daretur nota. Invitatus eſt etiam Philotas ad ultimas ipſi epulas, & non cœnare modò, ſed etiam familiariter colloqui cum eo, quem damnaverat, ſuſtinuit. Secunda deinde vigilia, luminibus exſtinctis (*s*), cum paucis in regiam coëunt Hephæſtion, & Craterus & Cœnus & Erigyus; hi ex amicis: ex armigeris autem Perdiccas & Leonatus. Per hos imperatum, *ut qui ad prætorium excubabant, armati vigilarent.* Jam ad omnes aditus diſpoſiti milites; *equites quoque itinera obſidere* juſſi, ne quis ad Parmenionem, qui tum Mediae magniſque copiis praeerat, occultus evaderet.

Attarras autem cum trecentis armatis intraverat regiam: huic decem ſatellites traduntur, quorum ſingulos deni armigeri ſequebantur. Ii ad alios conjuratos comprehendendos diſtributi ſunt: Attarras cum trecentis ad Philotam miſſus, clauſum aditum domûs moliebatur, quinquaginta juvenum promptiſſimis ſtipatus: nam ceteros cingere undique domum juſſerat, ne occulto aditu Philotas poſſet elabi. Illum, ſive ſecuritate animi, ſive fatigatione reſolutum,

(*s*) *Luminibus exſtinctis*] Non tempus ſignificatur, ſed occultatio intrantium, hoc eſt, ſine conſuetis luminibus, quæ noctu præferri ſolebant, coivere, ne obſervarentur.

lutum, ſomnus oppreſſerat, quem Attarras torpentem adhuc occupat. Tandem ei ſopore diſcuſſo quum injicerentur catenæ, *VICIT*, inquit, *bonitatem tuam, Rex, inimicorum acerbitas.* Nec plura loquutum capite velato in Regiam adducunt.

Poſtero die Rex edixit, *omnes armati coïrent.* Sex millia fere militum venerant: præterea turba lixarum calonumque impleverant Regiam. Philotam armigeri agmine ſuo tegebant, ne ante conſpici poſſet à vulgo, quam Rex alloquutus milites eſſet. De capitalibus rebus vetuſto Macedonum modo inquirebat exercitus: in pace erat vulgi (*u*): nihil poteſtas Regum valebat (*x*), niſi priùs valuiſſet auctoritas. Igitur primum Dymni cadaver infertur, pleriſque quid patraſſet, quove caſu extinctus eſſet, ignaris.

IX. Rex deinde in concionem procedit, vultu præferens dolorem animi. Amicorum quoque mœſtitia expectationem haud parvam rei fecerat. Diu Rex dimiſſo in terram vultu, attonito ſtupentique ſimilis ſtetit: tandem recepto animo: *Pene, inquit, milites, paucorum hominum ſcelere vobis ereptus ſum. Deûm providentia & miſeri-*

(*u*) *In pace erat vulgi*] id, ſive ea res, videlicet judicare in cauſſa capitali, pacis temporibus erat penes populum.

(*x*) *Nihil poteſtas regum valebat*] Macedonum reges non habebant poteſtatem damnandi aut abſolvendi capitali crimine, niſi auctoritas & approbatio populi vel militum acceſſiſſet.

ſericordia vivo. Conſpectuſque veſtri (y) *venerabilis cogit, ut vehementiùs parricidis iraſcerer; quoniam ſpiritus* (z), *immo unus vitæ meæ fructus eſt, tot fortiſſimis viris, & de me optime meritis, referre adhuc gratiam poſſe.*

Interrupit orationem militum gemitus, obortæque ſunt omnibus lacrymæ. Tum Rex, *Quanto*, inquit, *majorem in animis veſtris motum excitabo, quum tanti ſceleris auctores oſtendero, quorum mentionem adhuc reformido, & tanquam ſalvi eſſe poſſint, nominibus abſtineo? Sed vincenda eſt memoria priſtinæ caritatis, & conjuratio impiorum civium detegenda. Quomodò autem tantum nefas ſileam! Parmenio, illa ætate, tot meis, tot parentis mei meritis devinctus, omnium nobis amicorum vetuſtiſſimus, ducem tanto ſceleri ſe præbuit. Miniſter ejus Philotas Peucolaum, & Demetrium, & hunc Dymnum, cujus corpus adſpicitis, cæteroſque ejus amentiæ in caput meum ſubornavit.* Fremitus undique indignantium querentiumque tota concione obſtrepebat, qualis ſolet eſſe multitudinis, & maxime militaris, ubi aut ſtudio agitur, aut ira.

Nicomachus deinde, & Metron, & Ce-

(y) *Conſpectus veſtri*] eleganter pro vulgato *conſpect. veſter*, idque cum Bongarſio, Barthio etiam Freinſhemius recepit. Adi Gellium XX. 6.

(z) *Quoniam ſpiritus*] ſuſpecta vox *ſpiritus*. Bart' Adv. XXVIII. legi vult *ſperatus*: Rubenius, c Tellierus ſequutus eſt, *ſupremus*. Freinſhemius ir benii magis, quam Barthii ſententiam inclinat.

Cebalinus producti, quæ quiſque detulerat, exponunt. Nullius eorum indicio Philotas particeps ſceleris deſtinabatur (*a*): itaque indignatione preſſâ, vox indicum ſilentio excepta eſt. Tum Rex. *Qualis*, inquit, *ergo animi vobis videtur, qui hujus rei delatum indicium ad ipſum ſuppreſſit? Quod non fuiſſe vanum, Dymni exitus declarat. Incertam rem deferens, tormenta non timuit Cebalinus: Metron ne momentum quidem temporis diſtulit exonerare ſe, ut eò, ubi lavabar, inrumperet. Philotas ſolus nihil timuit, nihil credidit: ô magni animi virum! Iſte, ſi Regis periculo commoveretur, vultum non mutaret? Indicem tantæ rei ſollicitus non audiret? Subeſt nimirum ſilentio facinus, & avida ſpes regni præcipitem animum ad ultimum nefas impulit. Pater Mediæ præeſt: ipſe apud multos copiarum duces meis præpotens viribus, majora, quam capit, ſpirat* (*b*)*. Orbitas quoque mea, quod ſine liberis ſum, ſpernitur. Sed errat Philotas: in vobis liberos, parentes, conſanguineos habeo:* VOBIS *ſalvis, orbus eſſe non poſſum* (*c*).

Epiſto-

(*a*) *Deſtinabatur*] deſignabatur ut ſoclus ſceleris. Vide ſupra IV. 8.

(*b*) *Spirat*] vulgo *ſperat*. Freinshemio debemus calidiorem vocem *ſpirat* præ lentiore vulgata.

(*c*) *Vobis ſalvis orbus eſſe non poſſum*] Similiter Cicero ad Q. fratrem l. 3. extr. *Filiam meam, & tuam Ciceronemque noſtrum quid ego, mi frater, tibi commendem:* quin

Epiſtolam deinde Parmenionis interceptam, quam ad filios Nicanorem & Philotam ſcripſerat, recitat; haud ſane indicium gravioris conſilii præferentem. Namque ſumma ejus hæc erat: *Primùm veſtri curam agite: deinde veſtrorum: ſic enim quæ deſtinavimus, efficiemus.* Adjecitque Rex, *ſic eſſe ſcriptam, ut ſive ad filios perveniſſet, à conſciis poſſet intelligi: ſive intercepta eſſet, falleret ignaros. At enim Dymnus, quum ceteros participes ſceleris indicaret, Philotam non nominavit: hoc quidem illius non innocentiæ, ſed potentiæ, indicium eſt, quod ſic ab iis timetur etiam, à quibus prodi poteſt, ut quum de ſe fateantur, illum tamen celent. Ceterùm Philotam ipſius indicat vita. Hic Amyntæ, qui mihi conſobrinus* (*d*) *fuit, & in Macedonia capiti meo impias comparavit inſidias, ſocium ſe & conſcium adjunxit. Hic Attalo* (*e*), *quo gra-*

quin illud moereo; quod tibi minorem dolorem illorum orbi-
tas adfert quam mihi. Sed, te incolumi, orbi non erunt.
Ceterum *orbus* heic ſingulariter ſonat, non qui liberos amiſit, ſed qui nullos genuit.

(*d*) *Amyntæ, qui mihi conſobrinus*] patruelis, non conſobrinus. Erat enim Perdicca fratre & anteceſſore Philippi genitus. *Curt. VI.* 10. *Juſtin. VII.* 6. oppreſſus ab Alexandro, quum inſidias ipſi poſt Philippi necem ſtruxiſſet. Nec tamen inſolens bonis auctoribus, *conſobrinum* dicere, qui patruelis eſt. Paulus Lege X. de Gradibus n. 15. poſtquam de diverſis generibns cognationis, atque de ipſis etiam patruelibus egiſſet, ſubdi *plerique hos omnes conſobrinos vocant, ſicut Trebatius.* Etropius etiam VI. 6. Marcum Lucullum Lucii *conſobrinum* vocat, qui patruelis erat.

(*e*) *Hic Attalo*] Attalus ille eſt, cujus ſororer

graviorem inimicum non habui, ſororem ſuam in matrimonium dedit. Hic, quum ſcripſiſſem ei, pro jure tam familiaris uſûs atque amicitiæ, qualis ſors edita eſſet Jovis Hammonis oraculo, ſuſtinuit reſcribere mihi: ſe quidem gratulari, quod in numerum deorum receptus eſſem: Ceterùm miſereri eorum quibus vivendum eſſet ſub eo, qui modum hominis excederet (*f*). *Hæc ſunt etiam animi pridem alienati à me & invidentis gloriæ meæ indicia; quæ quidem, milites, quamdiu licuit, in animo meo preſſi. Videbar enim mihi partem viſcerum meorum abrumpere, ſi, in quos tam magna contuleram, viliores mihi facerem* (*g*). *Sed jam non verba punienda ſunt; linguæ temeritas pervenit ad gladios. Hos, ſi mihi creditis, Philotas in me acuit. Id ſi ipſe admiſit, quò me conferam, milites? Cui caput meum credam? Equitatui, optimæ exercitûs parti, principibus nobiliſſimæ juventutis unum præfeci; ſalutem, ſpem, victoriam meam fidei ejus tutelæque commiſi. Patrem in idem faſti-*

ſororis filiam Cleopatram Rex Philippus Olympiadi Alexandri matri, ſuperinduxerat, & qui Alexandrum graviſſime offendit, quum ex illa ſucceſſorem Philippo precaretur. Poſt Philippi necem in Aſia per Parmenionem ſublatus eſt. Vide Supplementa lib. I.

(*f*) *qui modum hominis excederet*] qui divinitatem adfectaret, humanam ſortem adſpernatus.

(*g*) *Viliores mihi facerem*] aſpernarer, contemnerem. Ovid. Heroid. III. v. 41.

Qua merui culpa, fieri tibi vilis, Achille?

faſtigium, in quo me ipſi poſuiſtis, admovi: Mediam qua nulla opulentior regio eſt, tot civium ſociorumque millia imperio ejus ditionique ſubjeci. Unde præſidium petieram, periculum extitit. Quam feliciter in acie occidiſſem, potiùs hoſtis præda, quam civis victima? Nunc ſervatus ex periculis, quæ ſola timui, in hæc incidi, quæ timere non debui. Soletis identidem à me, milites, petere, ut ſaluti meæ parcam: Ipſi mihi præſtare poteſtis, quod ſuadetis ut faciam: ad veſtras manus, ad veſtra arma confugio: invitis vobis ſalvus eſſe nolo; volentibus, non poſſum, niſi vindicor.

X. Tum Philotam, religatis poſt tergum manibus, obſoleto amiculo velatum juſſit induci. Facile apparebat, motos eſſe tam miſerabili habitu, non ſine invidia paulò ante conſpecti. Ducem equitatûs pridie viderant; ſciebant Regis interfuiſſe convivio: repente non reum modò, ſed etiam damnatum, immo vinctum, intuebantur. Subibat animos Parmenionis quoque, tanti ducis, tam clari civis, fortuna: qui modò duobus filiis, Hectore & Nicanore (*h*), orbatus, cum eo, quem reliquum calamitas fecerat, abſens diceret cauſam (*i*). Itaque

(*h*) *Hectore & Nicanore*] Hector Nilo merſus interierat, IV. 8. Nicanor morbo deceſſerat, VI. 6.

(*i*) *Abſens diceret cauſſam*] *Cauſſam dicere* notat *ſe coram judicio excuſare & defendere.* Per metonymiam vero, qua conſequens pro antecedente ponitur, idem eſt, quod *adverſatum eſſe. Abſentes* autem *cauſſam dicunt*, quia metu ſuppliciorum fugere coacti ſunt.

Itaque Amyntas (*k*), Regis prætor, inclinatam ad miſericordiam concionem rurſus aſpera in Philotam oratione commovit. *Proditos eos eſſe Barbaris: neminem ad conjugem ſuam, neminem in patriam, & ad parentes fuiſſe rediturum: velut truncum corpus dempto capite, ſine ſpiritu, ſine nomine, aliena terra ludibrium hoſtis futuros.* Haud quaquam pro ſpe ipſius, Amyntæ oratio grata Regi fuit: quod conjugum, quod patriæ admonitos, pigriores ad cetera munia exſequenda feciſſet.

Tunc Cœnus, quamquam Philotæ ſororem matrimonio ſecum conjunxerat, tamen acriùs quam quiſquam in Philotam invectus eſt: *parricidam eſſe Regis, patriæ, exercitûs* clamitans: ſaxumque, quod forte ante pedes jacebat, eripuit, emiſſurus in eum; ut plerique credidere, tormentis ſubtrahere cupiens. Sed Rex manum ejus inhibuit, *dicendi priùs cauſam debere fieri poteſtatem reo, nec aliter judicari paſſurum ſe* affirmans.

Tum dicere juſſus Philotas, ſive conſcientia ſceleris, ſive periculi magnitudine amens & attonitus; non attollere oculos, non hiſcere audebat. Lachrymis deinde manantibus, linquente animo in eum, à quo tenebatur, incubuit: abſterſiſque amiculo

(*k*) *Itaque Amyntas*] alius a Perdicæ filio, quem dudum regi inſidiatum eſſe novimus: alius etiam ab illo, qui mox cauſam parricidii dicturus eſt. VII. 1.

culo ejus oculis, paulatim recipiens ſpiritum ac vocem, dicturus videbatur. Jamque Rex intuens eum: *Macedones*, inquit, *de te judicaturi ſunt*: *quæro, an patrio ſermone* (*l*) *ſis apud eos uſurus*? Tum Philotas, *Præter Macedonas*, inquit, *plerique adſunt, quos faciliùs, quæ dicam, percepturos arbitror, ſi eadem lingua* (*m*) *fuero uſus, qua tu egiſti: non ob aliud, credo, quam ut oratio tua intelligi poſſet à pluribus*. Tum Rex, *ecquid videtis, odio etiam ſermonis patrii Philotam teneri? Solus quippe faſtidit eo dicere* (*n*). *Sed dicat ſane ut cumque cordi eſt; dum memineritis æque illum à noſtro more, atque ſermone abhorrere*. Atque ita concione exceſſit.

Tum Philotas, *Verba*, inquit, *innocenti reperire facile eſt, modum verborum miſero tenere* (*o*) *difficile. Itaque inter optimam conſcientiam, & iniquiſſimam fortunam deſtitutus, ignoro, quomodò & animo meo, & tempori paream. Abeſt quidem optimus cauſæ*

(*l*) *Patrio ſermone*] Macedonica dialecto, quæ non parum abhorrebat a ſermone Attico aliorumque Græcorum lingua, uti fit etiam in dialectis Linguæ Teutonicæ.

(*m*) *Eadem lingua*] Videtur Græca communis intelligi, quæ a plurimis militum intelligeretur.

(*n*) *Faſtidit eo dicere*] Ita Acidalius, quem Tellierus ſequitur. Vulgo *eum* pro *eo*. Freinshemius cenſet, legi etiam poſſe *faſtidit eum*, expuncto verbo *dicere*.

(*o*) *Modum verborum miſero tenere*] Tacitus annal. IV. 69. *moeſta, ubi ſemel prorupere, difficilius reticentur*. Appianus de B. Punic. in orat. Hannonis. p. 79. *αἱ συμφοραὶ ποιȣ͂σι μακρολόγȣς*, *miſeriæ loquaces faciunt*. Plura in hanc rem Freinshemius.

ſæ meæ judex: qui cur me ipſe audire noluerit, non me hercule excogito; quum illi utrimque cognitâ cauſâ tam damnare me liceat quam abſolvere; non cognitâ verò liberari ab abſente non poſſum, qui à præſente damnatus ſum.

Sed quamquam VINCTI *hominis non ſupervacua ſolùm, ſed etiam inviſa defenſio eſt, quæ judicem non docere videtur, ſed arguere; tamen utcumque licet dicere, memet ipſe non deſeram, nec committam, ut damnatus etiam mea ſententia videar. Equidem cujus criminis reus ſim, non video: inter conjuratos nemo me nominat: de me* Nicomachus *nihil dixit: Cebalinus pluſquam audierat ſcire non potuit. Atqui conjurationis caput me fuiſſe credit* Rex!

Potuit ergo Dymnus eum præterire, quem ſequebatur? Præſertim quum quærenti ſocios, vel falſò fuerim nominandus; quo faciliùs, qui verebatur, poſſet impelli. Non enim detecto facinore nomen meum præteriit, ut poſſet videri ſocio pepercisse; ſed Nicomacho, *quem taciturum arcana de ſemetipſo credebat, confeſſus, aliis nominatis, me unum ſubtrahebat. Quæſo, commilitones, ſi Cebalinus me non adiſſet, nihil me de conjuratis ſcire voluiſſet; num hodie dicerem cauſam nullo me nominante? Dymnus ſane & vivat adhuc, & velit mihi parcere: quid cæteri? Qui de ſe confitebuntur, me videlicet ſubtrahent!* MALIGNA *eſt calamitas; & fere noxius quum ſuo ſupplicio*

 cru-

crucietur, acquieſcit alieno (p). Tot conſcii, ne in equuleum quidem impoſiti (q) verum fatebuntur? Atqui nemo parcit morituro, nec cuiquam moriturus (r) ut opinor.

Ad verum crimen & ad unum revertendum mihi eſt. Cur rem delatam ad te tacuiſti? Cur tam ſecurus audiſti? Hoc qualecumque eſt, confeſſo mihi, ubicumque es Alexander, remiſiſti: dextram tuam amplexus reconciliati pignus animi, convivio quoque interfui. Si credidiſti mihi, abſolutus ſum: ſi peperciſti, dimiſſus: vel judicium tuum ſerva. Quid hac proxima nocte, qua digreſſus ſum à menſa tua, feci? Quod novum facinus delatum ad te, mutavit animum tuum? Gravi ſopore acquieſcebam, quum me malis indormientem meis inimici vinciendo excitarunt. Unde & parricidæ & proditori (s) tam alti quies ſomni (t)? Scelerati conſcientiâ (u) obſtrepente quum dormire non poſſint,

(p) *Adquieſcit alieno*] alterius ſupplicio ſublevatur.

(q) *In equuleum impoſiti*] in machinam tortoris impoſiti, ſive tormentis examinati.

(r) *Nec cuiquam moriturus*] Refutat Alexandri dictum, potentiam argui Philotæ, non innocentiam, ſi a ceteris non indicetur.

(s) *Et proditori*] Acidalius *& prodito*, quia & parricida & proditor, quam diu ſe proditum non ſentiat, ſecurius poſſit dormire. Tellierus ſequitur Acidalium; Freinshemius *& prodita re* putat legi poſſe. Nihil muto. Non enim ex proditione ſceleris & manifeſtatione impedimentum ſomni probat, ſed ex ſola ſcelerati conſcientia.

(t) *Alti quies ſomni*] vide IV. 13.

(u) *Scelerati conſcientia*] Hæc ſola non ſinit quietem capere. Unde T. Clœlii Tarracinenſis, in cubiculo inter-

ſint, agitant eos furiæ (x), non conſummato (y) modò, ſed & cogitato parricidio. At mihi ſecuritatem primùm innocentia mea, deinde dextra tua obtulerant: non timui, ne plus alienæ crudelitati apud te liceret, quam clementiæ tuæ.

Sed ne te mihi credidiſſe pœniteat, res ad me deferebatur à puero, qui non teſtem, non pignus indicii exhibere poterat, impleturus omnes metu, ſi cœpiſſet audiri. Amatoris & ſcorti jurgio interponi aures meas credidi infelix, & fidem ejus ſuſpectam habui, quod non ipſe deferret, ſed fratrem potiùs ſubornaret; timui, ne negaret mandaſſe ſe Cebalino; & ego viderer multis amicorum Regis fuiſſe periculi cauſa.

Sic quoque quum læſerim neminem, inveni, qui mallet perire me, quam incolumem eſſe. Quid inimicitiarum creditis excepturum fuiſſe, ſi inſontes laceſſiſſem? At enim Dymnus ſe occidit? Num igitur facturum eum divinare potui? minime. Ita quod ſolum indicio fidem fecit, id me, quum à Cebalino inter-

interfecti, duo filii adoleſcentes hoc nomine abſoluti ſunt ſuſpicione parricidii: quod aperto oſtio dormientes reperti fuerant. *Cicer. pro Roſc. Am. c.* 23. Somnus enim, ut, ait Val. Maximus VIII. 1. 13. certiſſimus index eſt innoxiæ ſecuritatis.

(*x*) *Agitant eos furiæ*] Lege Ciceronem c. l. cap. 24. Oreſtis idem exemplo comprobantem.

(*y*) *Non conſummato modò*] quidam libri invertunt, *non cogitato modò, ſed & conſummato;* verum aliud poſtulat epanorthoſis, quum de furiis conſummatum parricidium ulciſcentibus non dubitetur.

quæſo, quod non divinavi (*e*), *reus ſum? An impiorum amicis inſontibus quoque moriendum eſt! Quod ſi æquum eſt, cur tamdiu vivo? Si injuſtum, cur nunc demum occidor?*

At enim ſcripſi, miſereri me eorum, quibus vivendum eſſet ſub eo, qui ſe Jovis filium crederet? Fides *amicitiæ, veri conſilii periculoſa libertas, vos me decepiſtis! Vos, quæ ſentiebam, ne reticerem, impuliſtis! Scripſiſſe me hæc fateor Regi, non de Rege* (*f*) *ſcripſiſſe: non enim faciebam invidiam, ſed pro eo timebam* (*g*): *dignior mihi Alexander videbatur, qui Jovis ſtirpem tacitus agnoſceret, quam qui prædicatione jactaret. Sed quoniam oraculi fides certa eſt; ſit Deus cauſæ meæ teſtis: retinete me in vinculis, dum conſulitur* Hammon *in arcanum & occultum ſcelus. Interim, qui Regem noſtrum dignatus eſt filium, neminem eorum, qui ſtirpi ſuæ inſidiati ſunt, latere patietur. Si certiora oraculis creditis eſſe tormenta, ne hanc quidem exhibendæ veritatis fidem deprecor.*

Solent Rei capitis adhibere vobis parentes (*h*): *duos fratres ego nuper amiſi; patrem nec*

(*e*) *Quod non divinavi*] Amyntam regi inſidiaturum eſſe.

(*f*) *Regi, non de rege*] regi ſoli, non ad alios, obtrectandi cauſſa.

(*g*) *Pro eo timebam*] Illi timebam, ne incurreret invidiam.

(*h*) *Adhibere parentes*] *cognatos advocare*, ut judices lacrimis eorum ad miſericordiam inflectant. *Parentes* enim

nec oſtendere poſſum, nec invocare audeo; quum & ipſe tanti criminis reus ſit. Parum eſt enim tot modò liberorum parentem in unico filio acquieſcentem, eo quoque orbari, ni ipſe in rogum meum imponitur. Ergo, cariſſime pater, & propter me morieris, & mecum. Ego tibi vitam adimo, ego ſenectutem tuam exſtinguo! Quid enim me procreabas infelicem adverſantibus diis? An ut hos ex me fructus perciperes, qui te manent? Neſcio adoleſcentia mea miſerior ſit, an ſenectus tua: ego in ipſo robore ætatis eripior; tibi carnifex ſpiritum adimet, quem ſi fortuna exſpectare voluiſſet, natura repoſcebat.

Admonuit me patris mei mentio, quam timide & cunctanter quæ Cebalinus detulerat ad me, indicare debuerim. Parmenio enim quum audiſſet venenum à Philippo medico Regi parari, deterrere eum voluit epiſtolâ ſcriptâ, quominùs medicamentum biberet, quod medicus dare conſtituerat. Num creditum eſt patri meo? Num ullam auctoritatem ejus literæ habuerunt? Ego ipſe quoties quæ audieram detuli, cum ludibrio credulitatis repulſus ſum? Si & quum indicamus,

enim hoc loco cognati ſunt, non ſoli genitores: ut uſi hac voce ſunt Capitolinus in Marco cap. 5. Lampridius in Alexandro cap. 67. Spartianus in Juliano cap. 4. Eutropius l. 7. 4. Fratres enim æque intelligit, Hectorem & Nicanorem, ut ipſe explicat, ac patrem Parmenionem. Quamquam non negamus poſteriori ævo, quam Curtiano, uſitatiorem hanc notionem fuiſſe.

camus, inriſui (i), & quum tacemus, ſuſpecti ſumus, quid facere nos oportet? Quumque unus è circumſtantium turba exclamaſſet: BENE MERITIS *non inſidiari*: Philotas, *Recte*, inquit, *quiſquis es dicis. Itaque ſi inſidiatus ſum, pœnam non deprecor; & finem facio dicendi, quoniam ultima verba gravia ſunt viſa auribus veſtris.* Abducitur deinde ab iis qui cuſtodiebant eum.

XI. Erat inter duces manu ſtrenuus Belon quidam, pacis artium & civilis habitûs rudis (*k*), vetus miles; ab humili ordine ad eum gradum, in quo tunc erat, promotus: qui tacentibus ceteris, ſtolida audacia ferox, admonere eos cœpit, *quoties quiſque diverſoriis, quæ occupaſſent, proturbatus eſſet, ut purgamenta ſervorum Philotæ reciperentur eò unde commilitones expuliſſet. Auro argentoque vehicula ejus onuſta totis vicis ſtetiſſe: ac ne in vicinia quidem diverſorii quemquam commilitonum receptum eſſe; ſed per diſpoſitos (l) quos ad ſomnum habebat, omnes procul relegatos, ne ſe-*

(*i*) *Inriſui*] vulgo *inniſi*, pro quo Melch. Freinshemius cenſuit *inriſi* legendum; frater Joannes, ſi quid mutandum, *inriſui*, nomen pro participio. Senſus utriuſque bene convenit cum *ludibrio*, quod præceſſerat: latinitas cum Plinio XXII. 6. *plerique* dicenti, *ultro etiam irriſui ſumus iſta commentantes.* Tellierus quoque *irriſus* in contextum recepit.

(*k*) *Civilis habitus*] vivendi rationis, quæ inter cives eſſe debet, in humanitate & mitiore adfectu conſiſtens.

(*l*) *Per diſpoſitos*] per ſervos, quos circa diverſorium diſpoſuerat, ut ſtrepitum ſummouerent, quum dominus dormiebat.

femina illa murmurantium inter ſe ſilentio veriùs, quam ſono excitaretur. Ludibrio ei fuiſſe ruſticos homines, Phrygaſque & Paphlagonas (m) appellatos: qui non erubeſceret, Macedo natus, homines linguæ ſuæ per interpretem audire. Cur Hammonem conſuli vellet? eundem Jovis arguiſſe mendacium, Alexandrum filium agnoſcentis: ſcilicet veritum ne invidioſum eſſet quod dii offerrent. Quum inſidiaretur capiti Regis & amici, non conſuluiſſe eum Jovem: nunc ad oraculum mittere, dum pater ejus ſollicitaretur, qui præſit in Media; & pecunia, cujus cuſtodia commiſſa ſit, perditos homines ad ſocietatem ſceleris impellat. Ipſos miſſuros ad oraculum non qui Jovem interrogent, quod ex Rege cognoverint: ſed qui gratias agant; qui vota pro incolumitate Regis optimi perſolvant.

Tum verò univerſa concio accenſa eſt, & à corporis cuſtodibus initium factum, clamantibus: *Diſcerpendum eſſe parricidam manibus eorum.* Id quidem Philotas, qui graviora ſupplicia metueret, haud ſane iniquo animo audiebat. Rex in concionem (*n*) re-

(*m*) *Phrygas & Paphlagonas*] Ruſticos Macedones, hoc eſt ab urbibus & aula remotiores: ideoque avitæ elegantiæ alienos, ita ludibrio Philotæ fuiſſe, ut viliſſimarum gentium nomine Phrygas eos ac Paphlagonas adpellaret. Notum enim de Phrygibus proverbium, *ſero ſapere*, quod ſtuporem in iis arguit. Paphlagones male audiebant *διὰ τὸ τῆς φωνῆς ἀπηχὲς*, *propter abſonum linguæ ſtridorem*, ut Suidas refert. Forte etiam, ut accolæ Phrygum, eodem vitio notati ſunt.

(*n*) *Rex in concionem*] Freinshemio videtur *At Rex* vinciendæ ſententiæ aptius, quaſi, *at* excidiſſet propter eandem ſyllabam in præcedente verbo.

x

reverſus, ſive ut in cuſtodia quoque torqueret, ſive ut diligentiùs cuncta cognoſceret, concilium in priſtinum diem diſtulit: & quamquam in veſperàm inclinabat dies, tamen *amicos convocari* jubet: & ceteris quidem placebat, *Macedonum more obrui ſaxis*; Hepheſtion autem & Craterus & Cœnus *tormentis veritatem exprimendam eſſe* dixerunt: & illi quoque, qui aliud ſuaſerant, in horum ſententiam tranſeunt. Concilio ergo dimiſſo, Hepheſtion cum Cratero & Cœno (*o*) ad quæſtionem de Philota habendam conſurgunt.

Rex Cratero accerſito, & ſermone habito, cujus ſumma non edita eſt, in intimam diverſorii partem ſeceſſit, & remotis arbitris in multam noctem quæſtionis exſpectavit eventum. Tortores in conſpectu Philotæ omnia crudelitatis inſtrumenta proponunt. Et ille ultro, *Quid ceſſatis*, inquit, *Regis inimicum, interfectorem, confitentem occidere? quid quæſtione opus eſt? cogitavi, volui*. Craterus exigere, *ut quæ confiteretur, in tormentis quoque diceret*. Dum corripitur, dum obligantur oculi, dum veſtis exuitur, *Deos patrios, gentium jura*, nequidquam apud ſurdas aures invocabat.

Per ultimos deinde cruciatus, utpote damnatus,

(*o*) *Et Cœno*] At hic eſt, qui credebatur lapidem emiſſurus, ut tormentis adfinem ſubtraheret. *Supra cap.* 9. Aut ergo falſa iſta opinio fuit, aut hic mutavit ſententiam.

natus, & inimicis in gratiam Regis torquentibus laceratur. Ac primò quanquam hinc ignis, illinc verbera, jam non ad quæſtionem, ſed ad pœnam ingerebantur; non vocem modò, ſed etiam gemitus habuit in poteſtate: ſed poſtquam intumeſcens corpus ulceribus, flagellorum ictus nudis oſſibus incuſſos ferre non poterat, *Si tormentis adhibituri modum eſſent, dicturum ſe quæ ſcire expeterent, pollicetur; ſed finem quæſtioni fore, jurare eos per Alexandri ſalutem* (p) volebat, *removerique tortores.* Et utroque impetrato, Cratero inquit, *Dic quid me velis dicere.* Illo indignante *ludificari eum*, rurſùſque revocante tortores; *tempus petere* cœpit, *dum reciperet ſpiritum, cuncta quæ ſciret, indicaturus.*

Interim equites, nobiliſſimus quiſque, & ii maxime, qui Parmenionem propinqua cognatione contingebant, poſtquam Philotam torqueri fama vulgaverat, legem Macedonum veriti, (q) quâ cautum erat, ut propinqui

(p) *Per Alexandri ſalutem*] Tertullianus Apolog. c. 32. *Juramus, ſicut non per genios Cæſarum, ita per ſalutem eorum, quæ & anguſtior omnibus geniis.* Arcad. & Hon. Lege XLI. Cod. de Tranſact. *qui nomina noſtra placitis inſerentes ſalutem principum confirmationem initarum juraverint eſſe pactionum.*

(q) *Legem Macedonum veriti*] Iniuſta lex, quæ ſontium agnatos una puniebat capitali ſupplicio, ideoque ab Alexandro abrogata, ut mox ſequitur & VIII. 8. Cauſa crudelitatis erat, ut tollerentur, qui ſontis ſupplicium ulciſci poſſent. Quanta autem temeritas eſt ob metum incertum ad certiſſimum ſupplicium properare, hominemque ideo necare, quod *olim poſſit* ma-

lus

qui eorum, qui Regi inſidiati erant, cum ipſis necarentur; alii ſe interficiunt; alii in devios montes vaſtaſque ſolitudines fugiunt: ingenti per tota caſtra terrore diffuſo, donec Rex tumultu cognito, *legem ſe ſupplicio conjunctis ſontium remittere* (r) edixit. Philotas, verone an mendacio liberare ſe à cruciatu voluerit, anceps conjectura eſt, quoniam & vera confeſſis, & falſa dicentibus, idem doloris finis (s) oſtenditur.

Ceterùm, *Pater*, inquit, *meus Hegelocho quam familiariter uſus ſit, non ignoratis. Illum dico Hegelochum, qui in acie cecidit: ille omnium malorum nobis cauſa fuit. Nam quum primùm Jovis filium ſe ſalutari juſſit Rex, id indigne ferens ille*: *Hunc igitur Regem agnoſcimus*, inquit, *qui Philippum dedignatur patrem? actum eſt de nobis, ſi iſta perpeti poſſumus. Non homines ſolùm, ſed etiam deos deſpicit, qui poſtulat Deus credi. Amiſimus Alexandrum, amiſimus Regem: incidimus in ſuperbiam, nec diis quibus ſe exæquat, nec hominibus, quibus ſe eximit, tolerabilem. Noſtrone ſanguine deum fecimus, qui nos faſtidiat, qui gravetur mortalium adire concilium? Credite mihi, & nos, ſi viri*

lus fieri? Ideo ſimiles Perſarum leges, *per quas ob noxam unius omnis propinquitas perit*, Ammianus lib. XXIII. cap. penult. vocat *abominandas*.

(r) *Legem remittere*] abrogare, uti ex VIII. 8. apparet, ubi *olim*, id eſt, in hac Philotæ cauſſa, dicitur *ſoluta*.

(s) *Idem doloris finis*] tormentorum ceſſatio.

ri ſumus, à diis adoptabimur. Quis proavum hujus Alexandrum (t), quis deinde Archelaüm, quis Perdiccam occiſos ultus eſt? hic quidem interfectoribus patris ignovit. Hæc Hegelochus dixit ſupra cœnam: & poſtera die prima luce à patre accerſor. Triſtis erat, & me mœſtum videbat: audieramus enim, quæ ſollicitudinem incuterent.

Itaque ut experiremur, utrumne vino gravatus effudiſſet illa, an altiore concepta conſilio, accerſiri eum placuit. Venit: eodemque ſermone ultro repetito adjecit, ſe ſive auderemus duces eſſe, proximas à nobis partes (u) vindicaturum; ſive deeſſet animus, conſilium ſilentio eſſe tecturum. Parmenioni, vivo adhuc Dario, intempeſtiva res videbatur; non enim ſibi, ſed hoſti eſſe occiſuros Alexandrum: Dario verò ſublato, præmium Regis occiſi Aſiam, & totum Orientem interfectoribus eſſe ceſſurum. Approbatoque conſilio, in hæc fides data eſt & accepta. Quod ad Dymnum pertinet, nihil ſcio; & hæc confeſſus intelligo non prodeſſe mihi, quod prorſus ſceleris expers ſum. (x)

Illi

(t) *Proavum Alexandrum*] abauum an patruum? hos ſolos hoc nomine uſos novimus, non proauum. Nec unus in ea gente Perdiccas aut Archelaus. Priores occiſos a ſuis eſſe non conſtat: poſteriores quidem occiſi, ſed patrui tantummodo; nec Archelaus Rex, ſed privatus fuit, *Juſtin. VII.* 4. Hegelochus autem voluit regum exempla impune interfectorum proferre.

(u) *Proximas a nobis partes*] ſecundas a ducibus Parmenione & Philota in perpetranda regis cæde partes.

(x) *Prorſus ſceleris expers*] illius nempe conjurationis, cujus Dimnus ſocius fuerat: aliam enim ipſe jam confeſſus eſt.

Illi rurſus tormentis admotis, quum ipſi quoque haſtis os oculoſque ejus everberarent; ut hoc quoque crimen confiteretur expreſſere. Exigentibus deinde, *ut ordinem cogitati ſceleris exponeret; quum diu Bactra retentura Regem viderentur, timuiſſe* reſpondit, *ne pater* LXX. *natus annos, tanti exercitûs dux, tantæ pecuniæ cuſtos, interim exſtingueretur, ipſique, ſpoliato tantis viribus, occidendi Regis cauſa non eſſet. Feſtinaſſe ergo ſe, dum præmium haberet in manibus,* (y) *repræſentare conſilium, cujus patrem fuiſſe auctorem niſi crederent, tormenta quamquam tolerare non poſſet, tamen non recuſare.*

Illi collocuti *ſatis quæſitum videri*; ad Regem revertuntur: qui poſtero die & *quæ confeſſus erat Philotas recitari; & ipſum,* quia ingredi non poterat, juſſit *afferri.* Omnia agnoſcente eodem, Demetrius (z), qui proximi ſceleris particeps eſſe arguebatur, producitur: multa affirmatione, animique pariter conſtantia, & vultu abnuens, *quidquam ſibi in Regem cogitatum eſſe, tormenta etiam*

(y) *Repræſentare conſilium*] *conſilium exſequi*, in opus & effectum dare. Ita Io. Fr. Gronovius interpretatur, cui ſummo viro hujus periodi, miſere alias vexatæ, emendationem debemus.

(z) *Demetrius*] corporis cuſtos, in cujus locum ſuffectus poſtea Ptolemæus Lagi filius, ut Arrianus III. p. 228. refert, qui Demetrium non una cum Philota, ſed quum in Agriaſpas Rex veniſſet, comprehenſum & enecatum fuiſſe ibidem tradit, ut Curtius quidquid hujus coniurationis erat, uno contextu ſcribere voluiſſe videatur.

etiam depoſcebat *in ſemet ipſum*: quum Philotas circumlatis oculis incideret in Calin quendam, haud procul ſtantem *propius eum* juſſit *accedere*. Illo perturbato, & recuſante tranſire ad eum, *Patieris*, inquit, *Demetrium mentiri, rurſuſque me excruciari?* Calin vox ſanguiſque defecerant (*a*); & Macedones Philotam inquinare innoxios velle ſuſpicabantur: quia nec à Nicomacho, nec ab ipſo Philota, quum torqueretur, nominatus eſſet adoleſcens.

Qui ut præfectos Regis circumſtantes ſe vidit, *Demetrium & ſemetipſum id facinus cogitaſſe* confeſſus eſt. Omnes ergo à Nicomacho nominatos, more patrio dato ſigno, ſaxis obruerunt. Magno non modò ſalutis, ſed etiam invidiæ periculo (*b*) liberatus erat Alexander: quippe Parmenio & Philotas, principes amicorum niſi palam ſontes, ſine indignatione totius exercitûs non potuiſſent damnari. Itaque anceps quæſtio fuit: dum inficiatus eſt facinus, crudeliter torqueri videbatur; poſt confeſſionem, Philotas ne amicorum quidem miſericordiam meruit.

(*a*) *Vox ſanguisque defecerant*] præ timore & conſcientia ſceleris. Infra XII. 7. 26. *Ille exſanguis attonitoque ſimilis ſtabat per metum etiam voce ſuppreſſa.* Ammianus de Chonodomario XVI. *trahebatur pallore ſuffuſus, claudente noxarum conſcientia linguam.* Idem XVII. 25. de Zizai Sarmata: *amiſſo vocis officio præ timore.*

(*b*) *invidiæ periculo*] Rubenii Elect. cap. 33. hæc correctio eſt, quam laudavit Freinshemius, expreſſit Tellierus. Vulgo, *vitæ periculo*, quod tamen Barthius Adv. XXVIII. 6. defendere præ illo conatur.

Q. CURTII.

DE
REBUS GESTIS
ALEXANDRI
MAGNI.

Summarium Libri Septimi.

I. A*Lexander Linceſtem majeſtatis reum interfici curat: deinde in Amyntam & Simmiam Philotæ amicos inquirit, qui ſuam innocentiam gravi oratione tuentur.*

II. *Amynta & fratribus in gratiam receptis, Polydamas à Rege juſſus, in Mediam celeriter profectus, Parmenionem interfici curat. Unde indignatio & ſeditio, quæ tandem extinguitur.*

III. *Varios populos ſub jugum mittit Alexander, ac ſeptem-decim diebus, cùm exercitu Caucaſum ſuperat.*

IV. *Beſſus de bello adverſus Alexandrum, inter epulas conſultat, ſapientique Cobaris conſilio minime acquieſcit. Interim Rex Bactra pervenit, ubi de Græcorum defectione, & Satibarzane ſingulari certamine occiſo, advenit ei nuncius.*

V. *Exercitus Alexandri ſiti liberatus, Oxum amnem induſtria trajicit. Beſſus dolo captus ad Alexandrum adducitur, à quo & Darii fratri* Oxatri *crucifigendus traditur.*

VI. *Barbarorum & Macedonum benevolentia varias expugnat urbes. Sed & Alexandriam ad Tanaïm condit amnem, breviſſimoque temporis abſolvit ſpatio.*

VII. *De bello Scythis inferendo, Alexander æger ex vulnere cum ſuis init conſilium. Ariſtander vates Regis voluntati, extorum accommodat ſignificata. Menedemus à Spitamene per inſidias cum duobus peditum millibus & 300. equitibus à Dahis interficitur: quod callide admodum diſſimulat Alexander.*

VIII. *Dum exercitus ad bellum accingitur, Scytharum legati adveniunt; ac de pace prorſus egregiam ad Alexandrum orationem habent.*

IX. *Alexander legatis dimiſſis, Tanaïm trajicit; bellum Scythis infert: & cum victis benignè agit.*

X. *Sogdianorum nobilium invictus animus: Beſſi ſupplicium; novo milite auctus Alexandri exercitus.*

XI. *Petram urbem ampliſſimam, ſitu naturaque loci fere inexpugnabilem, ad deditionem cogit Alexander.*

LIBER SEPTIMUS.

I. PHilotam ſicut recentibus ſceleris ejus veſtigiis jure aſfectum ſupplicio cenſuerant milites; ita poſtquam de ſierat eſſe (*a*) quem odiſſent, invidiam in miſericordiam vertit. Moverat & claritas juvenis, & patris ejus ſenectus atq; orbitas. Primus Aſiam aperuerat (*b*) Regi omnium periculorum ejus particeps; ſemper alterum in acie cornu defenderat: Philippo quoq; ante omnes amicus; & ipſi Alexandro tam fidus, ut occidendi Attalum (*c*) non alio miniſtro uti mallet. Horum cogitatio ſubibat exercitum; ſeditioſæque voces referebantur ad Regem: quîs ille haud ſane motus, ſatiſque

(*a*) *Poſtquam deſierat eſſe*] Poſt fata enim invidia quieſcit, & ſæpe in deſiderium aut miſericordiam convertitur. Livius IX. 20. de M. Manlio dejecto per Tarpeii ſaxi prærupta: *Populum brevi, poſtquam periculum ab eo nullum erat, per ſe ipſas recordantem virtutes, deſiderium ejus tenuit.* Et Nepos de Dione cap. 10. *Sic ſubito miſericordia odio ſucceſſerat, ut eum ſuo ſanguine ſi poſſent, ab Acheronte cuperent redimere.*

(*b*) *Primus Aſiam aperuerat*] cum Attalo præmiſſus a Philippo rege, duce jam belli Perſici declarato ab univerſa Græcia. *Siculus* XVI. 92.

(*c*) *Occidendi Attalum*] Vide Supplementa lib. I.

que prudens, Otii vitia negotio diſcuti, edicit, ut omnes in veſtibulo regiæ præſto aſſorent; quos ubi frequentes adeſſe cognovit, in concionem proceſſit.

Haud dubie ex compoſito Apharias (*d*) poſtulare cœpit, ut Lynceſtes Alexander (*e*), qui multo antequam Philotas Regem voluiſſet occidere, exhiberetur. A duobus indicibus, ſicut ſupra diximus, delatus, tertium jam annum cuſtodiebatur in vinculis: eundem in Philippi quoque cædem conjuraſſe cum Pauſania (*f*), pro comperto fuit: ſed quia primus Alexandrum Regem ſalutaverat, ſupplicio magis quam crimini fuerat exemptus. Tum quoq; Antipatri ſoceri ejus preces juſtam Regis iram morabantur. Ceterùm recruduit ſoporatus (*g*) dolor, quippe veteris periculi memoriam præſentis cura renovabat.

Igitur Alexander ex cuſtodia educitur, juſſuſque dicere, quam toto triennio meditatus erat defenſionem, hæſitans & trepidus pauca ex iis, quæ compoſuerat, protulit; ad ultimum non memoria ſolùm, ſed etiam mens eum deſtituit. Nulli erat dubium, quin TREPIDATIO con-

(*d*) *Apharias*] Videtur primus ille chiliarchus eſſe, qui V. 2. corrupte *Adarchias*, &. VIII. 1. Atharias vocatur.

(*e*) *Lynceſtes Alexander*] Supplement. II. 8.

(*f*) *Cum Pauſania*] Philippi regis percuſſore.

(*g*) *Soporatus*] Unus liber MS. habet *ſuppuratus*, quod Freinshemio non diſplicet, quia etiam Seneca dixit Epiſt. LXXX. *ſuppurata triſtitia*.

conſcientiæ indicium eſſet, non memoriæ vitium: itaque ex iis qui proxime adſtiterant, obluctantem adhuc oblivioni lanceis confoderunt. Cujus corpore ſublato, Rex introduci juſſit Amyntam (*h*) & Simmiam, nam Polemon, minimus ex fratribus, quum Philotam torqueri comperiſſet, profugerat. Omnium Philotæ amicorum hi cariſſimi fuerant; ad magna & honorata miniſteria, illius maxime ſuffragatione producti.

Memineratque Rex, ſummo ſtudio ab eo conciliatos ſibi; nec dubitabat, hujus quoque ultimi conſilii fuiſſe participes. Igitur, *olim eſſe ſibi ſuſpectos matris ſuæ literis, quibus eſſet admonitus, ut ab his ſalutem ſuam tueretur. Ceterùm ſe invitum, deteriora credentem, nunc manifeſtis indiciis victum, juſſiſſe vinciri. Nam pridie quam detegeretur Philotæ ſcelus, quin in ſecreto cum ipſo fuiſſent, non poſſe dubitari; fratrem verò, qui profugerit, quum Philotas torqueretur, aperuiſſe fugæ cauſam. Nuper præter conſuetudinem, officii ſpecie, amotis longiùs ceteris, admoviſſe ſemetipſos* (*i*) *late-*

(*h*) *Amyntam*] non qui ſuperiori libro inter conjuratos à Dimno nominatus fuerat, hic enim ſupplicio cum aliis adfectus fuit VI. 11; ſed Andromenis filius V. 1. princeps agminis peregrinorum IV. 13.

(*i*) *Admoniſſe ſemetipſos*] Armigeri officio per vices fungebantur. Quum ergo extra ordinem aliquando Amyntas cum fratribus apparuiſſet regi, abſentibus ceteris; in ſuſpicionem incidit malæ fidei aut conjurationis.

lateri ſuo, nullâ probabili cauſâ: ſeque mirantem, quod non vice ſua, tali fungerentur officio, & ipſa trepidatione eorum perterritum, ſtrenuè ad armigeros, qui proximi ſequebantur, receſſiſſe. Ad hoc accedere, quod quum Antiphanes, ſcriba equitum (*k*), *Amyntæ denunciaſſet, pridie quam Philotæ ſcelus deprehenſum eſſet, ut ex ſuis equis more ſolito daret iis, qui amiſiſſent ſuos; ſuperbe reſpondiſſe, niſi incepto deſiſteret, brevi ſciturum quis ipſe eſſet. Jam linguæ violentiam, temeritatemque verborum, quæ in ſemetipſum jacularentur, nihil aliud eſſe, quam ſceleſti animi indicem ac teſtem. Quæ ſi vera eſſent, idem meruiſſe eos, quod Philotam; ſi falſa, exigere ipſum ut refellant.*

Productus deinde Antiphanes, *de equis non traditis, & adjectis etiam ſuperbe minis*, indicat. Tum Amyntas, factâ dicendi poteſtate: *Si nihil*, inquit, *intereſt Regis, peto, ut dum dico, vinculis liberer.* Rex ſolvi utrumque jubet: deſiderantique Amyntæ, *ut habitus quoque redderetur armigeri* (*l*), *lanceam dari* juſſit. Quam ut læva comprehendit, evitato eo loco, in quo Alexan-

(*k*) *Scriba equitum*] Explicatur mox.

(*l*) *Armigeri*] Gronovius ante hanc vocem interpunguit, & *armigero* tertio caſu legit, ut cum *juſſit* cohæreat: ſed ſatis florida, etiam nativa, ut videtur, eſt lectio, quam expreſſimus, Freinshemiana, ſola inciſione a vulgari diſcrepans. Lancea enim etiam ad *habitum* hujus generis militum pertinebat, interprete ipſo Amynta.

Alexandri corpus paulò ante jacuerat, *Qualiſcumque*, inquit, *exitus nos manet; Rex: confitemur, proſperum eventum tibi debituros; triſtiorem fortunæ imputaturos. Sine præjudicio dicimus cauſam, liberis corporibus animiſque; habitum etiam, quo te comitari ſolemus, reddidiſti. Cauſam non poſſumus; fortunam timere deſinemus. Te quæſo, permittas mihi id primum defendere, quod à te ultimum objectum eſt.*

Nos, Rex, ſermonis adverſus majeſtatem tuam habiti nullius conſcii ſumus nobis. Dicerem jampridem viciſſe te invidiam, niſi periculum eſſet, NE *ALIA maligne dicta crederes blanda oratione purgari. Ceterùm etiamſi militis tui vel in agmine deficientis & fatigati, vel in acie periclitantis, vel in tabernaculo ægri & vulnera curantis, aliqua vox aſperior eſſet accepta; merueramus fortibus factis, ut malles ea tempori noſtro imputare, quam animo.*

Quum quid accidit triſtius, omnes rei ſunt (*m*)*: corporibus noſtris, quæ utique non odimus, infeſtas admovemus manus; parentes liberis ſi occurrant* (*n*), *& ingrati & inviſi ſunt. Quum donis honoramur, quum præmiis onuſti revertimur, quis ferre nos poteſt? quis illam animorum alacritatem continere? Militantium nec indignatio, nec læti-*

(*m*) *Omnes rei ſunt*] proſpera duces ſibi imputant: adverſa militibus.

(*n*) *Liberis ſi occurrant*] Liberorum licentiæ ſe opponant eosque caſtigent. *Pitiſc.*

lætitia moderata eſt : ad omnes affectus impetu rapimur ; vituperamus, laudamus, miſeremur, iraſcimur, utcumque præſens movit affectio.

Modò Indiam adire & Oceanum libet ; modò conjugum & liberorum patriæque memoria occurrit. Sed has cogitationes, has inter ſe colloquentium voces, ſignum tuba datum finit ; in ſuos ordines quiſque currimus ; & quidquid irarum in tabernaculo conceptum eſt, in hoſtium effunditur capita. Utinam Philotas quoque intra verba peccaſſet !

Proinde ad id revertar, propter quod rei ſumus. Amicitiam, quæ nobis cum Philota fuit, adeo non eo inficias, ut expetiſſe confitear. An verò Parmenionis, quem tibi proximum eſſe voluiſti, filium, omnes pene amicos tuos dignatione vincentem, cultum à nobis eſſe miraris ? Tu hercule, ſi verum audire vis, Rex, hujus nobis periculi cauſa es. Quis enim alius effecit, ut ad Philotam decurrerent, qui placere vellent tibi ? Ab illo traditi ad hunc gradum amicitiæ tuæ aſcendimus. Is apud te fuit cujus gratiam expetere, & iram timere poſſemus.

Annon propemodum in tua verba, tui omnes te præeunte juravimus (o), *eoſdem nos ini-*

(o) *In tua verba juravimus*] Solennis formula, qua fidem jure jurando adſtrictam principi eſſe ſignificatur. Suetonius Othone cap. 8. *Germaniciani exercitus in Vitellii verba juraverant.*

inimicos amicoſque habituros eſſe, quos tu haberes? hoc ſacramento pietatis obſtricti averſaremur ſcilicet, quem tu omnibus præferebas? Igitur ſi hoc crimen eſt, tu paucos innocentes habes: immo hercule neminem. Omnes enim Philotæ amici eſſe voluerunt: ſed totidem, quot volebant eſſe, non poterant: ita ſi à conſciis amicos non dividis; nec ab amicis quidem ſeparabis illos, qui idem eſſe voluerunt (p).

Quod igitur conſcientiæ affertur indicium? Ut opinor, quia pridie familiariter & ſine arbitris locutus eſt nobiſcum? At ego purgare non poſſem, ſi pridie quidquam ex vetere vita ac more mutaſſem: nunc verò, ſi ut omnibus diebus, illo quoque, qui ſuſpectus eſt, fecimus; CONSUETUDO *diluet* (q) *crimen. Sed equos Antiphani non dedimus? & pridie quam Philotas detectus eſt, hæc mihi cum Antiphane res erat? Qui ſi nos ſuſpectos facere vult, quod illo die equos non dederimus; ſemetipſum quod eos deſideraverit, purgare non poterit. Anceps enim crimen eſt inter retinentem & exigentem; niſi quod* MELIOR *eſt cauſa ſuum non*

(p) *Nec ſeparabis, qui item eſſe voluerunt*] Periodi hic ſenſus eſt: Si non diſtinguis inter conſcios conjurationis, & amicos Philotæ, & hos æque cum illis vis punire; neque ab amicis debes eos ſejungere, qui voluerunt amici eſſe, quamuis propter numerum non potuerunt: atque ita nemo in exercitu innocens erit.

(q) *Conſuetudo diluet*] accuſationem ex pridiano colloquio petitam illud refutabit, quod ita quotidie colloqui, citra conjurationis ſuſpicionem, ſolebamus. *Tellier.*

non tradentis, quam poſcentis alienum.

Ceterùm, Rex, equos decem habui, è quîs Antiphanes octo jam diſtribuerat iis, qui amiſerant ſuos. Omnino duos ipſe habebam: quos quum vellet abducere homo ſuperbiſſimus, certe iniquiſſimus, niſi pedes militare vellem, retinere cogebar. Nec inficias eo, liberi hominis animo locutum eſſe me cum ignaviſſimo, & hoc unum militiæ ſuæ uſurpante, ut alienos equos pugnaturis diſtribuat.

Huc enim malorum ventum eſt, verba mea eodem tempore & Alexandro excuſem, & Antiphani. At hercule mater de nobis inimicis tuis ſcripſit. Utinam prudentiùs eſſet ſolicita pro filio, & non inanes quoque ſpecies anxio animo figuraret (r) *! Quare enim non adſcribit metûs ſui cauſam? Denique* (s) *non oſtendit auctorem, quo facto dictove noſtro mota tam trepidas tibi litteras ſcripſit.* O *miſeram conditionem cui forſitan non periculoſius eſt tacere quam dicere! Sed utcumque ceſſura res eſt,* Malo *tibi defenſionem meam diſplicere, quam cauſam.*

Agnoſces autem quæ dicturus ſum; quippe meminiſti, quum me ad perducendos ex Macedonia milites mitteres, dixiſſe te; multos integros juvenes in domo tuæ matris ab-

(r) *Inanes ſpecies figuraret*] *metuenda ea, quæ non ſunt.* Seneca Epiſt. XIII. *Animus ſibi falſas imagines fingit.*

(s) *Denique*] Telliero ſuſpecta vox, ſenſu poſtulante *cur? quid?* aut ſimile. Nobis *denique* ſaluum eſt pro *deinde*, ut alibi! nec neceſſarium, ut continuetur interrogatio.

abſcondi (*t*). *Præcepiſti igitur mihi, ne quem præter te intuerer; ſed detrectantes militiam perducerem ad te. Quod equidem feci, & liberiùs, quam expediebat mihi, exſequutus ſum imperium tuum.* Gorgian, Hecateum & Gorgatan, *quorum bona opera uteris, inde perduxi.*

Quid igitur iniquius eſt, quam me, qui ſi tibi non paruiſſem, jure daturus fui pœnas, nunc perire quia parui? Neque enim ulla alia matri tuæ perſequendi nos cauſa eſt, quam quod utilitatem tuam muliebri prapoſuimus gratiæ. Sex millia Macedonum peditum, & DC. equites adduxi, quorum pars ſequutura me non erat, ſi militiam detrectantibus indulgere voluiſſem. Sequitur ergo, ut quia illa propter hanc cauſam iraſcitur nobis, tu mitiges matrem, qui iræ ejus nos obtuliſti.

II. Dum hæc Amyntas agit, forte ſupervenerunt, qui fratrem ejus Polemonem, de quo ante dictum eſt, fugientem conſecuti vinctum, reducebant. Infeſta concio vix inhiberi potuit, quin protinus ſuo more ſaxa in eum jaceret. Atque ille ſane interritus: *Nihil*, inquit, *pro me deprecor; modò ne fratrum innocentiæ fuga imputetur mea. Hæc ſi defendi non poteſt, meum crimen ſit: horum ob idipſum melior eſt cauſa, quod ego, qui profugi, ſuſpectus ſum.*

(*t*) *Multos juvenes abſcondi*] Hinc ſupra IV. 6. dicitur ad *inquiſitionem miſſus.*

ſum. At hæc eloquuto univerſa concio aſſenſa eſt. Lacrymæ deinde omnibus manare cœperunt; adeo in contrarium repente mutatis, ut ſolum pro eo eſſet, quod maxime læſerat.

Juvenis erat primo ætatis flore pubeſcens, quem inter equites tormentis Philotæ conturbatos, alienus terror abſtulerat. Deſertum eum à comitibus, & hæſitantem inter revertendi fugiendique conſilium, qui ſequuti erant occupaverunt. Is tum flere cœpit, & os ſuum converberare: mœſtus, non ſuam vicem, (*u*) ſed propter ipſum periclitantium fratrum. Moveratque jam Regem, non concionem modò: ſed unus erat implacabilis frater, qui terribili vultu intuens eum: *Tum*, ait, *demens, lachrymare debueras, quum equo calcaria ſubderes, fratrum deſertor, & deſertorum comes. Miſer, quò, & unde fugiebas? Effeciſti ut reus capitis, accuſatoris uterer verbis.* Ille *peccaſſe ſe; ſed graviùs in fratres, quam in ſemet ipſum*, fatebatur.

Tum verò neque lacrymis, neque acclamationibus, quibus ſtudia ſua multitudo profitetur, temperaverunt. Una vox erat pari emiſſa conſenſu, *ut inſontibus & fortibus viris parceret.* Amici quoque, datâ miſericordiæ occaſione, conſurgunt, flenteſque

(*u*) *Moeſtus non ſuam vicem*] *ob* ſuam vicem, conſueta ellipſi. Livius XXVIII. 19. *clamor undique ab ſollicitis vicem imperatoris militibus ſublatus.* Adde noſtrum VII. 11.

teſque Regem deprecantur. Ille ſilentio facto: *Et ipſe*, inquit, *Amyntam mea ſententia fratreſque ejus abſolvo. Vos autem, juvenes*, MALO *beneficii mei oblivisci, quam periculi veſtri meminiſſe. Eadem fide redite in gratiam mecum, qua ipſe vobiſcum revertor. Niſi quæ delata eſſent, excuſſiſſem, valde diſſimulatio mea ſuſpecta eſſe potuiſſet. Sed ſatius eſt purgatos eſſe, quam ſuſpectos. Cogitate neminem abſolvi poſſe, niſi qui dixerit cauſam. Tu, Amynta, ignoſce fratri tuo: erit hoc ſimpliciter etiam mihi reconciliati animi tui pignus.*

Concione deinde dimiſſâ, Polydamanta vocari jubet. Longe acceptiſſimus Parmenioni erat, proximus lateri in acie ſtare ſolitus. Et quamquam conſcientia fretus, in regiam venerat; tamen ut juſſus eſt fratres ſuos exhibere admodum juvenes, & Regi ignotos ob ætatem: fiduciâ in ſolicitudinem verſâ, trepidare cœpit; ſæpiùs quæ nocere poſſent, quam quibus eluderet reputans.

Jam armigeri, quibus imperatum erat, produxerant eos; quum exſanguem metu Polydamanta *propiùs accedere* jubet, ſubmotiſque omnibus, *Scelere*, inquit, *Parmenionis omnes pariter appetiti ſumus, maxime ego ac tu; quos* AMICITIÆ *ſpecie fefellit: ad quem perſequendum puniendumque (vide quantum fidei tuæ credam) te miniſtro uti ſtatui. Obſides, dum hoc peragis, erunt fratres tui. Proficiſcere in Me-*

Mediam, & ad Præfectos meos litteras ſcriptas manu mea perfer. Velocitate opus eſt, qua celeritatem famæ antecedas. Noctu pervenire illuc te volo; poſtero die quæ ſcripta erunt, exſequi. Ad Parmenionem quoque epiſtolas feres; unam à me, alteram Philotæ nomine ſcriptam: ſignum annuli ejus in mea poteſtate eſt; ſic pater credens à filio impreſſum, quum te viderit, nihil metuet.

Polydamas tanto liberatus metu, impenſiùs etiam, quam exigebatur, promittit operam. Collaudatuſque & promiſſis oneratus, depoſitâ veſte quam habebat, Arabica nduitur (*v*). Duo Arabes, quorum interim conjuges ac liberi, vinculum fidei obſides apud Regem erant, dati comites. Per deſerta etiam ob ſiccitatem loca, camelis undecima die (*x*) quò deſtinaverat, perveniunt. Et priùs quam ipſius nunciaretur adventus, rurſus Polydamas veſtem Macedonicam ſumit, & in tabernaculum Cleandri (Prætor hic regius erat) quarta vigilia pervenit. Redditis deinde literis, conſtituerunt prima luce ad Parmenionem coire.

(*v*) *Arabica induitur*] Securitatis cauſſa, per male pacatas gentes profecturus, & veſtem Arabicam, & comites Arabas, negotiatores forſan locorum peritos, adſumit.

(*x*) *Camelis, undecima die*] Strabo lib. XV. p. 498. de hac expeditione ait, iter, quod alias XXX. aut XL. dierum eſſet, tum è Drangis, ubi Philotas interemtus fuit, ad Ecbatana, ubi Parmenio erat, ἐπὶ δρομάδων καμήλων ἑνδεκαταίους διανύσαι, *camelis dromadariis undecim dierum ſpatio abſolviſſe* Polydamantem.

coïre. Namque ceteris quoque literas Regis attulerat.

Jam ad eum venturi erant, quum Parmenioni *Polydamanta veniſſe* nunciaverunt; qui dum lætatur adventu amici, ſimulque noſcendi quæ Rex ageret avidus, (quippe longo intervallo nullam ab eo epiſtolam acceperat) *Polydamanta requiri* jubet. Diverſoria regionis illius magnos receſſus habent, amænoſque nemoribus manu conſitis, ea præcipue Regum Satraparumque voluptas erat.

Spatiabatur in nemore Parmenion medius inter duces, quibus erat imperatum literis Regis, ut occiderent. Agendæ autem rei conſtituerant tempus, *quum Parmenion à Polydamante literas traditas legere cœpiſſet.* Polydamas procul veniens, ut à Parmenione conſpectus, vultu lætitiæ ſpeciem præferente, ad complectendum eum cucurrit; mutuaque gratulatione functi, Polydamas epiſtolam ab Rege ſcriptam ei tradidit. Parmenion vinculum epiſtolæ ſolvens, *quidnam Rex ageret*, requirebat. Ille *ex ipſis literis cogniturum eſſe* reſpondit. Quibus Parmenion lectis; *Rex*, inquit, *expeditionem parat in Arachoſios. Strenuum hominem & nunquam ceſſantem! Sed tempus ſaluti ſuæ tantâ jam partâ gloriâ parcere.* Alteram deinde epiſtolam, Philotæ nomine ſcriptam lætus, quod ex vultu notari poterat, legebat. Tum ejus latus gladio haurit Cleander, deinde jugu-

lum ferit: ceteri exanimem quoque confodiunt.

Et armigeri, qui ad aditum nemoris aſtiterant, cognitâ cæde, cujus cauſa ignorabatur, in caſtra perveniunt; & tumultuoſo nuncio milites concitant. Illi armati ad nemus, in quo perpetrata cædes erat, coëunt: & *ni Polydamas, ceterique ejuſdem noxæ participes dedantur; murum circumdatum nemori everſuros* denunciant; *omniumque ſanguine duci parentaturos.* Cleander *primores eorum intromitti* jubet: literaſq; Regis ſcriptas ad milites recitat, quibus *inſidiæ Parmenionis in Regem, preceſque, ut ipſum vindicarent,* continebantur.

Igitur cognitâ Regis voluntate, non quidem indignatio, ſed tamen ſeditio compreſſa eſt. Dilapſis pluribus pauci remanſerunt, qui, *ſaltem ut corpus ipſius ſepelire permitterent,* precabantur. Diu id negatum eſt, Cleandri metu, ne offenderet Regem: Pertinaciùs deinde precantibus, materiam conſternationis ſubtrahendam ratus, capite deciſo truncum humare permiſit; ad Regem caput miſſum eſt.

Hic exitus Parmenionis fuit, militiæ domique clari viri. Multa ſine Rege proſpere; Rex ſine illo nihil magnæ rei geſſerat: feliciſſimo Regi & omnia ad fortunæ ſuæ exigenti modum ſati fecit. LXX. natus annos, juvenis ducis & ſæpe etiam gregarii militis munia explevit: acer conſilio; manu

manu ſtrenuus; carus principibus; vulgo militum acceptior. Hæc impulerint illum ad regni cupiditatem; an tantùm ſuſpectum fecerint, ambigi poteſt; quia Philotas ultimis cruciatibus victus verane dixerit, quæ facta probari non poterant (*y*); an falſis tormentorum petierit finem, re quoque recenti cum magis poſſet liquere, dubitatum eſt.

Alexander, quos mortem Parmenionis conqueſtos eſſe compererat, ſeparandos à cetero exercitu ratus; in unam cohortem ſecrevit, ducemque his Leonidam dedit, & ipſum Parmenioni quondam intima familiaritate conjunctum. Fere iidem erant, quos alioqui Rex habuerat inviſos: nam quum experiri vellet militum animos; admonuit, *qui literas in Macedoniam ad ſuos ſcripſiſſet, iis, quos ipſe mittebat, perlaturis cum fide traderet.* Simpliciter ad neceſſarios ſuos quiſque ſcripſerat, quæ ſentiebat: aliis gravis erat; pleriſque non ingrata (*z*) militia.

Ita & agentium gratias, & querentum literæ

(*y*) *Quæ facta probari non poterant*] quia Hegelochus mortuus, Parmenio abſens erat, quos ſolos conſcios conjurationis Philotas confeſſus erat.

(*z*) *Non ingrata*] Barthius Adverſar. XXVII. 16. extr. *non jam grata* reponit propter ſeditioſas exercitus voces toties ab ipſo Curtio notatas. Verum ſeditiones illæ poſterioris temporis ſunt, quam hæc litterarum interceptio: & quæ ſequuntur verba *agentium gratias*, argumento ſunt, fruſtra ſollicitari vulgatam ſcripturam *non ingrata.*

literæ exceptæ ſunt. Et qui forte tædium laboris per literas erant queſti, *hanc ſeorſum cohortem à cæteris tendere ignominiæ cauſa* jubet: fortitudine uſurus in bello; libertatem linguæ ab auribus credulis remoturus. Et conſilium temerarium forſitan (quippe fortiſſimi juvenes contumeliis irritati erant) ſicut omnia alia, felicitas Regis excepit Nihil illis ad bella promptius fuit: incitabat virtutem & ignominiæ demendæ cupido; & quia fortiora facta in paucis latere non poterant.

III. His ita compoſitis, Alexander Arianorum Satrape conſtituto (*a*), *iter pronuntiari* jubet in *Agriaſpas* (*b*), quos jam tunc mutato numine *Evergetas* appellabant; ex quo frigore victûſque penuria Cyri exercitum affectum, tectis & commeatibus juverant. Quintus dies erat, ut in eam regionem pervenerat. Cognoſcit *Satibarzanem, qui ad Beſſum defecerat, cum equitum manu irrupiſſe rurſus in Arios.* Itaque Caranum, & Erigyum cum Artabazo & Andronico, & ſex millibus Græcorum peditum DC equites ſequebantur. Ipſe LX diebus

(*a*) *Arianorum*] Quia mox Curtius *Arios* vocat, argumento eſt, pro iiſdem Arios & Arianos habuiſſe, quemadmodum Ammiano XXIII. 29. *Ariani* populi in regione *Aria* ponuntur. Alii diſtinguunt Arios & Arianos, ac Ariam & Arianen ita, ut tamen vicinitate conjungant. Fuere autem poſt Bactrianam prope Indiam, de quibus, etiam de diverſis auctorum ſententiis, plura Salmaſius tradit Exerc. Plin. p. 1198.

(*b*) *Agriaſpas*] Alii *Ariaſpas* malunt, ab urbe *Ariaſpe* dictos, quam in Drangiana Ptolemæus locat.

bus gentem Evergetarum ordinavit, magnâ pecuniâ ob egregiam in Cyrum fidem donatâ. Relicto deinde, qui iis præeſſet, Amenide (ſcriba is Darii fuerat,) Arachoſios quorum regio ad Ponticum mare (*c*) pertinet, ſubegit.

Ibi exercitum, qui ſub Parmenione fuerat, occupavit: ſex millia Macedonum erant, & CC nobiles, & quinque millia Græcorum cum equitibus ducentis; haud dubie robur omnium virium Regis. Arachoſiis datus Menon Prætor, IV millibus peditum, & DC equitibus, in præſidium relictis. Ipſe Rex nationem, ne finitimis quidem ſatis notam, quippe nullo commercio volentem mutuos uſus, cum exercitu intravit. *Parapamiſadæ* (*d*) appellantur, agreſte hominum genus, & inter Barbaros maxime inconditum.

Locorum aſperitas, hominum quoque ingenia duraverat; gelidiſſimum Septentrionis

(*c*) *Ad Ponticum mare*] Fallitur Curtius, quod nimium a Ponto Arachoſii remoti ſunt. An forte a Græco ſcriptore hauſit, πόντον appellante Indicum mare, quemadmodum Arrianus in Indic. Reb. p. 549. tradit, Alexandrum κατα Ινδȣ̃ τὰ ϛόματα ἐκπλῶσαι ἐς τὸν πόντον. *per Indi oſtia in pontum*, id eſt mare, *enavigaſſe*? Non tamen Arachoſii ad illud mare pertinent, Gedroſi in medio.

(*d*) *Parapamiſadæ*] Parapamiſus regio & mons, quem Macedones Caucaſum adpellarunt, in finibus Indiæ poſt Arianos & Arachoſios. Incolæ ejus tractus *Parapamiſadæ*.

nis axem (e) ex magna parte aſpectant: Bactrianis ad Occidentem conjuncti ſunt: Meridiana regio ad mare Indicum vergit. Tuguria latere primo ſtruunt, & quia ſterilis eſt terra materiæ; in nudo etiam montis dorſo, uſque ad ſummum ædificiorum faſtigium eodem laterculo utuntur. Ceterum ſtructura latior ab imo, paulatim incremento operis in arctius cogitur; ad ultimum in carinæ maxime modum coït Ibi foramine relicto ſuperne lumen accipiunt ad medium. Vites & arbores, ſi quæ in tanto terræ rigore durare potuerunt, obruunt. Penitus hyeme defoſſæ latent; quum nive diſcuſſâ aperiri humus cœpit, cœlo ſolique redduntur. Ceterùm adeo altæ nives premunt terram, gelu & perpetuo pene rigore conſtrictæ, ut ne avium quidem, feræve ullius veſtigium exſtet. Obſcura cœli veriùs umbra, quam lux, nocti ſimilis premit terram, vix ut quæ prope ſunt conſpici poſſint.

In hac tamen omnis humani cultûs ſolitudine deſtitutus exercitus, quidquid malorum tolerari poteſt, pertulit; inopiam, frigus,

(e) *Gelidiſſimum axem*] non cohærent, ſeptemtrionis axem ſpectare, & ad Indicum mare vergere. Ab utroque termino longe amota hæc regio. In priore Diodorus decepit XVII. 82. Παραπαμισαδῶν χώρα κεῖται ὑπ' αὐτὰς τὰς ἄρκτους, *Parapamiſadarum*, inquit, *regio ſub ipſis ſeptemtrionibus poſita*, quaſi pars frigidæ Zonæ eſſet, & propius a polo diſtaret. Neque Auſtralis pars ad Indicum mare poteſt vergere, tot vaſtis regionibus interpoſitis.

gus, laſſitudinem, deſperationem. Multos exanimavit rigor inſolitus nivis; multorum aduſſit pedes (*f*): plurimorum oculis præcipue perniciabilis (*g*) fuit: fatigati quippe in ipſo gelu deficientia corpora ſternebant; quæ quum moveri deſiſſent, vis frigoris ita adſtringebat, ut rurſus ad ſurgendum conniti non poſſent. A commilitonibus torpentes excitabantur: neque aliud remedium erat, quam ut ingredi cogerentur. Tum demum vitali calore moto, membris aliquis redibat vigor. Si qui tuguria Barbarorum adire potuerunt, celeriter refecti ſunt; ſed tanta caligo erat, ut ædificia nulla alia res quam fumus oſtenderet. Illi numquam ante in terris ſuis advenâ viſo, quum armatos repente conſpicerent; exanimati metu, quidquid in tuguriis erat, afferebant: *ut corporibus ipſorum parceretur*, orantes.

Rex agmen circumibat pedes, jacentes quoſdam erigens, & alios, quum ægre ſequerentur, adminiculo corporis ſui excipiens: nunc ad prima ſigna; nunc in medium (*h*), nunc in ultimo agmine itineris mul-

(*f*) *Aduſſit pedes*] Solenne Scriptoribus Latinis eſt *urendi* verbum de *frigore* uſurpare. Ovid. III. Triſt. II. v. 8. *uſtus ab aſſiduo frigore Pontus*. Livius XL. 45. *hiems arbores denſſerat cunctas*. Juſtinus II. 2. 9. *continuis frigoribus uruntur*. Et Silius IV. 68. *ambuſtus niveſis cautibus*.

(*g*) *Oculis perniciabilis*] nix diutius ſpectata, nimia candoris luce viſum præſtrinxit.

(*h*) *Nunc in medium*] quartus pro ſexto caſu; nam ſequitur nunc *in ultimo agmine*. Nec tamen hoc contra lati-

multiplicato labore aderat. Tandem ad cultiora perventum loca eſt, commeatu que largo recreatus exercitus: ſimul & qui conſequi non potuerant, in illa caſtra venerunt.

Inde agmen proceſſit ad Caucaſum (*i*) montem cujus dorſum Aſiam perpetuo jugo dividit (*k*): hinc ſimul mare, quod Ciliciam ſubit, illinc Caſpium fretum, & amnem Araxem, aliaque regionis Scythiæ deſerta ſpectat. Taurus ſecundæ magnitudinis mons committitur Caucaſo (*m*), à Cappadocia ſe atto-

latinitatis indolem. Sic ſupra III. 5. 10. *in Ciliciam fore*, ubi vide quæ notavimus. Adde ex ad Atticum Ciceronis XV. 4. *ut certior fieret, quo die in Tuſculanum eſſem futurus.*

(*i*) *Ad Caucaſum*] non hic Caucaſus Colchius eſt, ſed mons in Indiæ finibus, cui *Parapamiſo* nomen, ſaltem eidem connexus aut pars illius. Caucaſum ergo, Parapamiſum, & aliquando etiam Taurum, confundit Curtius. Clare Arrianus lib. V. poſt principium: Παραπάμισον ὄντα τὸ ὄρος αὐτοὺς καλοῦντας Καύκασον, τῆς Ἀλεξάνδρου ἕνεκα δόξης. *Parapamiſum montem illos* (Macedonas) *vocaſſe Caucaſum in Alexandri gloriam.*

(*k*) *Cujus dorſum Aſiam dividit*] Tauro hæc conveniunt, non Caucaſo, ſive Ponticum intelligas, ſive Indicum. Error ex eo natus, quod Caucaſios montes non modo inter Ponticum & Caſpium, ſed etiam inter Parapamiſum & Imaum audiverunt poni, quos putarunt cohærere. Sic Plinius quoque VI. 13. *Perſarum* inquit, *regna inter duo maria Perſicum & Hyrcanum Caucaſiis jugis attolluntur.*

(*l*) *Mare quod Ciliciam ſubit*] Taurus eſt, non Caucaſus, minus Parapamiſus, qui mare Cilicium ſpectat.

(*m*) *Committitur Caucaſo*] Neque Colchio Caucaſo Taurus committitur proxime. Aliorum nominum juga interſunt. *Salmaſ. Ex. Plin. p.* 789. Vulgaris tamen opinio

attollens Ciliciam præterit, Armeniæque montibus jungitur. Sic inter ſe tot juga velut ſerie cohærentia perpetuum habent dorſum, ex quo Aſiæ omnia fere flumina, alia in rubrum, alia in Caſpium mare, alia in Hyrcanum & Ponticum decidunt.

Decem & ſeptem dierum ſpatio Caucaſum ſuperavit exercitus. Rupes in eo x in circumitu ſtadia complectitur, quatuor in altitudinem excedit, in qua *vinctum Prometheа fuiſſe* (*n*) antiquitas tradit. Condendæ in radicibus montis urbi ſedes electa eſt, VII millibus ſeniorum Macedonum & præterea militibus, quorum opera uti deſiſſet, permiſſum in novam urbem conſidere. Hanc quoque *Alexandriam* (*o*) incolæ appellaverunt.

IV. At

opinio eſt, Taurum Aſiam dividere, ejusque ramos eſſe utrumque Caucaſum, tam qui Pontum ſpectat, quam qui Indiam.

(*n*) *Vinctum Promethea*] Ad Ponticum hæc Caucaſum pertinent, non ad Indicum, ut diſerte Arrianus tradit p. 317. Fabula autem eſt, quod ignem Jovi ſubtractum in terras detuliſſet, in Caucaſo ad ſaxum clavis ferreis fuiſſe deligatum, coruumque additum, qui cor ejus exeſſet. poſt triginta demum annos liberatum eſſe ab Hercule. *Arrian. c. l. Hygin. CXLIV.*

(*o*) *Alexandriam*] Alexandriam *τὴν κτισθεῖσαν ἐν Παραπαμισάδαις*, *conditam in Parapamiſadis* Arrianus IV. pag. 290. adpellat, Plinius IV. 17. *ſub ipſo Caucaſo poſitam:* Stephanus Byzantius corrupte *παρὰ Παραπαμισάδαις* id eſt *juxta Parapamiſadas*, ſed perperam conjungit (aut confundit potius) *ἐν τῇ Σογδιανῇ in Sogdiana*, quum diverſæ urbes ſint in diverſis gentibus poſitæ, nec continuis, ſed interiacente Bactriana.

IV. At Beſſus, Alexandri celeritate perterritus, diis patriis ſacrificio rite facto; ſicut illis gentibus mos eſt (*p*), cum amicis ducibuſque copiarum inter epulas de bello conſultabat.

Graves mero *ſuas vires* extollere: *hoſtium* nunc *temeritatem*; nunc *paucitatem* ſpernere. Præcipue Beſſus, ferox verbis, & parto per ſcelus regno ſuperbus, ac vix potens mentis, dicere: *ſocordia Darii creviſſe hoſtium famam: occurriſſe enim in Ciliciæ anguſtiſſimis faucibus; quum retrocedendo poſſet perducere incautos in loca naturae ſitu invia, tot fluminibus objectis, tot montium latebris, inter quas deprehenſus hoſtis, ut ne fugae quidem, nedum reſiſtendi occaſionem fuerit habiturus. Sibi placere in Sogdianos* (*q*) *recedere, Oxum amnem velut murum objecturum hoſti; dum ex finitimis gentibus valida auxilia concurrerent. Venturos autem Choraſmios, & Dahas, Sacaſque* (*r*); *& Indos, & ultra Tanaim* (*s*) *amnem colentes Scythas*;

(*p*) *Sicut illis gentibus mos eſt*] Herodotus de Perſis I. 133. μεθυσκόμενοι ἐώθασι βουλεύεσθαι τὰ σπουδαιότατα, *poti ſolent de ſeriis rebus conſultare.* Max. Tyrius Sermone, XXII. ἀνέκειντο τοῖς Πέρσαις αἱ βουλαὶ εἰς τὰς εὐωχίας, *conſultationes apud Perſas in convivia reiiciuntur.*

(*q*) *In Sogdianos*] Sogdiana poſt Hyrcanum mare inter Oxum & Jaxartem fluvios poſita.

(*r*) *Choraſmios, Dahas, Sacas*] Infra VIII. 1. 8. Choraſmii Maſſagetis & Dahis regionum confinio junguntur. Ptolemæo VI. 12. *Choraſmii* in Sogdiana juxta Oxum amnem, Oxianorum finitimi: *Sacæ* vero ibidem ab ortu Sogdianæ adponuntur. *Dahae* Maſſagetis & Sacis finitimi, gens æque, ac illi, Scythica. *Plin. VI.* 17.

(*s*) *Ultra Tanaim*] Jaxartem fluvium, qui inter Scythiam

thas; quorum neminem adeum ilem ho eſſe, ut humeri ejus non poſſent Macedonis militis verticem aequare.

Conclamant temulenti, *unam hanc ſententiam ſalubrem eſſe*: & Beſſus *circumferri merum largius* jubet, debellaturus ſuper menſam Alexandrum. Erat in eo convivio Cobares, natione Medus; ſed magicæ artis (ſi modò ars eſt, non vaniſſimi cujuſque (*t*) ludibrium) magis profeſſione quam ſcientia celeber; alioquin moderatus & probus.

Is quum præfatus eſſet; *ſcire ſervo utilius parere* (*u*) *dicto, quam afferre conſilium; quum illos, qui pareant idem quod ceteros maneat: qui verò ſuadeant, proprium periculum* (*x*): poculum ei (*y*), quod habebat in mann,

am & Sogdianam delapſus mari Hyrcano infunditur. Plinius VI, 16. extr. *flumen Jaxartem Alexander militeſque ejus Tanaim putavere eſſe.*

(*t*) *Vaniſſimi cujuſque*] unde Plinius ineunte XXX. *magicas vanitates* adpellat.

(*u*) *Servo utilius parere*] quia ex ſiniſtro conſilii eventu proprium illi periculum eſt. M. Terentius ad Tiberium apud Tacitum VI. 8. *Tibi ſummum rerum judicium dii dedere: nobis obſequii gloria relicta eſt.*

(*x*) *Proprium periculum*] quod conſilii auctores manet ſupra communem calamitatem, quo ceteri involvuntur.

(*y*) *Poculum ei*) Beſſus Cobari. Mos autem fuit in conviviis, ut calicem teneret, quem ceteri auſcultaturi eſſent. Hinc jocus in Demoſthenem, apud Plutarchum pag. 857. cui quum calix cælatus obiiceretur, & populus purgantem audire nollet; non nemo in concione dixit: οὐκ ἀκούσεσθε τοῦ τὴν κύλικα ἔχοντος; *non audietis iſtum, qui calicem habet?* ubi vetus ſcholion in

manu, tradidit: quo accepto Cobares: *Natura, inquit, mortalium hoc quoque nomine prava & ſiniſtra dici poteſt, quod in ſuo quiſque negotio hebetior eſt, quam in alieno: turbida ſunt conſilia eorum, qui ſibi ſuadent: obſtat metus; aliis cupiditas; nonnunquam naturalis eorum, quæ cogitaveris, amor: nam in te ſuperbia non cadit* (z); *expertus es unumquemque, quod ipſe repererit, aut ſolum aut optimum ducere. Magnum onus ſuſtines capite, regium inſigne: hoc aut moderate perferendum eſt, aut quod abominor, in te ruet: conſilio, non impetu opus eſt.*

Adjicit deinde, quod apud Bactrianos vulgo uſurpabant: *canem timidum* (a) *vehementiùs latrare, quam mordere: altiſſima quæque flumina minimo ſono labi.* Quæ inſerui, ut qualiſcumque inter Barbaros potuit eſſe prudentia, traderetur. Ut his (b) audientium

in variis lectionibus additum: *ἐν τοῖς συμποσίοις τὴν κύλικα ἔχοντες ᾖδον τὰ λεγόμενα σκολιὰ, in compotationibus, qui calicem habebant, canebant ſcolia, quæ adpellantur,* id eſt carmina, cantiunculas, ut ex eo ſigno cognoſcerent convivæ, cujus eſſet cantilena ſive ſermo, & ſe ad illum converterent. *Freinsh.*

(z) *In te ſuperbia non cadit*] At vel ſola hac impulſus Darium in vincula dederat interfeceratque. *Superbia* autem hoc loco vitium eſt, quo nobis ſoli placemus, aliorum conſilia & converſationem deſpicimus.

(a) *Canem timidum*] Infra enim IX. 1. 31. nobiles canes dicuntur, qui *latratu abſtinent, quum videre feram.* Proverbium autem in eos cadit, qui ut de Græcis Livius ait VIII. 22. *lingua magis ſtrenui quam factis ſunt.*

(b) *Ut his*] Ita Tellierus Freinshemii judicium ſecutus, vulgo *In his,*

tium ſuſpenſam dederat exſpectationem ſui, tum conſilium aperit, utilius Beſſo quam gratius.

In veſtibulo, inquit, *regiæ tuæ velociſſimus conſiſtit Rex. Ante ille agmen, quam tu menſam iſtam movebis. Nunc ab Tanaï exercitum acceſſes, & armis flumina oppones: ſcilicet qua tu fugiturus es, hoſtis ſequi non poteſt! iter utrique commune eſt; victori tutius. Licet ſtrenuum metum putes eſſe, velocior tamen ſpes eſt. Quin validioris occupas gratiam, dediſque te, utcumque ceſſerit, meliorem fortunam deditus, quam hoſtis habiturus? Alienum habes regnum; quo facilius eo careas: incipies forſitan juſtus eſſe Rex, quum ipſe fecerit qui tibi & dare poteſt regnum & eripere. Conſilium habes fidele, quod diutius exſequi ſupervacuum eſt. Nobilis equus umbra quoque virgæ regitur: ignavus ne calcari quidem concitari poteſt.*

Beſſus & ingenio & multo mero ferox, adeo exarſit, ut vix ab amicis, quominus occideret eum (nam ſtrinxerat quoque acinacem,) contineretur. Certe e convivio proſilivit haudquaquam potens mentis. Cobares inter tumultum elapſus, ad Alexandrum transfugit.

VIII millia Bactrianorum habebat armata Beſſus, quæ quamdiu propter cœli intemperiem (*c*), Indiam potius Macedones pe-

(*c*) *Propter cœli intemperiem*] quia mitius ex Perſide & vicinis regionibus in Indiam iter eſt, quam in Bactrianam per nives Parapamiſi ſive Caucaſi.

petituros crediderant, obedienter imperata fecerunt: poſtquam adventare Alexandrum compertum eſt, in ſuos quiſque vicos dilapſi, Beſſum reliquerunt. Ille cum clientium manu (*d*), qui non mutaverant fidem, Oxo amne (*e*) ſuperato, exuſtiſque navigiis, quibus tranſierat, ne iiſdem hoſtis uteretur, novas copias in Sogdianis contrahebat.

Alexander Caucaſum quidem, ut ſupra dictum eſt, tranſierat; ſed inopia frumenti prope ad famem ventum erat. Succo ex ſeſama expreſſo (*f*), haud ſecus quam oleo artus perungebant. Sed hujus ſucci ducenis quadragenis denariis amphoræ ſingulæ, mellis denariis trecentis nonagenis; trecenis vini æſtimabantur; tritici nihil aut admodum exiguum reperiebatur. *Siros* vocabant Barbari: quos ita ſolerter abſcondunt, ut niſi qui defoderunt, invenire non poſſint. In iis conditæ fruges erant, in quarum penuria milites fluviatili piſce & herbis ſuſtinebantur. Jamque hæc ipſa alimenta defecerant, quum jumenta, quibus onera portabant, cædere juſſi ſunt: horum carne

(*d*) *Cum clientium manu*] Clientes addictiores erant amici veterum magnatum, qui beneficiis majoribus obligati fidem præ ceteris debebant ſuis illis heroibus. *Barth. Adverſ. LIII. c. XI.*

(*e*) *Oxo amne*] qui Bactrianos terminat adverſus Sogdianos.

(*f*) *Succo ex ſeſama expreſſo*] Plinius XVIII. 10. *Æſtiva frumenta diximus ſeſamam, milium, panicum. Seſama ab Indis venit, ex ea & oleum faciunt.*

carne dum in Bactrianos perventum, traxere vitam.

Bactrianæ terræ multiplex & varia natura eſt. Alibi multa arbor & vitis largos miteſque fructus (*g*) alit: ſolum pingue crebri fontes rigant; quæ mitiora ſunt, frumento conſeruntur; cetera armentorum pabulo cedunt. Magnam deinde partem ejuſdem terræ ſteriles arenæ tenent: ſqualida ſiccitate regio non hominem, non frugem alit.

Quum verò venti à Pontico mari (*h*) ſpirant, quicquid ſabuli in campis jacet, converrunt. Quod ubi cumulatum eſt, magnorum collium procul ſpecies eſt, omniaque priſtini itineris veſtigia intereunt. Itaque qui tranſeunt campos, navigantium modo noctu ſidera obſervant (*i*), ad quorum curſum iter dirigunt, & propemodum clarior

(*g*) *Miteſque fructus*] hoc eſt dulces, maturitate percoctos. Sic *mitia poma* Virgil. Ecl. I. *uvas a ſole miteſcere.* Cic in Oeconom. apud Gell. XV. 5. *& mare infuſo paludis humore miteſcere* noſtro dicitur VI. 4. Metonymice *mitiora* (ſoli) & *mitior terra* VII. 4. fertilitatem notat: per translationem *mite ingenium* VIII. 3. *mitiſſimus Dominus* X. 5.

(*h*) *A Pontico mari*] a Caſpio ſive Hyrcano, ut ſæpe dictum. Quamquam qui a Caſpio in Bactrianam venti ſpirant, etiam ab Euxino mari, quod eodem tractu eſt, dici poſſunt ſpirare. Niſi forte in hoc loco idem accidit, quod notavimus proxime ad cap. 3. hujus libri.

(*i*) *Sidera obſervant*] Idem de Hammonitide Arrianus III. p. 160. Lucanus, quamuis ad Syrtes longius regionem retrahens. IX. v. 493.

- - - - nec ſunt diſcrimina terræ
Ulla, niſi ætheriæ medio velut æquore flammæ,
Sideribus novere vias.

rior eſt noctis umbra, quam lux: ergo interdiu invia eſt regio, quia nec veſtigium, quod ſequantur, inveniunt; & nitor ſiderum caligine abſconditur. Ceterùm ſi quos ille ventus, qui à mari exoritur, deprehendit, arena obruit. Sed qua mitior terra eſt, ingens hominum equorumque multitudo gignitur. (*k*) Ipſa Bactra, regionis ejus caput, ſita ſunt ſub monte Parapamiſo. Bactrus amnis præterit mœnia. Is urbi & regioni dedit nomen.

Hic Regi ſtativa habenti nunciatur ex Græcia Peloponnenſium Laconumque defectio (*l*); nondum enim victi erant, quum proficiſcerentur tumultûs ejus principia nunciaturi: & alius præſens terror affertur; Scythas, qui ultra Tanaïm (*m*) amnem colunt, adventare Beſſo ferentes opem. Eodem tempore, quæ in gente Ariorum Caranus & Erigyus geſſerant, perferuntur.

Commiſſum erat prælium inter Macedones Arioſque. Transfuga Satibarzanes Barbaris præerat; qui quum pugnam ſegnem utrimque æquis viribus ſtare vidiſſet, in

(*k*) Vulgares libri interponunt: *Itaque Bactriani equites XXX. millia expleverant*; ſed gloſſam temerariam eſſe nemo non videt, ideoque cum Telliero abſcidimus.

(*l*) *Peloponnenſium Laconumque defectio*] vide dicta ineunte libro VI.

(*m*) *Ultra Tanaim*] ultra Jaxartem, Sogdianæ terminum, quem falſo Macedones Tanaim putaverunt eſſe, ut ſupra notavimus.

in primos ordines adequitavit, demptâque galeâ, inhibitis qui tela jaciebant; ſi quis viritim (*n*) dimicare vellet, provocavit ad pugnam, nudum ſe caput in certamine habiturum. Non tulit ferociam Barbari dux exercitûs Erigyus, gravis quidem ætate; ſed & animi & corporis robore nulli juvenum poſtferendus. Is galeâ demptâ caniciem oſtentans: *Venit*, inquit, *dies quo aut victoria aut morte honeſtiſſima, quales amicos & milites Alexander habeat, oſtendam.* Nec plura eloquutus, equum in hoſtem egit.

Crederes imperatum ut acies utræque tela cohiberent. Protinus certe receſſerunt dato libero ſpatio; intenti in eventum non duorum modò, ſed etiam ſuæ ſortis, quippe alienum diſcrimen ſecuturi. Prior Barbarus emiſit haſtam, quam Erigyus modica capitis declinatione vitavit. At ipſe infeſtam ſariſſam (*o*) equo calcaribus concito in medio Barbari gutture ita fixit, ut per cervicem emineret. Præcipitatus ex equo Barbarus adhuc tamen repugnabat. Sed ille extractam ex vulnere haſtam rurſus in os dirigit. Satibarzanes haſtam manu complexus, quo maturiùs interiret, ictum hoſtis adjuvit: & Barbari, duce amiſſo, quem magis

(*n*) *Viritim*] *ſingulari certamine* ut Vopiſcus in Probo cap. 9. & Eutropius II. 2. 3. vocat.

(*o*) *Sariſſam*] Macedonicam haſtam. Vide notata IV. 15.

magis neceſſitate quam ſponte ſecuti erant, tunc haud immemores meritorum Alexandri, arma Erigyo tradunt (*p*).

Rex his quidem lætus, de Spartanis haudquaquam ſecurus, magno tamen animo defectionem eorum tulit; dicens, non ante auſos conſilia nudare, quam ipſum ad fines Indiæ perveniſſe cognoviſſent. Ipſe Beſſum perſequens copias movit: cui Erigyus ſpolia Barbari, ceu opimum belli decus præferens, occurrit.

V. Igitur Bactrianorum regione Artabazo traditâ, ſarcinas & impedimenta ibi cum præſidio reliquit. Ipſe cum expedito agmine loca deſerta Sogdianorum (*q*) intrat, nocturno itinere exercitum ducens. Aquarum, ut ante dictum eſt, penuria, priùs deſperatione quam deſiderio bibendi ſitim accendit. Per cccc ſtadia, ne modicus quidem humor exſiſtit. Arenas vapor æſtivi ſolis accendit, quæ ubi flagrare cœperunt, haud ſecus quam continenti incendio cuncta torrentur. Caligo deinde immodico terræ fervore excitata, lucem tegit:

(*p*) *Arma tradunt*] Deditionis ſignum, immo pignus. Livius XXIX. 3. *tradentibus arma & dedentibus ſeſe.* Plura Freinshem.

(*q*) *Sogdianorum*] Libri ante Glareanum editi *Suſitanorum*, obſcuro gentis nomine. Sed hæc ante trajectum Oxi facta, qui terminus Sogdianæ eſt Straboni & Ptolemæo. Aut ergo aliud nomen ſubſtituendum, aut cis Oxum etiam pars Sogdianæ reducenda, uti Dionyſius Periegeta v. 746. de eadem regione.

---- *ἧς διὰ μέσσον ἑλίσσεται ἱερὸς Ὦξος.*

tegit: camporumque non alia quam vaſti & profundi æquoris ſpecies eſt. Nocturnum iter tolerabile videbatur, quia rore & matutino frigore corpora levabantur. Ceterùm cum ipſa luce æſtus oritur, omnemque naturalem abſorbet humorem ſiccitas; ora viſceraque penitus uruntur.

Itaque primum animi, deinde corpora deficere cœperunt: pigebat & conſiſtere & progredi. Pauci à peritis regionis admoniti præpararant aquam: hæc paulisper repreſſit ſitim: deinde creſcente æſtu rurſum deſiderium humoris accenſum eſt. Ergo quicquid vini oleique erat, hominibus ingerebàtur; tantaque dulcedo bibendi fuit, ut in poſterum ſitis non timeretur. Graves deinde avide hauſto humore non ſuſtinere arma, non ingredi poterant; & feliciores videbantur, quos aqua defecerat; quum ipſi ſine modo infuſam vomitu cogerentur egerere.

Anxium Regem tantis malis, circumfuſi amici, ut meminiſſet ſui orabant, animi ſui magnitudinem unicum remedium deficientis exercitûs eſſe: quum ex iis qui præceſſerant ad capiendum locum caſtris, duo occurrunt utribus aquam geſtantes, ut filiis ſuis, quos in eodem agmine eſſe, & ægre pati ſitim non ignorabant, occurrerent: qui quum in Regem incidiſſent, alter ex iis utre reſoluto, vas, quod ſimul ferebat, implet porrigens Regi. Ille accipit: percunctatus *quibus aquam portarent, filiis ferre*

ferre cognoſcit. Tunc poculo pleno, ſicut oblatum eſt, reddito: *Nec ſolus*, inquit, *bibere ſuſtineo; nec tam exiguum dividere omnibus poſſum. Vos currite, & liberis veſtris quod propter illos attuliſtis, date.*

Tandem ad flumen Oxum ipſe pervenit prima fere veſpera; ſed exercitûs magna pars non potuerat conſequi: in edito monte ignes jubet fieri, ut ii, qui ægre ſequebantur, haud procul caſtris ſe abeſſe cognoſcerent. Eos autem, qui primi agminis erant, mature cibo ac potione firmatos implere alios utres (q), alios vaſa, quibuſcumque aqua poſſit portari, juſſit, ac ſuis opem ferre. Sed qui intemperantiùs hauſerant, intercluſo ſpiritu exſtincti ſunt: multoque major horum numerus fuit, quam ullo amiſerat praelio. At ille thoracem adhuc indutus, nec aut cibo refectus aut potu; qua veniebat exercitus, conſtitit: nec ante ad curandum corpus receſſit, quam praeterierant, qui agmen ſequebantur: totamque eam noctem cum magno animi motu perpetuis vigiliis egit.

Nec poſtero die lætior erat, quia nec navigia habebat; nec pons erigi poterat circum amnem nudo ſolo, & materia maxime ſterili. Conſilium igitur, quod unum neceſ-

(r) *Utres*] quos partim in ſuppellectile militari habuerant ad aquam portandam aut vinum: partim novos ex pellibus tentoriorum confecerùnt. Nam materiam eorum Arrianus *III.* p. 233. vocat *διφθέραις, ὑφ' αἷς ἐσκήνουν οἱ στρατιῶται.*

neceſſitas ſubjecerat, init: utres quamplurimos ſtramentis refertos dividit: his incubantes tranſnavere amnem: quippe primi tranſierant, in ſtatione erant, dum trajicerent ceteri. Hoc modo ſexto demum die in ulteriore ripa totum exercitum expoſuit. Jamque ad perſequendum Beſſum ſtatuerat progredi; quum ea quæ in Sogdianis erant (s), cognoſcit.

Spitamenes erat inter omnes amicos præcipuo honore cultus à Beſſo: ſed nullis meritis perfidia mitigari poteſt: quæ tamen jam minus in eo inviſa eſſe poterat, quia nihil ulli nefaſtum in Beſſum interfectorem Regis ſui videbatur. Titulus facinoris (t) ſpecioſus præferebatur, *vindicta Darii:* ſed fortunam non ſcelus (u) oderant Beſſi. Nam ut Alexandrum Oxum flumen ſuperaſſe cognovit; Dataphernem & Catenem, quibus à Beſſo maxima fides habebatur, in ſocietatem rei adſciſcit. Illi promptiùs adeunt, quam rogabantur; adſumptiſque octo fortiſſimis juvenibus, talem dolum intendunt.

Spitamenes pergit ad Beſſum, & remotis arbitris, *comperiſſe* ait *ſe, inſidiari ei Data-*

(s) *Qui in Sogdianis erant*] Et hoc loco *Suſitanis* alii, ut principio hujus capitis. Poſt hanc vocem videtur Freinshemio excidiſſe *acta.*

(t) *Titulus facinoris*] *prætextus*, ut V. 10. adde Juſtin. V. 1. 8. XV. 4. 13.

(u) *Fortunam, non ſcelus*] Spitamenes regiæ poteſtati Beſſi invidebat: non parricidium ejus oderat *Tell.*

Dataphernem & Catenem; ut vivum Alexandro traderent agitantes, à ſemet occupatos eſſe, & vinctos teneri. Beſſus tanto merito, ut credebat, obligatus, partim gratias agit, partim avidus explendi ſupplicii adduci eos jubet. Illi manibus ſua ſponte religatis, à participibus conſilii trahebantur; quos Beſſus truci vultu intuens conſurgit, manibus non temperaturus. At illi ſimulatione omiſſâ circumſiſtunt eum, & fruſtra repugnantem vinciunt; direpto ex capite regni inſigni, laceratâque veſte, quam ſpoliis occiſi Regis induerat. Ille *deos ſui ſceleris ultores adeſſe* confeſſus, adjecit, *non Dario iniquos fuiſſe, quem ſic ulciſcerentur; ſed Alexandro propitios, cujus victoriam ſemper etiam hoſtis adjuviſſet* (*x*).

Multitudo an vindicatura Beſſum fuerit, incertum eſt; niſi illi, qui vinxerant, juſſu Alexandri feciſſe ipſos ementiti, dubios adhuc animi terruiſſent. In equum impoſitum Alexandro tradituri ducunt. Inter hæc Rex, quibus matura erat miſſio, electis DCCCC. fere, equiti bina talenta (*y*) dedit;

(*x*) *Victoriam hoſtis adjuviſſet*] Satrapæ provincias, munitas urbes, & theſauros tradendo: Beſſus Darium interficiendo: Spitamenes ac ſocii vinciendo Beſſum.

(*y*) *Bina talenta*] Talentum ſexaginta minas ſive ſex drachmarum millia continet. Vide Feſtum. Varium quidem, ſed plerumque Atticum ſive commune intelligitur, quod noſtræ monetæ DCCL. vallenſibus ſive imperialibus thaleris reſpondet. Drachma enim valet octavam thaleri partem.

dit; pediti terna denarium millia (*z*): monitoſque ut liberos generarent, remiſit domum. Ceteris gratiæ actæ, quod ad reliqua belli navaturos operam pollicebantur.

(Tum Beſſus perducitur.) Perventum erat in parvulum oppidum, Branchidæ (*a*) ejus incolæ erant. Mileto quondam juſſu Xerxis, quum è Græcia rediret, tranſierant, & in ea ſede conſtiterant, quia templum, quod Didymeon appellatur (*b*), in gratiam Xerxis violaverant. Mores patrii nondum exoleverant; ſed jam bilingues (*c*) erant, paulatim à domeſtico externoque ſermone degeneres. Magno igitur gaudio Regem excipiunt, urbem ſeque dedentes. Ille Mileſios, qui apud ipſum militarent, convocari jubet. Vetus odium Mileſii gerebant in Branchidarum gentem. Proditis ergo, ſive injuriæ, ſive originis meminiſſe

(*z*) *Terna denarium milia*] Denarius argenteus Drachmam exæquat.

(*a*) *Branchidæ*] neque populus neque civitas erant, ſed familia, cujus capiti Brancho & poſteris ejus cuſtodia templi Didymæi apud Miletum concredita fuerat. Hi theſauris ſacris Xerxi proditis eundem fugientem in Aſiam ſequuti, in paruam ibi civitatem excreverunt. *Strab. lib. XI. & XIV.*

(*b*) *Didymæum adpellatur*] Didyma locus prope Miletum Ioniæ urbem, unde *Didymæi* Apollinis templum & oraculum cognominatur, eujus cura & ſacerdotium penes Branchidarum familiam erat. Pomp. Mela l. 17. in Ionia: *oraculum Apollinis, dictum olim Branchidæ, nunc Didymæi.*

(*c*) *Bilingues*] Græce & Barbare loquentes.

niſſe mallent, liberum de Branchidis permittit arbitrium (*d*).

Variantibus deinde ſententiis; *ſeipſum conſideraturum quod optimum factu eſſet*, oſtendit. Poſtero die occurrentibus, Branchidas ſecum procedere jubet. Quumque ad urbem ventum eſſet; ipſe cum expedita manu portam intrat. Phalanx moenia oppidi circumire juſſa; & dato ſigno diripere urbem proditorum receptaculum, ipſoſque ad unum caedere. Illi inermes paſſim trucidantur, nec aut commercio linguae, aut ſupplicum velamentis (*e*) precibuſque inhiberi crudelitas poteſt.

Tandem ut dejicerent, fundamenta murorum ab imo moliuntur, ne quod urbis veſtigium exſtaret. Nec mora, lucos quoque ſacros non credunt modò, ſed etiam extirpant: ut vaſta ſolitudo & ſterilis humus, excuſſis etiam radicibus, linqueretur. Quae ſi in ipſos proditionis auctores excogitata eſſent; juſta ultio eſſe, non crudeli-

(*d*) *Liberum permittit arbitrium*] Ita enim Livius XXXII. 37. *Quinctio liberum arbitrium pacis ac belli permiſſum* & XXXVII. 1. *ſenatui liberum arbitrium de ſe permitterent.* Ut non ſit quod in epitheto tautologiam metuas.

(*e*) *Supplicum velamentis*] Velamenta quoque & infulæ in habitu ſupplicum erant. Livius XXV. 25. *legati cum infulis & velamentis venerunt, precantes, ut cædibus & incendiis parceretur.* Tacitus Hiſt. I. 66. *velamenta & infulas præferentes flexere militum animos*, & III. 31. *mox velamenta & infulas* Cremonenſes *pro muris oſtentant.*

delitas videretur (*g*): nunc culpam majorum poſteri luere, qui ne viderant quidem Miletum; adeo Xerxi non potuerant prodere.

Inde proceſſit ad Tanaïm (*h*) amnem. Quò perductus eſt Beſſus non vinctus modò, ſed etiam omni velamento corporis ſpoliatus. Spitamenes eum tenebat collo inſertâ catenâ; tam Barbaris, quam Macedonibus gratum ſpectaculum. Tum Spitamemenes: *Et te, inquit, & Darium Reges meos ultus, interfectorem domini ſui adduxi, eo modo captum, cujus ipſe fecit exemplum. Aperiat ad hoc ſpectaculum oculos Darius. Exſiſtat ab inferis, qui illo ſupplicio indignus fuit; & hoc ſolatio dignus eſt.* Alexander multum collaudato Spitamene, converſus ad Beſſum: *Cujus*, inquit, *feræ rabies occupavit animum tuum; quum Regem de te optime meritum priùs vincire, deinde occidere ſuſtinuiſti? Sed hujus parricidii mercedem falſo Regis nomine perſolviſti tibi* (*i*). Ille facinus purgare non auſus; *Regis titulum*

(*g*) *Crudelitas videretur*] Inhumanum quippe noſtro videtur in poſteris, & quidem ex tanto intervallo, vindicare, quod majores ipſorum peccaverant.

(*h*) *Ad Tanaim*] Jaxartem, ut ſemel & iterum diximus ad VII. 4. Quod enim Mæotim, quæ Tanaim haurit, & Caſpium mare conjungi veteres putarunt, ut ex Strabone ad cap. VII. mox adnotabimus; fluvios etiam majores, in utrumque ſe infundentes, pro uno habuerunt.

(*i*) *Perſolviſti tibi*] in mercedem ſceleris tibi regium nomen ſumſiſti. Ceterum *tibi* pro vulgari *ibi*, diſtinctione paulo transmota, ex Acidalii ingenio eſt.

lum ſe uſurpare dixit, *ut gentem ſuam tradere ipſi poſſit; qui ſi ceſſaſſet, alium fuiſſe regnum occupaturum.*

At Alexander Oxathrem fratrem Darii, quem inter corporis cuſtodes habebat; propiùs juſſit accedere; tradique Beſſum ei, ut cruci adfixum mutilatis auribus naribuſque, ſagittis configerent Barbari; adſervarentque corpus, ut ne aves quidem contingerent. Oxathres cetera ſibi curæ fore pollicetur. *Aves non ab alio, quam à Catene poſſe prohiberi* adjicit; eximiam ejus artem cupiens oſtendere: namque adeo certo ictu deſtinata feriebat, ut aves quoque exciperet (*k*). Nam etſi forſitan ſagittandi tam celebri uſu minus admirabilis videri hæc ars poſſit: tamen ingens viſentibus miraculum, magnoque honori Cateni fuit. Dona deinde omnibus, qui Beſſum adduxerant, data ſunt. Ceterùm ſupplicium ejus diſtulit, ut eo loco, in quo Darium (*l*) ipſe occiderat, necaretur.

VI. Interea Macedones ad petendum pabulum incompoſito agmine egreſſi, à Barbaris, qui de proximis montibus decurrerunt, opprimuntur; pluresque capti ſunt quam occiſi: Barbari autem captivos præ ſe agentes, rurſus in montem receſſerunt

(*k*) *Aves exciperet*] Volantes quoque ſagitta transfigeret.

(*l*) *Eo loco in Darium*] At infra cap. 10. & apud Arrianum IV. pag. 255. Ecbatana miſſus dicitur, ut in Perſarum Medorumque concilio damnatus pœnam pœnam proditi interfectique Darii perſolveret.

runt. xx millia latronum erant, fundis ſagittiſque pugnam invadunt. Quos dum obſidet Rex, inter promptiſſimos dimicans ſagitta ictus eſt, quæ in medio crure fixa reliquerat ſpiculum. Illum quidem mœſti & attoniti Macedones in caſtra referebant: ſed nec Barbaros fefellit ſubductus ex acie Rex; quippe ex edito monte cuncta proſpexerant.

Itaque poſtero die miſere legatos ad Regem, quos ille protinus juſſit admitti: ſolutiſque faſciis magnitudinem vulneris diſſimulans, crus Barbaris oſtendit. Illi juſſi conſidere affirmant, *non Macedonas, quam ipſos fuiſſe triſtiores cognito vulnere ipſius: cujus ſi auctorem reperiſſent, dedituros fuiſſe; cum diis enim pugnare ſacrilegos* (m) *tantùm. Ceterùm ſe gentem in fidem dedere, ſuperatos virtute illius.* Rex fide datâ, & captivis receptis, gentem in deditionem accepit.

Caſtris inde motis, lectica militari ferebatur, quam pro ſe quiſque eques pedeſque ſubire certabant. Equites, cum quibus Rex prælia inire ſolitus erat, ſui muneris id eſſe cenſebant. Pedites contra, quum ſaucios commilitones ipſi geſtare aſſueviſſent; eripi ſibi proprium officium tum potiſſimùm, quum Rex geſtandus eſſet, querebantur. Rex in tanto utriuſque partis

(m) *Cum diis pugnare ſacrilegos*] Manifeſta adulatio, qua cauſſam reddunt, cur a bello adverſus Alexandrum abſtineant.

partis certamine, & ſibi difficilem, & præteritis gravem electionem futuram ratus; *in vicem ſubire eos* juſſit.

Hinc quarto die ad urbem Maracanda (*n*) perventum eſt. LXX ſtadia murus urbis amplectitur: arx nullo cingitur muro. Præſidio urbi relicto, proximos vicos depopulatur atque urit. Legati deinde Abiorum Scytharum (*o*) ſuperveniunt, liberi ex quo deceſſerat Cyrus; tum imperata facturi. Juſtiſſimos (*p*) Barbarorum conſtabat: armis abſtinebant niſi laceſſiti. Libertatis modico & æquali uſu, principibus humiliores pares fecerunt.

Hos benigne alloquutus, ad eos Scythas, qui Europam incolunt, Penidam (*q*) quemdam miſit ex amicis, qui denunciaret eis, ne Tanaim amnem regionis injuſſu Regis tranſirent (*r*). Eidem mandatum, ut con-

(*n*) *Maracanda*] Regia hæc urbs Sogdianæ fuit: alia ejuſdem nominis Bactriana.

(*o*) *Abiorum Scytharum*] Incerta horum ſedes. Cum Europæis conjungit Strabo. lib. VII; Ptolemæus VI. 16. extra Imaum locat: Ammianus XXIII. 25. *ſub aquilone* ponit, contra gentes quas Oxus adluit.

(*p*) *Juſtiſſimos*] Homerus Iliad. N. v. 6.

- - - - Ἀβίων τε, δικαιοτάτων ἀνθρώπων.

Ammianus c. l. de iisdem, *genus piiſſimum, calcare cuncta mortalia conſuetum.*

(*q*) *Penidam*] varie ſcribitur. Tellierus ſubſtituit *Berden*, ex VIII. 1. 7.

(*r*) *Ne Tanaim tranſirent*] Verus quidem Tanais Scythas Europæos diſcernit ab Aſiaticis; non autem urbs quæ heic *ſuper ripam Tanais condenda* dicitur, in illius, ſed Jaxartis ora fuit qui longius abeſt ab Europa. Conjungunt tamen

contemplaretur locorum ſitum; & illos quoque Scythas, qui ſuper Boſphoro incolunt, viſeret. Condendæ urbis ſedem ſuper ripam Tanaïs elegerat; clauſtrum & iam perdomitorum, & quos deinde adire decreverat. Sed conſilium diſtulit Sogdianorum nunciata defectio, quæ Bactrianos quoque traxit. VII. millia equitum erant, quorum auctoritatem ceteri ſequebantur.

Alexander Spitamenem & Catenem, à quibus ei traditus erat Beſſus, haud dubius quin eorum opera redigi poſſent in poteſtatem, coërcendo eos, qui novaverant res, juſſit accerſiri. At illi defectionis, ad quam coërcendam evocabantur, auctores, vulgaverant famam; Bactrianos equites à Rege omnes, ut occiderentur accerſiri: idque imperatum ipſis, non ſuſtinuiſſe tamen exſequi, ne inexpiabile in populares facinus admitterent: non magis Alexandri ſævitiam, quam Beſſi parricidium ferre potuiſſe. Itaque ſua ſponte jam motos, metu pœnæ haud difficulter concitaverunt ad arma.

Alexander transfugarum defectione compertâ, Craterum obſidere Cyropolim (*s*) jubet:

tamen & confundunt rerum Macedonicarum ſcriptores, *ὥς τε τῇ φήμῃ γε κἀκείνων δόξαι τῶν μερῶν κρατεῖν τὸν Ἀλέξανδρον, ut quoque fama jactaret, iſtas etiam partes fuiſſe ab Alexandro ſubactas.* Strab. XI. p. 351.

(*s*) *Cyropolim*] a Cyro in limite Perſarum regni conditam: Ptolemæo Κυρέσχατα eſt quaſi *ultima Cyra*, in ripa Jaxartis.

bet: ipſe aliam urbem regionis ejuſdem corona capit; ſignoque, ut puberes interficerentur dato, reliqui in prædam ceſſere victoris: urbs diruta eſt, ut ceteri cladis exemplo continerentur. Memaceni (*t*) valida gens obſidionem non ut honeſtiorem modò, ſed etiam ut tutiorem ferre decreverant. Ad quorum pertinaciam mitigandam Rex L equites præmiſit; qui clementiam ipſius in deditos, ſimulque inexorabilem animum in devictos, oſtenderent. Illi *nec de fide, nec de potentia Regis ipſos dubitare* reſpondent; equiteſque *tendere extra munimenta urbis* jubent. Hoſpitaliter deinde exceptos, graveſque epulis & ſomno, intempeſtâ nocte adorti, interfecerunt.

Alexander haud ſecus, quam par erat, motus, urbem corona circumdedit; munitiorem, quam ut primo impetu capi poſſet. Itaque Meleagrum & Perdiccam in obſidionem jungit, Cyropolim, ut ante dictum eſt, obſidentes. Statuerat autem parcere urbi conditæ à Cyro: quippe non alium gentium illarum magis admiratus eſt, quam hunc Regem, & Semiramim, in quîs & magnitudinem animi, & claritatem rerum longe emicuiſſe credebat. Ceterùm pertinacia oppidanorum ejus iram accendit. Itaque captam urbem diripere juſſit delectos Macedones, haud injuria infeſtos;

(*t*) *Memaceni*] nomen ignotum aliis geographis & hiſtoricis.

feſtos; & ad Meleagrum & Perdiccam redit.

Sed non alia urbs fortiùs obſidionem tulit: quippe & militum promptiſſimi cecidere; & ipſe Rex ad ultimum periculum venit: namque cervix ejus ſaxo ita icta eſt, ut oculis caligne offuſâ collaberetur, ne mentis quidem compos: exercitus certe velut erepto eo ingemuit. Sed invictus adverſus ea, quæ ceteros terrent, nondum percurato vulnere, acriùs obſidioni inſtitit, naturalem celeritatem irâ concitante. Cuniculo (*u*) ergo ſuffoſſa mœnia, ingens nudavere ſpatium, per quod irrupit; victorque urbem dirui juſſit. Hinc Menedemum cum III. millibus peditum & DCCC. equitibus ad urbem Maracanda miſit. Spitamenes transfuga præſidio Macedonum inde dejecto, muris urbis ejus incluſerat ſe: haud oppidanis conſilium defectionis approbantibus: ſequi tamen videbantur, quia prohibere non poterant.

Interim Alexander ad Tanaïm amnem redit, & quantum ſoli occupaverant caſtris, muro circumdedit. LX ſtadiorum urbis murus fuit, hanc quoque urbem Alexandriam (*x*) appellari juſſit. Opus tanta celeritate perfectum eſt, ut decimo ſeptimo die,

(*u*) *Cuniculo*] Vide dicta ad VI. 6.

(*x*) *Alexandriam*] Stephano decima octava eſt cum falſo Tanais cognomine, id eſt ſuper ripam Jaxartis, Eadem Sogdianæ Alexandria. Adi Holſten.

die, qua munimenta excitata erant, tecta quoque urbis abſolverentur. Ingens militum certamen inter ipſos fuerat, ut ſuum quiſque munus (nam diviſum erat) primus oſtenderet. Incolæ novæ urbi dati captivi, quos reddito precio dominis liberavit, quorum poſteri nunc quoque nondum apud eos tam longa ætate propter memoriam Alexandri exoleverunt.

VII. Rex Scytharum, cujus tum ultra Tanaïm imperium erat, ratus eam urbem, quam in ripa amnis Macedones condiderant, ſuis impoſitam eſſe cervicibus, fratrem Cartaſim nomine cum magna equitum manu miſit ad diruendam eam, proculque amne ſubmovendas Macedonum copias. Bactrianos Tanaïs ab Scythis (*y*) quos Europæos vocant, dividit. Idem

Aſiam

(*y*) *Bactrianos Tanais ab Scythis*] Geminus error. Si falſum Tanaim, hoc eſt Jaxartem ſive Orxantem intelligis, neque Europæos ille Scythas, ſed Aſiaticos; neque ab his Bactrianos diſtinguit, ſed Sogdianos, qui inter Jaxartem & Bactrianam lato intervallo poſiti ſunt, interfluente etiam Oxo amne: ſi verum Tanaim, Europæos quidem adluit, non autem Bactrianos aut vicinas gentes ſeparat. Sed ſolenne noſtro eſt Euxinum Pontum cum Hyrcano mari, & utrique adiacentes regiones miſcere. Nec vero primus fuit Curtius, qui ita erravit, ſed multi ante ipſum, qui Alexandri res geſtas ſcripſerunt, cenſuerunt idem. De his Strabo lib. XI. p. 351. Ἐς ἓν συνάγοι τήν τε Μαιῶτιν λίμνην, τὴν δεχομένην τὸν Τάναϊν, καὶ τὴν Κασπίαν θάλατταν, λίμνην καὶ ταύτην καλοῦντες, καὶ συντετρῆσθαι φάσκοντες πρὸς ἀλλήλας ἀμφοτέρας, ἑκατέραν τε

εἶναι

Aſiam & Europam finis interfluit. Ceterùm Scytharum gens haud procul Thracia ſita ab Oriente ad Septentrionem ſe vertit; Sarmatarumque, ut quidam credidere, non finitima, ſed pars eſt. Recta deinde regione in aliam ultra Iſtrum jacentem colit (z): ultima Aſiæ, quæ Bactra ſunt, ſtringit, quæ Septentrioni proxima ſunt; profundæ inde ſylvæ, vaſtæque ſolitudines excipiunt.

Rurſus quæ ad Tanaïm & Bactra ſpectant, humano cultu haud diſparia ſunt. Primum (a) cum hac gente non proviſum (b) bellum

---

εἶναι μέσον τῆς ἑτέρας. *In unum conduxerunt Mæotidem paludem, quæ Tanaim haurit, & Caſpium mare: hoc quoque paludem nuncupantes, dicenteſque meatu quodam effoſſo inter ſe conjungi, & unam eſſe alterius partem.*

(z) *Regione in aliam coit*] vulgo *regionem aliam colit.* Tellierus Merulam ſequutus *Recta deinde regione Alanum ultra Iſtrum jacentem, & ultima Aſiæ* &c. Utraque lectio ex conjectura eſt, libris deficientibus; altera vulgatæ propior, Senſus Curtii (quam verus, alibi diximus) videtur hic eſſe: Scythiæ regionem tranſiſtrianam cum ultimis Aſiæ, Bactriana & Sogdiana, recto tractu cohærere. Anguſtum enim nimis intervallum inter Mæotim ſeu Ponti oram, & regiones, quæ poſt Hyrcanum mare ſunt, credidit, deceptus ab antiquis Alexandri rerum ſcriptoribus.

(a) *Primum*] vulgo *Primus*, quod cum hiſtoria pugnat, quæ Cyrum alioſque ante Alexandrum adverſus hos Scythas pugnaſſe edocet. Freinshemius non ad *bellum* refert, quamvis nec ſic ineptum ſenſum gignat; ſed ſeparatim & adverbialiter interpretatur.

(b) *Non proviſum*] Quod Alexander non ſtatuerat Scythis, ut Dario & Beſſo, bellum inferre: ſed quum urbem conderet ad Jaxartem, a Scythis renitentibus coactus fuit ad bellum ſuſcipiendum.

lum Alexander geſturus, quum in conſpectu ejus obequitaret hoſtis, adhuc æger ex vulnere, præcipue voce deficiens, quam & modicus cibus & cervicis extenuabat dolor, amicos in conſilium advocari jubet.

Terrebat eum non hoſtis, ſed iniquitas temporis. Bactriani defecerant: Scythæ etiam laceſſebant: ipſe non inſiſtere in terra, non equo vehi, non docere (*c*), non hortari ſuos poterat. Ancipiti periculo implicitus, deos quoque incuſans (*d*), querebatur, *ſe jacere ſegnem, cujus velocitatem nemo antea valuiſſet effugere. Vix ſuos credere non ſimulari valetudinem.* Itaque qui poſt Darium victum ariolos & vates conſulere deſierat; rurſus ad ſuperſtitionem, humanarum gentium ludibria, revolutus, Ariſtandrum, cui credulitatem ſuam addixerat, explorare eventum rerum ſacrificiis jubet.

Mos erat aruſpicibus exta ſine Rege (*e*) ſpectare; & quæ p rtenderentur, referre. Inter hæc Rex, dum fibris pecudum explorantur eventus latentium rerum, propiùs ipſum conſidere amicos jubet, ne contentione vocis cicatricem infirmam adhuc rum-

(*c*) *Docere*] præcipere quid faciendum eſſet.

(*d*) *Deos quoque incuſans*] Vide VI. 2.

(*e*) *Exta ſine rege*] Unde etiam Romanis formula eſt *exta nunciare.* Sueton. Cæſ. 77, *ſine corde exta ſacro quodam nunciante:* quamquam non deſunt exempla, ubi ipſi principes extiſpicio interfuerint, v.g. Liv. XXIX. 27. Tacit. Hiſt. IV. 27. 4.

rumperet. Hephæſtion, Craterus, & Erigyus erant cum cuſtodibus in tabernaculum admiſſi.

Diſcrimen (*f*), inquit, *me occupavit meliore hoſtium, quam meo tempore. Sed neceſſitas ante rationem* (*g*) *eſt; maxime in bello, quo rarò permittitur tempora eligere. Defecere Bactriani, in quorum cervicibus ſtamus; & quantum in nobis animi ſit, alieno Marte* (*h*) *experiuntur. Haud dubie ſi omiſerimus Scythas ultro arma inferentes; contempti ad illos, qui defecerunt, revertemur. Si verò Tanaïm tranſierimus, & ubique invictos eſſe nos Scytharum pernicie ac ſanguine oſtenderimus; quis dubitabit patere etiam Europam victoribus? Fallitur, qui terminos gloriæ noſtræ metitur ſpatio, quod tranſituri ſumus. Unus amnis interfluit* (*i*), *quem ſi trajicimus, in Europam arma proferimus. Et quanti æſtimandum eſt, dum Aſiam ſubigimus, in alio quodammodo orbe k*) *trophæa ſtatuere: & quæ tam longo intervallo na-*

ture

(*f*) *Diſcrimen*] Periculum, bellum, quod à Scythis infertur tempore opportuniore hoſtibus, quam mihi.

(*g*) *Neceſſitas ante rationem*] Immo *pars rationis eſt, neceſſitati parere.* Plin. VI. epiſt. 29.

(*h*) *Alieno Marte*] bello Scythico, quod ſine dubio nobis conflarunt, experiri volunt, quantum valeamus.

(*i*) *Unus amnis interfluit*] Vetus error Curtii, Jaxartem cum Tanai confundentis. Satis longo enim ab Europa intervallo Alexander aberat. Vide notata c. 4. & 6.

(*k*) *In alio orbe*] in Europa, parte orbis alia. Synecdoche.

tura videtur diremiſſe, una victoria ſubitò committere (l)? At hercule ſi paululum ceſſaverimus, in tergis noſtris Scythæ hærebunt. An ſoli ſumus qui flumina tranſnare poſſumus? Multa in noſmetipſos recident, quibus adhuc vicimus. FORTUNA belli artem victos (m) quoque docet.

Utribus amnem trajiciendi exemplum fecimus nuper: hoc ut Scythæ imitari neſciant, Bactriani docebunt. Præterea unus gentis hujus adhuc exercitus venit, ceteri exſpectantur. Ita bellum vitando alemus (n); & quod inferre poſſemus, accipere cogemur. Manifeſta eſt conſilii mei ratio: Sed an permiſſuri ſint Macedones animo uti meo, dubito: quia ex quo hoc vulnus accepi, non equo vectus ſum, non pedibus ingreſſus: ſed ſi me ſequi vultis, valeo, amici. Satis virium eſt ad toleranda iſta; aut ſi jam adeſt vitæ meæ finis, in quo tandem opere meliùs exſtinguar (o)?

Hæc quaſſâ adhuc voce ſubdeficiens, vix proximis exaudientibus dixerat; quum omnes à tam præcipiti conſilio Regem deterrere

(l) *Committere*] Europæ & Aſiæ imperium conjungere.

(m) *Belli artem victos*] *qua ſæpe poſtea contra victores utuntur.* Exemplo ſunt Judæi à Pompejo expugnati, apud Tacitum Hiſt. 12. 2.

(n) *Bellum vitando alemus*] Tacitus III. 41. *Tiberius aluit dubitatione bellum.*

(o) *In quo opere meliùs exſtinguar?*] Egregiæ apud noſtrum in hanc rem ſententiæ III. 8. VII. 4. & apud Plutarchum in Apophthegm. Epaminondas dixit τὸν ἐν πολέμῳ θάνατον εἶναι κάλλιστον.

terrere cœperunt. Erigyus maxime, qui haud ſane auctoritate proficiens apud obſtinatum animum, ſuperſtitionem, cujus potens non erat Rex, incutere tentavit, dicendo *deos quoque obſtare conſilio, magnumque periculum, ſi flumen tranſiſſet, oſtendi.* Intranti Erigyo tabernaculum Regis Ariſtander occurrerat, *triſtia exta fuiſſe* ſignificans: hæc ex vate comperta Erigyus nunciabat. Quo inhibito, Alexander, non ira ſolùm, ſed etiam pudore confuſus, quod ſuperſtitio quam celaverat, detegebatur;

Ariſtandrum vocari jubet; qui ut venit, intuens eum: *Non Rex*, inquit, *ſed privatus ſum: ſacrificium ut faceres, mandavi; quid eo portenderetur, cur apud alium, quam apud me profeſſus es? Erigyus arcana mea & ſecreta te prodente cognovit. Quem certum mehercule habeo extorum interprete uti metu ſuo (p). Tibi autem, quam poteſt (q), denuncio, ipſe mihi indices, quid ex extis cognoveris, ne poſſis inficiari dixiſſe quæ dixeris.*

Ille exſanguis attonitoque ſimilis ſtabat, per metum etiam voce ſuppreſſâ: tandemque eodem metu ſtimulante, ne Regis exſpectationem moraretur; *Magni*, inquit, *laboris*

(*p*) *Interprete uti metu ſuo*] non ex rei veritate interpretari, ſed prout metus periculi omnia in peiorem partem convertens, ipſi ſuaſerat.

(*q*) *Quam poteſt*] quantum poteſt a me denunciari & imperari: ſive quam graviter poteſt.

laboris non irriti diſcrimen inſtare prædixi: nec mea ars, quam benevolentia me perturbat. Infirmitatem valetudinis tuæ video, & quantum in uno te ſit ſcio. Vereor ne non præſenti fortunæ tuæ ſufficere poſſis. Rex juſſum *confidere felicitati ſuæ* remiſit. *Sibi enim alia ad* (r) *gloriam concedere deos.*

Conſultanti deinde cum iiſdem quonam modo flumen tranſirent, ſupervenit Ariſtander, *non aliàs lætiora exta vidiſſe ſe* affirmans: *utique prioribus longe diverſa: tum ſolicitudinis cauſas apparuiſſe; nunc prorſus egregie litatum eſſe* (s). Ceterùm quæ ſubinde nunciata ſunt Regi, continuæ felicitati rerum ejus impoſuerant labem. Menedemum, ut ſupra dictum eſt, miſerat ad obſidendum Spitamenem Bactrianæ defectionis auctorem. Qui comperto hoſtis adventu, ne muris urbis includeretur; ſimul fretus excipi poſſe; qua venturum ſciebat, conſedit occultus. Sylveſtre iter aptum inſidiis tegendis erat: ibi Dahas (t) condidit. Equi binos armatos vehunt, quorum in vicem

(r) *Sibi enim alia ad*] Obſcura ſententia, & dubium an ſatis ſalua. Remiſit ad iterandum ſacrificium, & bono animo eſſe juſſit, quia ſciret, deos ſibi non poſſe ad gloriam non propitios eſſe.

(s) *Litatum eſſe*] Pontificium verbum, quo felices in ſacrificiis ſignificationes notantur: imminente periculo ajunt *litari non potuiſſe*, quod de Cæſare refert Suetonius c. 81. de Tullo Hoſtilio Aurel. Victor in Vit. Illuſt. c. 4.

(t) *Dahas*] Dahæ gens Scythicæ originis. Vide IV. 12. &. VII. 4. Ex hac gente delectos milites habuit Spitamenes.

vicem ſinguli repente deſiliunt (*u*): equeſtris pugnæ ordinem turbant: equorum velocitati par eſt hominum pernicitas.

Hos Spitamenes ſaltum circumire juſſos pariter & à lateribus, & à fronte, & à tergo hoſti oſtendit Menedemus undique incluſus, ne numero quidem par, diu tamen reſtitit; clamitans, *nihil aliud ſupereſſe locorum fraude deceptis, quam honeſtæ mortis ſolatium ex hoſtium cæde.* Ipſum prævalens equus vehebat, quo ſæpiùs in cuneos Barbarorum effuſis habenis evectus, magna ſtrage eos fuderat. Sed quum unum omnes peterent, multis vulneribus exſanguis Hypſidem quemdam ex amicis hortatus eſt, ut in equum ſuum aſcenderet, & ſe fuga eriperet. Hæc agentem anima defecit, corpuſque ex equo defluxit in terram.

Hypſides poterat quidem effugere; ſed amiſſo amico mori ſtatuit: una erat cura ne inultus occideret. Itaque ſubditis calcaribus equo, in medios hoſtes ſe immiſit, & memorabili editâ pugnâ, obrutus telis eſt. Quod ubi videre, qui cædi ſupererant, tumulum paulò quam cetera editiorem capiunt: quos Spitamenes fame in deditionem ſubacturus obſedit. Cecidere eo prælio peditum II millia, CCC equites. Quam cladem Alexander ſolerti conſilio texit, morte denunciatâ iis, qui ex prælio venerant, ſi acta vulgaſſent.

VIII.

(*u*) *In vicem deſiliunt*] alternatim equitantur & ex equo deſcendunt.

VIII. Ceterùm quum animo diſparem vultum diutiùs ferre non poſſet, in tabernaculum ſuper ripam fluminis de induſtria locatum ſeceſſit. Ibi ſine arbitris ſingula animi conſulta penſando, noctem vigiliis extraxit, ſæpe pellibus tabernaculi adlevatis, ut conſpiceret hoſtium ignes, è quibus conjectare poterat, quanta hominum multitudo eſſet. Jamque lux apparebat, quum thoracem indutus procedit ad milites, tum primùm poſt vulnus proxime acceptum. Tanta erat apud eos veneratio Regis (*x*), ut facile periculi quod horrebant cogitationem præſentia ejus excuteret. Læti ergo & manantibus præ gaudio lacrymis, conſalutant eum; & quod ante recuſaverant bellum, feroces depoſcunt. Ille *ſe ratibus equitem phalangemque tranſportaturum eſſe* pronunciat; *ſuper utres* jubet *nare leviùs armatos*. Plura nec dici res deſideravit nec Rex dicere per valetudinem potuit.

Ceterùm tanta alacritate militum rates junctæ ſunt, ut in triduum ad XII millia effectæ ſint. Jamque ad tranſeundum omnia aptaverant, quum legati Scytharum XX more gentis per caſtra equis vecti nunciari jubent Regi, velle ipſos ad eum mandata perferre. Admiſſi in tabernaculum, juſſique conſidere, in vultu Regis defixerant oculos; credo quia magnitudine corporis ani-

(*x*) *Tanta veneratio regis*] Supra diximus ad III.

animum æſtimantibus modicus haud quaquam famæ par videbatur.

Scythis autem non ut ceteris Barbaris rudis & inconditus ſenſus eſt: quidam eorum ſapientiam capere (*y*) dicuntur, quantamcumque gens capit ſemper armata. Sic que locutos eſſe apud Regem memoriæ proditum eſt. Abhorrent forſitan moribus noſtris & tempora & ingenia cultiora ſortitis; ſed ut poſſit oratio eorum ſperni (*z*), tamen fides noſtra non debet, quæ utcumque tradita ſunt, incorrupta perferemus. Igitur unum ex his maximum natu ita locutum accepimus.

Si dii habitum corporis (a) tui aviditati animi parem eſſe voluiſſent, orbis te non caperet (b): altera manu Orientem; altera Occidentem contingeres: & hoc aſſequutus, ſcire velles, ubi tanti numinis fulgor conderetur (c). Sic quoque concupiſcis, quæ non capis. Ab Europa petis Aſiam; ex Aſia tranſis in Europam (d): deinde ſi humanum genus omne ſupera-

(*y*) *Sapientiam capere*] adprehendere animo, diſcere, ut Anacharſidis philoſophi, genere Scythæ, exemplo notum.

(*z*) *Ut poſſit ſperni*] quamquam oratio eorum, tanquam minus culta, delicatis auribus diſplicere poſſit.

(*a*) *Habitum corporis*] *formam, ſtaturam corporis.* Supra III. 12. *corporis habitu præſtabat.*

(*b*) *Orbis te non caperet*] Repete dicta ad lib. III. 4.

(*c*) *Ubi tanti numinis fulgor conderetur*] quo ſe ſolis lumen reciperet in occaſu. *Tellier.*

(*d*) *Ex Aſia in Europam*] Conſuetus error, Iaxartem & Tanaim eundem fluvium eſſe, quo traiecto ex ulteriori Aſia citatus tranſitus in Europam pateret.

ſuperaveris, cum ſylvis & nivibus, & fluminibus, feriſque beſtiis geſturus es bellum. Quid tu, ignoras arbores magnas diu creſcere; una hora extirpari? Stultus eſt, qui fructus earum ſpectat (e), altitudinem non metitur. Vide ne dum ad cacumen pervenire contendis, cum ipſis ramis, quos comprehenderis, decidas. Leo quoque aliquando minimarum avium pabulum fuit: & ferrum rubigo conſumit: nihil tam firmum eſt, cui periculum non ſit etiam ab invalido (f). Quid nobis tecum eſt? nunquam terram tuam attigimus. Qui ſis, unde venias, licetne ignorare in vaſtis ſylvis viventibus? Nec ſervire ulli poſſumus; nec imperare deſideramus. Dona nobis data ſunt (g), ne Scytharum gentem ignores, jugum boum, aratrum (h), & ſagitta, & patera. His utimur & cum amicis, & adverſùs inimicos.

Fruges amicis damus boum labore quæſitas: Patera cum his vinum diis libamus: Ini-

(e) *Fructus earum ſpectat*] *adfectat* mauult Tanaquillus Faber epiſt. 51.

(f) *Etiam ab invalido*] Seneca de Ira III. 28. *Nihil tam imbecille natum eſt, ut ſine elidentis periculo pereat. Imbecilles valentiſſimis alias dolor, alias caſus exæquat.*

(g) *Dona nobis data ſunt*] Dona nobis a diis de cælo demiſſa. Fabula ſimilis Romanæ de ancilibus, ab Herodoto traditur IV. 5. ἐκ τοῦ οὐρανοῦ φερόμενα χρύσεα ποιήματα ἄροτρόν τε καὶ ζυγὸν καὶ σάγαριν, καὶ φιάλην, πεσέειν εἰς τὴν Σκυθικήν.

(h) *Jugum boum, aratrum*] Pitiſcus cum Acidalio *boum aratorum*, eleganter quidem, non autem ita certo, ut deſerenda ſit vulgata ſcriptura, quam etiam Herodotus c. l. tueri poteſt.

Inimicos ſagitta eminus; haſta cominus petimus. Sic Syriæ regem (i), & poſtea Perſarum (k), Medorumque (l) ſuperavimus; patuitque nobis iter uſque in Ægyptum (m). At tu, qui te glortaris ad latrones perſequendos (n) venire, omnium gentium, quas adiſti, latro es (o). Lydiam cepiſti: Syriam occupaſti: Perſidem tenes: Bactrianos habes in poteſtate: Indos petiſti: jam etiam ad pecora noſtra avaras & inſtabiles manus (p) porrigis. Quid tibi divitiis opus eſt, quæ te eſurire cogunt? Primus omnium ſatietate paraſti famem; ut quo plura haberes, acriùs, quæ non habes, cuperes.

Non ſuccurrit tibi, quamdiu circum Bactra hæreas? dum illos ſubigis, Sogdiani bellare cœperunt; bellum tibi ex victoria naſcitur. Nam ut major fortiorque ſis quam quiſ-

(*i*) *Syriæ regem*] Aſſyriæ, quamquam, quis fuerit ille Aſſyrius Rex, quem Scythæ vicerint, non liquet ſilente hiſtoria. Forte id tempus intelligitur, quo Scythæ in Parthiam migrarunt, VI. 2. 14. quod ad Seſoſtris, Salomoni æqualis, tempora Arrianus in Parthicis apud Photium refert.

(*k*) *Perſarum*] Cyrum & Darium Hyſtaſpis, quorum nota hiſtoria eſt.

(*l*) *Medorum*] Cyaxarem, quem per XXVIII. annos adflixerunt Scythæ. *Herodot. I.* 106.

(*m*) *Uſque in Ægyptum*] Ad fabuloſam hiſtoriam videtur reſpicere, quam ex Trogo refert Juſtinus II. 3.

(*n*) *Ad latrones perſequendos*] exemplo Herculis, cujus imitator videri cupiebat, quod egregie confutat Seneca Benef. I. 13.

(*o*) *Latro es*] Senec. ibidem, *Hic* (Alexander) *à pueritia latro gentiumque vaſtator.*

(*p*) *Inſtabiles manus*] vaga rapacitate in omnem ſe partem extendentes.

quiſquam, tamen alienigenam dominum pati nemo vult. Tranſi modo Tanaïm: ſcies quam late pateant; nunquam tamen conſequeris Scythas. Paupertas noſtra velocior erit, quam exercitus tuus, qui prædam tot nationum vehit. Rurſus quum procul abeſſe nos credes, videbis in tuis caſtris; eadem velocitate & ſequimur, & fugimus. Scytharum ſolitudines (q) Græcis etiam proverbiis audio eludi, at nos deſerta & humano cultu vacua, magis quam urbes & opulentos agros ſequimur.

Proinde fortunam tuam preſſis manibus tene. Lubrica eſt, nec invita teneri poteſt. Salubre conſilium ſequens quam præſens tempus (r), oſtendit meliùs: impone felicitati tuæ frænos, faciliùs illam reges. Noſtri ſine pedibus dicunt eſſe fortunam, quæ manus & pennas tantum habet; quum manus porrigit, pennas quoque comprehendere non ſinit. Denique ſi Deus es, tribuere mortalibus beneficia debes; non ſua eripere: ſin autem homo es, id quod es, ſemper eſſe te cogita. Stultum eſt eorum meminiſſe, propter

quæ

(q) *Scytharum ſolitudines*] Σκυθῶν ἐρημίας de ingenti ſolitudine dicitur, quia Scythæ vagi ſunt nec certis ſedibus utuntur: Hinc apud Plutarchum in de Stoicorum Repugnantiis eſt εἰς παντικάπαιον καὶ Σκυθῶν ἐρημίαν ὠθεῖν, *in Panticapæum* (Boſpori Cimmerii urbem) *& Scythicam ſolitudinem relegare*, hoc eſt in extremas calamitates.

(r) *Sequens quam præſens tempus*] ſequenti tempore magis adparet, quam præſenti, fueritne conſilium ſalubre, nec ne.

quæ tui obliviſceris. Quibus bellum non intuleris, bonis amicis poteris uti: nam & firmiſſima eſt inter pares amicitia; & videntur pares, qui non fecerunt inter ſe periculum virium. Quos viceris, amicos tibi eſſe cave credas: inter dominum & ſervum nulla amicitia eſt: etiam in pace (s), *belli tamen jura ſervantur.*

Jurando gratiam Scythas ſancire ne credideris: colendo fidem, jurant. Græcorum iſta cautio (t) *eſt, qui acta conſignant, & deos invocant: nos Religionem in ipſa fide novimus: qui non reverentur homines, fallunt deos. Nec tibi amico opus eſt, de cujus benevolentia dubites. Ceterùm nos & Aſiæ & Europæ cuſtodes habebis: Bactra, niſi dividat Tanais contingimus; ultra Tanaim uſque ad Thraciam* (u) *colimus; Thraciæ Macedoniam*

(s) *Etiam in pace*] quæ leges & conditiones victis a victoribus belli tempore dantur, etiam in pace ſervantur, ut inſtar ſervorum victi ſint, victores domini; adeoque nulla inter eos coaleſcere amicitia poſſit.

(t) *Græcorum iſta cautio*] Unde proverbium *Græca fide* eſt nulla fide. Uſus fuit Plautus Aſinar. a 1. ſc. III. v. 47. add. Barth. adverſ. LVI. 17.

(u) *Bactra - - - usque ad Thraciam*] Sæpiſſime diximus, nimium a noſtro coarctari ſeptentrionalem oram ſupra Euxinum Pontum & mare Caſpium, ut omnia fere permiſceat. Bactra Oxum contingunt, non falſum Tanaim ſive Jaxartem; niſi Sogdianam quoque ſub Bactrianæ finibus contineri credas: ab Jaxarte usque Thraciam omnia Scythæ poſſident, ſed non unius gentis, verum ut terrarum ingentibus ſpatiis, ita nationibus quoque & imperiis diſtincti. Adde quæ notavimus ad VII. 6. &c.

doniam conjunctam eſſe fama eſt. Utrique imperio tuo finitimos, hoſtes an amicos velis eſſe conſidera. Hæc Barbarus.

IX. Contra Rex *fortuna ſua & conſiliis ſuorum ſe uſurum eſſe* reſpondet: *nam & fortunam, cui confidat, & conſilium ſuadentium, ne quid temere & audacter faciat, ſequuturum.* Dimiſſiſque legatis, in præparatas rates exercitum impoſuit. In proris clypeatos locaverat; juſſos in genua ſubſidere, quò tutiores eſſent adverſùs ictus ſagittarum. Poſt hos qui tormenta intenderent (*x*), ſtabant; & ab utroque latere, & à fronte circumdati armatis. Reliqui qui poſt tormenta conſtiterant; remigem lorica indutum ſcutorum teſtudine armati protegebant. Idem ordo in illis quoque ratibus, quæ equitem vehebant, ſervatus eſt: major pars à puppe nantes equos loris trahebat. At illos, quos utres ſtramento repleti vehebant, objectæ rates tuebantur.

Ipſe Rex cum delectis primus ratem ſolvit, & in ripam dirigi juſſit. Cui Scythæ admotos ordines equitum in primo ripæ margine opponunt; ut ne applicari quidem terræ rates poſſent. Ceterùm præter hanc ſpeciem ripis præſidentis exercitûs, ingens navigantes terror invaſerat: namque curſum gubernatores, quum obliquo flumine impel-

(*x*) *Qui tormenta intenderent*] qui tela ex machinis, ut catapultæ & balliſtæ erant, emitterent. Adde ſupra IV. 2. cum notatis.

impellerentur, regere non poterant, vacillanteſque milites, & ne excuterentur ſoliciti, nautarum miniſteria turbaverant. Ne tela quidem conati nixu vibrare poterant, quum prior ſtandi ſine periculo, quam hoſtem inceſſendi cura eſſet. Tormenta ſaluti fuerunt: quibus in confertos ac temere ſe offerentes, haud fruſtra excuſſa ſunt tela. Barbari quoque ingentem vim ſagittarum infudere ratibus, vixque ullum fuit ſcutum, quod non pluribus ſimul ſpiculis perforaretur.

Jamque terræ rates applicabantur, quum acies clypeata conſurgit, & haſtas certo ictu, utpote libero nixu, mittit è ratibus. Et ut territos recipienteſque equos videre; alacres mutua adhortatione in terram deſiliere. Turbatis acriter pedem inferre cœperunt. Equitum deinde turmæ, quæ frænatos habebant equos, perfregere Barbarorum aciem. Interim ceteri agmine dimicantium tecti aptavere ſe pugnæ. Ipſe Rex, quod vigoris, ægro adhuc corpore, deerat, animi firmitate ſupplebat. Vox adhortantis non poterat audiri, nondum bene obductâ cicatrice cervicis; ſed dimicantem cuncti videbant. Itaque ipſi quidem ducum fungebantur officio; aliuſque alium adhortati, in hoſtem ſalutis immemores ruere cœperunt.

Tum verò non ora, non arma, non clamorem hoſtium Barbari tolerare potuerunt: omneſque effuſis habenis (namque

equeſtris acies erat) capeſſunt fugam; quos Rex, quamquam vexationem invalidi corporis pati non poterat, per LXXX. tamen ſtadia inſequi perſeveravit. Jamque linquente animo ſuis præcepit, *ut donec lucis aliquid ſupereſſet, fugientium tergis inhærerent*: ipſe exhauſtis etiam animi viribus, in caſtra ſe recepit, reliquum ſubſtitit (*y*). Tranſierant jam Liberi patris terminos (*z*); quorum monumenta lapides erant crebris intervallis diſpoſiti, arboreſque proceræ, quarum ſtipites hedera contexerat. Sed Macedonas ira longiùs provexit: quippe media fere nocte in caſtra redierunt, multis interfectis, pluribus captis, equoſque MDCCC. abegere. Ceciderunt autem Macedonum equites LX. pedites C. fere, mille ſaucii fuerunt.

Hæc expeditio deficientem magna ex parte Aſiam fama tam opportunae victoriae domuit. Invictos Scythas eſſe crediderant; quibus fractis nullam gentem Macedonum armis parem fore confitebantur. Itaque Sacae.(*a*) miſere legatos, qui pollicerentur gentem mandata facturam. Moverat eos Regis non virtus magis, quam clementia

(*y*) *Reliquum ſubſtitit*] Quidquid ſubaudias, male cohæret. Freinshemius mauult *ibique ſubſtitit*. Metam expeditionis Scythicæ videtur auctor deſignaſſe.

(*z*) *Liberi patri terminos*] Hos vero Plinius VI. 16. cis Iaxartem in Sogdiana collocavit. Alios in India infra IX.4. diſpiciemus.

(*a*) *Sacæ*] Redi ad V. 9. Sunt autem Dahis & Maſſagetis finitimi, VII. 4.

mentia in deviſtos Scythas: quippe captivos omnes ſine pretio remiſerat, ut fidem faceret ſibi cum ferociſſimis gentium de fortitudine, non de ira fuiſſe certamen.

Benigne igitur exceptis Sacarum legatis, comitem Excipinum dedit, admodum juvenem aetatis flore conciliatum ſibi; qui quum ſpecie corporis aequaret Hephaeſtionem, lepor haud ſane illi par erat (*b*). Ipſe, *Cratero cum majore parte exercitûs modicis itineribus ſequi* juſſo, ad Maracanda urbem (*c*) pervenit; ex qua Spitamenes cognito ejus adventu Bactra perfugerat. Itaque quatriduo Rex longum itineris ſpatium emenſus, pervenerat in eum locum, in quo Menedemo duce (*d*), II. millia peditum, & CCC. equites amiſerat. Horum oſſa tumulo contegi (*e*) juſſit, & inferias (*f*) more patrio dedit. Jam Craterus cum phalange ſubſequi juſſus, ad Regem pervenerat. Itaque ut omnes, qui defecerant, pariter belli clade premerentur, copias dividit; urique agros, & interfici puberes juſſit.

X.

(*b*) *Lepor haud ſane illi par erat*] gratia & ſuavitate ſermonis inferior erat Hephæſtione. Alii legunt, *lepore haud ſane virili par non erat.*

(*c*) *Ad Maracanda urbem*] Dixi ſupra XII. 6.

(*d*) *In quo Menedemo duce*] Vide VII. 6. & VII. 7. extrem.

(*e*) *Oſſa tumulo contegi*] ut Germanicus idem humanitatis officium clade Variana cæſis apud Tacitum annal. I. 62. præſtitit.

(*f*) *Inferias*] ſacrificia & cærimonias *inferis*, id eſt manibus & umbris mortuorum factas.

X. Sogdiana regio majori ex parte deſerta eſt: octingenta fere ſtadia in latitudinem vaſtae ſolitudines tenent. Ingens ſpatium rectae (g) regionis eſt, per quam amnis, Polytimetum vocant incolae (h), fertur torrens. Eum ripae in tenuem alveum (i) cogunt; deinde caverna accipit, & ſub terram rapit. Curſûs abſconditi indicium eſt aquae meantis ſonus; quum ipſum ſolum, ſub quo tantus amnis fluit, ne modico quidem reſudet humore. Ex captivis Sogdianorum ad Regem xxx. nobiliſſimi, corporum robore eximio, perducti erant; qui ut per interpretem cognoverunt juſſu Regis ipſos ad ſupplicium trahi, carmen laetantium more canere, tripudiiſque & laſciviori corporis motu gaudium quoddam animi oſtentare cœperunt.

Admiratus Rex tanta magnitudine animi oppetere mortem, revocari eos juſſit; cauſam tam effuſae laetitiae, quum ſupplicium ante oculos haberent, requirens. Illi *ſi ab alio occiderentur, triſtes morituros fuiſſe* reſpondent; *nunc à tanto Rege, victore omnium gentium majoribus ſuis redditos, honeſtam mortem, quam fortes viri voto quoque expeterent, carminibus ſui moris lætitiaque celebrare.*

(g) *Recta*] *plana, æqua.*
(h) *Polytimetum vocant incolæ*] barbaro vocant nomine, quod Græce Macedones πολυτίμητος, hoc eſt *valde precioſus*, interpretati ſunt.
(i) *Tenuem alueum*] anguſtum alveum propter ripas prope coeuntes.

lebrare. Tum Rex: *Quæro itaque*, inquit, *an vivere velitis non inimici mihi, cujus beneficio victuri eſtis?* Illi *nunquam ſe inimicos ei, ſed bello laceſſitos, hoſtes fuiſſe* reſpondent. *Si quis ipſos beneficio, quam injuria experiri maluiſſet, certaturos fuiſſe, ne vincerentur officio.* Interrogantique *quo pignore fidem obligaturi eſſent? vitam quam acciperent, pignori futuram eſſe* dixerunt; *reddituros quandoque repetiſſet.* Nec promiſſum fefellerunt. Nam qui remiſſi domos ierant, in fide continuere populares: quatuor inter cuſtodes corporis (*k*) retenti, nulli Macedonum in Regem caritate ceſſerunt. In Sogdianis Peucolao cum tribus millibus peditum (neque enim majori præſidio indigebat) relicto, Bactra pervenit. Inde Beſſum Ecbatana duci (*l*) juſſit, interfecto Dario pœnas capite perſoluturum.

Iiſdem fere diebus Ptolemæus & Menidas peditum tria millia, & equites mille adduxerunt mercede militaturos. Alexander quoque ex Lycia cum pari numero peditum, & D. equitibus venit. Totidem è Syria Aſclepiodorum ſequebantur: Antipater Græcorum VIII. millia in quis D. equites erant, miſerat. Itaque exercitu aucto, ad ea quæ defectione turbata erant, com-

(*k*) *Inter cuſtodes corporis*] non illos primi ordinis, quæ maxima dignitas erat, ſummis tantum ducibus conferri ſolita, ſed ordinis ſecundi, de quo ſupra V. 1. diximus.

(*l*) *Beſſum Ecbatana duci*] Supra VII. extremo.

componenda proceſſit; interfectiſque conſternationis (*m*) auctoribus, quarto die ad flumen Oxum perventum eſt: hic quia limum vehit, turbidus ſemper & inſalubris eſt potu. Itaque puteos miles cœperat fodere; nec tamen humo alte egeſtâ exſiſtebat humor, quum in ipſo tabernaculo Regis conſpectus eſt fons, quem quia tarde notaverant, ſubitò exſtitiſſe finxerunt; Rexque ipſe credi voluit donum Dei id fuiſſe.

Superatis deinde amnibus Ocho & Oxo (*n*), ad urbem Marginiam (*o*) pervenit. Circa eam ſex oppidis (*p*) condendis electa ſedes eſt. Duo ad Meridiem verſa; quatuor ſpectantia Orientem; modicis inter ſe ſpatiis diſtabant; ne procul repetendum eſſet mutuum auxilium. Hæc omnia ſita ſunt in editis collibus: tum velut freni domitarum gentium, nunc originis ſuæ oblita ſerviunt, quibus imperaverunt.

XI.

(*m*) *Conſternationis*] *tumultus*, *ſeditionis*, ut VI. 10. VIII. 1. X. 2. & Sueton. Cæſ. 20.

(*n*) *Ocho & Oxo*] Ochus Ptolemæo & Plinio Bactrianam claudit, & in Oxum exoneratur. Strabo lib. XI. diverſorum de hóc fluvio ſententias proponit, quorum alii per Bactrianam, alii juxta illam: quidam Oxo miſceri, quidam usque oſtia ſeparatum eſſe tradant.

(*o*) *Marginiam*] corruptum aut fictum nomen. Ortelius & Freinshemius *Margianam*, quaſi metropolim cognominis regionis, legi volunt, quod diſplicet Tellierо, quia ex Bactris in hanc Marginiam tendenti non modo Ochus, ſed etiam Oxus fuerit ſuperandus, quod ſecus foret, ſi Margianæ regionis hæc metropolis fuiſſet.

(*p*) *Circa eam VI. oppidis*] In Bactriano & Sogdiana XII. urbes Alexandrum condidiſſe, Juſtinus XII. 5. auctor eſt.

XI. Et cetera quidem pacaverat Rex, Una erat petra, quam Arimazes Sogdianus cum xxx. millibus armatorum obtinebat; alimentis ante congeſtis, quæ tantæ multitudini vel per biennium ſuppeterent. Petra in altitudinem xxx. eminet ſtadia, circumitu c. & L. complectitur. Undique abſciſſa & abrupta, ſemita perangusta aditur. In medio altitudinis ſpatio habet ſpecum, cujus os arctum & obſcurum eſt; paulatim deinde ulteriora panduntur: ultima etiam altos receſſus habent: fontes per totum fere ſpecum manant; è quibus collatæ aquæ per prona móntis flumen mittunt.

Rex loci difficultate ſpectatâ, ſtatuerat inde abire: cupido deinde inceſſit animo naturam quoque fatigandi. Priùs tamen quam fortunam obſidionis experiretur, Cophan (Artabazi hic filius erat) miſit ad Barbaros, qui ſuaderet, ut dederent rupem. Arimazes loco fretus ſuperbe multa reſpondit: ad ultimum *an Alexander volare poſſit?* interrogat. Quæ nunciata Regi, ſic accendere animum, ut adhibitis cum quibus conſultare erat ſolitus, indicaret *inſolentiam Barbari eludentis ipſos, quia pennas non haberent. Se autem proxima nocte effecturum, ut crederent Macedones etiam volare.* Trecentos, inquit, perniciſſimos juvenes ex ſuis quiſque copiis perducite ad me, qui per calles & pene invias rupes domi pecora agere conſueverint.

Illi præſtantes & levitate corporum, & ardore animorum ſtrenue adducunt: quos intuens Rex, *Vobiſcum*, inquit, *ô juvenes, & mei æquales, urbium invictarum ante munimenta ſuperavi; montium juga perenni nive obruta emenſus ſum; anguſtias Ciliciæ intravi: Indiæ ſine laſſitudine vim frigoris ſum perpeſſus; & mei documenta vobis dedi, & veſtra habeo. Petra quam videtis, unum aditum habet, quem Barbari obſident; cetera negligunt: nullæ vigiliæ ſunt, niſi quæ caſtra noſtra ſpectant: invenietis viam, ſi ſolerter rimati fueritis aditus ferentes ad cacumen. Nihil tam alte natura conſtituit, quò virtus non poſſit eniti. Experiendo quæ ceteri deſperaverunt, Aſiam habemus in poteſtate. Evadite in cacumen: quod quum ceperitis, candidis velis ſignum mihi dabitis; ego copiis admotis hoſtem in nos à vobis convertam. Præmium erit ei qui primus occupaverit verticem, talenta decem: uno minus accipiet, qui proximus ei venerit: eademque ad decem homines ſervabitur portio* (q). *Certum autem habeo, vos non tam liberalitatem intueri meam, quam voluntatem.*

His animis Regem audierunt, ut jam cepiſſe verticem viderentur. Dimiſſique ferreos cuneos, quos inter ſaxa defigerent, validoſque funes parabant. Rex circumvectus petram, qua minime aſper ac præruptus aditus videbatur; ſecunda vigilia, quod bene

(q) *Portio*] *proportio*, quam vocem pro genuina repudiata vulgari, recepit Tellierus.

bene verteret, ingredi jubet. Illi alimentis in biduum ſumptis, gladiis modò atque haſtis armati ſubire cœperunt, ac primò pedibus ingreſſi ſunt: deinde ut in prærupta perventum eſt, alii manibus eminentia ſaxa complexi levavere ſemet; alii adjectis funium laqueis evaſere, quum cuneos inter ſaxa defigerent, quîs gradus ſubinde inſiſterent (r), diem inter metum laboremque conſumpſerunt.

Per aſpera enixis duriora reſtabant, & creſcere altitudo petræ videbatur: illa verò miſerabilis erat facies, quum ii, quos inſtabilis gradus fefellerat, ex præcipiti devolverentur: mox eadem in ſe patienda alieni caſûs oſtendebat exemplum. Per has tamen difficultates enituntur in verticem montis omnes, fatigatione continuati laboris affecti; quidam mulctati parte membrorum, pariterque eos & nox & ſomnus oppreſſit. Stratis paſſim corporibus in inviis & in aſperis ſaxorum, periculi inſtantis obliti, in lucem quieverunt: tandemque velut ex alto ſopore excitati, occultas ſubjectaſque ipſis valles rimantes, ignari in qua parte petræ tanta vis hoſtium condita eſſet: fumum ſpecûs infra ſe ipſos evolutum notaverunt. Ex quo intellectum eſt, illam hoſtium

(r) *Queis gradus inſiſterent*] Quidam, ut etiam Pitiſcus, ediderunt, *defigerent gradus ſubinde*, *queis inſiſterent*. Sed nihil incommodi neque duri habet vulgaris, quam retinemus, ſcriptura, quia etiam Virgilius Æn. XI. v. 573. dixit *veſtigia inſtiterat*.

tium latebram eſſe. Itaque haſtis impoſuere, quod convenerat ſignum: totoque è numero duos & triginta in aſcenſu interiiſſe cognoſcunt.

Rex non cupidine magis potiundi loci, quam vicem eorum, quos ad tam manifeſtum periculum miſerat, ſollicitus: toto die cacumina montis intuens reſtitit: noctu demum quum obſcuritas conſpectum oculorum ademiſſet, ad curandum corpus receſſit. Poſtero die nondum ſatis clara luce primùs vela, ſignum capti verticis, conſpexit. Sed ne falleretur acies, dubitare cogebat varietas cœli, nunc internitente lucis fulgore, nunc condito. Verùm ut liquidior lux apparuit cœlo, dubitatio exempta eſt: vocatumque Cophan, per quem Barbarorum animos tentaverat, mittit ad eos, qui moneret, nunc ſaltem ſalubrius conſilium inirent: ſin autem fiducia loci perſeverarent, oſtendi à tergo juſſit, qui ceperant verticem.

Cophas admiſſus ſuadere cœpit Arimazi *petram tradere, gratiam Regis inituro, ſi tantas res molientem in unius rupis obſidione hærere non coëgiſſet.* Ille ferociùs ſuperbiùſque quam antea locutus abire Cophan jubet. At is prehenſum manu Barbarum rogat, *ut ſecum extra ſpecum prodeat*: quo impetrato juvenes in cacumine oſtendit, ejuſque ſuperbiæ haud immeritò illudens, *pennas* ait *habere milites Alexandri.* Jamque è Macedonum caſtris ſignorum concentus & totius exercitûs clamor audiebatur.

tur. Ea res ſicut pleraque belli vana & inania Barbaros ad deditionem traxit: quippe occupati metu, paucitatem eorum qui à tergo erant, æſtimare non poterant. Itaque Cophan (nam trepidantes reliquerat) ſtrenue revocant; & cum eo XXX. principes mittunt, qui petram tradant, & *ut incolumibus abire liceat*, paciſcantur.

Ille (*s*) quamquam verebatur ne conſpectâ paucitate, deturbarent eos Barbari, tamen & fortunæ ſuæ confiſus, & Arimazis ſuperbiæ infenſus, nullam ſe conditionem deditionis accipere reſpondit. Arimazes deſperatis magis quàm perditis rebus, cum propinquis nobiliſſimiſque gentis ſuæ deſcendit in caſtra: quos omnes verberibus affectos, ſub ipſis radicibus petræ crucibus juſſit affigi. Multitudo deditorum incolis novarum urbium cum pecunia capta, dono data eſt: Artabazus in petræ regioniſque quæ appoſita eſſet ei, tutela relictus.

(*s*) *Ille*] non Cophas, ſed Alexander, quia *ſuæ fortunæ confiſus* dicitur. Subaudiri ergo, niſi excidit, in præcedentibus debet, *XXX. principes AD REGEM miſerunt*: aut *qui petram REGI tradant.*

Q. CURTII

Q. CURTII.
DE
REBUS GESTIS
ALEXANDRI
MAGNI.

Summarium Libri Octavi.

I. *MASSAGETIS, Dahis & Sogdianis ſubactis, Scythæ ſui regis filiam Alexandro conjugem offerunt, qui leone interfecto, & quatuor millibus ferarum in venatione dejectis, Clytum ſolenni convivio adhibitum, & liberiùs loquentem interficit.*

II. *Serâ Alexandri pœnitentia, quam ſequuntur bellicæ expeditiones adverſus Bactrianos transfugas & Syſimithren: Philippi item ſtrenuiſſimi juvenis, & Erigyi clariſſimi ducis obitus.*

III.

III. *Spitamenis uxorem interfecti mariti caput afferentem, Alexander caſtris excedere jubet: provincias quaſdam à præfectorum ſuorum injuriis vindicat.*

IV. *Frigoris nimia vi pene opprimitur exercitus Gabazam aditurus. Alexandri conſtantia, & erga gregarium militem humanitas; ejuſdemque cum Roxane matrimonium.*

V. *Cogitationibus in bellum Indicum verſis, adulatorum fraude nimia ſuperbia elatus Alexander, Jovis filius vult ſalutari: quod Caliſthenes gravi oratione improbat.*

VI. *Ex ignominia Hermolao nobili puero illata naſcitur in caput Alexandri conjuratio, quâ detectâ, inter auctores ſceleris innocens Calliſthenes conjicitur.*

VII. *Hermolaï, Calliſthenem juſtum eſſe aſſeverantis, adverſùs crudelem Alexandri ſuperbiam invectiva.*

VIII. *Alexandri ad Hermolaï invectivam reſponſio: conjuratorum item, atque innocentis Calliſthenis ſupplicium.*

IX. *Indi, Gangis, Dyardenis, Indiæ, ejus incolarum, luxu diffluentium regum, ac ſapientum, luculenta deſcriptio.*

X. *Varios Indiæ populos mira felicitate, non tamen ſine ſanguine, Alexander ſubjicit.*

XI. *Aornus petra & arx inacceſſa ab Alexandro oppugnatur, & ab obſeſſis relicta capitur.*

XII. *Omphis rex potentiſſimus ſe regumque*

que ſuum Alexandro permittit, à quo in integrum reſtituitur, unde mutua dona regia.

XIII. *Porum regem*, Omphis *ſuaſu*, *Alexander ancipiti quidem & ſub initia periculoſiſſimo aggreditur bello.*

XIV. *Indorum & Macedonum inſignis & cruenta pugna. Pori captivi magnanimitas, & Alexandri Regia clementia.*

L I-

LIBER OCTAVUS.

ALexander majore fama, quam gloria, in ditionem redactâ petrâ; quum propter vagum hoſtem ſpargendæ manus eſſent, in tres partes diviſit exercitum. Hephæſtionem uni, Cœnon alteri duces dederat: ipſe ceteris præerat. Sed non eadem mens omnibus Barbaris fuit: armis quidam ſubacti; plures ante certamen imperata fecerunt, quibus eorum qui in defectione perſeveraverunt, urbes agroſque juſſit attribui. At exules Bactriani cum DCCC equitibus Maſſagetarum proximos vicos vaſtaverunt. Ad quos coërcendos Attinas regionis ejus præfectus, CCC equites, inſidiarum, quæ parabantur, ignarus eduxit. Namque hoſtis in ſylvis, quæ erant forte campo junctæ, armatum militem condidit; paucis propellentibus pecora, ut improvidum ad inſidias præda perduceret. Itaque incompoſito agmine, ſolutiſque ordinibus, Attinas prædabundus ſequebatur; quem prætergreſſum ſylvam, qui in ea conſederant, ex improviſo adorti, cum omnibus interemerunt.

Celeriter ad Craterum hujus cladis fama per-

perlata eſt; qui cum omni equitatu ſupervenit: & Maſſagetæ quidem jam refugerant; Dahæ mille oppreſſi ſunt: quorum clade totius regionis finita defectio. Alexander quoque Sogdianis rurſus ſubactis, Maracanda repetit. Ibi Berdes, quem ad Scythas ſuper Boſphorum colentes miſerat, cum legatis gentis occurrit. Phrataphernes quoque, qui Choraſmiis (*a*) præerat, Maſſagetis, & Dahis regionum confinio adjunctus miſerat, qui *facturum imperata* pollicerentur. Scythæ petebant, *ut Regis ſui filiam matrimonio ſibi jungeret: ſi dedignaretur affinitatem, principes Macedonum cum primoribus ſuæ gentis connubio coire pateretur. Ipſum quoque Regem venturum ad eum* pollicebantur. Utrâque legatione benigne auditâ, Hepheſtionem & Artabazum operiens, ſtativa habuit, quibus adjunctis, in regionem, quæ appellatur Bazaria (*b*), pervenit.

Barbaræ opulentiæ in illis locis haud ulla ſunt majora indicia, quam magnis nemoribus ſaltibuſque nobilium ferarum greges clauſi. Spatioſas ad hoc eligunt ſylvas, cre-

(*a*) *Choraſmiis*] Choraſmios populos Ptolemæus in Sogdiana regione Oxianis conjungit. Periegeta v. 745. pariter cum Sogdianis componit.

(*b*) *Bazaria*] Nemini, præter Curtium, hæc regio memorata. In elencho capitum libri XVII. Diodori Siceliotæ (nam pars illa libri intercidit) ita hæc hiſtoria notatur, *περὶ τȣ̃ ἐν Βασίςοις κυνηγίȣ*, *de venatione in Baſiſtis.* Quodcunque loco nomen eſt, videtur Sogdianæ pars vel finitima quædam regio fuiſſe.

crebris perennium aquarum fontibus amœnas: muris nemora cinguntur, turreſque habent venantium receptacula. Quatuor continuis ætatibus (*c*) intactum ſaltum fuiſſe conſtabat: quem Alexander cum toto exercitu ingreſſus agitari undique feras juſſit. Inter quas quum leo magnitudinis raræ ipſum Regem invaſurus incurreret; forte Lyſimachus, qui poſtea regnavit (*d*), proximus Alexandro, venabulum objicere feræ cœperat. Quo Rex repulſo, & abire juſſo, adjecit, *tam à ſemet uno quam à Lyſimacho leonem interfici poſſe*. Lyſimachus enim quondam quum venaretur in Syria, occiderat eximiæ magnitudinis feram ſolus: ſed lævo humero uſque ad oſſa laceratus ad ultimum periculi pervenerat. Id ipſum exprobrans ei Rex, fortiùs quàm loquutus eſt, fecit: nam feram non excepit modò; ſed etiam uno vulnere occidit. Fabulam (*e*), quæ *ob-*

(*c*) *Quatuor ætatibus*] Qui longiſſime ætatem finiunt, *ſeculum* interpretantur. Ovidius Metamorphoſ. lib. XII. verſ. 187.

- - - - Vixi
Annos bis centum: nunc tertia vivitur ætas.

Qui breviſſime, XXX. aut paullo plures annos tribuunt. Herodianus III. 8. *αἰωνίους τριῶν γενεῶν διαδραμουσῶν ἐπιτελεῖσθαι*, *ſæculares* ludos *decurſo trium ſpatio ætatum celebrari.*

(*d*) *Qui poſtea regnavit*] in Thracia, ubi Lyſimachiam in faucibus Cherſoneſi condidit: & aliquando etiam in Macedonia regnavit.

(*e*) *Fabulam*] Ut veram hiſtoriam ſcripſerunt *Seneca ira* III. 17. de Clem. I. 25. Val. Maximus IX. 3. Pli-

objectum leoni (*f*) *à Rege Lyſimachum* temerè vulgavit, ab eo caſu, quem ſupra diximus, ortam eſſe crediderim.

Ceterùm Macedones quanquàm proſpero eventu defunctus erat Alexander, tamen ſcivere (*g*) gentis ſuæ more, ne pedes venaretur, aut ſine delectis principum amicorumque. Ille IV. millibus ferarum dejectis, in eodem ſaltu cum toto exercitu epulatus eſt.

Inde Maracanda reditum eſt: acceptâque ætatis excuſatione ab Artabazo; provinciam ejus deſtinat Clito. Hic erat, qui apud Granicum amnem nudo capite Regem dimicantem clypeo ſuo texit: & Rhoſacis manum capiti Regis imminentem gladio amputavit (*h*): vetus Philippi miles multiſque bellicis operibus clarus. Hellanice, quæ Alexandrum educaverat, ſoror ejus, haud ſecus quam mater à Rege diligebatur. Ob has

Plinius VIII. 16. Plutarchus in Demetrio p. 901. Pauſanias in Attic. p. 861. & fuſius ceteris ex Trogo Juſtinus XV. 3.

(*f*) *Objectum leoni*] incluſum in eandem cum leone caveam. Pauſanias c. l. ὃν Ἀλέξανδρός ποτε ὑπ' ὀργῆς λέοντι ὁμοῦ καθείρξας ἐς οἴκημα. Idem Plinius & Plutarchus.

(*g*) *Scivere*] *decreverunt*, a *ſciſco*. Cicero Offic. III. c. XI. *Durius Athenienſes ſciverunt, ut Æginetis pollices præciderentur*. Idem de Prov. Conſul. cap. XV. *ſimul oſtendit, eam ſe ſciſcere legem*: & pro Flacco cap. VII. *quæ ſciſceret plebs, aut quæ populus juberet.*

(*h*) *Rhoſacis manum amputavit*] Rhoſacen ipſe Rex confecit: Spitridati, fratri ejus, idem facinus audenti, Clitus manum præcidit. *Arrian. I. p. 44. Diodor. Sic. XVII. 20.*

has cauſas validiſſimam (*i*) imperii partem fidei [ejus tutelæque commiſit.

Jamque iter parare in poſterum juſſus, ſolenni & tempeſtivo adhibetur convivio. In quo Rex quum multo incaluiſſet mero, immodicus æſtimator ſui celebrare, quæ geſſerat, cœpit; gravis etiam eorum auribus, qui ſentiebant vera memorari. Silentium tamen habuere ſeniores, donec Philippi res orſus obterere, *nobilem apud Chæroneam victoriam ſui operis fuiſſe*, jactavit; *ademptamque ſibi malignitate & invidia patris tantæ rei gloriam. Illum quidem ſeditione inter Macedones milites, & Græcos mercenarios ortâ; debilitatum vulnere, quod in ea conſternatione acceperat, jacuiſſe, non alias quam ſimulatione mortis tutiorem; ſe corpus ejus protexiſſe clypeo ſuo, ruenteſque in illum ſua manu occiſos. Quæ patrem nunquam æquo animo eſſe confeſſum, invitum filio debentem ſalutem ſuam. Itaque poſt expeditionem, quam ſine eo feciſſet ipſe in Illyrios* (*k*), *victorem ſcripſiſſe ſe patri fuſos fugatoſque hoſtes: nec adfuiſſe unquam Philippum. Laude dignos eſſe non qui Samothracum initia* (*l*) *viſerent, quum Aſiam uri vaſta-*

(*i*) *Validiſſimam*] Nulla enim pars Aſiæ toties contra præſentem victorem rebellavit, eumque tandiu detinuit.

(*k*) *In Illyrios*] Nemo præter Curtium hanc expeditionem memoravit. vid. Supplem. lib. I. n. V.

(*l*) *Samothracum initia*] myſteria antiquiſſima, quæ tum olim in hac inſula fuerant, tum per Jaſionem, Jovis

vaſtarique oporteret; ſed eos, qui magnitudine rerum fidem anteceſſiſſent.

Hæc & his ſimilia læti audiere juvenes: ingrata ſenioribus erant, maxime propter Philippum, ſub quo diutiùs vixerant. Tum Clitus, ne ipſe quidem ſatis ſobrius, ad eos qui infra ipſum cubabant, converſus, Euripidis retulit carmen, ita ut ſonus magis, quàm ſermo exaudiri poſſet à Rege. Quo ſignificabatur, *male inſtituiſſe* (m) *Græcos, quod trophæis Regum duntaxat nomina inſcriberentur, alieno enim ſanguine partam gloriam intercipi.* Itaque Rex quum ſuſpicaretur maligniùs habitum eſſe ſermonem, percunctari proximos cœpit, *quid ex Clito audiſſent.* Et illis ad ſilentium obſtinatis, Clitus paulatim majore voce Philippi acta bellaque in Græcia geſta commemorat, omnia præſentibus præferens.

Hinc inter juniores ſeneſque orta contentio eſt. Et Rex velut patienter audiret, quîs

vis ex Electra filium, ita renovata & perfecta, ut toto orbe, non minus ac Eleuſinia, celebrarentur, *Diodor. Sic. V. c.* 48. Hiſce myſteriis etiam Philippus cum Olympiade initiatus erat. *Plutarch. Alex. princip.* quod in ipſo filius reprehendit, quaſi indignum magnitudine regia, quam majora facta & amplæ victoriæ deceant. *Viſere* autem *myſteria* eſt, quod Græci dicunt ἐποπτεύειν μυστήρια. *Scalig. Emend. T. p.* 748.

(m) *male inſtituiſſe*] Euripidis verba ſunt in Andromache actu. III.

Οἴμοι, καθ' Ἑλλάδ' ὡς κακῶς νομίζεται,
Ὅταν τρόπαια πολεμίων στήσῃ στρατὸς,
Οὐ τῶν πονούντων τοὔργον ἡγοῦνται τόδε,
Ἀλλ' ὁ στρατηγὸς τὴν δόκησιν ἄρνυται.

quîs Clitus obterebat laudes ejus, ingentem iram conceperat. Ceterùm quum animo videretur imperaturus, ſi finem procaciter orto ſermoni Clitus imponeret, nihil eo remittente magis exaſperabatur: jamque Clitus etiam Parmenionem defendere audebat, & Philippi de Athenienſibus victoriam, Thebarum præferebat excidio; non vino modò, ſed etiam animi prava contententione provectus. Ad ultimum, *ſi moriendum*, inquit, *eſt pro te; Clitus eſt primus: at quum victoriæ arbitrium agis, præcipuum ferunt præmium, qui procaciſſime patris tui memoriæ inludunt. Sogdianam regionem mihi attribuis, toties rebellem* (*n*), *& non modò indomitam, ſed quæ ne ſubigi quidem poſſit: mittor ad feras beſtias præcipitia ingenia ſortitas. Sed quæ ad me pertinent tranſeo. Philippi milites ſpernis, oblitus, niſi hic Atharias* (*o*) *ſenex juniores pugnam detrectantes revocaſſet, adhuc nos circa Halicarnaſſum hæſuros fuiſſe. Quo modo ergo Aſiam etiam cum iſtis junioribus ſubjeciſti? Verum eſt, ut opinor, quod avunculum*

(*n*) *Toties rebellem*] Ter rebellaverat, antequam Alexander Indiam ingrederetur. In ſummariis lib. XVII. Diodori legitur: *Σογδιανοὺς τό δέυτερον ἐχειρώσατο*, & mox, *ἀπόςασις τρίτη Σογδιανῶν.*

(*o*) *Atharias*] De nomine vide VII. 1. de re Diodor. XVII. 27. quamquam hic veteranis in univerſum, quibus præerat Atharias, hanc victoriam imputat.

lum tuum (p) *in Italia dixiſſe conſtat ipſum in viros incidiſſe* (q), *te in feminas* (r).

Nihil ex omnibus inconſulte ac temere actis Regem magis moverat, quàm Parmenionis cum honore mentio inlata. Dolorem tamen Rex preſſit, contentus juſſiſſe *ut convivio excederet*. Nec quicquam aliud adjecit, quàm *forſitan eum, ſi diutiùs loquutus foret, exprobraturum ſibi fuiſſe vitam à ſemetipſo datam; hoc enim ſuperbe ſæpe jactaſſe*. Atque illum cunctantem adhuc ſurgere, qui proximi ei cubuerant, injectis manibus jurgantes monenteſque conabantur abducere. Clitus quum abſtrâheretur, ad priſtinam violentiam irâ quoque adjectâ, *ſuo pectore tergum illius eſſe de*

(p) *Avunculum tuum*] Alexandrum Epiri regem, Olympiadis fratrem, cujus in Italiam adventum & adverſus Bruttios Lucanosque bellum ſcripſerunt Livius VIII. 3. Juſtinus XII. Hujus apophthegma, quod ſequitur, etiam Gellius XVII. 21. retentis Græcis verbis ita recitat, ſe Epirotam *ire quaſi in* ἀνδρωνῖτιν, *Macedonem ipſe ad Perſas quaſi in* γυναικωνῖτιν. Sunt tamen, qui tam noſtrum, quam Gellium ac Juſtinum parachroniſmi inſimulant, quaſi Epirotæ expeditio ante Macedonis Aſiaticam contigerit, quod ex annis per conſules a Livio deſignatis eliciunt. Vide Oiſelium & Prouſtium in citatum locum Gellii. Addunt Plutarchum de Fortun. Rom. lib. extremo, cujus ſententiam ad X. 1. adnotabimus.

(q) *In viros incidiſſe*] in Italos fortitudine claros, Apulos, Lucanos, Bruttios.

(r) *Te in feminas*] in Perſas aliosque Aſiæ populos imbelles & voluptatibus diffluentes. Adde ſupra III. 10.

defenſum; nunc poſtquàm tanti meriti præteriit tempus, etiam memoriam inviſam eſſe proclamat. Attali quoque cædem (s) objiciebat; & ad ultimum Jovis, quem patrem ſibi Alexander aſſereret, oraculum eludens, *veriora ſe Regi, quàm patrem ejus reſpondiſſe* dicebat.

Jam tantum iræ conceperat Rex, quantum vix ſobrius (t) ferre potuiſſet. Enim verò mero ſenſibus victis, ex lecto repente proſiluit. Attoniti amici ne poſitis quidem, ſed abjectis poculis conſurgunt, in eventum rei, quam tanto impetu effecturus eſſet, intenti. Alexander raptâ lanceâ ex manibus armigeri, Clitum adhuc eadem linguæ intemperantia furentem percutere conatus, à Ptolemæo & Perdicca inhibetur. Medium complexi & obluctari perſeverantem morabantur: Lyſimachus & Leonnatus etiam lanceam abſtulerant. Ille militum fidem implorans, *comprehendi ſe à proximis amicorum, quod Dario nuper accidiſſet*, exclamat; ſignumque tuba dari, *ut ad regiam armati coïrent*, jubet. Tum verò Ptolemæus & Perdiccas genibus advoluti orant, *ne in tam præcipiti ira perſeveret*,

(s) *Attali cædem*] De hoc Attalo in ſupplementis lib. I. & de cæde ejus item ad lib. VI. diximus.

(t) *Quantum vix ſobrius*] ὅτι δυοῖν κακοῖν ἐν τῷ τότε ἡττημένον ἐπέδειξεν αὐτὸν, ὀργῆς τε καὶ παροινίας. *Quod ſe tum temporis duobus vitiis obnoxium declaravit, ira & ebrietati.* Arrian. IV. p. 260.

ret, ſpatiumque potiùs animo det, omnia poſtero die juſtiùs exequuturum.

Sed clauſæ erant aures, obſtrepente irâ. Itaque impotens animi percurrit in Regiæ veſtibulum, & vigili excubanti haſtâ ablatâ conſtitit in aditu, quo neceſſe erat iis, qui ſimul cœnaverant, egredi. Abierant ceteri, Clitus ultimus ſine lumine exibat. Quem Rex, *quiſnam eſſet*, interrogat. Eminebat etiam in voce, ſceleris, quod parabat atrocitas: & ille jam non ſuæ, ſed Regis iræ memor, *Clitum eſſe, & de convivio exire* reſpondit. Hæc dicentis latus haſta transfixit, morientiſque ſanguine aſperſus: *I nunc*, (*u*) inquit, *ad Philippum, & Parmenionem, & Attalum.*

II. Male humanis ingeniis natura conſuluit, quòd plerùmque non futura, ſed tranſacta perpendimus. Quippe Rex poſtquam ira mente deceſſerat, etiam ebrietate diſcuſſâ, magnitudinem facinoris ſera æſtimatione perſpexit. Videbat tunc immodica libertate abuſum, ſed alioqui egregium bello virum, & niſi erubeſceret fateri, ſervatorem ſui occiſum. Deteſtabile carnificis miniſterium occupaverat Rex, verborum licentiam quæ vino poterat imputari, nefanda cæde ultus. Manabat toto veſti-

(*u*) *I nunc*] irriſionis formula. Virgil. VII. Æneidos v. 425.

I *nunc, ingratis offer te irriſe periclis.*

Seneca epiſt. LXXXVII. *I nunc, & longam eſſe vitam arga.*

veſtibulo cruor paulò ante convivæ: vigiles attoniti, & ſtupentibus ſimiles procul ſtabant, liberioremque pœnitentiam ſolitudo exciebat. Ergò haſtam ex corpore jacentis evulſam retorſit in ſemet: jamque admoverat pectori, quum advolant vigiles, & repugnanti è manibus extorquent, allevatumque in tabernaculum deferunt.

Ille humi proſtraverat corpus, gemitu ejulatuque miſerabili totâ perſonante regiâ. Laniare deinde os unguibus, & circumſtantes rogare, *ne ſe tanto dedecori ſuperſtitem eſſe paterentur.* In has preces tota nox exacta eſt. Scrutantemque num ira Deorum ad tantum nefas actus eſſet? ſubit anniverſarium ſacrificium Libero patri non eſſe redditum ſtatuto tempore: itaque inter vinum & epulas cæde commiſſâ, iram Dei fuiſſe manifeſtam. Ceterùm magis eo movebatur, quòd omnium amicorum animos videbat attonitos: neminem cum ipſo ſociare ſermonem poſtea auſurum: vivendum eſſe in ſolitudine velut feræ beſtiæ, terrenti alias, alias timenti.

Prima deinde luce tabernaculo corpus, ſicut adhuc cruentum erat, juſſit inferri. Quo poſito ante ipſum, lachrimis obortis, *Hanc* inquit, *nutrici meæ gratiam retuli, cujus duo filii apud Miletum* (*x*) *pro mea gloria occu-*

(*x*) *duo filii apud Miletum*] Mileti Joniæ urbis obſidionem attigimus lib. II. num. VII. ſupplementorum: nutricis filios pro Alexandri gloria oppetiiſſe mortem, etiam

occubuere mortem; hic frater unicum orbitatis ſolatium à me inter epulas occiſus eſt. Quò nunc ſe conferet miſera? Omnibus ejus unus ſuperſum, quem ſolum æquis oculis videre non poterit. Et ego ſervatorum meorum latro, revertar in patriam, ut ne dextram quidem nutrici, ſine memoria calamitatis ejus offerre poſſim? Et cum finis lachrymis quereliſque non fieret, juſſu amicorum corpus ablatum eſt; Rex triduum jacuit incluſus: quem ut armigeri corporiſque cuſtodes ad moriendum obſtinatum eſſe cognoverunt, univerſi in tabernaculum irrumpunt, diuque precibus ipſorum reluctatum ægre vicerunt, ut cibum caperet; quoque minùs cædis puderet, *jure interfectum Clitum* (*y*) Macedones decernunt; ſepultura quoque prohibituri, ni Rex humari juſſiſſet.

Igitur decem diebus maxime ad confirmandum pudorem apud Maracanda conſumptis, cum parte exercitûs Hæpheſtionem in regionem Bactrianam miſit, commea-

etiam Arrianus refert IV. p. 261. quamquam neque locum neque tempus expreſſit. Veroſimile autem eſt in prima obſidione, rege præſente, occubuiſſe, non in altera, qua poſt rebellionem duces Alexandri urbem receperunt. *Curt. IV. 5. 13.*

(*y*) *jure interfectum Clitum*] Cujus cauſa Anaxarchum ſophiſtam ajunt advocatum eſſe, ut Regi perſuaderet, τα ἐκ Βασιλέως μεγάλȣ γιγνόμενα δίκαια χρῆναι νομίζεσθαι, πρῶτα μὲν πρὸς αὐτȣ̃ Βασιλέως, ἔπειτα πρὸς τῶν ἄλλων ἀνθρώπων, *oportere, qua a magno rege fierent, juſta exiſtimari, primum quidem ab ipſo Rege; deinde a ceteris mortalibus*, Arrian. IV. p. 261.

meatus in hyemem paraturum. Quam Clito autem deſtinaverat provinciam, Amyntæ dedit: Ipſe Xenippa pervenit (*z*): Scythiæ confinis eſt regio, habitaturque pluribus ac frequentibus vicis, quia ubertas terræ non indigenas modò detinet, ſed etiam advenas invitat. Bactrianorum exulum, qui ab Alexandro defecerant, receptaculum fuerat: ſed poſtquam Regem adventare compertum eſt, pulſi ab incolis II. millia fere & ducenti congregantur. Omnes equites erant, etiam in pace latrociniis aſſueti, tum ferocia ingenia non bellum modò, ſed etiam veniæ deſperatio efferaverat.

Itaque ex improviſo adorti Amyntam prætorem Alexandri, diu anceps prælium fecerant. Ad ultimum DCC. ſuorum amiſſis quorum CCC. hoſtis cepit; dedere terga victoribus, haud ſane inulti; quippe LXXX. Macedonum interfecerunt, præterque eos CCC. & L. ſaucii facti ſunt. Veniam tamen etiam poſt alteram defectionem impetraverunt. His in fidem acceptis, in regionem quam Naura appellant (*a*), Rex cum toto exercitu venit.

Sa-

(*z*) *Xenippa pervenit*] Græcum nomen a Macedonibus procul dubio impoſitum, ſed cui regioni, prorſus incertum, quod nemo geographorum aut hiſtoricorum, præter noſtrum Curtium, ejus uſquam mentionem fecit. Sogdianæ partem fuiſſe, ex nexu hiſtoriarum, ſuſpicari licet.

(*a*) *Naura appellant*] Neque hujus regionis apud alios occurrit commemoratio. Oportet vero etiam circa Bactrianam Sogdianamque fuiſſe, ſaltem partem alterutrius.

Satrapes erat Syſimithres duobus ex ſua matre filiis genitis: quippe apud eos parentibus ſtupro coire cum liberis fas eſt. 11. millibus armatis popularibus fauces regionis, qua in arctiſſimum cogitur, valido munimento ſepſerant. Præterfluebat torrens amnis; tergo petra claudebat: hanc manu perviam incolæ fecerant. Sed aditus ſpecûs accipit lucem; interiora niſi inlato lumine obſcura ſunt; perpetuus cuniculus iter præbet in campos, ignotum niſi indigenis. At Alexander quamquam anguſtias naturali ſitu munitas ac validas, manu Barbari tuebantur; tamen arietibus admotis munimenta. quæ manu adjuncta erant, concuſſit; fundiſque & ſagittis propugnantium pleroſque dejecit; quos ubi diſperſoſ fugavit, ruinas munimentorum ſupergreſſus, ad petram admovit exercitum.

Ceterùm interveniebat fluvius coëuntibus aquis ex ſuperiore faſtigio in vallem; magnique operis videbatur tam vaſtam voraginem explere. Cædi tamen arbores & ſaxa congeri juſſit, ingenſque Barbaros pavor rudes ad talia opera concuſſerat, excitatam molem ſubitò cernentes. Itaque Rex ad deditionem metu poſſe compelli ratus, Oxarten miſit nationis ejuſdem ſed ditionis ſuæ, qui ſuaderet duci, ut traderet petram. Interim ad augendam formidinem, & turres admovebantur, & excuſſa tormentis tela emicabant. Itaque verticem petræ omni alio præſidio damnato petiverunt.

At

At Oxartes trepidum diffidentemque rebus ſuis Syſimithrem cœpit hortari, *ut fidem quam vim Macedonum mallet experiri; neu moraretur feſtinationem victoris exercitûs, in Indiam tendentis: cui quiſquis ſemet offerret, in ſuum caput alienam cladem eſſe verſurum.* Et ipſe quidem Syſimithres deditionem adnuebat: ceterùm mater eademque conjux morituram ſe ante denuncians, quam in ullius veniret poteſtatem, Barbari animum ad honeſtiora quam tutiora converterat: pudebatque libertatis majus eſſe apud feminas quam apud viros pretium. Itaque dimiſſo internuncio pacis (*b*), obſidionem ferre decreverat.

Sed quum hoſtis vires ſuaſque penſaret, rurſus muliebris conſilii, quod præceps magis quam neceſſarium eſſe credebat, pœnitere eum cœpit. Revocatoque ſtrenue Oxarte, *futurum ſe in Regis poteſtate* reſpondit; unum precatus, *ne voluntatem & conſilium matris ſuæ proderet, quo faciliùs venia illi quoque impetraretur.* Præmiſſum igitur Oxartem cum matre liberiſque & totius cognationis grege ſequebatur, ne exſpectato quidem fidei pignore quod Oxartes promiſerat. Rex equite præmiſſo, qui reverti eos jùberet, operirique præſentiam ipſius, ſupervenit, & victimis Minervæ ac Victoriæ cæſis, imperium Syſimithri reſtituit; ſpe majoris etiam provinciæ factâ, ſi

(*b*) *Internuncio pacis*] Oxarte ſive Oxyarte, pacis ſanciendæ cauſſa legato.

ſi cum fide amicitiam ipſius coluiſſet. Duos illi juvenes patre tradente ſecum militaturos ſequi juſſit.

Relictâ deinde phalange ad ſubigendos qui defecerant, cum equite proceſſit. Arduum & impeditum ſaxis iter primò utcumque tolerabant: mox equorum non ungulis modò attritis, ſed corporibus etiam fatigatis, ſequi plerique non poterant, & rarius ſubinde agmen fiebat, pudorem, ut fere fit, immodico labore vincente. Rex tamen ſubinde equos mutans ſine intermiſſione fugientes inſequebatur. Nobiles juvenes comitari eum ſoliti defecerant præter Philippum. Lyſimachi (*c*) erat frater, tum primùm adultus, & quod facile appareret, indolis raræ. Is pedes, incredibile dictu, per D. ſtadia vectum Regem comitatus eſt; ſaepe equum ſuum offerente Lyſimacho, nec tamen ut digrederetur à Rege effici potuit, quum lorica indutus arma geſtaret. Idem quum perventum eſſet in ſaltum, in quo ſe Barbari abdiderant, nobilem edidit pugnam, Regemque cominus cum hoſte dimicantem protexit. Sed poſtquam Barbari in fugam effuſi deſeruere ſylvas, animus qui in ardore pugnae corpus ſuſtentaverat, liquit; ſubitoque ex omnibus membris profuſo ſudore, arboris proximae ſtipiti ſe applicuit. Deinde ne illo quidem adminiculo ſuſtinente, manibus Regis exceptus eſt, inter

ter

(*c*) *Lyſimachi*] qui poſtea regnavit, de quo proxime cap. I. actum eſt.

ter quas collapſus extinguitur. Mœſtum Regem alius haud levis dolor excepit. Erigyus inter claros duces fuerat; quem extinctum eſſe paulò ante quam reverteretur in caſtra cognovit; utriuſque funus omni apparatu atque honore celebratum eſt.

III. Dahas (*d*) deinde ſtatuerat petere: ibi namque Spitamenem eſſe cognoverat. Sed hanc quoque expeditionem ut pleraque alia, fortuna indulgendo ei nunquam fatigata, pro abſente tranſegit. Spitamenes uxoris immodico amore flagrabat, quam aegre fugam & nova ſubinde exilia tolerantem, in omne diſcrimen comitem trahebat. Illa malis fatigata identidem muliebres adhibere blanditias, ut tandem fugam ſiſteret, victoriſque Alexandri clementiam expertus, placaret, quem effugere non poſſet. Tres adulti erant liberi ex eo geniti, quos quum pectori patris adnoviſſet, ut ſaltem eorum miſereri vellet, orabat; & quo efficaciores eſſent preces, haud procul erat Alexander. Ille ſe prodi, non moneri ratus, & formæ profectò fiducia cupere eam quamprimùm dedi Alexandro, acinacem ſtrinxit, percuſſurus uxorem, niſi prohibitus eſſet fratrum ejus occurſu. Ceterùm abire conſpectu jubet, addito metu mortis ſi ſe oculis ejus obtuliſſet.

Ad deſiderium levandum, noctes inter pelli-

(*d*) *Dahas*] Vide IV. 12. 6. VII. 4.

pellices agere cœpit. Sed penitus hærens amor faſtidio præſentium accenſus eſt; itaque rurſus uni ei deditus, orare non deſtitit, *ut tali conſilio abſtineret, pateretur que ſortem quamcumque eis fortuna feciſſet: ſibi mortem deditione eſſe leviorem.* At illa purgare ſe, *quod quæ utilia eſſe cenſebat, muliebriter forſitan, ſed fida tamen mente ſuaſiſſet; de cetero futuram in viri poteſtate.* Spitamenes ſimulato captus obſequio, de die convivium apparari jubet; vinoque & epulis gravis, ſemiſomnus in cubiculum fertur. Quem ut alto & gravi ſomno ſopitum eſſe ſenſit uxor, gladium, quem veſte occultaverat, ſtringit, caputque ejus abſciſſum, cruore reſperſa, ſervo ſuo conſcio facinoris tradit. Eodem comitante, ſicut erat (*e*) cruenta veſte, in Macedonum caſtra pervenit, nunciarique Alexandro jubet, *eſſe quæ ex ipſa deberet cognoſcere.*

Ille protinus Barbaram juſſit admitti; quam ut aſperſam cruore conſpexit, ratus ad deplorandam contumeliam veniſſe, *dicere quæ vellet*, jubet. At illa *ſervum, quem ſtare in veſtibulo juſſerat, introduci* deſideravit: qui, quia caput Spitamenis veſte tectum habebat, ſuſpectus ſcrutantibus, quid occuleret, oſtendit. Confuderat oris exſanguis notas pallor, nec quis eſſet;

(*e*) *ſicut erat*] Elegans formulæ, qua etiam Nepos XVI. 3. 2. uſus eſt. Vid Buchner. ad Thef. Fabri in *Sicut.*

ſet, noſci ſatis poterat. Ergo Rex certior factus humanum caput adferre eum, tabernaculo exceſſit, percunctatuſque quid rei ſit? illo profitente cognoſcit. Variæ hinc cogitationes invicem animum diverſa agitantem commoverant: meritum ingens in ſemet eſſe credebat, quod transfuga & proditor, tantis rebus, ſi vixiſſet, injecturus moram, interfectus eſſet: contra facinus ingens averſabatur, quum optime meritum de ipſa, communium parentem liberorum, per inſidias interemiſſet. Vicit tamen gratiam meriti, ſceleris atrocitas, denunciarique juſſit, ut excederet caſtris; neu licentiæ Barbaræ exemplar in Græcorum mores, & mitia ingenia transferret.

Dahæ Spitamenis cæde compertâ, Dataphernem defectionis ejus participem, vinctum Alexandro ſeque dedunt. Ille maxima præſentium curarum parte liberatus, convertit animum ad vindicandas injurias eorum, quibus à prætoribus ſuis avare ac ſuperbe imperabatur. Ergò Phrataphernî Hyrcaniam & Mardos cum Tapuris (*f*) tradidit, mandavitque, ut Phradatem, cui ſucce-

(*f*) *Mardos cum Tapuris*] De *Mardis* diximus ad V. 6. 16. *Tapuros* Plinius, & Strabo, & Dionyſius Periegeta *Tapyros* vocant, Ptolemæus *Taporos* O brevi, & in alio codice *Tapuros* media diphthongo. Plinius VI. 16. cum Mardis & Hyrcanis: Strabo XI. p. 354. inter Hyrcanos & Arios ponit: Polybio V. 44. Ταπύρων ὄρη τῆς Υρκανίας θαλάττης ὀ πολὺ διέςηκε, *Tapyrorum montes*

cedebat, ad ſe in cuſtodiam mitteret. Arſani Drancarum (*g*) præfecto ſubſtitutus eſt Staſanor. Arſaces in Mediam miſſus, ut Oxydates inde diſcederet. Babylonia mortuo Mazæo Deditameni ſubjecta eſt.

IV. His compoſitis tertio menſe ex hibernis movit exercitum, regionem, quæ Gabaza (*h*) appellatur, aditurus. Primus dies quietum iter præbuit: proximus ei nondum quidem procelloſus & triſtis, obſcurior tamen priſtino, non ſine minis creſcentis mali (*i*) præteriit: tertio ab omni parte cœli emicare fulgura, & nunc internitente luce, nunc conditâ, non oculos modò meantis exercitûs, ſed etiam animos terrere cœperunt. Erat prope continuus cœli fragor, & paſſim cadentium fulminum ſpecies viſebatur, attonitiſque auribus ſtupens agmen, nec progredi, nec conſiſtere audebat. Tum repente

montes non longe abſunt ab Hyrcano mari: Ptolemæus ſuos Taporos in Margiana locat, quos alios a Strabonis & Plinii Tapyris cenſet Harduinus.

(*g*) *Drangarum*] Perperam vulgò *Caria* eſt editum, quæ provincia ad has oras nihil pertinet. Arrianus IV. p. 280. & Juſtinus XIII. 4. 22. Staſanorum Drangarum præſidem adpellant, unde Curtium emendarunt Freinshemius & Blancardus, haud parum juvante manu ſcriptorum codicum antiquitate. Sunt autem *Drangæ* ſive *Drancæ* inter Ariam & Carmaniam. *Strab. XI.* Regio *Drangiana* vocatur.

(*h*) *Gabaza*] Nomen hiſtoricis & Geographis ignotum. In Sogdiana *Gaba* & *Gaza* oppida Arriano.

(*i*) *non ſine minis creſcentis mali*] Modio & Acidalio probata ſcriptura: ante hos legebatur *non ſine creſcentis mali damno*, unde quidam conjunctè putant legi poſſe: *non ſine minis creſcentis mali: ſine damno præteriit.*

repente imber grandinem incutiens torrentis modo effunditur.

Ac primò quidem armis ſuis tecti exceperant, ſed jam nec retinere arma lubricæ & rigentes manus poterant; nec ipſi deſtinare, in quam regionem obverterent corpora, quum undique tempeſtatis violentia major, quam vitabatur, occurreret. Ergò ordinibus ſolutis per totum ſaltum errabundum agmen ferebatur; multique priùs metu, quam labore defatigati, proſtraverant humi corpora, quamquam imbrem vis frigoris concreto gelu adſtrinxerat. Alii ſe ſtipitibus arborum admoverant: id plurimis & adminiculum & ſuffugium erat: Nec fallebat ipſos morti locum eligere, cum immobiles vitalis calor linqueret: ſed grata erat pigritia corporum fatigatis; nec recuſabant extingui quieſcendo: quippe non vehemens modò, ſed etiam pertinax vis mali inſiſtebat, lucemque naturale ſolatium præter tempeſtatem haud diſparem nocti, ſylvarum quoque umbra ſuppreſſerat.

Rex unus tanti mali patiens circumiri milites, contrahere diſperſos, allevare proſtratos, oſtendere procul evolutum ex tuguriis fumum, hortarique ut proxima quæque ſuffugia occuparent. Nec ulla res magis ſaluti fuit, quam quod multiplicato labore ſufficientem malis, quibus ipſi ceſſerant, Regem deſerere erubeſcebant. Ceterùm efficacior in adverſis neceſſitas, quam ratio, frigoris remedium invenit: dolabris

enim ſylvas ſternere aggreſſi, paſſim acervos ſtrueſque accenderunt. Continenti incendio ardere crederes ſaltum, & vix inter flammas agminibus relictum locum. Hic calor ſtupentia membra commovit, paulatimque ſpiritus, quem continuerat rigor, meare libere cœpit. Excepere alios tecta Barbarorum, quæ in ultimo ſaltu abdita neceſſitas inveſtigaverat: alios caſtra, quæ in humido quidem, ſed jam cœli miteſcente ſævitia locaverunt. Mille militum atque lixarum calonumque peſtis illa conſumpſit.

Memoriæ proditum eſt, quoſdam applicatos arborum truncis, & non ſolùm viventibus, ſed & inter ſe colloquentibus ſimiles eſſe conſpectos; durante adhuc habitu, in quo mors quemque deprehenderat. Forte Macedo gregarius miles ſeque & arma ſuſtentans, tandem in caſtra pervenerat. Quo viſo Rex, quamquam ipſe tunc maxime admoto igne refovebat artus, ex ſella ſua exſiluit, torpentemque militem, & vix compotem mentis, demptis armis in ſua ſede juſſit conſidere. Ille diu nec ubi requieſceret, nec à quo eſſet exceptus, agnovit: tandem recepto calore vitali, ut regiam ſedem Regemque vidit, territus ſurgit: quem intuens Alexander, *Ecquid intelligis, miles*, inquit, *quanto meliore ſorte, quam Perſæ ſub Rege vivatis? Illis enim in ſella Regis conſediſſe capitale foret; tibi ſalut fuit.*

Poſtero

Poſtero die convocatis amicis copiarumque ducibus, pronunciari juſſit *ipſum omnia, quæ amiſſa eſſent, redditurum*, & promiſſo fides exſtitit: nam Syſimithres multa jumenta, & camelorum duo millia adduxit, pecoraque & armenta: quæ diſtributa pariter militem & damno & fame liberaverunt. Rex gratiam ſibi relatam à Syſimithre præfatus, *ſex dierum cocta cibaria ferre milites* juſſit, Sacas petens. Totam hanc regionem depopulatus (*k*) xxx millia pecorum ex præda Syſimithri dono dat. Inde pervenit in regionem, cui Cohortanes ſatrapes nobilis præerat, qui ſe Regis poteſtati fideique permiſit. Ille imperio ei reddito, haud amplius quam *ut duo ex tribus filiis ſecum militarent*, exegit. Satrapes etiam eum, qui penes ipſum relinquebatur, tradit (*l*) * * *.

Barbara opulentia convivium, quo Regem accipiebat, inſtruxerat: id quum multa comitate celebraret, introduci xxx. nobiles

(*k*) *Sacas petens, regionem depopulatus*] Sacarum gens deditione in fidem recepta fuerat VIII. 9. 17. nunc poſt defectionem ferro & flammis in ordinem redigitur.

(*l*) *tradit****] Quod omnes ſcriptores Roxanis patrem non Cohortanem ſed Oxartem vel Oxyartem vocant, Diodorus XVIII. 3. Strabo XI. pag. 356. Arrianus IV. p. 284. & ipſe Curtius X. 3. plane probabile fit, initium narrationis de Alexandri nuptiis, quod fortaſſe reditum in Bactrianam ſignificavit, deſiderari. In Bactriana enim ad Syſimithræ Petram illas nuptias celebratas eſſe, Strabo c. I. auctor eſt.

biles virgines juſſit. Inter quas erat filia ipſius Roxane nomine, eximia corporis ſpecie, & decore habitûs in Barbaris raro. Quæ quanquam inter electas proceſſerat, omnium tamen oculos convertit in ſe; maxime Regis, minùs jam cupiditatibus ſuis imperantis inter obſequia fortunæ; contra quam non ſatis cauta mortalitas eſt. Itaque ille qui uxorem Darii, qui duas filias virgines, quibus forma præter Roxanem comparari nulla poterat, haud alio animo, quam parentis adſpexerat; tunc in amorem virgunculæ, ſi regiæ ſtirpi comparetur, ignobilis, ita effuſus eſt, ut diceret *ad ſtabiliendum regnum pertinere, Perſas & Macedones connubio jungi: hoc uno modo & pudorem victis, & ſuperbiam victoribus detrahi poſſe. Achillem quoque à quo genus ipſe deduceret, cum captiva* (m) *coïſſe*: *Ne inferri nefas arbitraretur, ita matrimonii jure velle jungi.*

Inſperato gaudio lætus pater ſermonem ejus excepit: & Rex medio cupiditatis ardore juſſit afferri patrio more panem: hoc erat apud Macedones ſanctiſſimum coëuntium pignus; quem diviſum gladio, uterque libabat. Credo eos qui gentis mores condiderunt, parco & parabili victu oſtendere voluiſſe jungentibus opes, quantulo contenti eſſe deberent. Hoc modo Rex Aſiæ

(m) *Achillem cum captiva*] Cum Briſeide, ſive Briſei filia Hippodamia, quam, Lyrneſſo Troadis expugnata, cepit ſibique matrimonio junxit.

Aſiæ & Europæ introductam inter convivales ludos matrimonio ſibi adjunxit, è captiva geniturus, qui victoribus imperaret. Pudebat amicos ſuper vinum ex epulas ſocerum ex deditis eſſe electum: ſed poſt Cliti cædem libertate ſublatâ; vultu, qui maxime ſervit, (*n*) adſentiebantur.

V. Ceterùm Indiam & inde Oceanum petiturus, ne quid à tergo, quod deſtinata impedire poſſet, moveretur; *ex omnibus provinciis xxx. millia juniorum legi* juſſit, *& ad ſe armata perduci: obſides ſimul habiturus & milites.* Craterum autem ad perſequendos Hauſtanem & Catenem, qui ab ipſo defecerant, miſit: quorum Hauſtanes captus eſt; Catenes in prælio occiſus. Polypercon quoque regionem, quæ Bubacene (*o*) appellatur, in ditionem redegit. Itaque omnibus compoſitis, cogitationes in bellum Indicum vertit. Dives regio habebatur non auro modò, ſed gemmis quoque margaritiſque, ad luxum magis quam ad magnificentiam exculta. Clypei militares auro & ebore fulgere dicebantur; itaque necubi vinceretur, cum ceteris præſtaret; ſcutis argenteas laminas, equis frænos aureos addidit,

(*n*) *Vultu qui maxime ſervit*] Cicero ad Lentulum lib. I. epiſt. IX. *Fronte atque vultu ſimulatio facillime ſuſtinetur.* Et ad Q. fratr. lib. I. epiſt. I. cap. V. *Frons, oculi, vultus perſæpe mentiuntur.*

(*o*) *Bubacene*] Regio ſoli Curtio memorata, ideoque alii *Paratacene* malunt, ubi Polyſperchon cum Cratero rebelles domuerat, auctore Arriano IV. p. 289.

didit, loricas quoque alias auro, alias argento adornavit: cxx. millia armatorum erant, quæ Regem ad id bellum ſequebantur.

Jamque omnibus præparatis, quod olim prava mente conceperat, tunc eſſe maturum, quonam modo cœleſtes honores uſurparet, cœpit agitare. Jovis filium non dici tantùm ſe, ſed etiam credi volebat, tanquam perinde animis imperare poſſet, ac linguis. Itaque more Perſarum Macedonas venerabundos (*p*) ipſum ſalutare proſternentes humi corpora (*q*). Non deerat talia concupiſcenti pernicioſa adulatio, perpetuum malum Regum (*r*), quorum opes ſæpiùs aſſentatio, quam hoſtis evertit. Nec Macedonum hæc erat culpa, nemo enim illorum quidquam ex patrio more labare ſuſtinuit: ſed Græcorum, qui profeſſionem honeſtarum artium malis corruperant moribus.

Agis quidam Argivus (*s*) peſſimorum carminum

(*p*) *Venerabundos*] Servilem cultum, immo ſupra humanum, & vere divinum vis verbi indicat, quem averſabantur Macedones civiliter antehac a Rege ſuo habiti.

(*q*) *Proſternentes humi corpora*] Hoc eſt quod Græce προσκυνεῖν vocant, auctore Corn. Nepote in Conone cap. 3. quo plus quam ſervilis adoratio ſignificatur, Græcis, & omnibus ingenuis, ſemper gravis ac moleſta.

(*r*) *Adulatio, perpetuum malum Regum*] Semper enim magnæ fortunæ comes eſt adulatio. *Vell. Paterc. II.* 102.

(*s*) *Agis Argivus*] Malus poëta & Alexandri adulator,

num poſt Choerilum (*t*) conditor, & ex Sicilia Cleo; hic quidem non ingenii ſolùm, ſed etiam nationis vitio (*u*) adulator; & cetera urbium ſuarum purgamenta, quæ propinquis etiam maximorumque exercituum ducibus à Rege præferebantur. Hi tum cœlum illi aperiebant, Herculemque (*x*) & Patrem Liberum, & cum Polluce Caſtorem novo numini ceſſuros eſſe jactabant. Igitur feſto die omni opulentia convivium exornari jubet; cui non Macedones modò & Græci principes amicorum, ſed etiam nobiles adhiberentur. Cum quibus cum diſcubuiſſet Rex, pauliſper epulatus convivio egreditur.

Cleo (*y*), ſicut præparaverat, ſermonem cum admiratione laudum ejus inſtituit: merita deinde percenſuit: quibus uno modo referri

tor, de quo Plutarchus in lib. de Adul. & Amici diſcrim. refert, quum Alexander cuidam ſcurræ magna dona dediſſet, indignatum quidem, non autem oblitum adulationis dixiſſe, hunc morem eſſe Jove genitorum, ut ridiculos & ineptos in precio habeant, quemadmodum Hercules Cercopibus, Bacchus Silenis ſeſe oblectaverint. Quo faceto dicto & Regis ſibi gratiam ſervavit, & æmulum argute punivit.

(*t*) *Poſt Chœrilum*] Non unus hujus nominis poeta. Hic ille intelligitur, quem Horatius II. Epiſt. I. v. 232. *gratum* quidem *Alexandro* fuiſſe ait, verum *verſus* illi *incultos & male natos* tribuit.

(*u*) *Nationis vitio*] Quaſi Siculi ceteris in adulationem proniores eſſent.

(*x*) *Herculemque*] Quatuor deos enumerant, omnes Jovis filios, quibus Alexandrum exæquant, idem faſtigium adfectantem.

(*y*) *Cleo*] Quem ſermonem noſter Cleoni Siculo; Arrianus lib. IV. Anaxarcho ſophiſtæ tribuit.

referri gratia poſſet, *ſi quem intelligerent Deum eſſe, confiterentur, exigua thuris impenſa* (z) *tanta beneficia penſaturi. Perſas quidem non pie ſolum, ſed etiam prudenter Reges ſuos inter deos colere: majeſtatem enim imperii ſalutis eſſe tutelam. Nec Herculem quidem & Patrem Liberum priùs dicatos deos, quam viciſſent ſecum viventium invidiam* (a)*: tantundem quoque poſteros credere, quantum præſens ætas ſpopondiſſet. Quod ſi ceteri dubitent; ſemetipſum, quum Rex iniſſet convivium, proſtraturum humi corpus; debere idem facere ceteros, & imprimis ſapientia præditos: ab illis enim cultûs in Regem eſſe prodendum exemplum.*

Haud perplexe in Calliſthenem (b) dirigebatur oratio: gravitas viri & prompta libertas inviſa erat Regi, quaſi ſolus Macedonas paratos ad tale obſequium moraretur: is tum ſilentio facto, unum illum intuentibus ceteris: *Si Rex*, inquit, *ſermoni tuo adfuiſſet, nullius profectò vox reſponſuri tibi deſideraretur: ipſe enim peteret, ne in peregrinos ritus degenerare ſe cogeres, neu re-* bus

(z) *Exigua thuris impenſa*] Thura adolere, divinus honor erat, quem hic adulator ſuadet.

(a) *Viciſſent invidiam*] *Donec deſiiſſent eſſe inter homines*. Conſequens ponitur pro antecedente. Nam poſtquam homines mortui ſunt, tunc invidia aliorum, qua eos proſecuti ſunt, quieſcit. Quod etiam in trito verſu occurrit:

Paſcitur in vivis livor, poſt fata quieſcit.

(b) *In Calliſthenem*] Calliſthenes Olynthius, Ariſtotelis cognatus & diſcipulus, & ab eodem commendatus. *Laertius in Ariſtot. Plutarch. in Alex.*

bus feliciſſime geſtis invidiam tali adulatione contraheres. Sed quoniam abeſt, ego tibi pro illo reſpondeo: Nullum eſſe eumdem & diuturnum & præcocem fructum, cœleſteſque honores non dare te Regi, ſed auferre. Intervallo enim opus eſt, ut credatur Deus, ſemperque hanc gratiam magnis viris poſteri reddunt (c). *Ego autem ſeram immortalitatem precor* (d) *Regi, ut vita diuturna ſit, & æterna Majeſtas. Hominem conſequitur aliquando, numquam comitatur divinitas. Herculem modò & Patrem Liberum conſecratæ immortalitatis exempla referebas. Crediſne illos unius convivii decreto Deos factos? Prius ab oculis mortalium amolita natura eſt* (e), *quam in cœlum fama perveheret. Scilicet ego & tu, Cleo, Deos facimus! à nobis divinitatis ſuæ auctoritatem accepturus eſt Rex! Potentiam tuam experiri libet: fac aliquem Regem, ſi Deum potes facere: facilius eſt imperium dare, quam cœlum. Dii propitii ſine invidia, quæ Cleo dixit, audierint* (f), *eodemque curſu, quo fluxere res, ire patiantur: noſtris moribus velint nos eſſe con-*

(c) *Poſteri reddunt*] Plerique gentilium deorum poſt mortem demum propter merita, quibus vivi excelluerant, divinis honoribus a poſteritate aucti.

(d) *Seram immortalitatem precor*] Opto, ut ſero Rex humanis rebus excedat, & in deorum numerum recipiatur.

(e) *Amolita natura eſt*] Prius morte eos a conſpectu hominum abſtulit.

(f) *Sine invidia audierint*] Utinam dii ſermone Cleonis non irritati fuerint, indignantes, divinitatem ante tempus a mortalibus præſumi.

contentos. Non pudet patriæ, nec deſidero; ad quem modum Rex mihi colendus ſit, à victis diſcere (g)*: quos equidem victores eſſe confiteor, ſi ab illis leges quis vivamus, accipimus.*

Æquis auribus Calliſthenes veluti vindex publicæ libertatis audiebatur: expreſſerat non adſenſionem modò, ſed etiam vocem ſeniorum præcipue, quibus gravis erat inveterati moris externa mutatio. Nec quidquam eorum, quæ invicem jactata erant, Rex ignorabat; quum poſt aulæam (h), quæ lectos obduxerat, ſtaret. Igitur ad Agin & Cleonem miſit, *ut ſermone finito Barbaros tantùm quum intraſſet, procumbere ſuo more paterentur:* & paulò poſt quaſi potiora quædam egiſſet, convivium repetit. Quem venerantibus Perſis, Polyperchon qui cubabat ſuper Regem (i), unum ex iis mento contingentem humum per ludibrium cœpit hortari, *ut vehementiùs id quateret ad terram*; elicuitque iram Alexandri, quam olim animo capere non poterat. Itaque Rex: *Tu autem*, inquit, *non veneraberis*

(g) *A victis diſcere*] Freinshemius juſſit *a victis* addi: Tellierus in textum recipit, quem imitamur. Sine eo enim hiulcus ſenſus eſt, nec ſequens *quos* habet, quo referatur.

(h) *Poſt aulæam*] *Aulæa* & *Aulæum* velum eſt, quo parietes veſtiuntur, aut triclinium, ut hoc loco, dividitur. Plerique librorum *aulæam* habent muliebri forma: uſitatius neutrum genus numero plurativo.

(i) *Cubabat ſuper Regem*] Tres in lecto accumbebant: honoratior medio loco, a capite ejus proximus, a pedibus imus: Polyperchonti ergo proximum a Rege locum tribuit noſter.

beris me? An tibi uni digni videmur eſſe ludibrio? Ille, *nec Regem ludibrio, nec ſe contemptu dignum eſſe* reſpondit. Tum detractum eum lecto Rex præcipitat in terram: & quum is pronus corruiſſet: *Videſne*, inquit, *idem te feciſſe, quod in alio paulò ante ridebas? Et tradi eo in cuſtodiam* juſſo, convivium ſolvit. Polyperchonti quidem poſtea caſtigato diu ignovit (*k*). In Calliſthenem olim contumaciæ ſuſpectum pervicacioris iræ fuit, cujus explendæ matura obvenit occaſio.

VI. Mos erat (*l*), ut ſupra dictum eſt, principibus Macedonum adultos liberos Regibus tradere, ad munia haud multum ſervilibus miniſteriis abhorrentia. Excubabant ſervatis noctium vicibus proximi foribus ædis, in qua Rex adquieſcebat: per hos pellices introducebantur alio aditu quam quem armati obſidebant. Iidem acceptos ab agaſonibus equos quum Rex aſcenſurus eſſet, admovebant; comitabanturque & venantem, & in praeliis: omnibus artibus ſtudiorum liberalium exculti. Praecipuus honor habebatur, quod licebat ſedentibus veſci cum Rege. Caſtigandi verberibus eos nullius poteſtas praeter ipſum erat. Haec cohors velut ſeminarium du-

(*k*) *Caſtigato diu*] Acidalio ſuſpecta vox *diu*: Pitiſcus interpretatur *multum*.

(*l*) *Mos erat*] A Philippo patre inſtitutus ſecundum Arrianum IV. p. 268. & Ælianum Var. Hiſt. XIV. extremo: aut ab antiquiſſimis regibus ſecundum Valer. Maximum III. 3. & ipſum Curtium VIII. 8.

ducum praefectorumque apud Macedonas fuit; hinc habuere poſteri Reges, quorum ſtirpi poſt multas aetates (*m*) Romani opes ademerunt (*n*).

Igitur Hermolaüs puer nobilis ex Regia cohorte, quum aprum telo occupaſſet, quem Rex ferire deſtinaverat, juſſu ejus verberibus affectus eſt: quam ignominiam aegre ferens, deflere apud Soſtratum cœpit. Ex eadem cohorte erat Soſtratus amore ejus ardens. Qui quum laceratum corpus in quo deperibat, intueretur, forſitan olim ob aliam quoque cauſam Regi infeſtus, juvenem ſua ſponte jam motum, datâ fide acceptâque perpulit, ut occidendi Regem conſilium ſecum iniret. Nec puerili impetu rem exequuti ſunt: quippe ſolerter legerunt, quos in ſocietatem ſceleris adſciſcerent; Nicoſtratum, Antipatrum Aſclepiodorumque, & Philotam placuit adſumi; per hos adjecti ſunt Anticles, Elaptonius, & Epimenes. Ceterùm agendae rei haud ſane facilis patebat via: opus erat eadem omnes conjuratos nocte excubare, ne ab expertibus conſilii impedirentur; forte autem alius alia nocte excubabat. Itaque in permutandis ſtationum vicibus,

(*m*) *Poſt multas ætates*] Non poſt multa ſecula, ſed poſt multas γενεὰς, de quibus ad VIII. I: prædiximus. Citius enim, quam poſt multa ſæcula Alexandri ſucceſſores in poteſtatem Romanorum venerunt.

(*n*) *Opes ademerunt*] Macedonibus primum, deinde Syris, denique Egyptiis regibus.

bus, ceteroque apparatu exequendae rei, triginta & duo dies abſumpti ſunt.

Aderat nox, qua conjurati excubare debebant, mutua fide læti, cujus documentum tot dies (*o*) fuerant: neminem metus ſpeſve mutaverat: tanta omnibus vel in Regem ira, vel fides inter ipſos fuit. Stabant igitur ad fores ædis ejus, in qua Rex veſcebatur, ut convivio egreſſum in cubiculum deducerent. Sed fortuna ipſius, ſimulque epulantium comitas provexit omnes ad largius vinum; ludi etiam convivales extraxere tempus: nunc lætis conjuratis, quod ſopitum aggreſſuri eſſent; nunc ſollicitis, ne in lucem convivium extraheretur, quippe alios in ſtationem oportebat prima luce ſuccedere: ipſorum poſt VII. dies rediturâ vice: nec ſperare poterant in illud tempus omnibus duraturam fidem.

Ceterûm quum jam lux appeteret, & convivium ſolvitur, & conjurati exceperunt Regem, læti occaſionem exequendi ſceleris admotam; quum mulier adtonitæ, ut creditum eſt, mentis (*p*), converſari in Regia

(*o*) *Documentum tot dies*] Argumentum ſummæ concordiæ atque fidei hoc fuerat, quod per xxx. dies & amplius ſine metu aut proditionis nota rem tantam tot conſcii celaverant.

(*p*) *Mulier adtonitæ mentis*] Parum ſanæ mentis, ut eſſe credebantur, quibus vaticinandi facultas erat. Arrianus IV. pag. 269. vocat *κάτοχον ἐκ τοῦ θείου*. Proprie autem *Adtonitus* eſt, cui caſus vicini fulminis & ſonitus tonitruum dant ſtuporem. *Servius Æneid. III. v.* 172.

gia ſolita, quia inſtinctu videbatur futura prædicere, non occurrit modò abeunti, ſed etiam ſemet objecit: vultuque & oculis motum præferens animi, *ut rediret in convivium* monuit; & ille per ludum, *bene deos ſuadere* reſpondit; revocatiſque amicis in horam diei ferme ſecundam convivii tempus extraxit.

Jam alii ex cohorte in ſtationem ſucceſſerant, ante cubiculi fores excubaturi; adhuc tamen conjurati ſtabant vice officii ſui expletâ; adeo pertinax ſpes eſt, quam humanæ mentis ingentes concupiſcentiæ (q) devoraverunt (r). Rex benigniùs quam alias allocutus, *diſcedere eos ad curanda corpora* (s), *quoniam tota nocte perſtitiſſent*, jubet. Data ſunt ſingulis quinquaginta ſeſter-

(q) *Humanæ mentis concupiſcentiæ*] Locus male ſanus. Si *concupiſcentiæ* vox apud alios, quam eccleſiaſticos, inveniretur; quam edidimus ſcripturam, maxime probarem, quia a vulgatis minus, quam aliæ, diſcedit. Ceterum dum certiora proferantur, Modio & Radero prorſus accedo, qui verba vulgaria, *quam ingentes concupiſcentiæ*, pro gloſſemate habent, leguntque: *Adeo pertinax ſpes eſt, quam humanæ mentes devoraverunt*, quod Conſtantienſi etiam codice confirmari dicitur.

(r) *Devoraverunt*] Quod vulgò *devoverunt* legitur; ſuſpicatur Tellierus *foverunt* genuinam forſan ſcripturam eſſe, ut mollior dictio & Curtiano ingenio dignior, quam ſunt *ſpem devovere* aut *devorare*, recipiatur. *Spem* enim *fovere* uſitatum bonis ſcriptoribus eſt, v. gr. Tacito hiſt. III. 61. *ne quam ultra ſpem foverent.*

(s) *Ad curanda corpora*] *Curare corpus eſt lavare, cibo reficere, dormire*, & his ſimilia. Vide ſupra III. 8. cum notatis: & VI. 7. quod conferas cum VI. 9.

tercia (*t*), conlaudatique, *quod etiam aliis traditâ vice, tamen excubare perſeveraſſent.* Illi tanta ſpe deſtituti domos abeunt: & ceteri quidem exſpectabant ſtationis ſuæ noctem: Epimenes ſive comitate Regis, quâ ipſum inter conjuratos exceperat, repente mutatus; ſive cœptis deos obſtare credebat, fratri ſuo Eurylocho, quem antea expertem eſſe conſilii voluerat, quid pararetur, aperit. Omnibus Philotæ ſupplicium in oculis erat. Itaque protinus injicit fratri manum, & in Regiam pervenit: excitatiſque cuſtodibus corporis, ad ſalutem Regis pertinere, quæ afferret, affirmat.

Et tempus, quo venerant, & vultus haud ſane ſecuri animi index, & mœſtitia è duobus alterius, Ptolemæum ac Leonatum excubantes ad cubiculi limen excitaverunt. Itaque apertis foribus, & lumine inlato ſopitum mero ac ſomno excitant Regem. Ille paulatim mente collectâ, *quid afferrent,* interrogat. Nec cunctatus Eurylochus, *non ex toto domum ſuam averſari Deos* dixit, *quia frater ipſius quamquam impium facinus*

(*t*) *Quinquaginta ſeſtertia*] Romanis ſcribens Curtius videtur Latine dixiſſe, quæ Græcis ſunt *duo talenta.* Seſtertium enim mille ſeſtertios continet: ſeſtertius autem quarta pars drachmæ eſt ſive denarii: & CCL. drachmæ unum ſeſtertium, & plus paullo quam xxx. thaleros conſtituunt, quos ſi quinquagies multiplicaveris, geminam ſummam habebis, quam ſupra vulgari talento dedimus.

cinus auſus foret, tamen & pœnitentiam ejus ageret, & per ſe potiſſimum profiteretur indicium; in eam ipſam noctem, quæ decederet, inſidias comparatas fuiſſe: auctores ſceleſti conſilii eſſe, quos minime crederet Rex. Tum Epimenes cuncta ordine, conſciorumque nomina exponit.

Calliſthenem non ut participem facinoris nominatum eſſe conſtabat, ſed ſolitum puerorum ſermonibus vituperantium criminantiumque Regem faciles aures præbere. Quidam adjiciunt, quum Hermolaüs apud eum quoque verberatum ſe à Rege quereretur, dixiſſe Calliſthenem: *meminiſſe debere eos jam viros eſſe* (*u*): idque an ad conſolandam (*x*) patientiam verberum, an ad incitandum juvenum dolorem dictum eſſet, in ambiguo fuiſſe. Rex animi corporiſque ſopore diſcuſſo, quum tanti periculi quod evaſerat; imago oculis oberraret; Eurylochum L. talentis & cujuſdam Tyridatis (*y*) opulenti bonis donat protinus; fratremque, antequam pro ſalute ejus precaretur, reſtituit. Sceleris autem auctores, interque eos

(*u*) *Jam viros eſſe*] Ambigue. Vel indignum, ut pueriliter verberibus tractentur: vel virili animo adverſa ferre debere.

(*x*) *An ad conſolandum, an ad incitandum*] Poſterioribus Curis noſtris cap. VI. aliquid de ingeminato AN ſubnotavimus.

(*y*) *Cujuſdam Tyridatis*] Pronomen propriis nominibus adjunctum ignobilitatem fere & vulgarem conditionem ſignificat.

eos Calliſthenem vinctos adſervari jubet: quibus in Regiam adductis, toto die & nocte proximâ, mero ac vigiliis gravis, adquievit.

VII. Poſtero autem frequens conſilium adhibuit, cui patres propinquique eorum, de quibus agebatur, intererant, ne de ſua quidem ſalute ſecuri: quippe Macedonum more perire debebant, omnium devotis capitibus, qui ſanguine contigiſſent (z) eos. Rex introduci conjuratos præter Calliſthenem (a) juſſit: atque quæ agitaverant, ſine cunctatione confeſſi ſunt. Increpantibus deinde univerſis eos: ipſe Rex, *quo ſuo merito tantum in ſemet cogitaſſent facinus?* interrogat. Stupentibus ceteris, Hermolaüs: *Nos verò*, inquit, *quoniam, quaſi neſcias, quæris, occidendi te conſilium inivimus, quia non ut ingenuis imperare cœpiſti, ſed quaſi in mancipia dominaris.* Primus ex omnibus pater ipſius Sopolis parricidam etiam parentis ſui (b) clamitans eſſe, conſurgit; & ad os manu objectâ, *ſcelere & malis inſanientem, ultra* negat *audiendum.* Rex inhibito patre, dicere Hermolaüm jubet *quæ ex magiſtro didiciſſet Calliſthene.*

Et Hermolaüs: *Utor*, inquit, *beneficio tuo,*

(z) *Qui ſanguine contigiſſent*] Vide VI. 11.

(a) *Præter Calliſthenem*] Cujus rei ipſe Rex rationem dat cap. VIII.

(b) *Parricidam parentis ſui*] Quia Macedonica lege, de qua ad VI. 11. actum, reus etiam parentes & conſanguineos in perniciem trahebat.

tuo, & dico quæ noſtris malis didici. Quota pars Macedonum ſævitiæ tuæ ſupereſt? quotuſquiſque non è viliſſimo (c) ſanguine? Attalus, & Philotas, & Parmenio, & Lynceſtes Alexander & Clitus, quantum ad hoſtes pertinet, vivunt, ſtant in acie, te clypeis ſuis protegunt, & pro gloria tua, pro victoria vulnera accipiunt: quibus tu egregiam gratiam retuliſti. Alius menſam tuam ſanguine ſuo aſperſit (d): alius ne ſimplici quidem morte (e) defunctus eſt: duces exercituum tuorum in equuleum impoſiti, Perſis quos vicerant, fuere ſpectaculo. Parmenio indictâ cauſâ trucidatus eſt, per quem Attalum occideras. Invicem enim miſerorum uteris manibus ad expetenda ſupplicia: ante miniſtros cædis habuiſti; ſubitò ab aliis jubes trucidari.

Obſtrepunt ſubinde cuncti Hermolao: pater ſupremum ſtrinxerat ferrum percuſſurus haud dubie, ni inhibitus eſſet à Rege: quippe Hermolaüm *dicere* juſſit, petiitque *ut cauſas ſupplicii augentem patienter audirent.* Ægre ergo coërcitis, rurſus Hermolaüs, *quam liberaliter*, inquit, *pueris rudibus ad dicendum agere permittis! at Calliſthenis vox carcere incluſa eſt, quia ſolus poteſt dicere. Cur enim non producitur, quum*

(c) *Non è viliſſimo*] Ex nobiliſſimo ſanguine.

(d) *Menſam ſanguine adſperſit*] In convivio interfectus eſt, videlicet Clitus.

(e) *Ne ſimplici quidem morte*] Propter tormenta, quibus lacerati, antequam necarentur, non una morte mori videbantur.

quum etiam confeſſi audiuntur? nempe quia liberam vocem innocentis audire metuis, ac ne vultum quidem pateris. Atqui nihil eum feciſſe contendo: ſunt hîc, qui mecum rem pulcherrimam (f) *cogitaverunt: nemo eſt, qui conſcium fuiſſe nobis Calliſthenem dicat; quum morti olim deſtinatus ſit à juſtiſſimo & patientiſſimo Rege. Hæc ergo ſunt Macedonum præmia, quorum ut ſupervacuo & ſordido abuteris ſanguine!*

At tibi tria millia (g) *mulorum captivum aurum vehunt, quum milites nihil domum præter gratuitas cicatrices* (h) *relaturi ſint. Quæ tamen omnia tolerare potuimus, antequam nos Barbaris dederes, & novo more victores ſub jugum mitteres. Perſarum te veſtis & diſciplina delectat: patrios mores exoſus es. Perſarum ergo non Macedonum Regem occidere voluimus; & te transfugam* (i) *belli jure perſequimur. Tu Macedonas voluiſti genua tibi ponere, venerarique te ut Deum: Tu Philippum patrem averſaris, & ſi quis deorum ante Jovem haberetur, faſtidires etiam Jovem. Mi-*

(f) *Rem pulcherrimam*] Cædem tyranni. *Græci enim deorum honores tribuunt iis viris, qui tyrannos necaverunt*, Cic. pro Mil. cap. 29. & *occiſus dictator Cæſar aliis peſſimum, aliis pulcherrimum facinus videbatur*, Tacit. annal. I. 8.

(g) *Tria millia*] Lipſio auctore in Notis ad de Magnit. Rom. III. 2. poſuimus *tria* pro vulgari *triginta*, ne immanis auri ſumma ſurgat.

(h) *Gratuitas cicatrices*] Sine præmio & mercede acceptas.

(i) *Te transfugam*] In Perſarum ritus & mores.

Miraris ſi liberi homines ſuperbiam tuam ferre non poſſumus? Quid ſperamus ex te, quibus aut inſontibus moriendum eſt; aut quod triſtius morte (*k*) *eſt, in ſervitute vivendum? Tu quidem, ſi emendari potes, multum mihi debes: ex me enim ſcire cœpiſti, quod ingenui homines ferre non poſſunt. De cetero parce, quorum orbam ſenectutem ſuppliciis ne oneraveris: nos jube duci* (*l*)*, ut quod ex tua morte petieramus, conſequamur ex noſtra.* Hæc Hermolaüs. At Rex.

VIII. *Quam falſa ſint*, inquit, *quæ iſte tradita à magiſtro ſuo dixit, patientia mea oſtendet. Confeſſum enim ultimum facinus, tamen ut vos quoque, non ſolum ipſe, audiretis, expreſſi; non imprudens, quum permiſiſſem huic latroni dicere, uſurum eum rabie, qua compulſus eſt, ut me, quem parentis loco colere debet, vellet occidere. Nuper quum procaciùs ſe in venatione* (*m*) *geſſiſſet,*

(*k*) *Triſtius morte*] Multa in hanc rem Cicero. Philipp. II. c. 44. *Servitus poſtremum malorum omnium, non modo bello ſed morte etiam repellendum.* Phil. III. cap. 14. *cum dignitate potius cadamus, quam cum ignominia ſerviamus.* Et Phil. X. c. 10. *mors civibus Rom. ſemper fuit ſervitute potior.*

(*l*) *Jube duci*] *Ad ſupplicium*, quod integre legitur apud Juſtin. XII. 11. Non raro autem *duci* ita abſolute de capitali ſupplicio. Plinius Epiſt. X. 79. *perſeverantes duci juſſi.* Seneca de more Claud. *Febrim duci jubeat*, quod ididem explicatur, *collum illi præcidi.* Florus III. 21. extr. *morte damnati duci jubentur.* Tertullianus ad Scapulam cap. 5. de ſupplicio Chriſtianorum *paucis duci juſſit.*

(*m*) *Procacius ſe in venatione*] Aprum feriendo, quem ipſe Rex trajecturus eram. *cap. VI.*

ſiſſet, more patrio, & ab antiquiſſimis Macedoniæ regibus uſurpato, eum caſtigari juſſi. Hoc & oportet ferri, & ferunt (n) à tutoribus pupilli, à maritis uxores, ſervis quoque pueros hujus ætatis verberare concedimus. Hæc eſt ſævitia in ipſum mea, quam impia cæde voluit ulciſci. Nam in ceteros, qui mihi permittunt uti ingenio meo, quam mitis ſim, non ignoratis; & commemorare ſupervacuum eſt.

Hermolao parricidarum ſupplicia non probari, quum eadem ipſe meruerit, minime hercule admiror: nam quum Parmenionem & Philotam laudat, ſuæ ſervit cauſæ. Lynceſten verò Alexandrum bis inſidiatum capiti meo à duobus indicibus liberavi: rurſus convictum, per biennium tamen diſtuli, donec vos poſtularetis, ut tandem debito ſupplicio ſcelus lueret. Attalum, ante quam Rex eſſem, hoſtem meo capiti fuiſſe meminiſtis. Clitus utinam non coëgiſſet me ſibi iraſci, cujus temerariam linguam probra dicentem mihi & vobis diutiùs tuli, quam ille eadem me dicentem tuliſſet.

Regum ducumque clementia (o), non in ipſorum

(n) *Ferri, & ferunt*] Hæc ex ingenio Acidalii ſunt. Vulgo: *oportet fieri & ut a tutoribus.* Tellierus quoque *ferunt* pro *ut.*

(o) *Regum ducumque clementia*] Videtur expreſſiſſe Iſocratis verba Nicocles cap. III. Μὴ μόνον τὰς φύσεις αἰτίας νομίζετε τȣ̃ς χαλεπȣ̀ς ἢ πρᾳέȣς εἶναι τȣ̀ς τυράννȣς, ἀλλὰ καὶ τὸν τρόπον τῶν πολιτῶν.

Et ſane plus habemus, quam capimus: inſatiabilis autem avaritiæ eſt, adhuc implere velle, quod jam circumfluit. Verum tamen eorum mores in Macedonas transfundo! In multis enim gentibus eſſe video, quæ non erubeſcamus imitari: Nec aliter tantum imperium apte regi poteſt, quam ut quædam & tradamus illis, & ab iiſdem diſcamus. Illud pene dignum riſu fuit, quod Hermolaüs poſtulabat à me, ut averſarer Jovem cujus oraculo agnoſcor. An etiam quid dii reſpondeant, in mea poteſtate eſt? Obtulit nomen filii mihi: recipere ipſis rebus, quas agimus, haud alienum fuit. Utinam Indi quoque deum eſſe me credant! Fama enim bella conſtant; & ſæpe etiam, quod falsò creditum eſt, veri vicem obtinuit.

An me luxuriæ indulgentem putatis arma veſtra auro argentoque adornaſſe? Aſſuetis nihil vilius hac videre (q) *materia, volui oſtendere, Macedonas invictos ceteris nec auro quidem vinci. Oculos ergo primùm eorum ſordida omnia & humilia ſpectantium capiam; & docebo nos non auri & argenti cupidos, ſed orbem terrarum ſubacturos veniſſe. Quam gloriam tu parricida intercipere voluiſti, & Macedonas Rege adempto devictis gentibus dedere. At nunc mones me, ut veſtris parentibus parcam!*

Non

(q) *Adſuetis nihil vilius videre*] Indis, qui adſueti ſunt nihil vilius, nihil communius videre, quam aurum & argentum; oſtendere hoc novo ornatu volui Macedonas quoque auro non vinci, quibus tam obviam ſit atque vile, ut armis quoque inducant.

Non oportebat quidem vos ſcire, quid de his ſtatuiſſem, quo triſtiores periretis, ſi qua vobis parentum memoria & cura eſt: ſed olim iſtum morem occidendi cum ſceleſtis inſontes propinquos parenteſque ſolvi; & profiteor in eodem honore futuros omnes eos, in quo fuerunt. Nam tuum Calliſthenem, cui uni vir videris (r), *quia latro es, ſcio, cur produci velis: ut coram his probra, quæ modò in me jeciſti, modò audiſti* (s), *illius quoque ore referantur. Quem, ſi Macedo eſſet, tecum introduxiſſem; digniſſimum te diſcipulo magiſtrum: nunc Olynthio non idem juris* (t) *eſt.*

Poſt hæc conſilium dimiſit, tradique damnatos hominibus, qui ex eadem cohorte erant, juſſit. Illi ut fidem ſuam ſævitia Regi approbarent, excruciatos necaverunt. Calliſthenes quoque tortus interiit (u): initi con-

(r) *Cui uni vir videris*] Quia VIII. 6. dixerat, meminiſſe debere eos jam viros eſſe.

(s) *Modo audiſti*] Suſpecta verba Freinshemio, ſi de præſenti intelligas: tolerari poſſunt de præterito, id eſt, quæ antea ex Calliſthene privatim audiſti illius nunc ore in publico concilio referantur.

(t) *Olynthio non idem juris*] Olynthus in finibus quidem Macedoniæ ſita, non autem ad Regnum pertinebat, ſed liberi juris erat, antequam a Philippo everteretur. Situm urbis deſcribit Herodotus lib. VII. cap. 122.

(u) *Calliſthenes tortus interiit*] Diſſentiunt ſcriptores de Calliſthenis nece, etiam qui rebus geſtis interfuerant. Apud Arrianum Ariſtobulus quidem δεδεμένον ἐν πέδαις ξυμπεριάγεσθαι τῇ στρατιᾷ ἔπειτα νόσῳ τελευτῆσαι, *compedibus vinctum in exercitu circumductum fuiſſe*,

conſilii in caput Regis innoxius; ſed haud quaquam aulæ & aſſentantium accommodatus ingenio. Itaque nullius cædes majorem apud Græcos Alexandro excitavit invidiam (*x*), quod præditum optimis moribus artibuſque, à quo revocatus ad vitam(*y*) erat, quum interfecto Clito mori perſeveraret, non tantùm occiderit, ſed etiam torſerit indictâ quidem cauſâ: quam crudelitatem ſera pœnitentia conſequuta eſt.

IX. Sed ne otium ſerendis rumoribus natum aleret, in Indiam movit; ſemper bello quam poſt victoriam clarior (*z*). India to-

fuiſſe, ac poſteà morbo interiiſſe: Ptolemæus autem, Lagi filius, tradit στρεβλωθέντα καὶ κρεμασθέντα ἀποθανεῖν, *tortum ac deinde cruci adfixum vitam finiſſe.* Diogenes in Ariſtoteles vita de hoc Calliſthene: ἐν σιδηρᾷ περιήγετο γαλεάγρᾳ φθειριῶν καὶ ἀκόμιστος. καὶ τέλος λέοντι παραβληθεὶς, οὕτω κατέστρεψεν, *cauea ferea circumducebatur, pædore atque ſqualore oblitus: leoni poſtremo objectus; ſic exceſſit ex vita.* Juſtinus XV. 3. non modo *cum cane in cavea clauſum*, ſed *truncatis* etiam *omnibus membris abſciſiſque auribus ac naſo labiiſque, circumlatum* fuiſſe, *Lyſimachum* tandem *venenum ei in remedia calamitatum dediſſe.*

(*x*) *Majorem excitavit invidiam*] Dignum eſt, ut legatur de hac cauſſa Senecæ Quæſt. Nat. lib. IV. caput XXIII.

(*y*) *A quo revocatus ad vitam*] Rem ipſam Curtius VIII. 2. in fine tradit: Arrianus Anaxarcho adulatori primas partes dat: Plutarchus pag. 694. addit Calliſthenem, qui itidem, ſed citra adulationem Regi facundia ſua perſuaſerit, ut a perniciosiore conſilio abſtineret.

(*z*) *Bello, quam poſt victoriam clarior*] Quia otii & voluptatis, quæ ex victoria naſcebantur, capax non erat.

tota ferme ſpectat Orientem, minus in latitudinem, quam recta regione ſpatioſa. Quæ Auſtrum accipiunt, in altius terrae faſtigium excedunt; plana ſunt cetera, multiſque inclitis amnibus Caucaſo monte (*a*) ortis placidum per campos iter præbent. Indus gelidior eſt quam ceteri: aquas vehit à colore maris haud multum abhorrentes. Ganges amnis ab ortu eximius ad Meridianam regionem decurrit, & magnorum montium juga recto alveo ſtringit. Inde eum objectæ rupes inclinant ad Orientem. Utque rubro mari accipitur findens ripas, multas arbores cum magna ſoli parte exſorbet; ſaxis quoque impeditus, crebrò reverberatur: ubi mollius ſolum reperit, ſtagnat, inſulaſque molitur. Aceſines eum auget (*b*). Ganges decurſurum in mare intercipit: magnoque motu amnis uterque colliditur: quippe Ganges aſperum os influenti objicit, nec repercuſſæ aquæ cedunt.

Dyardenes (*c*) minus celeber auditu eſt, quia per ultima Indiæ currit: ceterùm non crocodilos modò uti Nilus, ſed etiam delphines ignotaſque aliis gentibus belluas alit. Erymanthus crebris flexibus ſubinde curvatus, ab accolis rigantibus carpitur: ea cauſa

(*a*) *Caucaſo monte*] Parapamiſo ſive Paropamiſo, ut ſæpius dictum.

(*b*) *Aceſines eum auget*] Non Gangem, ſed Indum, ut ex Arriano Ind. Exp. p. 515. Plinio VI. 20. Strabon. XV. p. 486. conſtat. Adde noſtrum IX. 4.

(*c*) *Dyardenes*] Ignotum ceteris ſcriptoribus nomen.

ſa eſt, cur tenues reliquias jam ſine nomine in mare emittat. Multis præter hos amnibus tota Regio dividitur, ſed ignobilibus, quia non adeo interfluunt. Ceterùm quæ propiora ſunt mari, aquilones maxime deürunt: ii cohibiti jugis montium ad interiora non penetrant, ita alendis frugibus mitia. Sed adeo in illa plaga mundus ſtatas temporum vices mutat, ut quum alia fervore ſolis (*d*) exæſtuant, Indiam nives obruant: rurſuſque ubi cetera rigent, illic intolerandus æſtus exſiſtat: nec cur, ulli ſe naturæ cauſa ingeſſit. Mare certe quo alluitur, ne colore quidem abhorret à ceteris: ab Erythra (*e*) Rege inditum eſt nomen: propter quod ignari rubere aquas credunt.

Terra lini ferax; inde pleriſque ſunt veſtes. Libri arborum (*f*) teneri, haud ſecus quam charta literarum notas capiunt. Aves (*g*) ad imitandum humanæ vocis ſonum do-

(*d*) *Quum alia fervore ſolis*] Non conveniunt hæc cum terrarum ſitu. Æquator regiones dividit: quæ oppoſitam hiemis æſtatiſque rationem habent; illa autem Indiæ pars, quam Alexander peragravit, cis Æquatorem & Tropicum Cancri eſt. Quod ſi de montanis intelligas; nec intolerando æſtu poſſunt calere, neque temporum vicibus a noſtris regionibus diſcrepare.

(*e*) *Ab Erythra*] Inde *Erythræum* mare vocatur, quod vulgo rubrum, quam vere, auctor docet; interpretatur. Eadem infra repetuntur X: 1. Ceterum *Erythra* potius, quam *Erythro*, legendum cenſet Salmaſius Exerc. p. 480.

(*f*) *Libri arborum*) Cortices tenuiores, ut Virgilius Georg. II. v. 77.

(*g*) *Aves*] Pſittaci, de quibus hodie nemo dubitat.

dociles ſunt. Animalia inuſitata ceteris gentibus, niſi invecta. Eadem terra & rhinocerotas alit, non generat (*h*). Elephantorum major eſt vis, quam quos in Africa domitant; & viribus magnitudo reſpondet. Aurum flumina vehunt, quæ leni modicoque lapſu ſegnes aquas ducunt. Gemmas margaritasque mare litoribus infundit: neque alia illis major opulentiæ cauſa eſt: utique poſtquam vitiorum commercium vulgavere in exteras gentes, quippe æſtimantur purgamenta æſtuantis freti precio quod libido conſtituit.

Ingenia hominum ſicut ubique, apud illos locorum quoque ſitus format (*i*). Corpora uſque pedes carbaſo velant: ſoleis pedes, capita linteis vinciunt: lapilli ex auribus pendent; brachia quoque & lacertos auro colunt, quibus inter populares aut nobilitas aut opes eminent. Capillum pectunt ſæpiùs, quam tondent: mentum ſemper intonſum eſt: reliquam oris cutem ad ſpeciem lævitatis exæquant. Regum tamen luxuria, quam ipſi magnificentiam appellant, ſupra omnium gentium vitia.

Quum

(*h*) *Rhinocerotas non generat*] Videtur Curtius crediſſe, in ſola Æthiopia belluas gigni, quæ cornu in naſo geſtant, ſicut rhinocerotas Pauſanias lib. I. Eliac. & in Boeot. vocat τάυρȣς Αιθιοπικȣ́ς.

(*i*) *Locorum ſitus format*] Ingenia reſpondent naturæ locorum, quemadmodum mite Aſiæ cœlum molliores gignit homines & delicatiores: ſeptemtrio robuſtos & patientes laborum.

Quum Rex ſe (*k*) in publico conſpici patitur, thuribula argentea miniſtri ferunt, totumque iter, per quod ferri deſtinavit, odoribus complent. Aurea lectica margaritis circumpendentibus recubat: diſtincta ſunt auro & purpura carbaſa, quæ indutus eſt: lecticam ſequuntur armati corporiſque cuſtodes: inter quos ramis aves pendent (*l*), quas cantu ſeriis rebus obſtrepere docuerunt. Regia auratas columnas habet: totas eas vitis auro cælato percurrit, aviumque quarum viſu maxime gaudent, argenteæ effigies opera diſtinguunt. Regia adeuntibus patet, quum capillum pectit (*m*) atque ornat; tunc reſponſa legationibus, tunc jura popularibus reddit. Demptis ſoleis, odoribus illinuntur pedes. Venatûs maximus labor eſt, incluſa vivario animalia inter vota cantuſque pellicum (*n*) figere. Binûm cubitorum ſagittæ ſunt quas emittunt majore

(*k*) *Quum Rex ſe*] Vulgo *ſane* loco *ſe*. Sed ſe etiam Tellier. & Pitiſc.

(*l*) *Ramis aves pendent*] Strabo XV. p. 494. ex Clitarcho refert Indorum ἁμάξας τετρακύκλους, δένδρα κομιζούσας τῶν μεγαλοφύλλων, ἐξ ὧν ἀπείργεται γένη τιθασσευομένων ὀρνέων, *quadrigis, arbores multæ frondis portari, & ex iis aves manſuetas excuti.*

(*m*) *Quum capillum pectit*] Idem Strabo p. 488. de Rege, quando ad jus dicendum exiit, διημερεύων δικάζων, κἂν ὥρα γένηται τῆς τοῦ σώματος θεραπείας *per totum diem audit, etiam hora, qua corpus curatur.*

(*n*) *Inter vota cantuſque pellicum*] Mulieribus in venatione Regem Indorum ſtipari, non viris. etiam Strabo tradit c. I.

jore nixu quam effectu: quippe telum; cujus in levitate vis omnis eſt, inhabili pondere oneratur. Breviora itinera equo conficit: longior ubi expeditio eſt, elephanti vehunt currum; & tantarum belluarum corpora tota contegunt auro. Ac ne quid perditis moribus deſit, lecticis aureis pellicum longus ordo ſequitur: ſeparatum à Reginæ ordine agmen eſt, æquatque luxuria. Feminæ epulas parant; ab iiſdem vinum miniſtratur, cujus omnibus Indis largus eſt uſus. Regem mero ſomnoque ſopitum in cubiculum pellices referunt, patrio carmine noctium invocantes deos.

Quis credat inter haec vitia curam eſſe ſapientiæ? Unum agreſte & horridum genus eſt, quos Sapientes vocant (*o*): apud hos occupare fati diem pulchrum, & vivos ſe cremari (*p*) jubent, quibus aut ſegnis ætas, aut in-

(*o*) *Sapientes vocant*] Brachmanes gentili nomine; Gymnoſophiſtas Græco. Utrumque non tantum ſectæ nomen, (Arrian. VI. pag. 410. Βραχμᾶνες σοφισταὶ τοῖς Ἰνδοῖς εἰσι, *Brachmani, ſophiſtæ Indorum ſunt*) ſed gentis etiam diffuſiſſimæ. Plinius IV. 17. *multarum gentium cognomen Brachmanæ.* De gente *Gymnoſophiſtarum* Ptolemæus lib. VII. cap. I. qui ſophiſtæ ab habitu corporis *nudo* adpellati ſunt. Arrian. VII. 443. ἰδὼν σοφιστῶν Ἰνδῶν τοὺς γυμνοὺς, *Indorum ſapientes nudos conſpicatus.*

(*p*) *Vivos ſe cremari*] Ut Calanus, Alexandrum in Perſidem ſequutus, quem Cicero I. Divin. c. XXIII. Strabo XV. pag. 493. Arrianus VII. poſt principium, Plu-

incommoda valetudo eſt: exſpectatam mortem pro dedecore vitæ habent: nec ullus corporibus, quæ ſenectus ſolvit, honos redditur: inquinari putant ignem, niſi qui ſpirantes recipit. Illi, qui in urbibus publicis moribus degunt, ſiderum motus ſcite ſpectare dicuntur, & futura prædicere: nec quemquam admovere (*q*) lethi diem credunt, cui exſpectare interrito liceat.

Deos putant quidquid colere cœperunt; arbores maxime, quas violare capitale eſt. Menſes in quinos denos deſcripſerunt dies (*r*): anni plena ſpatia ſervant. Lunæ curſu notant tempora, non ut plerique, quum orbem ſidus implevit; ſed quum ſe curvare cœpit in cornua. Et idcirco breviores habent menſes, qui ſpatium eorum ad hunc lunæ modum (*s*) dirigunt. Multa & alia tra-

tra-

Plutarchus in Alexand. p. 703. & Ælianus Vâr. Hiſt. V. 6. commendant: quod & alius Indus ex comitatu Cæſaris Athenis imitatus eſt apud eundem Plutarch. c. I. De hac conſuetudine etiam Plinius VI. 19. *Quintum genus*, inquit, *ſapientiæ deditum voluntarie ſemper morte vitam, accenſo prius rogo, finit.*

(*q*) *Nec quemquem admovere*] Putant nullum, qui mortis tempus prævertat, poſſe illam opperiri ſine metu. Contraria ergo eſt horum, qui urbes incolunt, ſententia opinioni & conſuetudini philoſophorum, qui nudi in agris & ſilvis agunt.

(*r*) *In quinos denos dies*] Hoc ſi eſt, non ſinguli menſes a cornibus lunæ incipiunt, ut traditum eſt. Aut ergo *triceni* dies adſumendi, aut alterna vice menſis a cornibus & pleno circiter lumine inchoandus. Adi Scaligerum lib. II. Emend. Temp. pag. 114.

(*s*) *Ad hunc lunæ modum*] Scalig. & Bongarſ. *motum*

ſed

duntur, quibus morari ordinem rerum haud ſane operæ (*t*) videbatur.

X. Igitur Alexandro fines Indiæ ingreſſo, gentium ſuarum reguli occurrerunt, imperata facturi: *Illum tertium Jove genitum ad ipſos perveniſſe* memorantes; *Patrem Liberum atque Herculem fama cognitos eſſe: ipſum coram adeſſe cernique.* Rex benigne exceptos ſequi juſſit, iiſdem itinerum ducibus uſurus. Ceterùm quum amplius nemo occurreret, Hephæſtionem & Perdiccam cum copiarum parte præmiſit, ad ſubigendos qui averſarentur imperium: juſſitque ad flumen Indum procedere, & navigia facere, quîs in ulteriora tranſportari poſſet exercitus. Illi quia plura flumina ſuperanda erant, ſic junxere (*u*) naves, ut ſolutæ plauſtris vehi poſſent, rurſuſque conjungi. Poſt ſe Cratero cum Phalange juſſo ſequi, equitatum ac levem armaturam eduxit,

ſed nec vulgare *modum* alienum eſt, quia ad phaſin potius, quam ad curſum lunæ, hoc loco reſpicitur.

(*t*) *Haud ſane operæ*] Subaudi *precium*, quod alii addunt; Freinshemius manuſcripto libro fretus poſthabuit. Sic etiam Plautus Caſin. a. V. ſc. II. v. 5. *Eſt opera auribus percipere.* Val. Maximus l. 7. a Pitiſco additur. ſed in MSS. neutiquam eſt, *non erat opera*, verum *non erat*, dempta voce *opera.* Conſule Gronovium Obſerv. IV. 8. & Vorſtium in Notis. Nec forte certior ratio eſt ejuſdem Valerii II. I. *opera eſt cognoſci*; quia tum Aldus, tum MSS. Brandeb. habent *opus eſt*: Pighii tamen vetus liber *opera eſt.*

(*u*) *Sic junxere*] Freinshemius mavult *ſtruxere.* Naves hujuſmodi vocantur *plicatiles* Plinio V. 9.

eduxit, eoſque qui occurrerant, levi prælio in urbem proximam compulit. Jam ſupervenerat Craterus; itaque ut principio terrorem incuteret genti nondum arma Macedonum expertae, praecipit ne cui parceretur, munimentis urbis quam obſidebat, incenſis. Ceterùm dum obequitabat mœnibus, ſagitta ictus eſt. Cepit tamen oppidum, & omnibus incolis ejus trucidatis; etiam in tecta ſaevitum eſt.

Inde domitâ ignobili gente, ad Nyſam urbem pervenit. Forte caſtris ante mœnia ipſa in ſylveſtri loco poſitis, nocturnum frigus vehementiùs quam alias horrore corpora affecit, opportunumque remedium ignis oblatum eſt. Caeſis quippe ſylvis flammam excitaverunt; quae igni alita oppidanorum ſepulchra comprehendit: vetuſta cedro facta erant, conceptumque ignem late fudere; donec omnia ſolo aequata ſunt. Et ex urbe primùm canum latratus, deinde etiam hominum fremitus auditus eſt. Tum & oppidani hoſtem, & Macedones ipſos ad urbem veniſſe cognoſcunt.

Jamque Rex eduxerat copias, & mœnia obſidebat, quum hoſtium, qui diſcrimen tentaverant, obruti telis ſunt. Aliis ergo deditionem, aliis pugnam experiri placebat; quorum dubitatione compertâ, circumſideri tantum eos, & abſtineri caedibus juſſit; tandemque obſidionis malis fatigati dedidere ſe. A Libero Patre ſe condi-

tos eſſe dicebant, & vera haec origo (*x*) erat. Sita eſt ſub radicibus montis, quem Meron (*y*) incolae appellant; inde Graeci mentiendi traxere licentiam, *Jovis femore* (*z*) *Liberum Patrem eſſe celatum.* Rex ſitu montis cognito ex incolis, cum toto exercitu, praemiſſis commeatibus, verticem ejus aſcendit. Multa hedera vitiſque (*a*) toto gignitur monte; multae perennes aquae manant. Pomorum quoque varii ſalubreſque ſucci ſunt, ſua ſponte fortuitorum ſeminum fruges humo nutriente. Lauri baccaeque, & multa in illis rupibus agreſtis eſt ſylva.

Credo equidem non divino inſtinctu, ſed laſcivia eſſe provectos, ut paſſim hederae ac vitium folia decerperent, redimitique fronde (*b*) toto nemore ſimiles Bacchantibus vagarentur. Vocibus ergo tot millium,

(*x*) *Vera hac origo*] Niſi potius fabuloſa ut omnia de Bacchi in Indos expeditione.

(*y*) *Meron*] Μηρὸς femur eſt, unde fabulæ de Baccho, Jovis femori inſuto, originem arceſſit Curtius.

(*z*) *Jovis femine*] Ovidius III. Metam. fab. III. v. 310.

Imperfectus adhuc infans genitricis ab alvo
Eripitur, patrioque tener (ſi credere dignum eſt)
Inſuitur femori, maternaque tempora complet.

Fabulam Phyſice interpretatur Diodorus Siculus III. 62.

(*a*) *Hedera vitiſque*] Plinius XVI. 34. pr. *Hederam diciturr in Aſia naſci: negaverat Theophraſtus, nec in India, niſi in monte Mero.*

(*b*) *Redimiti fronde*] Plinius c. l. *Alexandrum ob raritatem ita coronato exercitu, victorem ex India rediiſſe, exemplo Liberi Patris.*

lium, praeſidem nemoris ejus Deum adorantium, juga montis colleſque reſonabant; quum orta licentia à paucis, ut fere fit, in omnes ſe repente vulgaſſet. Quippe velut in media pace, per herbas congeſtamque frondem proſtraverant corpora. Et Rex fortuitam licentiam non averſatus, large ad epulas omnibus praebitis, per decem dies Libero Patri operatum habuit exercitum.

Quis neget eximiam quoque gloriam ſæpiùs fortunæ, quam virtutis (*c*) eſſe beneficium? quippe ne epulantes quidem, & ſopitos mero aggredi auſus eſt hoſtis, haud ſecus bacchantium ululantiumque fremitu perterritus, quàm ſi præliantium clamor eſſet auditus. Eadem felicitas ab Oceano revertentes temulentos comeſſanteſque inter ora hoſtium texit.

Hinc ad regionem, quæ Dædala vocatur, perventum eſt. Deſeruerant incolæ ſedes, & in avios ſylveſtreſque montes confugerant. Ergo Acadera (*e*) tranſit, æque vaſta (*f*) & deſtituta incolentium fuga. Itaque ratio-

(*c*) *Sæpius fortunæ quam virtutis*] Alexandri victoriæ ſæpius imputandæ ſunt fortunæ, quam virtuti.

(*d*) *Dædala*] Ptolemæo, qui trans Indum locavit, & Stephano urbs eſt: noſtro regio. Poteſt commune nomen fuiſſe & urbi & regioni.

(*e*) *Acadera*] Al. *Adaca*, quæ forte ſunt Arriani *Andraca* lib. IV. p. 291.

(*f*) *Vaſta*] Vulgo *uſtâ*. Acidalius *vaſta* ſubſtituit, quem Raderus & Tellierus ſequuti ſunt.

(*g*) *Choaſpe amne*] Non eodem, qui Perſidem rigat,

tionem belli neceſſitas mutavit, diviſis enim copiis pluribus ſimul locis arma oſtendit; oppreſſique, & qui exſpectaverant hoſtem, omni clade perdomiti ſunt. Ptolemæus plurimas urbes; Alexander maximas cepit: rurſuſque quas diſtribuerat copias, junxit. Superato deinde Choaſpe amne (*g*), Cœnon in obſidione urbis opulentæ, Beziram incolæ vocant, reliquit.

Ipſe ad Mazagas (*h*) venit. Nuper Aſſacano, cujus regnum fuerat, demortuo, regioni urbique præerat mater ejus Cleophes. Triginta millia peditum tuebantur urbem, non ſitu ſolum, ſed etiam opere munitam. Nam qua ſpectat Orientem, cingitur amne torrenti, qui præruptis utrimque ripis aditum ad urbem impedit; ad Occidentem, & à Meridie velut de induſtria rupes præaltas admolita natura eſt, infra quas cavernæ & voragines longa vetuſtate in altum cavatæ jacent: quaque deſinunt, foſſa ingentis operis objecta eſt. XXXV. ſtadia murus urbem complectitur, cujus inferiora ſaxo, ſuperiora crudo latere ſunt ſtructa.

Lateri

ut Periegeta v. 1073. ejuſque ſcholiaſtes Euſtathius erraverunt: ſed Indiæ proprius fluvius, qui judice Salmaſio in Solin. pag. 700. & Freinshemio eſt ipſe *Choes* Arriani. Straboni XV. p. 479. Choaſpes in Cophen (hic vero in Indum) inſinuatur.

(*h*) *Mazagas*] *Maſſaca* potius urbis nomen, ut Diodori elenchus capitum habet, & Arrianus in Indicis; aut *Maſſaga*, ut idem lib. IV. p. 299. ſcripſit: unde corruptum eſt Strabonis *Maſoga*.

Lateri vinculum lapides ſunt, quos interſuere, ut duriori materiæ fragilis incumberet, ſimulque terra humore diluta. Ne tamen univerſa conſideret, impoſitæ erant trabes validæ, quibus injecta tabulata muros & tegebant, & pervios fecerant.

Hæc munimenta contemplantem Alexandrum, conſiliique incertum, quia nec cavernas niſi aggere poterat implere, nec tormenta aliter muris admovere, quidam è muro ſagitta percuſſit. Tum forte in ſuram incidit telum: cujus ſpiculo evulſo admoveri equum juſſit; quo vectus ne obligato quidem vulnere, haud ſegniùs deſtinata exequebatur. Ceterùm quum crus ſaucium penderet, & cruore ſiccato frigeſcens vulnus aggravaret dolorem, dixiſſe fertur, *ſe quidem Jovis filium* (*k*) *dici, ſed corporis ægri vitia ſentire.* Non tamen ante ſe recepit in caſtra, quam cuncta proſpexit, & quæ fieri vellet, edixit. Ergò ſicut imperatum erat, alii extra urbem tecta demoliebantur, ingentemque vim materiæ faciendo aggeri detrahebant: alii magnarum arborum ſtipites cumulis ac moles ſaxorum in cavernas dejiciebant. Jamque agger æquaverat ſummæ faſtigium terræ; itaque turres

(*k*) *Se quidem Jovis filium*] Plutarchus auctor eſt p. 681. Alexandrum partim Homeri verbis uſum eſſe ex Iliad. E. v. 340. τοῦτο μὲν, ὦ φίλοι, τὸ ῥέον, αἷμα, καὶ οὐκ.

Ἰχὼρ οἷός πέρ τε ῥέει μακάρεσσι θεοῖσιν.

turres erigebantur ; quæ opera ingenti militum ardore intra nonum diem abſoluta ſunt.

Ad ea viſenda Rex nondum obductâ vulneri cicatrice proceſſit : laudatiſque militibus admoveri machinas juſſit : è quibus ingens vis telorum in propugnatores effuſa eſt. Præcipue rudes talium operum terrebant mobiles turres, tantaſque moles nulla ope quæ cerneretur (*l*) adductas, deorum numine (*m*) agi credebant : pila quoque muralia (*n*) & excuſſas tormentis prægraves haſtas negabant convenire mortalibus. Itaque deſperatâ urbis tutelâ conceſſere in arcem. Inde, quia nihil obſeſſis præter deditionem placebat, legati ad Regem deſcenderunt veniam petituri.

Quâ impetratâ, Regina cum magno nobilium feminarum grege aureis pateris vina liban-

(*l*) *Nulla ope, quæ cerneretur*] Turres agebantur rotis, ſed latentibus & internis, aut certe interius movendis. Hoc ideo, ne telis hoſtium, qui agerent, exponerentur, quamquam etiam ab tergo adeſſe licuit, qui propellerent. *Lipſ. Poliorc. II.* 4.

(*m*) *Deorum numine*] Pariter Galli apud Cæſarem II. 31. *Non ſe exiſtimare, Romanos ſine ope deorum bellum gerere, qui tantæ altitudinis machinationes tanta celeritate promovere, & ex propinquitate pugnare poſſent.*

(*n*) *Pila muralia*] Horum meminit etiam Cæſar V. 39. & VII. 82. iiſque uſos ait Romanos ex vallo & turribus in obſidione. Majora fuerunt quam legionaria, & vel manu emiſſa, vel catapultis, quæ inde ὀξυβελεῖς videntur adpellari Joſepho VI. 11. p. 927. de B. I. & *καταπέλται ὀξυβελεῖ* Appiano in Hiſp. & Libyc. Adde Lipſ. Poliorc. III. 2.

libantium (*o*) proceſſit. Ipſa genibus Regis parvo filio admoto, non veniam modò, ſed etiam priſtinae fortunae impetravit decus: quippe appellata Regina eſt; & credidere quidam, plus formae, quam miſerationi datum. Puero quoque certe poſtea ex éa utcumque genito, Alexandro (*p*) fuit nomen.

XI. Hinc Polypercon ad urbem Oram cum exercitu miſſus inconditos oppidanos praelio vicit: intra munimenta compulſos ſequutus, urbem in ditionem redegit. Multa ignobilia oppida deſerta à ſuis, venere in Regis poteſtatem. Quorum incolae armati petram Aornon (*q*) nomine occupaverunt. Hanc ab Hercule fruſtra obſeſſam (*r*) eſſe, terraeque motu coactum abſiſtere fama vulgaverat. Inopem conſilii Alexandrum,

(*o*) *Pateris vina libantium*] Ritus ſacrorum, quo ſperabant veniam facilius ſe impetraturas, ut de *velamentis ſupplicum* diximus ſupra ad VII. 5.

(*p*) *Alexandro*] Qui poſtea Regnum Indorum potitus eſt. *Juſtin. XII.* 7.

(*q*) *Aornon*] Diodoro XVII. 85. & Arriano IV. p. 306. ἄορνος, Dionyſio Perieg. v. 1150. ἄορνες, quaſi *ſine avibus* propter altitudinem.

(*r*) *Ab Hercule fruſtra obſeſſam*] Ita Diodorus & Euſtathius ad Dionyſ. cc. II. Arrianus autem IV. pag. 306. dubitat, Herculem unquam in Indiam veniſſe, & in Ep. Ind. p. 519. ait: την ἄορνον πέτρην, ἥντινα Αλέξανδρος βίῃ ἐχειρώσατο, ὅτι Ηρακλῆς οὐ δυνατὸς ἐγένετο ἐξελεῖν, Μακεδονικὸν δοκέει μοι τὸ κόμπασμα, *quod Aornon petram, quam Alexander vi cepit, Hercules expugnare non potuerit, Macedonica mihi jactantia videtur.*

drum, quia undique praeceps & abrupta rupes erat; ſenior quidam peritus locorum cum duobus filiis adiit, ſi precium operi (*s*) eſſet, aditum ſe monſtraturum eſſe promittens. LXXX. talenta (*t*) conſtituit daturum Alexander; & altero ex juvenibus obſide retento, ipſum ad exequenda, quæ obtulerat, dimiſit. Leviter armatis dux datus eſt Mullinus ſcriba Regis (*u*). Hos enim circumitu, quo fallerent (*x*) hoſtem, in ſummum jugum placebat evadere.

Petra non, ut pleraeque, modicis ac mollibus clivis in ſublime faſtigium creſcit; ſed in metæ maxime modum (*y*) erecta eſt: cujus ima ſpatioſiora ſunt, altiora in arctius coëunt, ſumma in acutum cacumen exurgunt. Radices ejus Indus amnis ſubit, praealtus utrimque aſperis ripis: ab altera parte voragines eluvieſque praeruptae ſunt. Nec alia

(*s*) *Pretium operi*] Ita plerique libri: Tellieri *precium operæ*.

(*t*) *LXXX. talenta*] Nimium præmium pro accipiente, quamquam non pro Rege promittente. Diodorus enim XVII. 85. promiſiſſe ait *μεγαλας δωρεὰς δώσειν*.

(*u*) *Scriba Regis*] De ſcribarum apud Macedonas dignitate Corn. Nepos Eumene cap. I. conſulatur.

(*x*) *Quo fallerent*] Ita etiam Tellierus. Suadente enim Freinshemio *qui fallerent*; aut *qui falleret*, edendum, pro vulgari *quo fallerent*.

(*y*) *In metæ modum*] Meta erat moles rotunda in acutum deſinens, quæ Circenſis curriculi medium metiebatur. Sic Columella II. 19. fœnum ſiccatum *in metas exſtrui, eaſque in anguſtiſſimos vertices exacui* jubet, ut a pluviis defendantur.

alia expugnandi patebat via; quam ut replerentur. Ad manum ſylva erat, quam Rex ita cædi juſſit, ut nudi ſtipites jacerentur: quippe rami fronde veſtiti impediſſent ferentes. Ipſe primus truncam arborem jecit; clamorque exercitûs index alacritatis ſequutus eſt, nullo detrectante munus, quod Rex occupaſſet. Intra ſeptimum diem cavernas expleverant; quum Rex ſagittarios & Agrianos jubet per ardua niti: juveneſque promptiſſimos ex ſua cohorte xxx. delegit. Duces his dati ſunt Charus & Alexander; quem Rex nominis, quod ſibi cum eo commune eſſet, admonuit.

Ac primò, quia tam manifeſtum periculum erat; ipſum Regem diſcrimen ſubire non placuit: ſed ut ſignum tuba datum eſt, vir audaciæ promptæ converſus ad corporis cuſtodes ſequi ſe jubet, primuſque invadit in rupem. Nec deinde quiſquam Macedonum ſubſtitit: relictiſque ſtationibus ſua ſponte Regem ſequebantur. Multorum miſerabilis fuit caſus, quos ex prærupta rupe lapſos amnis præterfluens hauſit; triſte ſpectaculum etiam non periclitantibus: quum verò alieno exitio, quid ipſis timendum foret, admonerentur, in metum miſericordiâ verſâ, non exſtinctos, ſed ſemetipſos deflebant.

Et jam eo perventum erat, unde ſine pernicie niſi victores redire non poſſent; ingentia ſaxa in ſubeuntes provolventibus Bar-

Barbaris, qui perculſi inſtabili & lubrico gradu præcipites recidebant. Evaſerant tamen Alexander & Charus, quos cum XXX. delectis præmiſerat Rex, & jam pugnare cominus cœperant: ſed quum ſuperne tela Barbari ingererent, ſæpiùs ipſi feriebantur, quam vulnerabant. Ergo Alexander & nominis ſui & promiſſi memor; dum acriùs quam cautiùs dimicat, confoſſus undique obruitur. Quem ut Charus jacentem conſpexit, ruere in hoſtem omnium præter ultionem immemor cœpit; multoſque haſta, quoſdam gladio interemit. Sed quum tot unum inceſſerent manus, ſuper amici corpus procubuit exanimis.

Haud ſecus quam par erat, promptiſſimorum juvenum ceterorumque militum interitu commotus Rex ſignum receptui dedit. Saluti fuit, quod ſenſim & intrepidi ſe receperunt; & Barbari hoſtem depuliſſe contenti, non inſtitere cedentibus. Ceterùm Alexander quum ſtatuiſſet deſiſtere incepto (quippe nulla ſpes potiundæ petræ offerebatur) tamen ſpeciem oſtendit in obſidione perſeverantis. Nam & itinera obſideri juſſit; & turres admoveri; & fatigatis alios ſuccedere. Cujus pertinaciâ cognitâ, Indi per biduum quidem ac duas noctes, cum oſtentatione non fiduciæ modò, ſed etiam victoriæ, epulati ſunt; tympana ſuo more pulſantes, tertia vero nocte tympanorum quidem ſtrepitus deſierat audiri: ceterùm ex tota petra faces refulge-

gebant, quas accenderant Barbari, ut tutior eſſet ipſis fuga, obſcura nocte per invia ſaxa curſuris.

Rex Balacro, qui ſpecularetur, præmiſſo, cognoſcit petram fuga Indorum eſſe deſertam: tum dato ſigno, ut univerſi conclamarent, incompoſite fugientibus metum incuſſit: multique, tanquam adeſſet hoſtis, per lubrica ſaxa, perque invias cotes præcipitati occiderunt: plures aliqua membrorum parte mulctati, ab integris deſerti ſunt. Rex locorum magis quam hoſtium victor, tamen magnæ victoriæ ſacrificiis & cultu diis ſatisfecit. Aræ in Petra locatæ (z) ſunt Minervæ Victoriæque. Ducibus itineris, quos ſubire juſſerat leviter armatos, etſi promiſſis minora præſtiterant, precium cum fide redditum eſt. Petræ regioniſque ei adjunctæ, Siſocoſto tutela permiſſa.

XII. Inde proceſſit Ecbolima (a): & quum anguſtias itineris obſideri xx. millibus armatorum ab Eryce quodam comperiſſet; gravius agmen exercitûs Cœno ducendum modicis itineribus tradidit: ipſe prægreſſus cum funditore ac ſagittario, deturbatis, qui obſederant ſaltum, ſequentibus ſe copiis viam fecit. Indi ſive odio ducis, ſive gratiam victo-

(z) *Aræ in petra locatæ*] Ut etiam in petra Syſimithris aut juxta eam, VIII. 2. Minervam autem inprimis coluit Alexander, ut patet ex c. l. & III. 7. III. 12.

(a) *Ecbolima*] Ptolemæus & Arrianus *Embolima*, atque hic illa ante captam Aornum memoravit.

victoris Regis inituri, Erycem fugientem adorti interemerunt, caputque ejus atque arma ad Alexandrum detulerunt. Ille facto impunitatem dedit; honorem denegavit exemplo. Hinc ad flumen Indum (*b*) ſextiſdecumis caſtris pervenit, omniaque, ut præceperat, ad trajiciendum præparata ab Hephæſtione reperit.

Regnabat in ea regione Omphis, qui patri quoque fuerat auctor dedendi regnum Alexandro. Et poſt mortem parentis legatos miſerat, qui conſulerent eum, regnare ſi interim vellet; an privatum operiri ejus adventum: permiſſoque ut regnaret, non tamen jus datum uſurpare ſuſtinuit. Is benigne quidem exceperat Hephæſtionem, gratuitum frumentum copiis ejus admenſus: non tamen ei occurrerat, ne fidem ullius niſi Regis experiretur. Itaque venienti obviam cum armato exercitu egreſſus eſt; elephanti quoque per modica intervalla militum agmini immixti, procul caſtellorum fecerant ſpeciem.

Ac primò Alexander non ſocium, ſed hoſtem adventare credebat. Jamque & ipſe arma milites capere, & equites diſcedere in cornua juſſerat, paratos ad pugnam; ac Indus cognito Macedonum errore, juſſis ſubſiſtere ceteris, ipſe concitat equum, quo vehebatur: idem Alexander quo-

(*b*) *Ad flumen Indum*] Strabo XV. p. 480. πευκολαῆτιν vocat urbem, juxta quam Indum ponte tranſierit cum exercitu Rex Alexander.

quoque fecit, ſive hoſtis, ſive amicus occurreret, vel ſua virtute, vel illius fide tutus. Coivere, quod ex utriuſque vultu poſſet intelligi, amicis animis: ceterùm ſine interprete non poterat conſeri ſermo: itaque adhibito eo, Barbarus *occurriſſe ſe* dixit *cum exercitu, totas imperii vires protinus traditurum, nec expectaſſe dum per nuncios daretur fides. Corpus ſuum & Regnum permittere illi, quem ſciret gloriæ militantem, nihil magis quam famam timere perfidiæ.*

Lætus ſimplicitate Barbari Rex, & dextram fidei ſuæ pignus dedit, & regnum reſtituit. LVI. elephanti erant, quos tradidit Alexandro, multaque pecora eximiæ magnitudinis: tauros ad III. millia, precioſum in ea regione, acceptumque animis regnantium armentum. Quærenti Alexandro *plures agricultores haberet an milites, cum duobus regibus bellanti ſibi majore militum quam agreſtium manu opus eſſe* reſpondit. Abiſares & Porus erant; ſed in Poro eminebat auctoritas: uterque ultra Hydaſpem amnem regnabat; & belli fortunam, quiſquis arma inferret, experiri decreverat.

Omphis permittente Alexandro, & regium inſigne ſumpſit, & more gentis ſuæ nomen quod patris fuerat (c), *Taxilen* appella-

(c) *Quod patris fuerat*] Ab urbe & pater & avus & omnes

lavere populares, ſequente nomine imperium in quemcumque tranſiret. Ergo cum per triduum hoſpitaliter Alexandrum acceſſiſſet, quarto die, & quantum frumenti copiis, quas Hephæſtion duxerat, præbitum à ſe eſſet oſtendit; & aureas coronas (*d*) ipſi amiciſque omnibus, præter hæc ſignati argenti LXXX. talenta dono dedit: qua benignitate ejus Alexander mire lætus, & quæ is dederat, remiſit; & mille talenta ex præda, quam vehebat, adjecit: multaque convivalia ex auro & argento vaſa, plurimum Perſicæ veſtis, XXX. equos ex ſuis, cum iiſdem inſignibus, quîs aſſueverant quum ipſum veherent.

Quæ liberalitas, ſicut Barbarum obſtrinxerat, ita amicos ipſius vehementer offendit. E quibus Meleager ſuper cœnam largiore vino uſus, *gratulari ſe Alexandro* dixit, *quod ſaltem in India reperiſſet dig-num*

omnes ſucceſſores *Taxiles* vocabantur. Suſpicatur ergo Freinshemius, annon forſan: *quod patria fuerat*, legendum ſit, ſicut Tacitus Annal. II. 56. de Zenone Armeniis dato Rege: *ceteri Regem Artaxiam conſalutavere, quod illi vocabulum indiderant ex nomine urbis.* In urbe enim Artaxata Germanicus hunc Regem proclamaverat.

(*d*) *Aureas coronas*] In præcipuis muneribus coronæ aureæ erant, & regibus, & rebus publicis, & claris victoribus offerri ſolitæ. Sic Alexandro Tyrii legati coronam auream adferebant III. 2. Græci *cap.* 5. *num.* 11. Romanis Carthaginenſes, *Nepos Hannibale. cap.* 7. Romani Rhodiis, *Liv. XXXI.* 15. Sic quoque Olympiæ victores coronis aureis donati; *Nepos Alcib. cap.* 6. & Siccius Dentatus octo hujus generis coronis, *Gell. II.* 11.

tum talentis mille. Rex haud oblitus quam ægre tuliſſet, quod Clitum ob linguæ temeritatem occidiſſet, iram quidem tenuit, ſed dixit, *invidos homines* (*e*) *nihil aliud quam ipſorum eſſe tormenta.*

XIII. Poſtero die legati Abiſaræ adiere Regem: omnia ditioni ejus, ita ut mandatum erat, permittebant: firmatâque invicem fide remittuntur ad Regem. Porum quoque nominis ſui fama ratus ad deditionem poſſe compelli, miſit ad eum Cleocharem, qui denunciaret ei, *ut ſtipendium penderet, & in primo finium ſuorum aditu occurreret Regi.* Porus *alterum ex his facturum ſeſe reſpondit; ut intranti regnum ſuum præſto eſſet, ſed armatus.* Jam Hydaſpen Alexander ſuperare decreverat; quum Barzaentes (*f*) defectionis Arachoſiis auctor vinctus, trigintaque elephanti ſimul capti perducuntur, opportunum adverſus Indos auxilium: quippe plus in belluis, quam in exercitu ſpei ac virium illis erat. Gamaxuſque Rex exiguæ partis Indorum,

(*e*) *Invidos homines*] Horatius I. Epiſt. II. v. 58.
Invidia Siculi non invenere tyranni
Majus tormentum.

(*f*) *Barzaëntes*] Drangarum ſatrapa, ſceleris in regem ſuum particeps Beſſo in Indiam ultore adventante profugerat, *ſupra VI. 6. extr.* unde Drangas & finitimos Arachoſios ad defectionem à Macedonibus ſollicitavit. Hunc comprehenſum Indi ad Alexaudrum mittunt, a quo interficitur, (ἀποθνήσκει πρὸς Ἀλέξανδρον) *Arrian. III. pag. 224.*

rum, qui Barzaenti ſe conjunxerat, vinctus adductus eſt. Igitur transfuga & regulo in cuſtodiam, elephantis autem Taxili traditis, ad amnem Hydaſpen pervenit: in cujus ulteriore ripa Porus conſederat, tranſitu prohibiturus hoſtem. LXXXV. elephantos objecerat eximio corporum robore; ultraque eos currus CCC. & peditum XXX. fere millia, in quîs erant ſagittarii, ſicuti ante dictum eſt, gravioribus telis, quam ut apte excuti poſſent. Ipſum vehebat elephantus ſuper ceteras belluas eminens; armaque auro & argento diſtincta corpus rarae magnitudinis honeſtabant. Par animus robori corporis, & quanta inter rudes poterat eſſe ſapientia.

Macedonas non conſpectus hoſtium ſolùm, ſed etiam fluminis quod tranſeundum erat, magnitudo terrebat: quatuor in latitudinem ſtadia diffuſum, profundo alveo, & nuſquam vada aperiente, ſpeciem vaſti maris fecerat. Nec pro ſpatio aquarum late ſtagnantium impetum coërcebat; ſed quaſi in arctum coëuntibus ripis, torrens & eliſus ferebatur: occultaque ſaxa ineſſe oſtendebant pluribus locis undae repercuſſae. Terribilior erat facies ripae, quam equi virique compleverant. Stabant ingentes vaſtorum corporum moles (g), & de in-

(g) *Vaſtorum corporum moles*] *Ingentes bellua, elephanti.* Supra V, 4. *nudi amplectebantur armatos, & ingenti corporum mole ſecum ad terram detrahentes, ipſorum telis pleroſque fodiebant.*

induſtria irritatae horrendo ſtridore auras fatigabant.

Hinc hoſtis, hinc amnis capacia quidem bonæ ſpei pectora (*h*), & ſæpe ſe experta, improviſo tamen pavore percuſſerant; quippe inſtabiles rates, nec dirigi ad ripam nec tutò applicari poſſe credebant. Erant in medio amne inſulæ crebræ, in quas & Indi & Macedones nantes levatis ſuper capita armis tranſibant. Ibi levia prælia conſerebant; & uterque Rex parvæ rei diſcrimine, ſummæ experiebatur eventum. Ceterùm in Macedonum exercitu temeritate atque audacia inſignes fuere Symmachus & Nicanor, nobiles juvenes, & perpetua partium felicitate ad ſpernendum omne periculum accenſi; quîs ducibus promptiſſimi juvenum lanceis modò armati tranſnavere in inſulam quam frequens hoſtis tenebat; multoſque Indorum, nulla re magis quam audacia armati interemerunt.

Abire cum gloria poterant, ſi unquam temeritas felix inveniret modum (*i*); ſed dum ſupervenientes contemptim & ſuperbe quoque

(*h*) *Capacia bonæ ſpei pectora*] animos Macedonum, quamlibet aptos bonæ ſpei & fiduciæ, etiam ſe ſuamque virtutem ſæpe expertos, nunc hoſtis atque amnis terruerant.

(*i*) *Si temeritas felix inveniret modum*] Modum ponendum felicitati eſſe & victoriæ, Hannibal apud Livium XXX. 30. exemplo Attilii Reguli ſuadet, qui ſi pacem petentibus Pœnis dediſſet, magnus fuiſſet & felix imperator.

que exſpectant, circumventi ab iis, qui occulte enataverant, eminus obruti telis ſunt. Qui effugerant hoſtem, aut impetu amnis ablati ſunt, aut vorticibus impliciti; eaque pugna multum fiduciam Pori erexit, cuncta cernentis è ripa.

Alexander inops conſilii tandem ad fallendum hoſtem talem dolum intendit. Erat inſula in flumine amplior ceteris, ſylveſtris eadem & tegendis inſidiis apta: foſſa quoque præalta haud procul ripa, quam tenebat ipſe, non pedites modò, ſed etiam cum equis viros poterat abſcondere. Igitur ut à cuſtodia hujus opportunitatis oculos hoſtium averteret, Ptolemæum cum omnibus turmis obequitare juſſit procul ab inſula, & ſubinde Indos clamore terrere, quaſi flumen tranſnaturus foret. Per complures dies Ptolemæus id fecit; eoque conſilio Porum quoque agmen ſuum ei parti, quam ſe petere ſimulabat, coëgit advertere.

Jam extra conſpectum hoſtis inſula erat: Alexander in diverſa parte ripæ ſtatui ſuum tabernaculum juſſit, aſſuetamque comitari ipſum cohortem ante id tabernaculum ſtare, & omnem apparatum Regiæ magnificentiæ, hoſtium oculis de induſtria oſtendi. Attalum & æqualem ſibi, & haud diſparem habitu oris & corporis, utique cum procul viſeretur, veſte Regia exornat, præbiturum ſpeciem ipſum Regem illi ripæ præſidere, nec agitare de tranſitu. Hujus con-

conſilii effectum primò morata tempeſtas eſt, mox adjuvit, incommoda quoque ad bonos eventus vertente fortunâ. Trajicere amnem cum ceteris copiis in regionem inſulæ, de qua ante dictum eſt, parabat, averſo hoſte in eos, qui cum Ptolemæo inferiorem obſederant ripam; quum procella imbrem vix ſub tectis tolerabilem effudit, obrutique milites nimbo in terram refugerunt, navigiis ratibuſque deſertis: ſed tumultuantium fremitus, obſtrepentibus ripis, ab hoſte non poterat audiri. Deinde momento temporis repreſſus eſt imber; ceterùm adeò ſpiſſæ intendere ſe nubes, ut conderent lucem, vixque colloquentium inter ipſos facies noſcitaretur.

Terruiſſet alium obducta nox cœlo, quum ignoto amne navigandum eſſet, forſitan hoſte eam ipſam ripam, quam cœci atque improvidi, & ex periculo gloriam accerſentes petebant, occupante; obſcuritatem, quæ ceteros terrebat, ſuam occaſionem ratus, dato ſigno ut omnes ſilentio aſcenderent in rates, eam qua ipſe vehebatur, primam juſſit expelli. Vacua erat ab hoſtibus ripa, quæ petebatur; quippe adhuc Porus Ptolemæum tantum intuebatur: una ergo navi, quam petræ fluctus illiſerat, hærente, ceteræ evadunt; armaque capere milites, & ire in ordines juſſit.

XIV. Jamque agmen in cornua diviſum ipſe ducebat: quum Poro nunciatur armis viriſque ripam obtineri, & rerum adeſſe

diſcrimen. Ac primò humani ingenii vitio ſpei ſuæ indulgens, Abiſarem belli ſocium (& ita convenerat) adventare credebat. Mox liquidiore luce aperiente hoſtem, c. quadrigas, & III. millia equitum venienti agmini Porus objecit. Dux erat copiarum quas præmiſit, Hages frater ipſius (*k*): ſumma virium in curribus: ſenos viros ſinguli vehebant, duos clypeatos, duos ſagittarios ab utroque latere diſpoſitos; ceteri aurigae erant, haud tane inermes; quippe jacula complura, ubi cominus praeliandum erat, omiſſis habenis in hoſtem ingerebant.

Ceterùm vix ullus uſus hujus auxilii eo die fuit; namque ut ſupra dictum eſt, imber violentiùs quam alias fuſus, campos lubricos & inequitabiles fecerat: graveſque & propemodum immobiles currus illuvie & voraginibus hærebant. Contra Alexander expedito ac levi agmine ſtrenue invectus eſt. Scythæ & Dahæ primi omnium invaſere Indos: Perdiccam deinde cum equitibus in dextrum cornu hoſtium emiſit. Jam undique pugna ſe moverat, quum ii, qui currus agebant, illud ultimum auxilium ſuorum rati, effuſis habenis in medium diſcrimen ruere cœperunt. Anceps id malum utriſque erat: nam & Macedonum pedites primo impetu obterebantur; & per lubrica

(*k*) *Hages frater ipſius*] Filium Pori vocat Arrianus lib. V. p. 336.

ca atque invia immiſſi currus excutiebant eos, à quibus regebantur; aliorum turbati equi non in voragines modò lacunaſque, ſed etiam in amnem præcipitavere curricula.

Pauci tamen hoſtium tenus (*l*) exacti penetravere ad Porum acerrime pugnam cientem. Is ut diſſipatos tota acie currus vagari ſine rectoribus vidit; proximis amicorum diſtribuit elephantos, poſt eos poſuerat pedites ac ſagittarios tympana pulſare ſolitos: id pro cantu tubarum Indis erat, nec ſtrepitu eorum movebantur, olim ad notum ſonum auribus mitigatis. Herculis ſimulachrum agmini peditum præferebatur; id maximum erat bellantibus incitamentum; & deſeruiſſe geſtantes militare flagitium habebatur. Capitis etiam ſanxerant pœnam iis, qui ex acie non retuliſſent; metu, quem ex illo hoſte quondam conceperant, etiam in religionem venerationemque converſo.

Macedonas non belluarum modò ſed etiam ipſius Regis aſpectus parumper inhibuit. Belluæ diſpoſitæ inter armatos ſpeciem turrium procul fecerant; ipſe Porus humanæ magnitudinis prope modum exceſſerat

(*l*) *Pauci tamen hoſtium tenus*] Mendoſus locus, cujus ſenſus facilior, quam genuina ſcriptura. Videtur hoc innuere hiſtoricus, Macedonas ſe interieciſſe inter Hagis currus & Pori exercitum, illosque turbaſſe, ut pauci per Macedonum aciem evadentes ad Porum uſque pervenerint. Tellierus abiecit vocem *tamen*.

ceſſerat (*m*). Magnitudini adjicere (*n*) videbatur bellua qua vehebatur, tantum inter ceteras eminens, quanto aliis ipſe præſtabat. Itaque Alexander contemplatus & Regem & agmen Indorum: *Tandem*, inquit, *par animo meo periculum video; cum beſtiis ſimul, & cum egregiis viris eſt.* Intuenſque Cœnon, *Quum ego*, inquit, *Ptolemæo, Perdiccaque, & Hephæſtione comitatus, in lævum hoſtium cornu impetum fecero, videriſque me in medio ardore certaminis, ipſe in dextrum move* (*o*), *& turbatis ſigna infer. Tu Antigenes* (*p*), *& tu Leonate & Tauron, invehimini in mediam aciem, & urgebitis frontem. Haſtæ noſtræ prælongæ & validæ non alias magis quam adverſùs belluas*

(*m*) *Prope modum exceſſerat*] Diviſe, vulgo conjuncte *propemodum exceſſerat formam.* Rutgerſ. *normam.* Sed gloſſema eſſe quod additur, Bongarſius & Freinshemius cenſent, quo in numero etiam repetitum vocabulum *Pori.* quod poſt ſequentem vocem *magnitudini* in vulgatis legitur, Tellierus habet, quem utroque reciſo ſequuti ſumus.

(*n*) *Magnitudini adjicere*] Plutarchus p. 699. ex hiſtoricorum conſenſu tradit, Porum quamvis immani bellua evectum, *τὸ μῆκος ἱππεύοντα μηδὲν ἀποδεῖν πρὸς τὸν ἐλέφαντα συμμετρίᾳ*, *proportione* equitis elephanti reſpondiſſe.

(*o*) *In dextrum move*] Ita Acidalius, Raderus, Tellierus. Vulgò ſine præpoſitione *dextrum move*, id eſt invade, turba dextrum cornu hoſtium, quod inſolentius videtur.

(*p*) *Tu Antigenes*] Dux Argyraſpidarum. *Diodor. XVIII.* 59: non, ut vulgo, *Antigone.* Antigenes enim inter claros duces. *Curt. V.* 2. in hoc prœlio una cum Taurone & Seleuco (pro quo noſter Leonnatum habet) phalangi præfuit. *Arrian. V. pag.* 341.

luas rectoreſque earum uſui eſſe poterunt.; deturbate eos qui vehuntur, & ipſas confundite. Anceps genus auxilii (q) eſt, & in ſuos acriùs furit. In hoſtem enim imperio, in ſuos pavore agitur.

Hæc eloquutus concitat equum primus. Jamque, ut deſtinatum erat, invaſerat ordines hoſtium, quum Cœnus ingenti vi in lævum cornu (r) invehitur; Phalanx quoque in mediam Indorum aciem uno impetu prorupit. At Porus, qua equitem invehi ſenſerat, belluas agi juſſit: ſed tardum & pene immobile animal equorum velocitatem æquare non poterat, ne ſagittarum quidem ullus erat Barbaris uſus: quippe longæ & prægraves niſi prius in terra ſtatuerent arcum, haud ſatis apte & commode imponuntur. Tum humo lubricâ, & ob id impediente conatum, molientes ictus, celeritate hoſtium occupabantur.

Ergo ſpreto Regis imperio, (quod fere fit ubi turbatis acriùs metus quam dux imperare

(q) *Anceps genus auxilii*] Quod æque ſuis, atque hoſtibus damnum infert. Sic de curribus falcatis Livius XXXVII. 41. *haud ignarus, quam anceps eſſet auxilii genus, ſi quis pavorem equis injiceret.* Et noſter infra IX. 2. de ipſis elephantis *plus ſuis, quam hoſtibus, periculi inferri.*

(r) *In lævum cornu*] Si nihil mendi ſubeſt, *dextrum* Curtius in animo habuit; quum *lævum* ſcribebat. Nam ipſe Alexander in lævum movit *num.* 15. quod plenius Arrianus V. 341. docet Κοῖνον πέμπει ἐπὶ τὸ δεξιὸν, *Cœnum mittit adverſus dextrum* cornu. Blancardus in Arrian. pag. 342 non verbum, ſed caſum immutat ita: *Cœnus ingenti vi lævo cornu invehitur.*

perare cœpit) totidem erant imperatores, quot agmina errabant; alius jungere aciem, alius dividere; ſtare quidam, & nonnulli circumvehi terga hoſtium jubebant; nihil in medium conſulebatur. Porus tamen cum paucis quibus metu potior fuerat pudor, colligere diſperſos, obvius hoſti ire pergit, elephantoſque ante agmen ſuorum agi jubet. Magnum belluæ injecere terrorem; inſolituſque ſtridor non equos modò, (s) tam pavidum ad omnia animal (t), ſed viros quoque ordineſque turbaverat. Jam fugæ circumſpiciebant locum paulo ante victores, quum Alexander Agrianos & Thracas leviter armatos, meliorem concurſatione quam cominus militem, emiſit in belluas. Ingentem ii vim telorum injecere & elephantis, & regentibus eos; phalanx quoque inſtare conſtanter territis cœpit.

Sed quidam avidiùs perſequuti belluas in ſemet irritavere vulneribus: obtriti ergò pedibus earum, ceteris, ut parciùs inſtarent, fuere documentum. Præcipue terribilis illa facies erat, quum manu arma viroſque corriperent, & ſuper ſe regentibus traderent.

(s) *Non equos modo*] Sic etiam de Pyrrhi elephantis Florus I. 18. *novo odore ſimul ac ſtridore conſternati equi.* Remedium ſimili malo quærens Cæſar in Africano bello, elephantos ex Italia transportari juſſit, *ut jumenta beſtiarum*, [Jubæ] *odorem, ſtridorem, conſuetudine captarum, non reformidarent.* Hirtius cap. 72.

(t) *Pavidum ad omnia animal*] Intellige, in ſubito tumultu, ſicut in Gallico bello eſſedorum rotarumque ſonitus inſolitos ejus tumultus Romanorum equos conterruit. *Livius* X. 20.

rent. Anceps ergò pugna nunc ſequentium, nunc fugientium elephantos, in multum diei varium certamen extraxit: donec ſecuribus (id namque genus auxilii præparatum erát) pedes amputare cœperunt. Copidas (u) vocant gladios leviter curvatos falcibus ſimiles, quîs appetebant belluarum manus (x): nec quidquam inexpertum non mortis modò, ſed etiam in ipſa morte novi ſupplicii timor omittebat.

Ergò elephanti vulneribus tandem fatigati ſuos impetu ſternunt. & qui rexerant eos præcipitati in terram, ab ipſis obterebantur. Itaque pecorum modo magis pavidi, quam infeſti, ultra aciem exigebantur; quum Porus deſtitutus à pluribus, tela multo ante præparata in circumfuſos ex elephanto ſuo cœpit ingerere, multiſque eminus vulneratis, expoſitus ipſe ad ictus undique petebatur. Novem jam vulnera hinc tergo, illinc pectore exceperat, multoque ſanguine profuſo, languidis manibus magis elapſa, quam excuſſa tela mittebat.

Nec

(u) *Copidas*] Græca vox ex verbo *κόπτω*. Suidas *κοπὶς ἢ μάχαιρα*. Strabo lib. III. p. 106. de armis Luſitanorum: *παραξιφὶς ἢ κοπὶς, pugio aut copis.*

(x) *Bellnarum manus*] Proboſcides. Cicero II. Nat. Deor. c. 47. *manus etiam data elephanto, quia propter magnitudinem corporis difficiles aditus habebat ad paſtum.* Proboſcide enim elephantus, ut manu homo, ad adprehendendum utitur, quia flexilis eſt & rem poteſt circumdare. Unde *anguimanos* elephantos dixit Lucretius II. 537. id eſt manu inſtar ſerpentis flexili inſtructos.

Nec ſegniùs bellua inſtincta rabie, nondum ſaucia invehebatur ordinibus; donec rector belluæ Regem conſpexit fluentibus membris, omiſſiſque armis vix compotem mentis.

Tum belluam in fugam concitat ſequente Alexandro: ſed equus ejus (*y*) multis vulneribus confoſſus deficienſque procubuit, poſito magis Rege, quam effuſo: itaque dum equum mutat, tardiùs inſequutus eſt. Interim frater Taxilis Regis Indorum præmiſſus ab Alexandro, monere cœpit Porum, *ne ultima experiri perſeveraret, dederetque ſe victori.* At ille quamquam exhauſtæ erant vires, deficiebatque ſanguis; tamen ad notam vocem excitatus, *Agnoſco*, inquit, *Taxilis fratrem imperii regnique*(*z*) *ſui proditorem*; & telum, quod unum forte non effluxerat, contorſit in eum (*a*), quod per medium pectus penetravit ad tergum. Hoc ultimo virtutis opere edito fugere acriùs cœpit: ſed elephantus quoque, qui mul-

(*y*) *Sed equus ejus*] Bucephalus. Plutarchus p. 699. pleroſque tradere ait, non extemplo mortuum, ſed poſtea ſub vulnerum curatione. Oneſicrito auctore apud eundem Plutarchum non vulneribus, ſed ſenio confectus occidit.

(*z*) *Imperii regnique*] Tellierus ita diſtinguit, ut *imperii* ſit totius Indiæ *Regni*, patris, quam Taxilis fratres tenebant. Arrianus V. 348. paullo aliter. Non fratrem, ſed ipſum Taxilem, veterem hoſtem ab Alexandro miſſum eſſe a Meroe, vetere amico, ut fugam ſiſteret.

[*a*] *Contorſit in eum*] Jactu tamen inani, quem effugit legatus equi pernicitate. *Arrian.*

multa exceperat tela, deficiebat: itaque ſiſtit fugam, peditemque ſequenti hoſti objecit.

Jam Alexander conſequutus erat, & pertinaciâ Pori cognitâ, vetabat reſiſtentibus parci. Ergo undique & in pedites, & in ipſum Porum tela congeſta ſunt: quîs tandem gravatus labi ex bellua cœpit. Indus qui elephantum regebat, deſcendere eum ratus, more ſolito elephantum procumbere juſſit (*b*) in genua; qui ut ſe ſubmiſit, ceteri quoque, ita enim inſtituti erant, demiſere corpora in terram: ea res & Porum, & ceteros victoribus tradidit. Rex ſpoliari corpus Pori, interemptum eſſe credens, juſſit; & qui detraherent loricam veſtemque, concurrere; quum bellua dominum tueri (*c*) & ſpoliantes cœpit appetere, levatumque corpus ejus rurſus dorſo ſuo imponere.

Ergò telis undique obruitur, confoſſoque eo (*d*), in vehiculum Porus imponitur. Quem Rex ut vidit allevantem oculos, non odio,

[*b*] *Procumbere juſſit*] Seneca Epiſt. LXXXV. extr. *elephantem minimus Æthiops jubet ſubſidere in genua.*

[*c*] *Bellua dominum tueri*] Simile exemplum elephanti dominum ſuum defendentis tradit Ælianus Hiſt. Animal. III. 46.

[*d*] *Confoſſoque eo*] Paradoxum eſt, quod de Pori hoc elephanto tradit Philoſtratus in Vita Apollonii II. 9. quadringentos pæne annos ſuperfuiſſe, tandem captum, id prodidiſſe torque aureo, dentibus aut cornibus circumdato, cui inſculptum fuiſſet Alexandri victoris nomen.

odio, ſed miſeratione commotus, *Quæ malum* (*e*), inquit, *amentia te coëgit rerum mearum cognitâ famâ, belli fortunam experiri; quum Taxiles eſſet in deditos clementiæ meæ tam propinquum tibi exemplum?* At ille, *quoniam*, inquit, *percunctaris, reſpondebo ea libertate, quam interrogando feciſti. Neminem me fortiorem eſſe cenſebam. Meas enim noveram vires, nondum expertus tuas: fortiorem eſſe te belli docuit eventus. Sed ne ſic quidem parum felix ſum, ſecundus tibi.* Rurſus interrogatus, *quid ipſe victorem ſtatuere debere* cenſeret; *quod hic*, inquit, *dies tibi ſuadet, quo expertus es, quam caduca felicitas eſſet.*

Plus monendo profecit, quam ſi precatus eſſet, quippe magnitudinem animi ejus interritam, ac ne fortuna quidem infractam, non miſericordia modò, ſed etiam honore excipere dignatus eſt: ægrum curavit haud ſecus, quam ſi pro ipſo pugnaſſet: confirmatum contra ſpem omnium in amicorum numerum recepit: mox donavit ampliore Regno (*f*), quam tenuit. Nec ſane quidquam ingenium ejus ſolidius aut con-

[*e*] *Quæ, malum*] Conferri poteſt ejuſdem argumenti oratio Æmilii Paulli ad Regem Perſen apud Livium XLV. 8.

[*f*] *Donavit ampliore Regno*] Supra priſtinum regnum, quod inter Hydaſpem & Aceſinem erat, adjecit liberas gentes ab Aceſine ad Hypaſin, & totius Indiæ a ſe victæ Regem Porum conſtituit. *Arrian. VI. p.* 379.

conſtantius habuit, quam admirationem veræ laudis & gloriæ: ſimpliciùs tamen famam æſtimabat in hoſte (*g*), quam in cive quippe à ſuis credebat magnitudinem ſuam deſtrui poſſe; eamdem clariorem fore, quo majores fuiſſent, quos ipſe viciſſet.

[*g*] *Æſtimabat in hoſte*] Alexander enim *virtutis etiam in hoſte mirator* erat IV. 6. *Et habet hoc virtus, ut viros fortes ſpecies ejus & pulchritudo etiam in hoſte poſita delectet*, Cic. in Piſon. cap. 32.

Q. CURTII.

DE

REBUS GESTIS

ALEXANDER

MAGNI.

Summarium Libri Noni.

I. *DEvicto Poro, in Indiam penetrat Alexander, variaſque gentes & urbes, quarum mores deſcribuntur, ſibi ſubjicit.*

II. *Gangaridas & Praſios aggreſſurus, milites fatigatos & bellum deteſtantes, prolixa oratione ad perſeverantiam hortatur.*

III.

III. *Cœnus, militum nomine Alexandro reſpondet, & paulo poſt morbo extinguitur.*

IV. *Sobiis, & aliis expugnatis, regionem Oxydracarum & Mallorum ingreditur. Oratione ad milites habitâ, Barbaros fugat, eorumque oppidum, contempto Demophoonte vate obſidet.*

V. *Præcipiti ſaltu in Oxydracarum oppidum ſe immittens, graviter vulneratur, & fortiſſimis quibuſdam ducibus deſideratis, oppidoque poſt aliquot dies expugnato, ſibi ſuiſque reſtituitur.*

VI. *Ab amicis rogatus, ut ſaluti ſuæ publicæque parceret, generoſe reſpondit; in inſtituto ſuo de domando orbe perſeverans.*

VII. *Græcorum quorundam in Bactris defectio repreſſa. Dum Indorum legatos convivio excipit Alexander, inter Horratam & Dioxippum, qui tandem imparibus armis duello certant, rixa oritur. Paulò poſt Dioxippus inimicorum calumniis ultra modum irritatus, ſeipſum interemit.*

VIII. *Donis à legatis Indorum acceptis, Sabracas, Muſicanos, Præſtos, alioſque populos debellat; Ptolemæo venenata plaga accepta curato, ope cujuſdam herbæ, cujus ſpecies in ſomnis Alexandro eſt oblata.*

IX. *Cupidine viſendi Oceani correptus, non ſine periculis propter nautarum imperitiam, tandem voti ſui compos redditur.*

X.

X. *Ab Oceano in Arabitarum, Gedroſiorum & Indorum regiones revertitur: ubi cum fame & peſtilentia luctatur exercitus, deinde liberatur, planeque reſtituitur. Unde ſequutus eſt probroſus bacchantium luſus, ſupplicio Aſpaſtis Satrapis cruentatus.*

L I-

LIBER NONUS.

Alexander tam memorabili victoria lætus, qua ſibi Orientis fines apertos eſſe cenſebat, Soli victimis cæſis; milites quoque, quo promptioribus animis reliqua belli munia obirent, pro concione laudatos docuit, *quidquid Indiis virium fuiſſet, illa dimicatione proſtratum, ceteram opimam prædam fore, celebrataſque opes in ea regione eminere, quam peterent: proinde jam vilia & obſoleta eſſe ſpolia de Perſis: gemmis margaritiſque, & auro atque ebore Macedoniam Græciamque, non ſuas tantum domos repleturum.* Avidi milites & pecuniæ & gloriæ; ſimul quia nunquam affirmatio ejus fefellerat eos, pollicentur operam: dimiſſiſque cum bona ſpe, navigia ædificari jubet, ut quum totam Aſiam percurriſſent, finem terrarum mare viſeret.

Multa materia navalis in proximis montibus erat; quam cædere aggreſſi, magnitudinis inuſitatæ reperere ſerpentes. Rhinocerotes quoque rarum alibi animal (*a*), in iiſdem

[*a*] *Rarum alibi animal*] Quod ne Indiam quidem ge-

iiſdem montibus erant: ceterùm hoc nomen belluis eis inditum à Græcis: ſermonis ejus ignari aliud lingua ſua uſurpant. Rex duabus urbibus (*b*) conditis in utraque fluminis, quod ſuperaverat, ripa (*c*); copiarum duces coronis & mille aureis ſingulos donat: ceteris quoque proportione, aut gradûs, quem in militiæ obtinebant, aut navatæ operæ, honos habitus eſt. Abiſares, qui priùs quam cum Poro dimicaretur, legatos ad Alexandrum miſerat (*d*), rurſus alios miſit, pollicentes *omnia facturum quæ imperaſſet, modò ne cogerent corpus ſuum dedere* (*e*); *neque enim aut ſine regio imperio victurum: aut regnaturum eſſe* cap-

generare ſupra VIII. 9. quamquam falſo, dixerat. Alibi tamen perrarùm, in ipſa quoque India: raro etiam aliunde advectum in alias regiones, ſicut vel Pompeii ludis, ut Plinius refert VIII. 20. vel ut habet Dio lib. LI. pag. 460. Auguſti triumpho Ægyptiaco primum Romæ viſum fuit.

(*b*) *Duabus urbibus*] Nicæa & Bucephala. *Arrian. V. pag* 350.

(*c*) *In utraque fluminis ripa*] Fluvii Hydaſpis, in cujus citeriore ripa Nicæam; in ulteriore Bucephalam locant; Ptolemæus autem VII. 1. facit Bucephalam citeriorem. Aceſini, quod flumen ultra Hydaſpem eſt, has urbes adponit Diodorus XVII. 95. quem videtur infra Curtius cap. III. num. 23. ſequutus eſſe.

(*d*) *Prius legatos miſerat*] Nihil de hac priore legatione apud hiſtoricos reperire licet, quàm infructuoſam fuiſſe aut doloſam oportet, quia poſt illam auxilio venit, ſero quamvis, Regi Poro contra Alexandrum.

(*e*) *Corpus ſuum dedere*] Ad Alexandrum venire, ſeque ſubjicere. Superba deditio & cum contemtu conjuncta, ut Comii Atrebatis apud Hirtium B. Gall. cap. 4.

captivum. Cui Alexander *nunciari* juſſit; *ſi gravaretur ad ſe venire, ipſum ad eum eſſe venturum.*

Hinc Poro amneque ſuperato (*f*) ad interiora Indiæ proceſſit. Sylvæ erant prope in immenſum ſpatium diffuſæ, proceriſque & in eximiam altitudinem editis arboribus umbroſæ (*g*): plerique rami inſtar ingentium ſtipitum flexi in humum, rurſus, qua ſe curvaverant, erigebantur adeò, ut ſpecies eſſet non rami reſurgentis, ſed arboris ex ſua radice generatæ. Cœli temperies ſalubris: quippe & vim ſolis umbræ levant; & aquæ largæ manant è fontibus. Ceterùm hic quoque ſerpentium magna vis erat, ſquamis fulgorem auri reddentibus; virus haud ullum magis noxium eſt: quippe morſum præſens mors ſequebatur; donec

(*f*) *Poro amneque ſuperato*] Quidam libri *Poro amne ſuperato*; ſed nuſquam amnis hujus nominis adparet. Aliis *Porus* Rex eſt, & *amnis* Hydaſpes vel Aceſines, ut *ſuperandi* verbum ſemel poſitum diſtincte ſignificet vincere Regem, & trajicere fluvium. In his quidam *Aceſine* pro *amne* ſubſtituunt. Quod vero dura verbi ſemel poſiti in tam diverſo ſenſu accommodatio eſt; Tellierus ſuſpicatur, excidiſſe aliquid inter voces *Poro* & *amneque*, quod forte hunc in ſenſum ſuppleri poſſit: *Hinc Poro* comite movit ad Aceſinem, *amneque ſuperato*. Nam comitem Porum habuiſſe, ex cap. 2. numero 5. conſtat.

(*g*) *Arboribus umbroſæ*] De mirandis his circa Aceſinem & Hyarotim arboribus Strabo XV. pag. 477. ex Ariſtobulo tradit, tantæ magnitudinis eſſe, ὥσθ' ὑφ' ἑνὶ δένδρῳ μεσημβρίζειν σκιαζομένους ἱππέας πεντήκοντα, *ſub una arbore quinquaginta equites meridiari poſſint.*

nec ab incolis remedium oblatum eſt. Hinc per deſerta ventum eſt ad flumen Hyarotin (*h*): junctum erat flumini nemus, opacum arboribus alibi inuſitatis, agreſtiumque pavonum multitudine frequens. Caſtris inde motis oppidum haud procul poſitum (*i*) corona capit; obſidibuſque acceptis ſtipendium imponit. Ad magnam deinde, ut in regione, urbem (*k*) pervenit, non muro ſolùm, ſed etiam palude munitam.

Ceterùm Barbari vehiculis inter ſe junctis dimicaturi occurrerunt: aliis tela, aliis haſtæ, aliis ſecures erant: tranſiliebantque in vehicula ſtrenuo ſaltu, quum ſuccurrere laborantibus ſuis vellent. Ac primò inſolitum genus pugnæ (*l*) Macedonas terruit, quum eminus vulnerarentur: deinde ſpreto tam incondito auxilio, ab utroque latere vehiculis circumfuſi, repugnantes fodere cœperunt. Et vincula, quîs conſerta erant, juſſit incidi, quo faciliùs ſingula circum-

(*h*) *Hyarotim*] Ita veteres Curtii libri vocant hoc flumen, & Strabo cap. I. Ὑάρωτιν. Recentius editi *Hydraoten*, quæ ex Arriano adpellatio petita eſt. Miſcetur Aceſini ſuumque nomen amittit. *Arrian. IV.* 405. & *Strab. c. l.*

(*i*) *Oppidum haud procul poſitum*] Pimprama nomine, ſecundis caſtris ab Hyarote fluvio, *Arrian. V. p.* 358.

(*k*) *ad magnam urbem*] Cui Sangala nomen erat, in gente Cathæorum, *Arrian. c. l.*

(*l*) *Inſolitum genus pugnæ*] Sic Cæſar VI. 34. de prælio cum eſſedariis Britannis: *perturbatis noſtris novitate pugnæ.* Nam *ſubita conterrent hoſtes, uſitata vileſcunt.* Veget. lib. III, c. ult.

cumvenirentur : itaque octingentis ſuorum amiſſis in oppidum (*m*) refugerunt. Poſtero die ſcalis undique admotis muri occupantur : paucis pernicitas ſaluti fuit, qui cognito urbis excidio paludem tranſnavere, & in vicina oppida ingentem intulere terrorem ; *invictum exercitum , deorum profecto adveniſſe memorantes.*

Alexander ad vaſtandam eam regionem Perdicca cum expedita manu miſſo ; partem copiarum Eumeni tradit, ut is quoque Barbaros ad deditionem compelleret : ipſe ceteros ad urbem validam (*n*), in quam aliarum quoque confugerant incolæ , duxit. Oppidani miſſis qui Regem deprecarentur, nihilominus bellum parabant : quippe orta ſeditio in diverſa conſilia diduxerat vulgum; alii omnia deditione potiora ; quidam nullam opem in ipſis eſſe ducebant. Sed dum nihil in commune conſulitur, qui deditioni imminebant, apertis portis hoſtem recipiunt. Alexander quamquam belli auctoribus jure poterat iraſci, tamen omnibus veniâ datâ, & obſidibus acceptis, ad proximam deinde urbem caſtra movit. Obſides ducebantur ante agmen , quos quum è muris agnoviſſent, utpote gentis ejuſdem, in colloquium convocaverunt. Illi clementiam Regis ſimul-

(*m*) *In oppidum*] Sangala, urbem magnam.
(*n*) *Ad urbem validam*] Cujus nomen ignoratur. *Valida* autem munita eſt. Intra IX 8. 16. *Validiſſimam gentis urbem cuniculo cepit.*

mulque vim commemorando, ad deditionem eos compulere: ceteraſque urbes ſimili modo deditas in fidem accepit.

Hinc in regnum Sopithis (*o*) perventum eſt. Gens, ut Barbari, ſapientia excellit, boniſque moribus regitur. Genitos liberos non parentium arbitrio tollunt aluntque; ſed eorum quibus ſpectandi infantium habitum cura mandata eſt. Si quos inſignes aut aliqua membrorum parte inutiles notaverunt, necari jubent. Nuptiis coëunt, non genere ac nobilitate conjunctis; ſed electa corporum ſpecie, quia eadem æſtimatur in liberis.

Hujus gentis oppidum, cui Alexander admoverat copias, ab ipſo Sopithe obtinebatur; clauſæ erant portæ, ſed nulli in muris turribuſque ſe armati oſtendebant: dubitabantque Macedones, deſeruiſſentne urbem incolæ, an fraude ſe occulerent: quum ſubitò patefactâ portâ, Rex Indus cum duobus adultis filiis occurrit, multum inter omnes Barbaros eminens corporis ſpecie. Veſtis erat auro purpuraque diſtincta, quæ etiam crura velabat: aureis ſoleis inſeruerat gemmas: lacerti quoque & brachia margaritis ornata erant. Pendebant ex auribus inſignes candore & magnitudine lapilli. Baculum aureum berylli diſtin-

(*o*) *Sopithis*] Vulgo *Sophitis*, ſed Diodorus XVII. 91. & Strabo XV. pag. 481. *Sopithen* vocant, ex recto ὁ Σαπείθης.

diſtinguebant, quo tradito, precatus ut ſoſpites (*p*) acciperet, ſe liberoſque & gentem ſuam dedit.

Nobiles ad venandum canes in ea regione ſunt; latratu abſtinere dicuntur quum videre feram, leonibus maxime infeſti. Horum vim ut oſtenderet Alexandro, in conſpectu leonem eximiæ magnitudinis juſſit emitti, & IV. omnino admoveri canes, qui celeriter occupaverunt feram: quum ex iis qui aſſueverant talibus miniſteriis, unus, canis leoni cum aliis inhærentis crus avellere; & quia non ſequebatur, ferro amputare cœpit: nec ſic quidem pertinaciâ victâ, rurſus aliam partem ſecare inſtitit; & inde non ſegniùs inhærentem ferro ſubinde cædebat. Ille in vulnere feræ dentes moribundus quoque infixerat: tantàm in illis animalibus ad venandum cupiditatem ingeneraſſe naturam memoriæ proditum eſt.

Equidem plura tranſcribo quam credo: nam nec affirmare ſuſtineo, de quibus dubito; nec ſubducere (*q*) quæ accepi. Relicto igitur Sopithe in ſuo Regno, ad fluvium Hypaſin (*r*) proceſſit, Hephæſtione, qui diver-

(*p*) *Soſpites*] Vulgo *ſoſpes*, ut ad Alexandrum referatur, incongruente ſenſu: aptius *ſoſpites* pluraliter ad *ſe liberoſque*, & hoc quidem ex mente & ingenio Freinshemii, quem ſequutus eſt Tellierus. Blancardus autem ſuſpicatur legendum eſſe, *ut ſoſpes viveret*. in Arrian. p. 370.

(*q*) *Subducere*] Non volo ea, quæ ab aliis, vel audivi, vel in eorum ſcriptis legi, lectorem *celare*.

(*r*) *Ad fluvium Hypaſin*] Hypaſin etiam Plinius vocat

verſam regionem ſubegerat, conjuncto. Phegelas (*s*) erat gentis proximæ Rex, qui popularibus ſuis colere agros ut aſſueverant, juſſis, Alexandro cum donis occurrit, nihil quod imperaret detrectans.

II. Biduum apud eum ſubſtitit Rex: tertio die amnem (*t*) ſuperare decreverat, tranſitu difficilem, non ſpatio ſolùm aquarum, ſed etiam ſaxis impeditum. Percunctatus igitur Phegelam, quæ noſcenda erant, undecim dierum ultra flumen per vaſtas ſolitudines iter eſſe cognoſcit: excipere deinde Gangem, maximum totius Indiæ fluminum: ulteriorem ripam colere gentes Gangaridas (*u*) & Praſios (*x*); eorumque Re-

cat VI. 17. ſed *Hyphaſin* Diodorus XVII. 92. Philoſtratus vita Tyanei lib. III. ineunte, & *Hypanin* Strabo XV. p. 481. ac Dionyſius Periegeta v. 1144. Ultimus eſt eorum qui in Indum exonerantur, & terminus expeditionis Alexandri.

(*s*) *Phegelas*] De varia ſcriptura & flexione hujus nominis nihil attinet proferre.

(*t*) *Amnem*] Hypaſin, de quo proxime actum fuit.

(*u*) *Gangaridas*] Ita etiam Plinius VI. 19. & Virgilius Georg. III. 27. vocat: Diodorus VII. 93. *Gandaridas*: Dionyſius v. 1143. *Gargaridas*. Sed Plinii & Curtii ſcriptura tutior ceteris videtur, quia circa Gangem dicuntur habitaſſe, ut accolis ex ſuo amnis nomen conceſſerit.

(*x*) *Praſios*] Hoc nomen ex Strabone XV. 437. & Plinio VI. 19, Salmaſius in Solin. p. 994. Harduinus in Plin. c. l. not. crit. 59. & Blancardus in Arrian. p. 366. præferunt vulgato *Pharraſios* vel *Parrhaſios*, quod videtur ex corrupto Ταπραισίων Diodori c. 93. quem ad verbum heic Curtius expreſſit, originem habuiſſe. Ceterum Praſii a metropoli Palibothra, quam Strabo quoque laudat, ſecundum Plinium etiam *Palibothri* adpel-

Regem eſſe Aggrammem, viginti millibus equitum ducentiſque peditum obſidenrem vias: ad hæc quadrigarum duo millia trahere, & præcipuum terrorem elephantos, quos trium millium numerum explere dicebat.

Incredibilia Regi omnia videbantur; igitur Porum (nam cum eo erat) percunctatur an vera eſſent, quæ dicerentur? Ille *vires quidem gentis & Regni haud falſò jactari* affirmat; *ceterùm qui regnaret, non modò ignobilem eſſe, ſed etiam ultimæ ſortis: quippe patrem ejus, tonſorem vix diurno quæſtu propulſantem famem, propter habitum haud indecorum, cordi fuiſſe Reginæ; ab ea in propiorem ejus, qui tum regnaſſet, amicitiæ locum admotum: interfecto eo per inſidias, ſub ſpecie tutelæ liberûm ejus invaſiſſe Regnum; necatiſque pueris hunc, qui nunc regnat, generaſſe, inviſum vilemque popularibus, magis paternæ fortunæ, quam ſuæ memorem.*

Affirmatio Pori multiplicem animo Regis injecerat curam; hoſtem belluaſque ſpernebat: ſitum locorum, & vim fluminum extimeſcebat: relegatos in ultimum pene Rerum humanarum perſequi terminum, & eruere arduum videbatur. Rurſus avaritia gloriæ & inſatiabilis cupido famæ, nihil

pellantur, nec vero in ulteriori Gangis ripa fuerunt, ut Curtius putat; ſed citeriores inter Indum & Gangem, auctoribus Mela III. 7. & Plinio cit. cap. extremo. Adde Harduinum dicto loco.

nihil invium, nihil remotum videri ſinebat; & interdum dubitabat, *an Macedones tot emenſi ſpatia terrarum, in acie & in caſtris ſenes facti, per objecta flumina, per tot naturæ obſtantes difficultates ſecuturi eſſent? abundantes onuſtoſque præda, magis parta frui velle, quam acquirenda fatigari. Non idem ſibi & militibus animi eſſe: ſe totius orbis imperium mente complexum, adhuc in operum ſuorum primordio ſtare: militem labore defatigatum, proximum quemque fructum finito tandem periculo expetere.* Vicit ergo cupido rationem, & ad concionem vocatis militibus, ad hunc maxime modum diſſeruit.

Non ignoro, milites, multa, quæ terrere vos poſſent, ab incolis Indiæ per hos dies de induſtria eſſe jactata: ſed non eſt improviſa vobis mentientium vanitas. Sic Ciliciæ fauces, ſic Meſopotamiæ campos, Tigrim & Euphratem, quorum alterum vado tranſivimus, alterum ponte (y), *terribilem fecerant Perſæ. Nunquam ad liquidum* (z) *fama perducitur: omnia, illâ tradente, majora ſunt vero: noſtra quoque gloria, quum ſit ex ſolido, plus tamen habet nominis, quam operis. Modò quis belluas offerentes mœnium ſpe-*

(y) *Vado tranſivimus, alterum ponte*] Vado Tigrim; ponte Euphratem juxta urbem Thapſacum. Vide IV. 9.

(z) *Nunquam ad liquidum*] Nunquam fama pura ſine mendacio ad nos venit.

ſpeciem (*a*), *quis Hydaſpen amnem, quis cetera auditu majora quam vero, ſuſtinere poſſe credebat? Olim hercule fugiſſemus ex Aſia, ſi nos fabulæ debellare* (*b*) *potuiſſent.*

Creditiſne elephantorum greges majores eſſe, quam uſquam armentorum ſunt: quum & rarum ſit animal, nec facile capiatur, multoque difficilius mitigetur? Atqui eadem vanitas copias peditum equitumque numeravit (*c*); *nam flumen* (*d*), *quo latius fuſum eſt, hoc placidius ſtagnat; quippe anguſtis ripis coërcita, & in anguſtiorem alveum eliſa, torrentes aquas invehunt: contra ſpatio alvei ſegnior curſus eſt. Præterea in ripa omne periculum eſt, ubi applicantes navigia hoſtis exſpectat. Ita quantumcumque flumen intervenit, idem futurum diſcrimen eſt evadentium in terram. Sed omnia iſta vera eſſe*

(*a*) *Manium ſpeciem*] Quidam *montium* maluerunt, ſicut Ammianus XXVI. 22. dixit *elephantos gradientium collium ſpecie.* Sed ſalvum quoque *manium* poteſt eſſe, ſaltem minus turgidum, quam *montium*, quia Diodorus XVII. 87. de Pori exercitu, ad quem Alexander reſpexit, perſimili modo ſcripſit, ὅλη σύνταξις ὑπῆρχε πόλει παραπλήσιος τὴν πρόσοψιν. ἡ μὲν γὰρ τῶν ἐλεφάντων στάσις τοῖς πύργοις, οἱ δὲ ἀνὰ μέσον τούτων στρατιῶται τοῖς μεσοπυργίοις ὡμοίωντο *Tota acies urbi ſimilis erat adſpectu, nam elephantorum ſtatio turribus, & militum inter hos extenti ordines muris adſimilabantur.*

(*b*) *Si nos fabulæ debellare*] Porcius Latro apud Senecam Suaſ. II. *Arma nobis fabulæ excutiunt? nunc nunc pugnemus.*

(*c*) *Vanitas numeravit*] Falſa fama auxit copias peditum equitumque ſupra modum.

(*d*) *Nam flumen*] Tellier *tam flumen*, quod aptum prolepſi: ſed aptius vulgatum *nam* cum voce *eadem*, quæ præceſſit, cohæret.

ſe fingamus. Utrumne vos magnitudo belluarum, an multitudo hoſtium terret? Quod pertinet ad elephantos, præſens habemus exemplum: in ſuos vehementiùs, quam in nos incurrerunt; tam vaſta corpora ſecuribus falcibuſque mutilata ſunt. Quid autem intereſt totidem ſint (e), *quot* Porus *habuit, an tria millia; quum uno aut altero vulneratis ceteros in fugam declinare videamus: inde paucos quoque incommode regunt: congregata vero tot millia ipſa ſe elidunt, ubi nec ſtare, nec fugere potuerint inhabiles vaſtorum corporum moles* (*f*). *Equidem ſic animalia iſta contempſi, ut quum haberem, ipſe non oppoſuerim, ſatis gnarus plus ſuis quam hoſtibus* (g) *periculi inferre.*

At enim equitum peditumque multitudo vos commovet? cum paucis enim pugnare (*h*) *ſoliti eſtis, & nunc primum inconditam ſuſtinebitis turbam. Teſtis adverſus multitudinem invicti Macedonum roboris* Granicus *amnis, & Cilicia inundata cruore* Perſarum, *& Arbela cujus campi devictorum à nobis oſſibus ſtrati ſunt. Serò hoſtium legiones numerare cœpiſtis, poſtquam ſolitudinem in Aſia vincendo feciſtis: quum per* Helleſpontum *navigaremus, de paucitate noſtra cogitandum fuit: nunc nos Scythæ ſequuntur; Bactria-*

(*e*) *Totidem ſint*] Utrum totidem ſint. Conſueta ellipſis.

(*f*) *Vaſtorum corporum moles*] Eadem VIII. 13.

(*g*) *Plus ſuis quam hoſtibus*] Vide VIII. 14.

(*h*) *Cum paucis pugnare*] Ironia.

Bactriana auxilia præſto ſunt; Dahæ Sogdianique inter nos militant. Nec tamen illi turbæ confido (i); veſtras manus intueor: veſtram virtutem rerum, quas geſturus ſum, vadem prædemque habeo.

Quamdiu vobiſcum in acie ſtabo, nec meos nec hoſtium exercitus numeravero: vos modò animos mihi plenos alacritatis ac fiduciæ adhibete. Non in limine operum laborumque noſtrorum, ſed in exitu ſtamus: pervenimus ad ſolis ortum & Oceanum, niſi obſtat ignavia: inde victores perdomito fine terrarum revertemur in patriam. Nolite, quod pigri agricolæ faciunt, maturos fructus per inertiam amittere è manibus. Majora ſunt periculis præmia; dives eadem & imbellis eſt regio; itaque non tam ad gloriam vos duco, quam ad prædam: digni eſtis, qui opes quas illud mare litoribus invehit, referatis in patriam; digni qui nihil inexpertum, nihil metu omiſſum relinquatis. Per vos gloriamque veſtram, qua humanum faſtigium exceditis, perque & mea in vos, & in me veſtra merita, quibus invicti contendimus, oro quæſoque, ne humanarum Rerum terminos adeuntem alumnum commilitonemque (k) veſtrum, ne dicam Regem, deſeratis. Ce-

(i) *Nec tamen illi turbæ confido*] Huc pertinent, quæ IV. 6. extremo dixerat: *devictarum gentium militi minor, quam domeſtico, fides habebatur*, & ex Scytharum oratione VII. 8. *quos viceris, amicos tibi eſſe cave credas.*

(k) *Alumnum commilitonemque*], Blanda adpellatio, cujus

Cetera vobis imperavi, hoc unum debiturus ſum. Et is vos rogo, qui nihil unquam vobis præcepi, quin primus me periculis obtulerim: qui ſæpe aciem clypeo meo texi; ne infregeritis in manibus meis palmam, qua Herculem Liberumque patrem, ſi invidia abſuerit, æquabo. Date hoc precibus meis, & tandem obſtinatum ſilentium rumpite. Ubi eſt ille clamor alacritatis veſtræ index (l)*? ubi ille meorum Macedonum vultus? Non agnoſco vos, milites; nec agnoſci videor à vobis. Surdas jamdudum aures pulſo: averſos animos & infractos excitare conor.*

Quumque illi in terram demiſſis capitibus tacere perſeverarent: *Neſcio quid* (m), inquit, *imprudens in vos deliqui, quod me ne intueri quidem vultis! in ſolitudine mihi videor eſſe: nemo reſpondet; nemo ſaltem negat. Quos alloquor? quid autem poſtulo? veſtram gloriam & magnitudinem vindi-*

jus multa in Romana hiſtoria exempla proſtant, ut Cæſaris, *Sueton. cap.* 67. Auguſti ante finem civilium bellorum, *idem cap.* 25. Piſonis, Tacit. Hiſt. I. 29. Othonis, *ibidem c.* 37. Agricolæ, *idem cap.* 33. *in vita*: adeo ut Marcus Commodum ſæpius commilitonem in exercitus gratiam, quam filium adpellarit, *Herodian. l.* 5. & Antoninus Caracalla ſe comilitonem, quam principem a militibus dici maluerit, vel ſimulaverit malle, *idem IV.* 7.

(l) *Alacritatis index*] Ut ſupra V. 13. VIII. 11. & inferius IX. 4.

(m) *Neſcio quid*] Hoc eſt *aliquid.* Ovidius I. Triſt. V. *mea neſcio quis in bona venturus fuit*, id eſt aliquis. Terentius Heaut. II. 2. *neſcio quid mihi animus præſagit mali.*

dicamus. Ubi ſunt illi, quorum certamen paulo ante vidi contendentium, qui potiſſimum vulnerati Regis corpus exciperent? deſertus, deſtitutus ſum, hoſtibus deditus. Sed ſolus quoque ire perſeverabo, objicite me fluminibus, & belluis, & illis gentibus, quarum nomina horretis; inveniam qui deſertum à vobis ſequantur: Scythæ Bactrianique erunt mecum; hoſtes paulo ante, nunc milites noſtri. Mori præſtat, quam precario imperatorem eſſe (n): *ite reduces domos; ite deſerto Rege ovantes. Ego hic à vobis deſperatæ victoriæ, aut honeſtæ morti locum inveniam.*

III. Ne ſic quidem ulli militum vox exprimi potuit: exſpectabant ut duces principeſque ad Regem perferrent, *vulneribus & continuo labore militiæ fatigatos non detrectare munia, ſed ſuſtinere non poſſe.* Ceterùm illi metu attoniti in terram ora defixerant. Ergò primò fremitus ſua ſponte; deinde gemitus quoque oritur: paulatimque liberiùs dolor erigi cœpit (o), manantibus la-

(n) *Precario imperatorem eſſe*] Precibus emendicatum imperium tenere. Adde IV. 7.

(o) *Dolor erigi cœpit*]. Quod Ovidius IV. Triſt. III. 38. dixit.

Aufertur lacrimis egeriturque dolor,

malunt quidam etiam hoc loco *dolor egeri*, quod vero Gronovius Obſerv. II. 21. improbat, & Barthius Adverſ. XXVIII. 6. inter utrumque diverſitatem ſenſus haud exiguam eſſe argumentis oſtendit. Heinſius tamen

lachrymis, adeo ut Rex, irâ in miſericordiam verſâ, ne ipſe quidem, quamquam cuperet, temperare oculis potuerit. Tandem univerſâ concione effuſiùs flente, Cœnus auſus eſt cunctantibus ceteris, propiùs tribunal accedere; ſignificans ſe loqui velle. Quem ut videre milites detrahentem galeam capiti (ita enim Regem alloqui mos eſt) hortari cœperunt, ut cauſam exercitûs ageret.

Tum Cœnus: *Dii prohibeant*, inquit, *à nobis impias mentes; & profectò prohibent. Idem animus eſt tuis, qui fuit ſemper, ire quo juſſeris, pugnare, periclitari, ſanguine noſtro commendare poſteritati tuum nomen. Proinde ſi perſeveras, inermes quoque & nudi & exſangues, utcumque tibi cordi eſt, ſequimur vel antecedimus. Sed ſi audire vis non fictas tuorum militum voces, verùm neceſſitate ultima expreſſas; præbe, quæſo, propitias aures imperium atque auſpicium tuum conſtantiſſime ſequutis, & quocumque pergis ſequuturis. Viciſti, Rex, magnitudine rerum non hoſtes modò, ſed etiam milites.*

Quicquid mortalitas capere poterat, implevimus; emenſis maria terraſque, meliùs nobis, quam incolis omnia nota ſunt: pene in ultimo mundi fine conſiſtimus. In alium or-

men ad Sapph. Ovidian. v. 113. de hac Curtii emendatione, *non auſim*, inquit, *damnare, ſi veterum librorum nitatur auctoritate.*

orbem paras ire, & Indiam quæris Indis quoque ignotam: inter feras ſerpenteſque degentes eruere ex latebris & cubilibus ſuis expetis, ut plura, quam ſol videt (p), victoria luſtres. Digna prorſus cogitatio animo tuo; ſed altior noſtro; virtus enim tua ſemper in incremento erit; noſtra vis in fine jam eſt.

Intuere corpora exſanguia, tot perfoſſa vulneribus, tot cicatricibus putria. Jam tela hebetia ſunt: jam arma deficiunt. Veſtem Perſicam induimus, quia domeſtica ſubvehi non poteſt: in externum degeneravimus cultum. Quoto cuique lorica eſt? quis equum habet? jube quæri quam multos ſervi ipſorum perſequuti ſint; quid cuique ſuperſit ex præda. Omnium victores, omnium inopes ſumus. Nec luxuria laboramus, ſed bello inſtrumenta belli conſumpſimus. Hunc tu pulcherrimum exercitum nudum objicies belluis? quarum ut multitudinem augeant de induſtria Barbari, magnum tamen eſſe numerum etiam ex mendacio intelligo.

Quod ſi adhuc penetrare in Indiam certum eſt (q); Regio à Meridie minus vaſta eſt, quâ ſubactâ licebit decurrere in illud mare, quod

(*p*) *Plura quam ſol videt*] Plebeio more, uſitatiſſimo tamen antiquis ſcriptoribus, hæc dicta ſunt, ut notavimus ad IV. 14. & ſub finem Geographiæ Antiquæ.

(*q*) *Certum eſt*] *Decretum eſt, ſententia ſtat.* Supra IV. 13. *palam luce adgredi certum eſt.* Terentius Andr. II. 1. *Omnia experiri certum eſt prius, quam pereo.*

quod rebus humanis terminum voluit eſſe natura. Cur circumitu petis gloriam, quæ ad manum poſita eſt? hic quoque occurrit Oceanus: *niſi mavis errare, pervenimus, quo tua fortuna ducit. Hæc tecum, quam ſine te cum his, loqui malui; non uti inirem circumſtantis exercitûs gratiam; ſed ut vocem loquentium potiùs, quam ut gemitum murmurantium audires.*

Ut finem orationi Cœnus impoſuit, clamor undique cum ploratu oritur, *Regem, patrem, dominum*, confuſis appellantium vocibus. Jamque & alii duces, præcipueque ſeniores, quîs ob ætatem & excuſatio honeſtior erat, & auctoritas major, eadem precabantur. Ille nec caſtigare obſtinatos, nec mitigare poterat iratos: itaque inops conſilii deſiluit è tribunali, claudique Regiam juſſit, omnibus præter aſſuetos, adire prohibitis. Biduum iræ datum eſt; tertio die proceſſit, erigique XII. aras (*r*) ex quadrato ſaxo, monumentum expeditionis ſuæ; *munimenta quoque caſtrorum* juſſit *extendi, cubiliaque amplioris formæ* (*s*), *quam*

(*r*) *XII. aras*] Quinquaginta cubitos altas, ſi fides Diodoro XVII. 95. habenda eſt. Philoſtratus Vita Apollonii lib. II. extremo tradit inſcripta fuiſſe *Patri Hammoni, Herculi fratri, Minervæ Pronææ, Jovi Olympio, Samothracibus, Cabiris, Indico Soli, & Apollini fratri.* Æneæ columnæ ibidem additum epigramma fuiſſe. Ἀλέξανδρος ἐνταῦθα ἔστη.

(*s*) *Cubiliaque amplioris formæ*] στιβάδας πεντεπήχεις, *quinque cubitorum ſtrata.* Diodor. c. l.

quam pro corporum habitu relinqui; ut ſpeciem omnium (*t*) augeret, poſteritati fallax miraculum (*u*) præparans.

Hinc repetens quæ emenſus erat, ad flumen Aceſinem locat caſtra. Ibi forte Cœnus morbo exſtinctus eſt, cujus morte ingemuit Rex quidem; adjecit tamen, *propter paucos dies longam orationem eum exorſum, tamquam ſolus Macedoniam viſurus eſſet.* Jam in aqua (*x*) claſſis, quam ædificari juſſerat, ſtabat. Inter hæc Memnon ex Thracia in ſupplementum equitum ſex millia, præter eos ab Harpalo peditum ſeptem millia adduxerat; armaque xxv. millia auro & argento cælata pertulerat, quîs diſtributis vetera cremari juſſit. Mille navigiis aditurus Oceanum, diſcordes & vetera odia retractantes Porum & Taxilem, In-

(*t*) *Speciem omnium*] Ararum, cubilium, caſtrorum; ut non opus ſit cum Acidalio ſuſpicari *hominum*, quod Diodorus c. l. dixerit voluiſſe Alexandrum ἀπολιπεῖν σημεῖα μεγάλων ἀνδρῶν.

(*u*) *Fallax miraculum*] Diodorus ibidem, ἡρωϊκὴν βουλόμενος στρατοπεδείαν ποιήσασθαι, *ut heroicam feciſſe expeditionem memoretur.*

(*x*) *In aqua*] In flumine Hydaſpe, ubi ædificari claſſis cœpta eſt, IX. 1. & ex quo navigationem inſtituit. *Arrian. Ind. p.* 547. *Strab. XV. pag.* 482. Nec obſtat, quod num. 20. *ad flumen Aceſinem* habuiſſe caſtra dicatur. Interjicienda enim ſunt, quæ Curtius prætermiſit Diodorum ſuum XVII. 95. ſequutus, ab Aceſine uſque ad Hydaſpem regreſſum eſſe, *Arrian. V. extr.* quod etiam Strabo c. l. confirmat, reverſionem Regis factam eſſe ab Hypani ſive Hypaſi ἐπὶ τὸν Ὑδάσπην καὶ τὸν ναύσταθμον, *ad Hydaſpem, ubi navale erat.*

Indiæ Reges, firmatâ per affinitatem gratiâ reliquit in ſuis Regnis, ſummo in ædificanda claſſe amborum ſtudio uſus. Oppida quoque duo condidit (*y*), quorum alterum Nicæum appellavit, alterum Bucephalon (*z*), equi, quem amiſerat, memoriæ ac nomini dedicans urbem. Elephantis deinde, & impedimentis terra ſequi juſſis, ſecundo amne (*a*) defluxit; quadraginta ferme ſtadia (*b*) ſingulis diebus procedens, ut opportunis locis exponi ſubinde copiæ poſſent.

IV. Perventum erat in regionem, in qua Hy-

(*y*) *Oppida duo condidit*] Quaſi oblitus eorum eſſet, quæ cap. I. de his urbibus prædixerat; nunc integram earum hiſtoriam perſequitur. Non autem hoc loco de conditu illarum ſcribendum erat, ſed tantummodo de inſtauratione, poſtquam imbribus & inundatione ruinas fecerant. Arrianus lib. V. extremo: *trajecto Aceſine ad Hydaſpem revertit, ut urbium Nicaæ & Bucephala,* ὅσαι πρὸς τῶν ὄμβρων πεπονηκότα ἦν, *quacunque partes ab imbribus vitium traxerant, militum opera inſtauraret.*

(*z*) *Bucephalon*] Varie urbis nomen inflexum reperitur, *Bucephale*, *Bucephala*, utroque numero, *Bucephaleia* & *Bucephalia.* Noſtri ptoſis, *Bucephalos* juvatur ab Arriano, cujus in Periplo Maris Erythr. eſt ἡ Βουκέφαλος Ἀλεξάνδρεια.

(*a*) *Secundo amne*] Hydaſpe, non Aceſine, ut num. 21. ex Strabone & Arriano contra Diodorum probavimus.

(*b*) *Quadraginta ſtadia*] Exiguum iter pro defluentibus ſecundo amne & prono alveo; ſi *quadringenta* legas, ut Freinshemius conjecturat, nimium erit pro pedeſtri exercitu, qui in ripa utraque ſequebatur, teſtibus Diodoro XVII. 96. & Arriano VI. p. 397. Nec de diurno hujus navigationis curſu alius ſcriptor quidquam, neque ipſe Diodorus, quem preſſe alias noſter ſequutus eſt, prodidit.

Hydaſpes amnis Aceſini committitur. Hinc decurrit in fines Sobiorum (*c*): hi *de exercitu Herculis majores ſuos eſſe* commemorant, *ægros relictos eſſe; cepiſſe ſedem, quam ipſi obtinebant*. Pelles ferarum pro veſte; clavæ pro telo erant: multaque etiam, quum Græci mores exoleviſſent, ſtirpis oſtendebant veſtigia. Hic excenſione factâ CC. & L. ſtadia proceſſit, depopulatuſque regionem (*d*), oppidum caput ejus corona cepit. XL. peditum millia alia gens in ripa (*e*) fluminum (*f*) oppoſuerat, quam amne ſuperato in fugam compulit, incluſoſque mœnibus expugnat: puberes interfecti ſunt, ceteri venierunt.

Alteram deinde urbem expugnare adortus, magnaque vi defendentium pulſus, multos Macedonum amiſit. Sed quum in obſidione perſeveraſſet, oppidani deſperatâ ſa-

(*c*) *Sobiorum*] Sibas vocant hanc gentem Strabo XV. p. 482. & Arrianus Ind. p. 519. at Diodorus XVII. 96. perdita ſibilante littera *ἴβαι*.

(*d*) *Depopulatuſque regionem*] Non Sobiorum ſive Sibarum, quos deditione facta in fidem & amicitiam, ut Græcæ originis homines, Alexander accepit: ſed finitimæ gentis Agalaſſenſium. *Diodor. XVII. cap.* 96.

(*e*) *Gens in ripa*] Gens eadem Agalaſſenſis, non *alia*, ut in libris quibuſdam adjicitur. Conſule Diodorum, ex quo hæc Curtii deſumpta ſunt. Abeſt etiam vox *alia* ab olim impreſſis cura Eraſmi, Brunonis & ceterorum, eademque nuper quoque abjecit Tellierus.

(*f*) *Fluminum*] Aceſinis & Hydaſpis jam in unum alveum redactorum. *Freinsh.* Aut aliorum in mediterraneis, ad quos exſcenſione facta perventum eſt. *Tellier.*

Q 5

ſalute ignem ſubjecere tectis, ſe quoque ac liberos conjugeſque incendio cremant. Quod quum ipſi augerent, hoſtes exſtinguerent, nova forma pugnæ erat: delebant incolæ urbem; hoſtes defendebant: adeo etiam naturæ jura (*g*) bellum in contrarium mutat. Arx erat oppidi intacta, in qua præſidium dereliquit; ipſe navigio circumvectus eſt arcem: quippe III. flumina tota India præter Gangem maxima munimento arcis applicant undas. A Septentrione Indus alluit; à meridie Aceſines Hydaſpi confunditur (*h*).

Ceterùm amnium coïtus maritimis ſimiles fluctus movent, multoque ac turbido limo, quod aquarum concurſu ſubinde turbatur, iter qua meant navigia, in tenuem alveum cogitur. Itaque quum crebri fluctus ſe inveherent, & navium hinc proras, hinc latera pulſarent; ſubducere nautæ cœperunt: ſed miniſteria eorum hinc metu, hinc prærapida celeritate fluminum occupantur. In oculis duo majora omnium na-

(*g*) *Naturæ jura*] Gronovius ex codicibus, *natura vera*, hoc eſt, ipſo interprete, *æqua* ut *verum* etiam Cæſari B. G. lib. IV. 8. ſignificat. Conſtanter tamen editi *jura*.

(*h*) *Aceſines Hydaſpi confunditur*] At vero dudum prætervectus erat Rex hos confluentes, uti ex principio hujus capitis & Arriano conſtat. Neque alius auctoris eſt tam memorabilis trium maximorum fluminum ad unam arcem concurſus, præter Diodorum XVII. 97. ſi modo noſter illum penitus intellexit, quod dubitat Freinshemius ad num. 15.

navigia ſubmerſa (*i*) ſunt; leviora quum & ipſa nequirent regi, in ripam tamen innoxia expulſa ſunt. Ipſe Rex in rapidiſſimos vortices incidit: quibus intorta navis, obliqua, & gubernaculi impatiens agebatur.

Jam veſtem detraxerat corpori, projecturus ſemet in flumen; amicique ut exciperent eum, haud procul nabant, apparebatque anceps periculum tam nataturi, quam navigare perſeverantis. Ergò ingenti certamine concitant remos, quantaque vis humana eſſe poterat admota eſt, ut fluctus, qui ſe invehebant, everberarentur. Findi crederes undas, & retro gurgites cedere, quibus tandem navis erepta, non tamen ripæ applicabatur, ſed in proximum vadum illiditur. Cum amne bellum fuiſſe crederes: ergo aris pro numero fluminum poſitis, ſacrificioque facto, xxx. ſtadia proceſſit. Inde ventum eſt in regionem Oxydracarum Mallorumque, quos aliàs bellare inter ſe ſolitos tunc periculi ſocietas junxerat. Nonaginta millia juniorum peditum in armis erant; præter hos equitum x. millia nongentæque quadrigæ.

At Macedones, qui omni diſcrimine jam defunctos ſe eſſe crediderant, poſtquam integrum bellum cum ferociſſimis Indiæ gentibus ſupereſſe cognoverunt, impro-

(*i*) *Navigia ſubmerſa*] Hoc periculum ad Aceſinis & Hydaſpis confluentem pertinet, antequam Hyarotis aut Indo infunduntur. *Arrian. VI.* 386.

proviſo metu territi, rurſus ſeditioſis vocibus Regem increpare cœperunt. *Gangem amnem, & quæ ultra eſſent, coactos tranſmittere* (*k*); *non tamen finiſſe, ſed mutaſſe bellum. Indomitis gentibus ſe objectos, ut ſanguine ſuo aperirent ei Oceanum. Trahi extra ſidera* (*l*) *& ſolem, cogique adire, quæ mortalium oculis natura ſubduxerit. Novis idemtidem armis novos hoſtes exſiſtere. Quos ut omnes fundant fugentque, quod præmium ipſos manere? caliginem, ac tenebras* (*m*), *& perpetuam noctem profundo incubantem; repletum immanium belluarum gregibus fretum: immobiles undas, in quibus emoriens natura defecerit.*

Rex non ſua, ſed militum ſolicitudine anxius, concione advocatâ docet, *imbelles eſſe, quos metuant: nihil deinde præter has gentes obſtare, quo minus terrarum ſpatia emenſi ad finem ſimul mundi laborumque perveniant. Ceſſiſſe illis metuentibus Gangem* (*n*), &

(*k*) *Gangem coactos transmittere*] At neque Hypaſin, ne dicam Gangem, Macedones trajecerunt. *cap.* 1. quin potius ceſſit metuentibus illis Ganges, *cap.* 4. Glareanus ergo mavult *coactum* Alexandrum *transmittere*, id eſt prætermittere, Raderus præmitti jubet *non quidem* Gangem. Utrumque violentum. Supereſt ut credamus vel Curtii vel librariorum errore *Gangem* pro *Indo* ſcriptum eſſe. Adi Freinsh. & Tellier.

(*l*) *Trahi extra ſidera*] Relege, quæ diximus ad VI. 14.

(*m*) *Caliginem, tenebras*] Et hoc ex vulgi opinione, qua extra ſe ſidera & lucem trahi credebant, ſi ultra terminos notos habitati orbis ducerentur.

(*n*) *Ceſſiſſe Gangem*] Alexandrum ceſſiſſe a propoſito adeun-

& multitudinem nationum, quæ ultra amnem eſſent; declinaſſe iter eo, ubi par gloria, minus periculum eſſet. Jam proſpicere ſe Oceanum; jam perflare ad ipſos auram maris: ne inviderent ſibi laudem quam peteret. Herculis & Liberi patris terminos tranſituro illos Regi ſuo, parvo impendio immortalitatem famæ daturos: paterentur ſe ex India redire, non fugere.

Omnis multitudo, & maxime militaris, mobili impetu fertur: ita ſeditionis non remedia quàm principia majora ſunt. Non aliàs tam alacer clamor (*o*) ab exercitu eſt redditus, jubentium *duceret diis ſecundis, & æquaret gloria, quos æmularetur.* Lætus his acclamationibus ad hoſtes protinus caſtra movit. Validiſſimæ Indorum gentes erant, & bellum impigre parabant; ducemque ex natione Oxydracarum (*p*) ſpectatæ virtutis elegerant. Qui ſub radicibus montis caſtra poſuit, lateque ignes, ut ſpeciem multitudinis augeret, oſtendit; clamore quoque ac ſui moris ululatu idemtidem acquieſcentes Macedonas fruſtra terrere conatus.

Jam lux apparebat, quum Rex fiduciæ ac ſpei plenus alacres milites arma capere, &

adeundi Gangem propter metum, & ſollicitudinem Macedonum.

(*o*) *Alacer clamor*] Vide IX. 2.

(*p*) *Oxydracarum*] Arrianus VI. p. 298. auctor eſt, non in Oxydracis, ut plerique tradunt, ſed in Mallis, libera gente, hac clade adfectum eſſe Alexandrum.

& exire in aciem jubet. Sed metune, an ſeditione obortâ inter ipſos, ſubitò profugerunt Barbari. Certe avios montes & impeditos occupaverunt, quorum agmen Rex fruſtra perſequutus, impedimenta cepit. Perventum deinde eſt ad oppidum Oxydracarum, in quod plerique confugerant, haud majore fiducia mœnium, quam armorum. Jam admovebat Rex, quum vates monere eum cœpit, *ne committeret, aut certe differret obſidionem* (q); *vitæ ejus periculum oſtendi.* Rex Demophoonta (is namque vates erat) intuens: *Si quis*, inquit, *arti tuæ intentum & exta ſpectantem ſic interpellet, non dubitem, quin incommodus ac moleſtus videri tibi poſſit.* Et quum ille *ita, prorſus futurum* reſpondiſſet; *Cenſeſne*, inquit, *tantas res, non pecudum fibras ante oculos habenti, ullum eſſe majus impedimentum quam vatem ſuperſtitione captum?* Nec diutiùs quam reſpondit moratus, admoveri jubet ſcalas: cunctantibuſque ceteris evadit in murum.

Anguſta muri corona (r) erat: non pinnæ ſicut

(q) *Ne committeret obſidionem*] Ne inchoaret, ut Æn. V. v. 113.

Et tuba commiſſos medio canit aggere ludos.

commiſſos, id eſt inchoatos. Conjiciebat Freinshemius, forſan legendum eſſe *ut omitteret*, aut ſuppreſſâ conjunctione, *monere cœpit, omitteret:* quod etiam Telliero non diſplicet.

(r) *Anguſta muri corona*] Summitas muri anguſta erat, nec pinnis & ceteris intervallis, ut in aliis ſolebat, diſtincta.

ſicut alibi faſtigium ejus diſtinxerant; ſed perpetuâ loricâ obductâ, tranſitum ſepſerat. Itaque Rex hærebat magis, quam ſtabat in margine: clypeo undique incidentia tela propulſans: nam ubique eminus ex turribus petebatur. Nec ſubire milites poterant, quia ſuperne vi telorum obruebantur: tandem magnitudinem periculi pudor vicit: quippe cernebant cunctatione ſua dedi hoſtibus Regem. Sed feſtinando morabantur auxilia: nam dum pro ſe quiſque certat evadere, oneravere ſcalas, quîs non ſufficientibus devoluti, unicam ſpem Regis fefellerunt. Stabat enim in conſpectu tanti exercitûs, velut in ſolitudine deſtitutus.

V. Jamque lævam, qua clypeum ad ictus circumferebat, laſſaverat, clamantibus amicis, ut ad ipſos deſiliret, ſtabantque excepturi, quum ille rem auſus incredibilem atque inauditam, multoque magis ad famam temeritatis, quam gloriæ inſignem. Namque (s) in urbem (t) hoſtium plenam præcipiti ſaltu ſemetipſe immiſit; quum vix ſperare poſſet dimicantem certe, & non inultum eſſe moriturum: quippe antequam adſurgeret, opprimi poterat, & capi vivus. Sed forte ita libraverat corpus, ut ſe pedibus

(s) *Namque*] Superfluum & ineptum Freinshemio videtur *Namque*, & concinnior connexio verborum ſubmoto hoc vocabulo.

(t) *In urbem*] In arcem, capta jam urbe. *Arrian. c. l.*

dibus exciperet. Itaque ſtans init pugnam; & ne circumiri poſſet, fortuna providerat. Vetuſta arbor, haud procul muro, ramos multa fronde veſtitos velut de induſtria Regem protegentes objecerat: hujus ſpatioſo ſtipiti corpus, ne circumiri poſſet, applicuit; clypeo tela quæ ex adverſo ingerebantur, excipiens. Nam quum unum procul tot manus peterent, nemo tamen audebat propiùs accedere: miſſilia ramis plura, quam clypeo incidebant.

Pugnabat pro Rege primùm celebrati nominis fama: deinde deſperatio, magnum ad honeſte moriendum incitamentum. Sed quum ſubinde hoſtis affluerct, jam ingentem vim telorum exceperat clypeo; jam galeam ſaxa perfregerant; jam continuo labore gravia genua ſucciderant. Itaque contemptim & incaute, qui proximi ſteterant, incurrerunt: è quibus duos gladio ita excepit, ut ante ipſum exanimes procumberent. Nec cuiquam deinde propiùs inceſſendi eum animus fuit: procul jacula ſagittaſque mittebant.

Ille ad omnes ictus expoſitus, ægre jam exceptum poplitibus corpus tuebatur; donec Indus duorum cubitorum ſagittam (namque Indis, ut antea diximus, hujus magnitudinis ſagittæ erant) ita excuſſit, ut per thoracem paulum ſuper latus dextrum (*u*) in-

(*u*) *Super latus dextrum*] Arrianus ex Ptolemæo p. 396. Alexander βάλλεται διὰ τοῦ θώρακος ἐς τὸ στῆθος

inſigeretur. Quo vulnere adflictus, magnâ vi ſanguinis emicante, remiſit arma moribundo ſimilis, adeoque reſolutus, ut ne ad vellendum quidem telum ſufficeret dextra. Itaque ad expoliandum corpus, qui vulneraverat, alacer gaudio accurrit; quem ut injicere corpori ſuo manus ſenſit, credo, ultimi dedecoris indignitate commotus, linquentem revocavit animum, & nudum hoſtis latus ſubjecto mucrone hauſit. Jacebant circa Regem tria corpora, procul ſtupentibus ceteris.

Ille ut antequam ultimus ſpiritus deficeret, dimicans jam exſtingueretur, clypeo ſe allevare conatus eſt: & poſtquam ad connitendum nihil ſupererat virium, dextra impendentes ramos complexus tentabat aſſurgere. Sed ne ſic quidem potens corporis, rurſus in genua procumbit: manu provocans hoſtes ſi quis congredi auderet. Tandem Peuceſtas per aliam oppidi partem (x) deturbatis propugnatoribus, muri veſtigia perſequens, Regi ſupervenit, quo conſpecto Alexander jam non vitæ ſuæ, ſed mortis

θ@ τοξεύμαλι ὑπὲρ τὸν μαςὸν, *ſupra mammam in pectore per thoracem vulneratur.*

(x) *Per aliam oppidi partem*] Paullo aliter Arrianus p. 396. *Interea Peuceſtas, & Abreas, & Leonnatus, qui antequam ſcala rumperetur, in murum evaſerant*, καλαπηδήσαντες καὶ αὐτοὶ, *deſiliunt, acriterque pro Rege pugnant.*

tis (y) ſolatium ſuperveniſſe ratus, clypeo fatigatum corpus excepit.

Subit inde Timæus, & paulo poſt Leonnatus: huic Ariſtonus ſupervenit. Indi quoque quum intra mœnia Regem eſſe comperiſſent, omiſſis ceteris illuc concurrerunt, urgebantque protegentes, ex quibus Timæus multis adverſo corpore vulneribus acceptis, egregiâque editâ pugnâ cecidit: Peuceſtas quoque tribus jaculis confoſſus non ſe tamen ſcuto, ſed Regem tuebatur: Leonnatus dum avide ruentes Barbaros ſubmovet, cervice graviter ictâ ſemianimis procubuit ante Regis pedes. Jam & Peuceſtas vulneribus fatigatus ſubmiſerat clypeum: in Ariſtono ſpes ultima hærebat: hic quoque graviter ſaucius tantam vim hoſtium ultra ſuſtinere non poterat. Inter hæc ad Macedonas Regem cecidiſſe fama perlata eſt.

Terruiſſet alios, quod illos incitavit: namque periculi omnis immemores dolabris perfregere murum; & qua moliti erant aditum, irrupere in urbem; Indoſque plu-

(y) *Mortis ſolatium*] Mortis ſolatium eſt, quodcumque fati acerbitatem mitigare nobis poteſt, ut hoc loco amici præſentia: alibi ſocietas calamitoſorum, omniumque involuta ruina, ſicut Seneca, dixit Quæſt. Nat. VI. 2. *Si cadendum eſt, cadam orbe concuſſo, non quia fas eſt optare publicam cladem, ſed quia ingens mortis ſolatium eſt, terram quandoque videre mortalem.* Etiam ſpes voluntatis neque poſt fata immutandæ. Quinctilianus Declam. CCCVIII. *Neque aliud videtur ſolatium mortis, quam voluntas ultra mortem.*

plures fugientes quam congredi auſos ceciderunt. Non ſenibus, non feminis, non infantibus parcitur: quiſquis occurrerat, ab illo vulneratum Regem eſſe credebant, tandemque internecione hoſtium juſtæ iræ parentatum eſt (z).

Ptolemæum, qui poſtea regnavit, huic pugnæ adfuiſſe, auctor eſt Clitarchus, & Timagenes (a). Sed ipſe, ſcilicet gloriæ ſuæ non refragatus, abfuiſſe ſe, miſſum in expeditionem memoriæ tradidit. Tanta componentium vetuſta rerum monumenta, vel ſecuritas, vel par huic vitium, credulitas fuit! Rege in Tabernaculum relato, medici lignum haſtæ (b) corpori infixum, ita ne ſpiculum moveretur, abſcindunt: corpore deinde nudato animadvertunt hamos ineſſe telo; nec aliter id ſine pernicie corporis extrahi poſſe, quam ut ſecando vulnus augerent. Ceterùm ne ſecantes profluvium ſanguinis occuparet, verebantur; quippe ingens telum adactum erat, & penetraſſe in viſcera videbatur.

Cri-

(z) *Parentatum eſt*] Vide explicatum ad V. 6.

(a) *Clitarchus & Timagenes*] De utroque ſimul Quinctilianus lib. X. cap. I. *Clitarchi probatur ingenium, fides infamatur. Longo poſt intervallo temporis natus Timagenes, vel hoc eſt ipſo probabilis, quod intermiſſam hiſtorias ſcribendi induſtriam nova laude reparavit.* Clitarchus autem comes fuit expeditionis Alexandri, quod volunt probare ex Diodori Sic. II. 7.

(b) *Lignum haſtæ*] Blancardus in Arrian. VI. pag. 397. reſcribi vult *ſagittæ* pro *haſtæ*, ut tum noſter antea num. 9. tum ceteri ſcriptores omnes Diodorus, Plutarchus, Arrianus, Juſtinus adpellaverunt.

Critobulus (*c*), inter medicos artis eximiæ; ſed in tanto periculo territus, manus admovere metuebat, ne in ipſius caput parum proſperæ curationis recideret eventus. Lachrymantem eum ac metuentem, & ſolicitudine propemodum exſanguem Rex conſpexerat. *Quid, inquit, quodve tempus exſpectas, & non quam primum hoc dolore me ſaltem moriturum liberas? An times ne reus ſis, quum inſanabile vulnus acceperim?* At Critobulus tandem vel finito, vel diſſimulato metu hortari eum cœpit, ut ſe continendum præberet, dum ſpiculum evelleret: etiam levem corporis motum noxium fore. Rex quum affirmaſſet nihil opus eſſe iis, qui ſemet continerent; ſicut præceptum erat, ſine motu præbuit corpus.

Igitur patefacto latiùs vulnere, & ſpiculo evulſo, ingens vis ſanguinis manare cœpit; linquique animo Rex, & caligine oculis offuſâ, veluti moribundus extendi. Quumque profluvium medicamentis fruſtra inhiberent; clamor ſimul atque ploratus amicorum oritur, Regem exſpiraſſe credentium. Tandem conſtitit ſanguis, paulatimque animum recepit, & circumſtantes cœpit agnoſcere. Toto eo die ac nocte

(*c*) *Critobulus*] Critodemum Arrianus l. c. vocat: Critobulum laudat Plinius VII. 37. qui extracta Philippi Regis oculo ſagitta, citra deformitatem oris curaverit luminis orbitatem.

te quæ ſequuta eſt, armatus exercitus Regiam obſedit, confeſſus omnes unius ſpiritu vivere, nec priùs receſſerunt, quam compertum eſt, ſomno pauliſper adquieſcere: hinc certiorem ſpem ſalutis ejus in caſtra retulerunt.

VI. Rex ſeptem diebus curato vulnere, nec dum obductâ cicatrice, quum audiſſet convaluiſſe apud Barbaros famam mortis ſuæ; duobus navigiis junctis, ſtatui in medium undique conſpicuum tabernaculum juſſit, ex quo ſe oſtenderet periſſe credentibus. Conſpectuſque ab incolis ſpem hoſtium falſo nuncio conceptam inhibuit. Secundo deinde amne (*d*) defluxit, aliquantum intervalli à cetera claſſe præcipiens, ne quies corpori invalido adhuc neceſſaria pulſu remorum impediretur. Quarto, poſtquam navigare cœperat, die, pervenit in regionem deſertam quidem ab incolis, ſed frumento & pecoribus abundantem: placuit is locus & ad ſuam, & ad militum requiem.

Mos erat principibus amicorum, & cuſtodibus corporis, excubare ante prætorium, quoties Regi adverſa valetudo incidiſſet: hoc tum more quoque ſervato, univerſi cubiculum ejus intrant. Ille ſolicitus, ne quid novi afferrent, quia ſimul venerant,

(*d*) *Secundo amne*] Hyarote ſive Hydraote, in quem Hydaſpes Aceſini mixtus infundi dicitur, & cum hoc tandem in Indum deferri.

rant, percunctatur, *num hoſtium recens nunciaretur adventus?* At Craterus, cui mandatum erat, ut amicorum preces perferret ad eum; *Crediſne*, inquit, *adventu magis hoſtium, ut jam in vallo* (e) *conſiſterent, quam cura ſalutis tuæ, ut nunc eſt tibi vilis, nos eſſe ſolicitos? Quantalibet vis omnium gentium conſpiret in nos; impleat armis viriſque totum orbem; claſſibus maria conſternat; inuſitatas belluas inducat: tu nos præſtabis invictos. Sed quis deorum hoc Macedoniæ columen ac ſidus diuturnum fore polliceri poteſt; quum tam avide manifeſtis periculis offeras corpus, oblitus tot civium animas trahere te in caſum? Quis enim tibi ſuperſtes aut optat eſſe aut poteſt? Eo pervenimus, auſpicium atque imperium ſequuti tuum, unde niſi te reduce nulli ad penates ſuos iter eſt.*

Qui ſi adhuc de Perſidis Regno cum Dario dimicares; etſi nemo vellet, tamen ne admirari quidem poſſet tam promptæ eſſe te ad omne diſcrimen audaciæ: nam ubi paria ſunt periculum ac præmium: & ſecundis rebus amplior fructus eſt; & adverſis ſolatium majus. Tuo vero capite ignobilem vicum (f) *emi quis ferat, non tuorum modo militum,*

(e) *Ut jam in vallo*] Quamvis jam caſtrorum noſtrorum vallum perrupiſſent.

(f) *Ignobilem vicum*] Μαλλοῖς. nam urbs munita erat, eâque captâ, arx munitior reſtabat, quæ in tantum Regem periculum conjecit. *Arrian.*

tum, ſed ullius etiam gentis Barbaræ civis, qui tuam magnitudinem novit? Horret animus cogitatione rei, quam paulo ante vidimus.

Eloqui timeo invicti corporis ſpoliis inertiſſimos manus fuiſſe injecturos, niſi te interceptum miſericors in nos fortuna ſervaſſet. Totidem proditores, totidem deſertores ſumus, quot te non potuimus perſequi. Univerſos licet milites ignominia notes, nemo recuſabit luere id, quod ne admitteret, præſtare non potuit. Patere nos quæſo alio modo eſſe viles tibi. Quocunque juſſeris, ibimus. Obſcura bella & ignobiles pugnas nobis depoſcimus: temetipſum ad ea ſerva pericula, quæ magnitudinem tuam capiunt. Citò gloria obſoleſcit in ſordidis hoſtibus: nec quidquam indignius eſt, quam conſumi eam, ubi non poſſit oſtendi.

Eadem fere Ptolemæus, & ſimilia iis ceteri: jamque confuſis vocibus flentes eum orabant, *ut tandem exſatiatæ laudi modum faceret, ac ſaluti ſuæ, id eſt, publicæ parceret.* Grata erat Regi pietas amicorum (*g*): itaque ſingulos familiariùs amplexus conſidere jubet.

Altiùſque ſermone repetito, *Vobis quidem,* inquit, *ô fidiſſimi piiſſimique* (*h*) *civium atque*

(*g*) *Pietas amicorum*] *Adfectus* ducum erga ſuum regem, adde dicta ad III. 11.

(*h*) *Piiſſimique*] Adi, ſi placet, Curas noſtras Poſteriores, quibus uſum hujus verbi non antiquiſſimi vindicamus.

atque amicorum, grates ago habeoque; non ſolùm eo nomine quod hodie ſalutem meam veſtræ præponitis, ſed quod à primordiis belli nullum erga me benevolentiæ pignus atque indicium omiſiſtis; adeo ut confitendum ſit numquam mihi vitam meam fuiſſe tam caram, quam eſſe cœpit, ut vobis diu frui poſſim. Ceterùm non eadem eſt cogitatio eorum, qui pro me mori optant, & mea: qui quidem hanc benevolentiam veſtram virtute meruiſſe me judico. Vos enim diuturnum fructum ex me, forſitan etiam perpetuum percipere cupitis: ego me metior non ætatis ſpatio (i), *ſed gloriæ.*

Licuit paternis opibus contento intra Macedoniæ terminos per otium corporis exſpectare obſcuram & ignobilem ſenectutem. Quamquam ne pigri quidem ſibi fata diſponunt (k): *ſed unicum bonum diuturnam vitam æſtimantes ſæpe acerba mors occupat. Verùm ego, qui non annos meos, ſed victorias numero; ſi munera fortunæ bene computo, diu vixi. Orſus à Macedonia imperium, Græciam teneo: Thraciam, & Illyrios ſubegi: Triballis, Mædiſque* (l) *imperito; Aſiam, qua*

(i) *Ætatis ſpatio*] Ego meam fortunam metior non diuturnitate vitæ, ſed gloriæ amplitudine. *Tellier.*

(k) *Sibi fata diſponunt*] Ne pigri quidem & timidi ſua fata ita ordinare poſſunt, ut propterea longævi ſint, quia pericula fugiant.

(l) *Mædiſque*] Mædi Stephano gens Thraciæ, Macedoniæ vicina, unde *Medica præfectura* dicitur Ptolemæo.

qua Helleſponto, qua rubro mari alluitur, poſſideo; jamque haud procul abſum à fine mundi (m), quem egreſſus, aliam naturam, alium orbem (n) aperire mihi ſtatui. Ex Aſia in Europæ (o) terminos momento unius horæ tranſivi. Victor utriuſque regionis poſt nonum regni mei, poſt vigeſimum atque octavum ætatis annum; videorne vobis in excolenda gloria, cui me uni devovi, poſſe ceſſare? Ego verò non deero, & ubicumque pugnabo, in theatro terrarum orbis eſſe me credam. Dabo nobilitatem ignobilibus locis: aperiam cunctis gentibus terras, quas natura longe ſubmoverat.

In his operibus extingui me, ſi fors ita feret, pulchrum eſt: ea ſtirpe ſum genitus, ut

mæo III. 11. ſed obſcurior hæc fuit, quam ut ſeorſim memoratam eſſe credi poſſit: etiam *Thraciæ*, quæ præceſſit, mentione comprehenſa. Itaque Freinshemio *Mœſis* placet, cui Tellierus opponit, quod ita nec *Triballi*, ut pars Mœſorum, memorari diſtinctè potuiſſent. Verum clariores Triballi, quam Mædi, & digni bellorum gloria, ut ceteris Mœſis non præferrentur modo, ſed etiam opponerentur.

(*m*) *A fine mundi*] Ab Oceano, termino noti & habitabilis orbis.

(*n*) *Alium orbem*] Qui ultra oceanum ſitus eſt, quod ex Anaxarchi philoſophia hauſiſſe videtur. Fleſſe enim dicitur Alexander, quum ex hoc infinitos mundos eſſe audiviſſet, e quibus nondum ipſe unum ſubegerit. *Plutarch. de animi tranquill.* Verum itaque, quod Juvenalis Satyr. X. vſ. 168. exprobravit.

Unus Pellæo juveni non ſufficit orbis.

(*o*) *Ex Aſia in Europæ*] Dum Jaxartem Tanaim eſſe ratus eſt, de quo errore pluribus verbis, neque ſemel ad librum VII. commentati ſumus.

ut multam priùs (p), quam longam vitam debeam optare. Obſecro vos, cogitate nos perveniſſe in terras, quibus feminæ ob virtutem celeberrimum nomen eſt. Quas urbes Semiramis condidit (q)? quas gentes redegit in poteſtatem? quanta opera molita eſt? Nondum feminam æquavimus gloria, & jam nos laudis ſatietas cepit? Dii faveant, majora adhuc reſtant. Sed ita noſtra erunt, quæ nondum attigimus, ſi nihil parvum duxerimus (r), in quo magnæ gloriæ locus eſt. Vos modò me ab inteſtina fraude & domeſticorum inſidiis præſtate ſecurum; belli Martiſque diſcrimen impavidus ſubibo.

Philippus in acie tutior, quam in theatro (s) fuit: hoſtium manus ſæpe vitavit; ſuorum effugere non valuit: aliorum quoque Regum exitus ſi reputaveritis, plures à ſuis, quam ab hoſte interemptos numerabitis. Ceterùm quoniam olim rei agitatæ in animo meo nunc promendæ occaſio oblata eſt; mihi maximus la-

(p) *Ut multam prius*] Non divinare licet, quid *multam* inter & *longam* vitam differentiæ ſit: dubium etiam, an ſatis latine *multa vita* dicatur. Quare conjecturat Tellierus, poſt *multam* excidiſſe aliquid ut *famam*: mallem ego *gloriam*.

(q) *Semiramis condidit*] Sic vulgo creditum fuit auctore Cteſia. Vide ſupra ad V. 1.

(r) *Nihil parum duxerimus*] Referri huc poſſunt, quæ de elementaria inſtitutione Hieronymus epiſt. VII. ad Lætam ſcripſit: *Non ſunt contemnenda, quaſi parva, ſine quibus magna conſtare non poſſunt.*

(s) *Quam in theatro*] Occiſus enim eſt, quum ſpectatum ludos iret, juxta theatrum. *Nepos in Reg. c. 2.*

laborum atque operum meorum erit fructus, ſi Olympias mater immortalitati conſecretur (t), *quandocumque exceſſerit vita. Si licuerit, ipſe præſtabo hoc: ſi me præceperit fatum* (u), *vos mandaſſe mementote.* Ac tum quidem amicos dimiſit; ceterùm per complures dies ibi ſtativa habuit.

VII. Hæc dum in India geruntur, Græci milites nuper in colonias à Rege deducti circa Bactra (x), ortâ inter ipſos ſeditione, defecerant; non tam Alexandro infenſi quam metu ſupplicii. Quippe occiſis quibuſdam popularium, qui validiores erant, arma ſpectare cœperunt; & Bactrianâ arce, quæ quaſi negligentiùs aſſervata erat, occupatâ, Barbaros quoque in ſocietatem defectionis impulerant. Athenodorus erat princeps eorum, qui Regis quoque nomen aſſumpſerat; non tam imperii cupidine, quam in patriam revertendi cum iis, qui auctoritatem ipſius ſequebantur. Huic Bicon

(t) *Immortalitati conſecretur*] In divarum numerum referatur.

(u) *Si me præceperit fatum*] Si mors præripuerit ante matrem. *Præcipere* enim proprie eſt *antecapere.* Florus III. 9. de Rege Cypri: *& ille quidem ad rei famam veneno fata præcepit*, id eſt præoccupavit.

(x) *Circa Bactra*] Monſtroſe vulgo *Garabactra*, qualis vel urbs vel Regio nemini unquam fuit audita. Ortelius primus vidit *circa Bactra* legendum eſſe, quem ideo doctiores ſequuti ſunt, quia noſter poſt paullo n. 11. iiſdem verbis uſus eſt, *Hæc circa Bactra & Scytharum terminos geſta*: & Diodorus XVII. 99. *οἱ κατὰ τὴν Βακτριανὴν καὶ Σογδιανὴν κατοικισθέντες Ἕλληνες*, *Græci per Bactrianam & Sogdianam in colonias diſtributi.*

con quidam nationis ejuſdem (*y*), ſed ob æmulationem inteſtus, comparavit inſidias, invitatumque ad epulas per Boxum quemdam Macerianum (*z*) in convivio occidit. Poſtero die concione advocatâ Bicon ultro inſidiatum ſibi Athenodorum pleriſque perſuaſerat; ſed aliis ſuſpecta fraus erat Biconis; & paulatim in plures cœpit manare ſuſpicio. Itaque Græci milites arma capiunt, occiſuri Biconem, ſi daretur occaſio.

Ceterùm principes eorum iram multitudinis mitigaverunt. Præter ſpem ſuam Bicon præſenti periculo ereptus, paulo poſt inſidiatus auctoribus ſalutis ſuæ eſt: cujus dolo cognito & ipſum comprehenderunt, & Boxum. Ceterùm Boxum protinus placuit interfici: Biconem etiam per cruciatum necari: jamque corpori tormenta admovebantur; quum Græci milites, incertum ob quam cauſam, lymphatis ſimiles ad arma diſcurrunt. Quorum fremitu exaudito, qui torquere Biconem juſſi erant, omiſere; veriti ne id facere tumultuantium voci-

(*y*) *Bicon nationis ejuſdem*] Nationis Græcæ. Quod vero *Bicon* Græcum nomen non eſt, conjiciunt quidam, *Nicon* forte ſcriptum fuiſſe.

(*z*) *Boxum Macerianum*] Meræ tenebræ in gentili nomine, geographis omnibus ignoto. Freinshemius ex litterarum ductu divinat *Mauritanum*, quia *Boxus* ſimile Mauruſio nomini videatur: ſed poteſt etiam eſſe Perſicum *Boxus*, unde Tellierus conjicit *Maratianum* legi poſſe, quam gentem Plinius VI. 16. cum aliis circa Caſpium mare & Sogdianam ſitis numeravit.

vociferatione prohiberentur. Ille, ſicut nudatus erat, pervenit ad Græcos, & miſerabilis facies ſupplicio deſtinati in diverſum animos repente mutavit, dimittique eum juſſerunt. Hoc modo pœna bis liberatus, cum ceteris, qui colonias à Rege attributas reliquerunt, revertit in patriam. Hæc circa Bactra & Scytharum terminos geſta.

Interim Regem duarum gentium (*a*), de quibus ante dictum eſt, centum legati adeunt. Omnes curru vehebantur, eximia magnitudine corporum, decoro habitu, lineæ veſtes intextæ auro, purpuraque diſtinctæ. *Ei ſe dedere ipſos, urbes agroſque referebant; per tot ætates inviolatam libertatem illius primùm fidei ditionique permiſſuros. Deos ſibi deditionis auctores, non metum; quippe intactis viribus jugum excipere.* Rex conſilio habito deditos in fidem accepit; ſtipendio, quod Arachoſiis utraque natio penſitabat, impoſito: præterea II. millia & D. equites imperat, & omnia obedienter à Barbaris facta. Invitatis deinde ad epulas legatis gentium reguliſque exornari convivium juſſit. Centum aurei lecti modicis intervallis poſiti erant; lectis circumde-

(*a*) *Duarum gentium*] Oxydracarum & Mallorum, & horum quidem ὑπολειπομένων, id eſt reliquorum Mallorum, ad quos obſidio Regi fatalis non pertinuit. *Arrian. VI. p.* 403. illos enim ira Macedonum propter Regem letaliter vulneratum fere exſtirpaverat, *Curtius IV.* 5.

dederat aulæa, purpura auroque fulgentia; quidquid aut apud Perſas vetere luxu, aut apud Macedonas nova immutatione corruptum erat, confuſis utriuſque gentis vitiis in illo convivio oſtendens.

Intererat epulis Dioxippus (*b*) Athenienſis, pugil nobilis, & ob eximiam virtutem virium, Regi pernotus & gratus. Invidi malignique increpabant per ſeria & ludum, *ſaginati corporis* (*c*) *ſequi inutilem belluam; quum ipſi prælium inirent, oleo madentem* (*d*) *præparare ventrem epulis.* Eadem igitur in convivio Horratas (*e*) Macedo jam temulentus exprobrare ei cœpit; & poſtulare, *ut ſi vir eſſet, poſtero die ſecum ferro decerneret: Regem tandem vel de ſua temeritate, vel de illius ignavia judicaturum.* Et à Dioxippo contemptim militarem eludente ferociam accepta conditio eſt. Ac poſ-

(*b*) *Dioxippus*] Qui Pancratio & Olympia & Nemea vicerat, *Plin. XXXV.* 11. Alexandrum in Aſiam ſequutus, *Athenæus VI.* 13. etiam, ut idem tradit, adulator, accinens vulnerato Homeri verſum 240. Iliados E.

Ιχὼρ, οἷός πέρ τε ῥέει μακάρεσσι θεοῖσιν.

(*c*) *Saginati corporis*] Ut Juſtinus XXI. 2. dixit *ſaginam corporis ex luxuria contrahere.* Nam, quod Hieronymus & Baſilius Aſcet. quæſt. XVII. τὸν ἀθλητὴν ἡ πολυσαρκία καὶ ἡ εὐχροια χαρακτηρίζει.

(*d*) *Oleo madentem*] Nam, quod notum eſt, athletæ & pugiles ſe oleo perungebant, ne in luđa ab aliis adprehendi poſſent. Vide Cellarium paullo poſt. n. 20.

(*e*) *Horratas*] Corragum vocat Ælianus Var. Hiſt. X. 22. qui eandem quoque monomachiam memorat.

poſtero die Rex, quum etiam acriùs certamen expoſcerent, quia deterrere non poterat, deſtinata exſequi paſſus eſt. Ingens huc militum, inter quos erant Græci, qui Dioxippo ſtudebant, convenerat multitudo.

Macedo juſta arma ſumpſerat; æreum clypeum, haſtam, quam ſariſſam vocant, læva tenens, dextra lanceam: gladioque cinctus, velut cum pluribus ſimul dimicaturus. Dioxippus oleo nitens, & coronatus (*f*), læva puniceum amiculum, dextra validum nodoſumque ſtipitem præferebat. Ea ipſa res omnium animos exſpectatione ſuſpenderat: quippe armato congredi nudum, dementia non temeritas videbatur. Igitur Macedo haud dubius eminus interfici poſſe, lanceam emiſit; quam Dioxippus quum exigua corporis declinatione vitaſſet; antequam ille haſtam transferret in dextram, adſiluit, & ſtipite mediam eam fregit. Amiſſo utroque telo Macedo gladium cœperat ſtringere, quem occupatum complexu, pedibus repente ſubductis Dio-

(*f*) *Oleo nitens & coronatus*] Oleum membris corroborandis adhibebatur. Seneca epiſt. LXXX. *corpori* [athletarum] *multo cibo, multa potione opus eſt, multo oleo, longa denique opera.* Luctatores etiam, ut lubricos ſe antagoniſtis præberent, oleo ſe illinebant. Hieronymus in Hoſ. XIV. 7. *unguntur in agone certantes.* Adde Prudent. II. adv. Symmach. v. 516. & in Hamartig. v. 365. Corona ſignum victoriæ erat, quam ſemel iterumque noſter conſequutus fuerat, ut num. 16. ex Plinio oſtendimus.

Dioxippus arietavit (g) in terram; ereptoque gladio pedem ſuper cervicem jacentis impoſuit, ſtipitem intentans, eliſuruſque eo victum, ni prohibitus eſſet (h) à Rege.

Triſtis ſpectaculi eventus, non Macedonibus modò, ſed etiam Alexandro fuit; maxime quia Barbari adfuerant: quippe celebratam Macedonum fortitudinem ad ludibrium recidiſſe verebatur. Hinc ad criminationem invidorum adapertæ ſunt aures Regis, & poſt paucos dies inter epulas aureum poculum ex compoſito ſubducitur; miniſtrique, quaſi amiſiſſent, quod amoverant, Regem adeunt. Sæpe minus eſt conſtantiæ in rubore (i) quam in culpa: conjectum oculorum, quibus ut fur deſtinabatur, Dioxippus ferre non potuit: & quum exceſſiſſet convivio, literis conſcriptis, quæ Regi redderentur, ferro ſe interemit. Graviter mortem ejus tulit Rex, exiſtimans indignationis eſſe, non pœnitentiæ teſtem, utique poſtquam falſò inſimu-

(g) *Arietavit*] Proſtravit, humi adflixit. Nazarius Panegyr. Conſtantini cap. 23. *cataphracti quum aciem arietaverint.* Tranſlatio ab ariete deſumta vel animali, vel machina poliorcetica. Senecæ etiam neutrale verbum eſt epiſt. CVII. *labaris oportet, & arietes: & cadas, & laſſeris.*

(h) *Ni prohibitus eſſet*] Ælianus c. I. ſcribit interfeciſſe illum, ἀπέκτεινε.

(i) *Minus conſtantiæ in rubore*] Rubor non eſt conſtans & perpetua nota malæ conſcientiæ, ſed poteſt etiam ex ſubita commotione & indignatione eſſe.

mulatum eum, nimium invidorum gaudium oſtendit.

VIII. Indorum legati dimiſſi domos: paucis poſt diebus cum donis revertuntur: trecenti erant equi, mille triginta currus, quos quadrijugi equi ducebant, lineæ veſtis aliquantum, mille ſcuta Indica, & ferri candidi talenta centum, leoneſque raræ magnitudinis & tigres, utrumque animal ad manſuetudinem domitum: lacertarum quoque ingentium (*l*) pelles, & dorſa teſtudinum. Cratero deinde imperat Rex, haud procul amne, per quem erat ipſe navigaturus, copias duceret: eos autem, qui comitari eum ſolebant, imponit in naves, & in fines Mallorum (*m*) ſecundo amne devehitur. Inde Sabracas adiit, validam Indiæ gentem, quæ populi, non Regum imperio regebatur: ſexaginta millia peditum habebant, equitum ſex millia: has copias currus quingenti ſequebantur, tres duces ſpectatos virtute bellica elegerant.

At

(*l*) *Lacertarum ingentium*] In Nyſa enim, Indiæ monte, lacertas in longitudinem XXIV. pedum reperiri, auctor Plinius eſt VI. 39.

(*m*) *In fines Mallorum*] At in horum fines jam cap. quarto pervenerat. Sunt qui late extendant, & nunc extremos illorum fines attingi exiſtiment, quod neſcio an ex mente ſit Curtii, qui Oxydracis tribuit, quæ ſecundum Arrianum ſunt Mallorum. Nec tamen Arrianus ſibi conſtat. Nam lib. VI. p. 392. Mallos ad Hydraotem fluvium removit; in Indic. p. 515. Aceſinem ait apud Mallos cum Indo committi.

At qui in agris erant proximi flumini (frequentes autem vicos, maxime in ripa habebant) ut videre totum amnem, qua proſpici poterat, navigiis conſtratum, & tot millium arma fulgentia; territi nova facie, Deorum exercitum, & alium Liberum Patrem, celebre in illis gentibus nomen, adventare credebant. Hinc militum clamor, hinc remorum pulſus, variæque nautarum voces hortantium, pavidas aures impleverant. Ergo univerſi ad eos, qui in armis erant, currunt, *furere* clamitantes *cum diis prælium inituros; navigia non poſſe numerari, quæ invictos veherent*, tantumque in exercitum ſuorum intulere terroris, ut legatos mitterent gentem dedituros.

His in fidem acceptis, ad alias deinde gentes quarto die pervenit. Nihilo plus animi his fuit, quam ceteris fuerat; itaque oppido ibi condito, quod Alexandriam (*n*) appellari juſſerat, fines eorum, qui Muſicani appellantur, intravit. Hîc de Teriolte Satrape, quem Paropamiſadis præfecerat, iiſdem arguentibus cognovit: multaque avare ac ſuperbe feciſſe convictum interfici

(*n*) *Alexandriam*] ἐλπίσας μεγάλην τε ἔσεσθαι καὶ ἐπιφανῆ ἐς ἀνθρώπους, *quia ſperavit populoſam & claram fore*, Arrian. c. l. Tantum enim magnis urbibus ex ſuo principes nomen dant, ut & Auguſtarum & Cæſarearum apud Romanos; Seleuciarum & Antiochiarum exemplis apud Syros, & aliis nominibus apud alias gentes adparet.

ſici juſſit. Oxathres (*o*) prætor Bactrianorum, non abſolutus modò, ſed etiam jure amplioris imperii donatus eſt. Finibus Muſicanis deinde in ditionem redactis, urbi eorum præſidium impoſuit. Inde Præſtos & ipſam Indiæ gentem perventum eſt. Oxycanus Rex erat, qui ſe munitæ urbi (*p*) cum magna manu popularium incluſerat. Hanc Alexander tertio die quam cœperat obſidere, expugnavit. Et Oxycanus, quum in arcem confugiſſet, legatos de conditione deditionis miſit ad Regem: ſed antequam adirent eum, duæ turres cum ingenti fragore prociderant, per quarum ruinas Macedones evaſere in arcem; quâ captâ, Oxycanus cum paucis repugnans occiditur.

Dirutâ igitur arce, & omnibus captivis venundatis, Sabi Regis fines ingreſſus eſt; multiſque oppidis in fidem acceptis, validiſſimam gentis urbem cuniculo cepit. Barbaris ſimile monſtri viſum eſt, rudibus militarium operum: quippe in media ferme urbe è terra exſiſtebant, nullo ſuffoſſi ſpecûs ante veſtigio facto. Octoginta millia Indorum in ea regione cæſa Clitarchus eſt auctor, multoſque captivos ſub corona

(*o*) *Oxathres*] Qui & Oxartes & Oxyartes dicitur; pater Roxanes, Alexandri uxoris. Vide infra, X. 3. & ſuperius dicta ad VII. 4.

(*p*) *Urbi eorum*] Arci urbis, quam Alexander muniverat, *Arrian. VI. p.* 408.

na veniſſe (q). Rurſus Muſicani defecerunt; ad quos opprimendos miſſus eſt Pithon, qui captum principem gentis, eumdemque defectionis auctorem, adduxit ad Regem; quo Alexander in crucem ſublato, rurſus amnem, in quo claſſem exſpectare ſe juſſerat, repetit.

Quarto deinde die, ſecundo amne pervenit ad oppidum, qua iter in Regnum erat Sabi. Nuper ſe ille dediderat, ſed oppidani detrectabant imperium, & clauſerant portas. Quorum paucitate contemptâ, Rex quingentos Agrianos mœnia ſubire juſſerat, & ſenſim recedentes elicere extra muros hoſtem, ſecuturum profectò ſi fugere eos crederet. Agriani, ſicut imperatum erat, laceſſito hoſte ſubitò terga vertunt; quos Barbari effuſe ſequentes, in alios, inter quos ipſe Rex erat, incidunt. Renovato ergo prælio, ex tribus millibus Barbarorum quingenti cæſi ſunt, mille capti, ceteri mœnibus urbis incluſi. Sed non ut prima ſpecie læta victoria, ita eventu

(q) *Captivos ſub corona veniſſe*] Pro ſervis & mancipiis publice vendi. Cœlius Sabinus apud Gellium VII. 4. *antiquitus mancipia, jure belli capta, coronis induta venibant.* Cato ibidem: *ut populus potius ob rem bene geſtam coronatus ſupplicatum eat, quam re male geſta coronatus veneat.* Hinc frequens & obvium Latinis ſcriptoribus *ſub corona vendere, ſub corona venire*, quod vilis materiæ corona captivis impoſita inſigne fuit venditionis publicæ. Exempla habent Cæſar B. Gall. III. 16. Livius V. 22. pr. XXIV. 42. extr. Tacitus XIII. 39. Florus IV. 12. 52. Juſtinus VIII. 3. XI. 4. XXXIV. 2.

tu quoque fuit: quippe Barbari veneno tinxerant gladios: itaque ſaucii ſubinde exſpirabant; nec cauſa mortis excogitari poterat à medicis, quum etiam leves plagæ inſanabiles eſſent. Barbari autem ſperaverant incautum & temerarium Regem excipi poſſe, & forte inter promptiſſimos dimicans, intactus evaſerat.

Præcipue Ptolemæus lævo humero, leviter quidem ſaucius, ſed majore periculo quam vulnere affectus, Regis ſolicitudinem in ſe converterat. Sanguine conjunctus erat, & quidam Philippo genitum eſſe (r) credebant; certe pellice ejus ortum conſtabat. Idem corporis cuſtos, promptiſſimuſque bellator; & pacis artibus quam militiæ major & clarior, modico civilique cultu, liberalis imprimis, adituque facilis, nihil ex faſtu Regio aſſumpſerat. Ob hæc Regi an popularibus carior eſſet, dubitari poterat; tum certe primùm expertus ſuorum animos, adeo ut fortunam, in quam poſtea aſcendit, in illo periculo Macedones ominati eſſe videantur; quippe non levior illis Ptolemæi fuit cura, quam Regis: qui & prælio & ſolicitudine fatigatus, cum

(r) *Philippo genitum eſſe*] Pauſanias Atticis pag. 5. τὴν οἱ μητέρα ἔχουσαν ἐν γαστρὶ δοθῆναι γυναῖκα ὑπὸ Φιλίππου Λάγῳ, *matrem ejus gravidam à Philippo in matrimonium Lago datam eſſe.* Unde Lagi cognomen habuit. Curtio ergo & Pauſaniæ potius fides habenda, quam Juſtino XIII. 4. qui *virtutis cauſſa ex gregario milite provectum ab Alexandro* tradit.

cum Ptolemæo aſſideret, lectum, in quo ipſe acquieſceret, juſſit inferri.

In quem ut ſe recepit, protinus altior inſequutus eſt ſomnus. Ex quo excitatus, *per quietem vidiſſe* (*s*) *ſe* exponit *ſpeciem draconis oblatam herbam ferentis ore, quam veneni remedium eſſe monſtraſſet; colorem quoque herbæ* referebat, *agniturum, ſi quis reperiſſet* affirmans: inventamque deinde, quippe à multis erat requiſita, vulneri impoſuit: protinuſque dolore finito, intra breve ſpatium cicatrix quoque obducta eſt. Barbaros ut prima ſpes fefellerat, ſeipſos urbemque dediderunt. Hinc in proximam gentem Pataliam (*t*) perventum eſt. Rex erat Mœris, qui urbe deſertâ in montes profugerat. Itaque Alexander oppido potitur, agroſque populatur. Magnæ inde prædæ actæ ſunt pecorum armentorumque, magna vis reperta frumenti.

IX. Ducibus deinde ſumptis amnis peritis, defluxit ad inſulam medio ferme alveo (*u*) enatam. Ibi diutiùs ſubſiſtere coactus, quia duces ſocordiùs aſſervati profugerant, miſit qui conquirerent alios: nec re-

(*s*) *Per quietem vidiſſe*] Vide III. 3.

(*t*) *Pataliam*] Quæ inſulam, Indi oſtiis concluſam, incolit. Urbs inſulæ primaria fuit *Patala* ſive *Pattala*. Arrian. VI. pag. 410. ſeqq. ſita ſub divortio hujus amnis. *Idem pag.* 415.

[*u*] *Ad inſulam medio alveo*] Cap. 9. alia inſula medio amni ſita deſcribitur. Utra ſit *Cilluta* Arriani p. 414, non liquet.

repertis, pervicax cupido inceſſit viſendi Oceanum, adeundique terminos mundi, ſine regionis peritis flumini ignoto caput ſuum totque fortiſſimorum virorum ſalutem permittere. Navigabant ergo omnium per quæ ferebantur ignari; quantum inde abeſſet mare; quæ gentes colerent; quam placidum amnis os, quàm patiens longarum navium eſſet, anceps & cœca æſtimatio augurabatur. Unum erat temeritatis ſolatium perpetua felicitas. Jam cccc. ſtadia proceſſerant, quum gubernatores *agnoſcere ipſos auram maris, & haud procul videri ſibi Oceanum abeſſe*, indicant Regi.

Lætus ille hortari nauticos cœpit, *incumberent remis; adeſſe finem laboris omnibus votis expetitum. Jam nihil gloriæ deeſſe; nihil obſtare virtuti: ſine ullo Martis diſcrimine, ſine ſanguine orbem terræ ab illis capi. Ne naturam quidem longiùs poſſe procedere; brevi incognita niſi immortalibus eſſe viſuros.* Paucos tamen navigio emiſit in ripam, qui agreſtes vagos exciperent, è quibus certiora noſci poſſe ſperabat. Illi ſcrutati omnia tuguria, tandem latentes reperere. Qui interrogati *quam procul abeſſet mare?* reſponderunt *nullum ipſos mare fama quidem accepiſſe: ceterùm tertio die perveniri poſſe ad aquam amaram, quæ corrumperet dulcem.* Intellectum eſt mare deſtinari ab ignaris naturæ ejus. Itaque ingenti alacritate nautici remigant, & proxi-

mo quoque die, quo propiùs ſpes admovebatur, creſcebat ardor animorum.

Tertio jam die mixtum flumini ſubibat mare, leni adhuc æſtu confundente diſpares undas. Tum aliam inſulam medio amni ſitam evecti (*x*) paulo lentiùs, quia curſus æſtu reverberabatur, applicant claſſem: & ad commeatus petendos diſcurrunt, ſecuri caſûs ejus, qui ſupervenit ignaris. Tertia ferme hora (*y*) erat, quum ſtatâ vice Oceanus exæſtuans invehi cœpit, & retro flumen urgere, quod primo coërcitum, deinde vehementiùs pulſum, majore impetu adverſum agebatur, quam torrentia præcipiti alveo incurrunt. Ignota vulgo freti natura erat, monſtraque & iræ deûm indicia cernere videbantur.

Identidem intumeſcere mare, & in campos paulo ante ſiccos deſcendere ſuperfuſum. Jamque levatis navigiis, & totâ claſſe diſperſâ, qui expoſiti erant, undique ad naves trepidi & improviſo malo attoniti recurrunt. Sed in tumultu feſtinatio quoque tarda eſt: hi contis navigia appellebant; hi dum remos aptari prohibebant, conſederant: quidam enavigare properantes, ſed non exſpectatis, qui ſimul eſſe debebant, clau-

(*x*) *Inſulam evecti*] In inſulam evecti. Extremo capite, *evectus os ejus*, id eſt in oſtium; ſive exitum fluminis in mare.

(*y*) *Tertia ferma hora*] Tertia diei hora, ſive a ſolis ortu.

clauda & inhabilia (z) navigia languide moliebantur; aliæ navium inconſulte ruentes non receperant; pariterque & multitudo, & paucitas feſtinantes morabatur. Clamor hinc exſpectare, hinc ire jubentium, diſſonæque voces nuſquam idem ac unum tendentium, non oculorum modò uſum, ſed etiam aurium abſtulerant. Ne in gubernatoribus quidem quidquam opis erat, quorum nec exaudiri vox à tumultuantibus poterat, nec imperium à territis incompoſitiſque ſervari.

Ergo collidi inter ſe naves, abſtergerique invicem remi, & alii aliorum navigia urgere cœperunt. Crederes non unius exercitûs claſſem vehi, ſed duorum navale iniſſe certamen. Incutiebantur puppibus proræ; premebantur à ſequentibus, qui antecedentes turbaverant: jurgantium ira perveniebat etiam ad manus. Jamque æſtus totos circa flumen campos inundaverat, tumulis dumtaxat eminentibus, velut inſulis parvis, in quos plerique trepidi omiſſis navigiis enare cœperunt. Diſperſa claſſis partim in præalta aqua ſtabat, qua ſubſederant valles; partim in vado hærebat, utcumque inæquale terræ faſtigium occupaverant undæ: quum ſubitò novus & priſtino

(z) *Clauda & inhabilia*] In quibus remi & alia inſtrumenta non erant ad uſum aptata aut propter remigum abſentiam adplicari non poterant.

ſtino major terror incutitur. Reciprocare (*a*) cœpit mare magno tractu aquis in ſuum fretum recurrentibus, reddebatque terras paulo ante profundo ſalo merſas. Igitur deſtituta navigia alia præcipitantur in proras, alia in latera procumbunt. Strati erant campi ſarcinis, armis, avulſarum tabularum remorumque fragmentis.

Miles nec egredi in terram, nec in naves ſubſiſtere audebat; idemtidem præſentibus graviora, quæ ſequerentur, exſpectans. Vix quæ perpetiebantur, videre ipſos credebant, in ſicco naufragia, in amni mare. Nec finis malorum; quippe æſtum paulò poſt mare relaturum, quo navigia allevarentur, ignari, famem & ultima ſibimet ominabantur: belluæ quoque fluctibus deſtitutæ (*b*) terribiles vagabantur.

Jamque nox appetebat, & Regem quoque deſperatio ſalutis ægritudine affecerat; non tamen invictum animum curæ obruunt, quin tota nocte præſideret in ſpeculis, equiteſque præmitteret ad os amnis, ut quum mare rurſus exæſtuare ſenſiſſent, procederent.

(*a*) *Reciprocare*] Refluere, redire unde venerat. Florus II. 8. *Eubœam inſulam reciprocantibus aquis Euripus abſcidit.* Tellierus legit *reciprocari.* Livius XXVIII. 30. de navi paſſive; *credens quinqueremem rapido in freto deprehenſam in adverſum æſtum reciprocari non poſſe.*

(*b*) *Belluæ fluctibus deſtitutæ*] Balænæ, ceti, phocæ. Adi Plinium IX. 3.

rent (*c*). Navigia quoque lacerata refici, & everſa fluctibus, erigi jubet, paratoſque eſſe & intentos, quum rurſus mare terras inundaſſet. Totâ eâ nocte inter vigilias adhortationeſque conſumptâ, celeriter & equites ingenti curſu refugere, & ſequutus eſt æſtus, qui primò ſubeuntibus cœpit levare navigia, mox totis campis inundans etiam impulit claſſem; plauſuſque militum nauticorumque inſperatam ſalutem immodico celebrantium gaudio litoribus ripiſque reſonabat, *unde tantum rediſſet ſubitò mare? quò pridie refugiſſet? quænam eſſet ejuſdem elementi natura, modò diſcors, modò imperio temporum obnoxia*, mirabundi requirebant. Rex quum ex eo, quod acciderat, conjectaret poſt ſolis ortum ſtatum tempus eſſe; mediâ nocte, ut æſtum occuparet, cum paucis navigiis ſecundo amne defluxit. Evectuſque os ejus (*d*) quadringenta ſtadia proceſſit in mare, tandem voti ſui compos: præſidibuſque maris & locorum diis ſacrificio facto (*e*), ad claſſem rediit.

X. Hinc adverſum flumen ſubiit claſſis, & altero die appulſa eſt haud procul lacu ſalſo,

(*c*) *Procederent*] Procurrerent à mari terram verſus, ſive retrocederent. Sunt, qui etiam legi malint, *retrocederent*.

(*d*) *Evectus os ejus*] Vide num. 8. hujus cap.

(*e*) *Sacrificio facto*] Tauros Neptuno cæſos in mare projecit cum aureis poculis & libamentis. *Arrian. VI.* p. 415. *Diodor. XVII.* 104.

falſo, cujus ignota natura pleroſque decepit temere ingreſſos aquam: quippe ſcabies corpora invaſit, & contagium morbi etiam in alios vulgatum eſt: oleum remedio fuit. Leonnato deinde præmiſſo ut puteos foderet, quia terreſtri itinere ducturus exercitum videbatur, quippe ſicca erat regio; ipſe cum copiis ſubſtitit, vernum tempus expectans. Interim & urbes portuſque (*f*) condidit. Nearcho atque Oneſitrito nauticæ rei peritis imperavit, ut validiſſimas navium deducerent in Oceanum, progreſſique quoad tutò poſſent, naturam noſcerent: vel eodem amne, vel Euphrate ſubire eos poſſe, quum reverti ad ſe vellent.

Jamque mitigatâ hyeme, & navibus, quæ inutiles videbantur, crematis, terra ducebat exercitum. Nonis caſtris in regionem Arabitarum (*g*); inde totidem diebus in Gedroſiorum regionem perventum eſt. Liber hic populus concilio habito dedidit ſe; nec quidquam deditis præter commeatus imperatum eſt. Quinto hinc die venit ad flumen, Arabum (*h*) incolæ appellant. Re-

(*f*) *Urbes portuſque*] Urbes in hoc tractu conditæ memorantur *Barce* Juſtin. XII. 10. *Xylenopolis* Plin. VI. 23. Sed *portuſque* pro vulgato *pleraſque* ſuaſit Freinshemius ex Arrian VI. 415. & recepit Tellierus.

(*g*) *Arabitarum*] Al. *Abaritarum*: Blancardus in Arrian. p. 420. *Arbitarum*.

(*h*) *Arabum*] Plures vocant *Arabium*: Plinius IV. 3. *Arbin*, quod etiam nomen Straboni placet.

Regio deſerta & aquarum inops excipit; quam emenſus in Horitas tranſit: ibi majorem exercitûs partem Hephæſtioni tradidit; levem armaturam cum Ptolemæo Leonnatoque partitus eſt. Tria ſimul agmina populabantur Indos; magnæque prædæ actæ ſunt: maritimos Ptolemæus; ceteros ipſe Rex, & ab alia parte Leonnatus urebant. In hac quoque regione urbem condidit (*i*), deductique ſunt in eam Arachoſii. Hinc pervenit ad maritimos Indos (*k*): deſertam vaſtamque regionem late tenent, ac ne cum finitimis quidem ullo commercii jure miſcentur.

Ipſa ſolitudo natura quoque immitia efferavit ingenia: prominent ungues nunquam reciſi; comæ hirſutæ & intonſæ ſunt, tuguria conchis, & ceteris purgamentis maris inſtruunt: ferarum pellibus tecti, piſcibus

(*i*) *Urbem condidit*] Nimis in ſeptentrionem adſurgunt, qui *Alexandriam in Ariana* Strabonis, aut Stephani *in Arachotis* intelligunt. Longiſſimum enim a mari Macedonum iter non fuit. Quid? *quod portu ſalubri* hæc Alexandria inſtructa fuit, Plinio teſte VI. 23. ergo in maritima ora, non in Ariana aut Arachoſiis. In errorem induxit vox *Ariana* in vulgatis libris Plinii, pro qua Harduinus ex codicibus repoſuit *Arganûs*, nomen portus aut loci finitimi. E quibus cognoſcere licet, eſſe Alexandriam *Oritarum* ſive *Horitarum*, in loco magni vici & portu ſuo celebris, Rambaciæ, *Arrian. VI. pag.* 420.

k) *Maritimos Indos*] Nemo Indos dixit, qui ſunt cis Arabium fluvium. Gedroſos, aut Ichthyophagos vocaſſes verius.

cibus ſole duratis (*l*), & majorum quoque belluarum, quas fluctus ejicit, carne veſcuntur. Conſumptis igitur alimentis Macedones primo inopiam, deinde ad ultimum famem ſentire cœperunt; radices palmarum, namque ſola ea arbor gignitur, ubique rimantes. Sed quum hæc quoque alimenta defecerant, jumenta cædere aggreſſi, ne equis quidem abſtinebant; & quum deeſſent quæ ſarçinas veherent, ſpolia de hoſtibus, propter quæ ultima Orientis peragraverant, cremabant incendio.

Famem deinde peſtilentia ſequuta eſt: quippe inſalubrium ciborum novi ſucci, ad hoc itineris labor, & ægritudo animi, vulgaverant morbos; & nec manere ſine clade, nec progredi poterant: manentes fames, progreſſos acrior peſtilentia urgebat. Ergo ſtrati erant campi pene pluribus ſemivivis, quam cadaveribus. Ac ne leviùs quidem ægri ſequi poterant: quippe agmen raptim agebatur, tantum ſingulis ad ſpem ſalutis ipſos proficere credentibus, quantum itineris feſtinando præriperent. Igitur qui defecerant, notos ignotoſque, ut allevarentur, orabant. Sed nec jumenta erant, quibus excipi poſſent; & miles vix arma portabat, imminentiſque etiam ipſis

(*l*) *Piſcibus ſole duratis*] Hi ſunt Strabonis *Ichthyophagi* lib XV. pag. 495. ita dicti, quod τοῖς ἰχθύσι χρῶνται καὶ αὐτοὶ καὶ θρέμματα, *piſcibus veſcuntur tum ipſi, tum eorum pecora.*

ipſis facies mali ante oculos erat. Ergo ſæpiùs revocati, ne reſpicere quidem ſuos ſuſtinebant, miſericordiâ in formidinem verſâ.

Illi relicti deos teſtes, ſacra communia, Regiſque implorabant opem: quumque fruſtra ſurdas aures fatigarent, in rabiem deſperatione verſi, parem ſuo exitum, ſimileſque ipſis amicos & contubernales precabantur. Rex dolore ſimul ac pudore anxius, quia cauſa tantæ cladis ipſe eſſet; ad Phrataphernen Parthorum (*m*) ſatrapen miſit, qui juberet camelis cocta cibaria afferre: alios quoque finitimarum regionum præfectos certiores neceſſitatis ſuæ fecit. Nec ceſſatum eſt ab his. Itaque fame duntaxat vindicatus exercitus, tandem in Gedroſiæ fines perducitur. Omnium rerum ſola fertilis regio (*n*) eſt, in qua ſtativa habuit, ut vexatos milites quiete firmaret.

Hic Leonnati literas accipit, *conflixiſſe ipſum cum octo millibus peditum & quingentis equitibus Horitarum, proſpero eventu.* A Cratero quoque nuntius venit, *Ozinem & Zariaſpem nobiles Perſas, defectionem molientes oppreſſos à ſe, in vinculis eſſe.* Præpoſito igitur regioni Sibyrtio (namque

(*m*) *Parthorum*] Sed hi longius aberant: propiores Arii, Drangæ, Arachoſii.

(*n*) *Sola fertilis regio*] Gedroſiæ late ſumtae pars hæc quæ Carmaniam ſpectat, ſola fertilis; orientales partes & Ichyophagorum terra nimia ſterilitate laborant.

que Menon præfectus ejus nuper interierat morbo) in armaniam (*o*) ipſe proceſſit. Aſpaſtes erat ſatrapes gentis, ſuſpectus res novare voluiſſe, dum in India Rex eſſet. Quem occurrentem diſſimulatâ irâ comiter alloquutus, dum exploraret quæ delata erant, in eodem honore habuit. Quum Indiæ præfecti (*p*) ſicut imperatum erat, equorum jumentorumque jugalium vim ingentem ex omni, quæ ſub imperio erat, regione miſiſſent; quibus deerant ad impedimenta (*q*) reſtituit. Arma quoque ad priſtinum refecta ſunt cultum; quippe haud procul à Perſide aberant, non pacata modò, ſed etiam opulenta.

Igitur, ut ſupra dictum eſt, æmulatus Patris Liberi non gloriam ſolùm, quam ex illis gentibus deportaverat; ſed etiam famam (ſive illud triumphus fuit ab eo primùm inſtitutus, ſive bacchantium luſus (*r*)) ſtatuit imitari, animo ſuper humanum faſti-

(*o*) *In Carmaniam*] Quæ a Gedroſia in Perſidem vergit.

(*p*) *Indiæ præfecti*] Forſan Arianæ & finitimarum regionum. India tum longius aberat, tum partim jam defecerat. *Arrian. VI. pag.* 431.

(*q*) *Ad impedimenta*] Ad ſarcinas vehendas; ſicut paullo ante *quum deeſſent quæ ſarcinas veherent.* Vulgo negligunt *Ad*, quod recipi cupit Freinshemius, recepitque Tellierus.

(*r*) *Bacchantium luſus*] Luxurioſum hunc regreſſum, & debacchationem exercitus, in dubium vocat Arrianus VI. p. 432. quod fide digniſſimi ſcriptores Ptolemæus & Ariſtobulus non memoraverint.

tigium elato. Vicos, per quos iter erat, floribus coroniſque ſterni jubet: liminibus ædium crateres vino repletos, & alia eximiæ magnitudinis vaſa diſponi: vehicula deinde conſtrata, ut plures capere milites poſſent, in tabernaculorum modum ornari, alia candidis velis, alia veſte precioſa.

Primi ibant amici & cohors Regia, variis redimita floribus coroniſque: alibi tibicinum cantus; alibi lyræ ſonus audiebatur: item in vehiculis pro copia cujuſque adornatis, comeſſabundus exercitus, armis quæ maxime decora erant circumpendentibus. Ipſum convivaſque currus vehebat crateris aureis ejuſdemque materiæ ingentibus poculis prægravis. Hoc modo per dies ſeptem bacchabundum agmen inceſſit; parta præda (s), ſi quid victis ſaltem adverſùs comeſſantes animi fuiſſet: mille hercule, viri modò & ſobrii, ſeptem dierum crapula graves, in ſuo triumpho, capere potuerunt.

Sed fortuna, quæ rebus famam preciumque conſtituit, hîc quoque militiæ probrum vertit in gloriam. Et præſens ætas, & poſteritas deinde mirata eſt, per gentes nondum ſatis domitas inceſſiſſe temulen-

(s) *Parta præda*] Parata. Virgil. Eclog. III. 68.

Parta mea Veneri ſunt munera.

parta, id eſt præparata. *Servius.*

lentos, Barbaris, quod temeritas erat, fiduciam eſſe credentibus. Hunc apparatum carnifex ſequebatur: quippe ſatrapes Aſpaſtes, de quo ante dictum (t) eſt, interfici juſſus eſt, adeo nec luxuriæ quidquam crudelitas, nec crudelitati luxuria obſtat.

(t) *De quo ante dictum*] Num. 21. hujus capitis.

Q. CURTII

DE REBUS GESTIS ALEXANDRI MAGNI.

Summarium Libri Decimi.

I. *Cleander & alii duces delictorum veniam impetrant, dum nonnulli minus facinoroſi puniuntur. Alexandri conſilium de* Occidentali *Europæ parte perluſtranda: liberalitas erga Abiſaris filium, & in* Orſi*nem, nobiliſſimum Satrapam, crudelitas.*

II. *Dum turbatum Græciæ ſtatum pacare, & ex militibus (ære alieno liberatis) alios remittere domum, alios retinere cogitat, in caſtris oritur ſeditio: quam gravi oratio-*

ne & Regia authoritate compeſcit.

III. *Seditioſis ſupplicio affectis, totius exercitûs diſſipat conſilia, & Perſis credit corporis ſui cuſtodiam.*

IV. *Oratio Macedonis militis vincti. Conjuratio in Alexandrum, qui veneno extinguitur.*

V. *Dicta & geſta ejuſdem ante obitum: quantum à ſuis fuerit deſideratus: præcipuè verò à Darii matre, quæ dolori ſuccumbens, paulo poſt extincta eſt. Alexandri elogium.*

VI. *De ſucceſſore Alexandri inter magnates conſultatio, & variæ ſententiæ.*

VII. *Aridæus, Philippo genitus, Meleagro promovente, à quibuſdam Rex ſalutatur. Unde civilis belli ſemina.*

VIII. *Primarii duces Meleagri artibus occurrunt; Aridæus autem, pacis ſtudioſus, tumultum componere media quadam ratione conatur.*

IX. *Perdiccas Meleagrum & trecentos fere alios, qui eum ſecuti fuerant, dolo opprimit.*

X. *Alexandri imperium in partes diviſum; cujus ſumma Aridæo tributa: Provinciæ autem magnatibus. Defuncti corpus ab amicis curatum, & tandem Alexandriam Ægypti tranſlatum eſt.*

LIBER DECIMUS.

I. IIſdem fere diebus Cleander, & Sitalces, & cum AgathoneHeracon (a) ſuperveniunt, qui Parmenionem juſſu Regis occiderant; quinque millia (b) peditum cum equitibus mille. Sed & accuſatores eos è provincia, cui præfuerant, ſequebantur; nec tot facinora, quot admiſerant, compenſare poterant cædis perquam gratæ Regi miniſterio. Quippe quum omnia profana ſpoliaſſent; ne ſacris quidem abſtinuerant: virgineſque & principes feminarum ſtupra perpeſſæ, corporum ludibria deflebant. Inviſum Macedonum nomen avaritia eorum ac libido Barbaris fecerat. Inter omnes tamen eminebat Cleandri furor, qui nobilem virginem conſtupratam ſervo ſuo pellicem dederat.

Ple-

(a) *Cleander, Sitalces, Heracon*] Duces copiarum, quæ cum Parmenione in Media relictæ fuerant. *Arrian. VI.* 430.

(b) *Quinque millia*] Supple *cum his erant*, aut ſimile. Hæ reliquiæ erant exercitus, qui ſub Parmenione fuerat: major ejus pars jam dudum ad Regem, quum in Arachoſiis eſſet, advenerat. *VII.* 3.

Plerique amicorum Alexandri non tam criminum, quæ palam objiciebantur, atrocitatem, quam memoriam occiſi per eos (c) Parmenionis, quod tacitum (d) prodeſſe reis apud Regem poterat, intuebantur: læti recidiſſe iram in iræ miniſtros, nec ullam potentiam ſcelere quæſitam cuique eſſe diuturnam. Rex cognitâ cauſâ pronunciavit, *ab accuſatoribus unum, & id maximum crimen eſſe præteritum, deſperationem ſalutis ſuæ* (e): *nunquam enim talia auſuros, qui ipſum ex India ſoſpitem, aut optaſſent reverti, aut credidiſſent reverſurum.* Igitur hos quidem vinxit (f); DC. autem militum, qui ſævitiæ eorum miniſtri fuerant, interfici juſſit.

Eodem die ſumptum eſt ſupplicium de iis quoque quos auctores defectionis Perſarum Craterus adduxerat. Haud multo poſt Nearchus & Oneſicritus, quos longiùs in Oceanum procedere juſſerat, ſuperveniunt. Nunciabant autem quædam audita, alia comperta; *inſulam oſtio amnis ſubjectam* (g) *auro abundare, inopem equorum eſſe*

(c) *Occiſi per eos*] VII. Cleandri in Parmenionis cæde multa mentio.

(d) *Tacitum*] Tacite, latenter Regis gratiam iis conſervare poterat.

(e) *Deſperationem ſalutis ſuæ*] Quod deſperarint, Regem ex India ſaluum rediturum eſſe.

(f) *Hos quidem vinxit*] Secundum Arrianum VI. p. 431. etiam *ἀπέκτεινεν*, *interfecit*, quod firmare videntur Diodorus XVII. 106. & Juſtinus XII. 10.

(g.) *Inſulam oſtio amnis ſubjectam*] Amnis Indi, ex quo

eſſe: ſingulos equos ab iis qui ex continenti trajicere auderent, ſingulis talentis emi. Plenum eſſe belluarum mare; æſtu ſecundo eas ferri magnarum navium corpora æquantes: truci cantu (h) deterritas ſequi claſſem: cum magno æquoris ſtrepitu, velut demerſa navigia ſubiſſe aquas. Cetera incolis crediderant: inter quæ *rubrum mare non à colore undarum, ut plerique crederent, ſed ab Erythra Rege appellari. Eſſe haud procul à continenti inſulam (i) palmis frequentibus conſitam, & in medio fere nemore columnam eminere Erythræ Regis monumentum, literis gentis ejus ſcriptam.* Adjiciebant, *navigia, quæ lixas, mercatoreſque vexiſſent, famam auri ſequutis gubernatoribus in inſulam (k) eſſe tranſmiſſa, nec deinde ab his poſtea viſa.*

Rex cognoſcendi plura cupidine accenſus,

quo apud Patalam urbem ab Rege diſceſſerant, *Plin. VI.* 23. Nomen Inſulæ *Chryſe* dicitur eidem Plinio VI. 21. & Melæ III. 7. quamquam nihil de ea hodie notum eſt.

(*h*) *Truci cantu*] *Incondito clamore*, etiam tubæ ſonitu, ut eſt apud Arrianum Ind. p. 567.

(*i*) *A continenti inſulam*] A continenti Carmaniæ inſulam *Ogyrin*, ut vocant Plinius VIII. 28. Mela III. 8. Dionyſius Periegeta v. 606. *Oaractam* Arrianus Ind. p. 579. alii aliter adpellant.

(*k*) *In inſulam*] Diverſam ab Ogyri ſive Oaracta. Soli ſacram, *Noſolam* nomine, de qua Arrianus Ind. pag. 569. tradit, a nemine mortalium adiri poſſe, ſi quis vero imprudens eo feratur *γίνεσθαι ἀφανέα*, *non amplius cerni.*

ſus, *rurſus eos terram legere* (*l*) *jubet, donec ad Euphratem appellerent claſſem; inde adverſo amne Babylonem ſubituros.* Ipſe animo infinita complexus, ſtatuerat omni ad Orientem maritimâ regione perdomitâ, ex Syria petere Africam, Carthagini infenſus: inde Numidiæ ſolitudinibus peragratis, curſum Gadis (*m*) dirigere: ibi namque columnam Herculis (*n*) eſſe fama vulgaverat. Hiſpanias (*o*) deinde quas Iberiam Græci à flumine Ibero vocabant, adire, & prætervehi Alpes, Italiæque oram (*p*), unde in Epirum brevis curſus eſt.

Igitur

(*l*) *Terram legere*] *Juxta litus navigare.* Virgilius Æn. III. v. 292.

Litoraque Epiri legimus.

legimus, id eſt *prætterimus*, ut Servius ad 127. ejuſdem libri interpretatur.

(*m*) *Gadis*] Ita libri antiqua forma, id eſt *Gades* ſive *Gadeis.* De ſitu & origine urbis noſter IV. 20.

(*n*) *Columnam Herculis*] Columnæ Herculis montes ſunt ſive promontoria ex utroque latere Gaditani freti, *Calpe* in Europa, *Abyla* in Africa. Extra has columnas in proximo oceani ſinu ſita inſula Gades cum oppido cognomine. Ut vero in oriente imitatus Alexander erat victoriam Herculis; ita nec ad ſolis occaſum voluit quidquam illi divo concedere, quod ſecundum poëtarum fabulas, ad nominis famam pertineret.

(*o*) *Hiſpanias*] Multitudinis numero ex Romanorum more, qui in Tarraconenſem, Baeticam & Luſitaniam dividebant.

(*p*) *Italiæque oram*] Livius IX. 17, 18. 19. diſputat, Alexandrum ſi in Italiam trajeciſſet, Romanorum virtutem non fuiſſe ſuperaturum. Contra Plutarchus extremo libro de Fortuna Romanorum, in præcipua

Igitur Meſopotamiæ Prætoribus imperavit, *materiâ in Libano monte cæſâ, devectâque ad urbem Syriæ Thapſacum, ingentium carinas navium ponere: ſeptiremes omnes eſſe, deducique Babylonem.* Cypriorum regibus imperatum, ut æs ſtuppamque & vela præberent. Hæc agenti Pori & Taxilis Regum literæ traduntur. *Abiſarem morbo, Philippum præfectum ipſius ex vulnere interiiſſe, oppreſſoſque qui vulneraſſent eum.* Igitur Philippo ſubſtituit Eudæmonem, dux erat Thracum. Abiſaris Regnum filio ejus attribuit.

Ventum eſt deinde Perſagadas (*q*). Perſica eſt gens, cujus Satrapes Orſines erat, nobilitate ac divitiis inter omnes Barbaros eminens. Genus ducebat à Cyro quondam Rege Perſarum: opes & à majoribus traditas habebat, & ipſe longa imperii poſſeſſione cumulaverat. Is Regi cum omnis generis donis, non ipſi modò ea, ſed etiam amicis ejus daturus occurrit. Equorum domiti greges ſequebantur, curruſque argento & auro adornati, precioſa ſupellex, & nobiles gemmæ, aurea magni ponderis vaſa, veſteſque purpureæ, & ſignati argenti talen-

cipua parte felicitatis Romanæ ponit, quod Alexander morte præventus bellum Italiæ inferre, ut deſtinaverat, non potuerit, cujus prætextus futurus fuiſſet Alexandri Moloſſi necem, juxta Pandaſiam interfecti, ultum ire; vera cauſſa, gloriam & famam Herculis ac Liberi Patris ſuperare.

(*q*) *Perſagadas*] Ad V. 6. diximus.

talentûm quatuor millia (*r*). Ceterùm tanta benignitas Barbaro cauſa mortis fuit; nam quum omnes amicos Regis donis ſuper ipſorum vota coluiſſet, Bagoæ ſpadoni (*s*), qui Alexandrum obſequio corporis devinxerat ſibi, nullum honorem habuit: admonituſque à quibuſdam *quam Alexandro cordi eſſet*; reſpondit, *amicos Regis, non ſcorta ſe colere: nec moris eſſe Perſis, mares ducere qui ſtupro effeminarentur.*

His auditis, ſpado potentiam flagitio & dedecore quæſitam, in caput nobiliſſimi & inſontis exercuit. Namque gentis ejuſdem leviſſimos falſis criminibus adſtruxit, monitos tum demum ea deferre, quum ipſe juſſiſſet. Interim quoties ſine arbitris erat, credulas Regis aures implebat; diſſimulans cauſam iræ, quo gravior criminantis auctoritas eſſet. Nondum ſuſpectus erat Orſines, jam tamen vilior. Reus enim in ſecreto agebatur, latentis periculi ignarus: & importuniſſimum ſcortum, ne in ſtupro quidem & dedecoris patientia fraudis oblitum, quoties amorem Regis in ſe accenderat,

(*r*) *Talentum quatuor millia*] Numerus nimietate ſuſpectus. Bagoas rem odio exaggerans tantum *tria millia* memorat ſubtracta a ſatrapa, qui tamen ſibi partem ſervaſſet, non donaſſet cuncta. Et mille talenta dare vel Regi magnum erat & invidioſum, *VIII.* 12. *extr.* quatuor ergo millia ſupra modum & conditionem ſatrapæ.

(*s*) *Bagoa ſpadoni*] Quem Nabarzanes captandæ gratiæ cauſſa ex Darii deliciis Alexandro obtulerat. VI. 23.

derat, Orſinem modò avaritiæ, interdum etiam defectionis arguebat.

Jam matura erant in perniciem innocentis mendacia, & fatum cujus inevitabilis ſors eſt, appetebat. Forte enim ſepulcrum Cyri (*t*) Alexander juſſit aperiri, in quo erat conditum ejus corpus, cui dare volebat inferias (*u*). Auro argentoque repletum eſſe crediderat, quippe ita fama Perſæ vulgaverant; ſed præter clypeum ejus putrem, & arcus duos Scythicos, & acinacem, nihil reperit. Ceterùm coronâ aureâ impoſitâ amiculo, cui aſſueverat ipſe, ſolium in quo corpus jacebat (*x*), velavit; miratus tanti nominis Regem, tantis præditum opibus, haud precioſiùs ſepultum eſſe quam ſi fuiſſet

(*t*) *Sepulcrum Cyri*] Strabo XV. pag. 502. & Arrianus VI. p. 435. hoc ſepulchrum deſcripſerunt. Uterque tradunt *ἐν παραδείσῳ*, *in Regio horto* fuiſſe, hoc titulo Perſico inſignitum, qui Graece valeat *ὦ ἄνθρωπε, ἐγὼ Κῦρός εἰμι, ὁ τὴν ἀρχὴν τοῖς Πέρσαις κτησάμενος, καὶ τῆς Ασίας Βασιλεύσας. Μὴ οὖν φθόνει μοι τοῦ μνήματος*. Eadem fere Plutarchus habet p. 703. additque Perſicæ inſcriptioni Græcam ab Alexandro adjectam fuiſſe.

(*u*) *Dare inferias*] Vide VII. 22.

(*x*) *Solium, in quo corpus jacebat*] *Solium*, id eſt, *loculum*, *ſarcophagum*, *πύελον* Arrianus & Strabo c. l. vocant. Florus IV. 11. extr. de morte Cleopatræ, *maximos induta cultus, in differto odoribus ſolio, juxta ſuum ſe collocavit Antonium*. Plinius XXXV. 12. *defunctos ſeſe multi fictilibus ſoliis condi maluerunt*, ubi perperam vulgares libri *doliis*, contra MSS. fidem, uti Harduinus in h. l. & ante ipſum Salmaſius in Solin. pag. 1204. aliique obſervarunt. Suetonius Nerone cap. 50. *in eo monumento ſolium porphyretici marmoris*.

ſet è plebe. Proximus erat lateri ſpado, qui Regem intuens: *Quid mirum*, inquit, *eſt inania ſepulchra eſſe Regum, quum Satraparum domus aurum inde egeſtum capere non poſſint? Quod ad me attinet, ipſe hoc buſtum antea non videram: ſed ex Dario ita accepi tria millia talentûm condita eſſe cum Cyro. Hinc illa benignitas in te, ut quod impune habere non poterat Orſines, donando etiam gratiam iniret.*

Concitaverat jam animum in iram, quum ii, quibus negotium idem dederat, ſuperveniunt: hinc Bagoas, hinc ab eo ſubornati, falſis criminibus occupant aures. Antequam accuſari ſe ſuſpicaretur Orſines, in vincula eſt traditus. Non contentus ſupplicio inſontis (*y*) ſpado, ipſe morituro manum injecit. Quem Orſines intuens: *Audieram*, inquit, *in Aſia olim regnaſſe feminas* (z); *hoc verò novum eſt regnare caſtratum!* Hic fuit exitus nobiliſſimi Perſarum, nec inſontis modò, ſed eximiæ quoque benignitatis in Regem.

Eodem tempore Phradates Regnum affectaſſe ſuſpectus occiditur. Cœperat eſſe præ-

(*y*) *Inſontis*] Spoliatum ſepulcrum fuiſſe Plutarchus pag. 703. & Strabo pag. 502. referunt, ſed ille a Pellæo quodam Macedone, cui Polymacho nomen fuerit: hic ex Ariſtobulo, a prædatoribus ignotis, non a ſatrapa factum tradit: προνομευτῶν ἔργον ἦν οὐχὶ τοῦ σατράπου.

(z) *Regnaſſe feminas*] Semiramin & Amazonas.

præceps ad repræſentanda ſupplicia; idem ad deteriora credenda. Scilicet res ſecundæ (*a*) valent commutare naturam, & rarò quiſquam erga bona ſua ſatis cautus (*b*) eſt. Idem enim paulo ante Lynceſtem Alexandrum (*c*) delatum à duobus indicibus damnare non ſuſtinuerat: humiliores quoque reos contra ſuam voluntatem, quia ceteris videbantur inſontes, paſſus abſolvi: hoſtibus victis Regna reduxerat: ad ultimum à ſemetipſo degeneravit uſque adeo, ut adverſùs libidinem animi, arbitrio ſcorti aliis adimeret vitam.

Iiſdem fere diebus literas à Cœno accepit de rebus in Europa & Aſia geſtis, dum ipſe Indiam ſubigit. Zopyrio (*d*) Thraciæ præpoſitus, dum expeditionem in Getas (*e*) faceret, tempeſtatibus (*f*) procelliſque ſubitò coortis, cum toto exercitu oppreſſus erat. Quâ cognitâ clade, Seuthes Odryſas (*g*) populares ſuos ad defectionem com-

(*a*) *Res ſecundæ*] Supra III. 2. *naturam plerumque fortuna corrumpit: homines quum ſe permiſere fortunæ, etiam naturam dediſcunt.*

(*b*) *Satis cautus*] De Conone Nepos cap. V. *Accidit huic, quod ceteris mortalibus, ut inconſideratior in ſecunda, quam in adverſa eſſet fortuna.*

(*c*) *Lynceſtem Alexandrum*] Vide VIII. 8.

(*d*) *Zopyrio*] Adde Juſtin. XII. 1. XXXVII. 3.

(*e*) *In Getas*] Gethæ, Scythicus populus, ſupra Thraciam ad utramque Iſtri ripam, Pontum verſus.

(*f*) *Tempeſtatibus*] Scytharum armis, non tempeſtatibus, oppreſſum eſſe, Juſtinus c. l. memorat.

(*g*) *Odryſas*] Odryſæ in Thraciæ populis. Adi Geograph.

compulerat. Amiſſa propemodum Thracia, ne Græcia quidem (*h*).

EXPLICATIO

QUINTI CURTII.

INconcuſſa tumultu fuit. Quum enim Alexander ex India reverſus præfectos, qui deſperato ejus reditu ſuperbe imperarant, ſeverius puniſſet (*i*), cæteri quoque, provincialium metuentes accuſationem, ope mercenariorum militum, quibus præerant, & fuga (*k*) ſibi ſalutem quærebant. Harpalus Babyloniæ poſt Mazæi mortem præfectus (*l*) quum luxurioſe vixiſſet (*m*), veniâ deſperatâ, V millibus talentûm (*n*) cor-

(*h*) *Ne Græcia quidem*] Quæ hoc loco uſque ad cap. II.. deſunt, ita quodammodo ex Diodoro XVII. 108. ſuppleri poſſunt.

(*i*) *Præfectos ſeverius puniſſet*) Curt. X. 1 Diodor. XVII. 106.

(*k*) *Ope mercenariorum & fuga*) Diodor. c. l.

(*l*) *Babyloniæ præfectos*] Plutarch. p. 686. τῆς χώρας ἐπιμελητής; Diodor. c. 108. ἐν Βαβυλῶνι θησαυρῶν καὶ τῶν προσόδων τὴν φυλακὴν πεπιστευμένος *theſaurorum & vectigalium cuſtodiæ præpoſitus.*

(*m*) *Luxurioſe vixiſſet*] Diodor. c. l. Athenæus XIII. c. 7.

(*n*) *V millibus talentum*] Diodor. c. l.

correptis cum VI. millibus mercenariorum in Græciam profugit, quibus perſuaſerat, ſe pecunia effecturum, ut Athenienſium civitas adverſùs Regem arma capiat, & communem ſecum cauſſam tueatur.

II. Igitur triginta navibus Sunium (*p*) tranſmittunt: promontorium eſt Atticæ terræ, unde portum urbis (*q*) petere decreverant. His cognitis, Rex Harpalo Athenienſibuſque juxta infeſtus, claſſem parari jubet, Athenas protinus petiturus. Quod conſilium

Hujus argumenti videntur fuiſſe, quæ hoc loco deſiderantur. Chriſtophorus Bruno præmittit Calani ſophiſtæ Indici mortem: nuptias, quibus Statiram Darii filiam ſibi Alexander junxit: etiam ducibus ſuis nobiliſſimas quaſque virginum Perſicarum. De Calani exceſſu ad VIII 9. notavimus: nuptias ipſe Curtius X. 3. attigit. Credo utrumque Curtium, ut ſolet in ultimis, feſtinatione prætermiſiſſe: certe connexiones hujus loci neutram ferunt; neque addidit de iis in ſupplementis Freinshemius. Qui vero memorabilem Calani exitum vult accuratius cognoſcere, ſcriptores conſulat, quos c. l. laudavimus, ex quibus hoc ſolum adjicere viſum eſt, quod in rogum adſcendens, Alexandro imminentem mortem prædixerit. Quum enim Rex eum rogaret, ut ſi quid vellet, diceret; *optime*, inquit: *propediem te Babylone videbo*. Lege Ciceronem & Plutarchum: de nuptiis eundem Plutarchum & Diodorum XVII. 107.

(*p*) *Sunium tranſmittunt*] Harpalus & mercenarii milites, qui ex Aſia profugerant, vel ad Tænarum, Laconiæ promontorium, Diodoro teſte XVII. 108. vel ad Sunium Atticæ, claſſem ſuam ſtatuerant, unde Harpalus cum paucis comitibus & grandi pecuniæ ſumma Athenas profectus eſt contra regem cives ſollicitaturus.

(*q*) *Portum urbis*] Piræeum Athenienſium portum.

lium dum agitat clam, literæ ei redduntur; *Harpalum intraſſe quidem Athenas, pecunia conciliaſſe ſibi principum animos* (*r*): *mox concilio plebis habito, juſſum urbe excedere, ad Græcos milites perveniſſe, à quibus interceptum & trucidatum à quodam Thimbrone* (*s*) *per inſidias*. His lætus, in Europam trajiciendi conſilium omiſit: ſed *exſules præter eos, qui civili ſanguine aſperſi* (*t*) *erant, recipi ab omnibus Græcorum civitatibus, quis pulſi erant*, juſſit. Et Græci haud auſi imperium aſpernari, quamquam ſolvendarum legum id principium (*u*) eſſe cenſebant, bona quoque, quæ exſtarent, reſtituere damnatis. Soli Athenienſes, non ſuæ modò, ſed etiam publicæ vindices libertatis, colluvionem (*x*) hominum, quia ægre

(*r*) *Conciliaſſe ſibi principum animos*] Oratorum maxime, etiam ipſius Demoſthenis, ut ſupra ad VII 4. ex Plutarcho diximus; non autem Phocionis, cujus virtus inexpugnabilis auro erat. *Plutarch. in Phocione p.* 751. & *Demoſthene p.* 857.

(*s*) *A quodam Thimbrone*] Vulgo *a quodam viatore*: MSS. *a quodam auctore*. Utrumque ineptum. Diodorus autem XVII. 108. tradit, quum ex Græcia in Cretam receſſiſſet, a Thimbrone amico ſuo peremtum eſſe.

(*t*) *Civili ſanguine adſperſi*] Diodorus XVII. 109. *πλην τῶν ἱεροσύλων καὶ φονέων*, *præter ſacrilegos & homicidas*.

(*u*) *Solvendarum legum principium*] Libertatis opprimendæ initium eſſe, civitatibus imperare, ut exſules reſtituant.

(*x*) *Colluvionem*] Suetonius Aug. c. 40. *magni exiſtimans, ſincerum atque ab omni colluvione peregrini, ac ſervilis ſanguinis incorruptum ſervare populum.* Hoc loco ſunt relegati & purgamenta civitatis.

gre ferebant (*y*), non Regio imperio, ſed legibus moribuſque patriis regi adſueti, prohibuere finibus: Omnia potiùs toleraturi, quam purgamenta (*z*) quondam urbis ſuæ, tunc etiam exilii admitterent.

Alexander ſenioribus militum in patriam remiſſis; *tredecim millia peditum, & duo millia equitum, quæ in Aſia retineret, eligi* juſſit: exiſtimans modico exercitu continere poſſe Aſiam, quia pluribus locis præſidia diſpoſuiſſet; nuperque conditas urbes, quas colonis repleſſet, res renovare cupientibus obſtare. Ceterùm priùs quam ſecerneret (*a*), quos erat retenturus, edixit, *ut omnes milites æs alienum profiterentur.* Grave pleriſque eſſe compererat: & quamquam ipſorum luxu contractum erat, diſſolvere tamen ipſe decreverat. Illi tentari ipſos rati, quo faciliùs ab integris ſumptuoſos diſcerneret; prolatando aliquantum extraxerant temporis: & Rex ſatis gnarus profeſſioni æris pudorem, non contumaciam obſtare, menſas totis caſtris poni juſſit, & decem millia talentorum (*b*) proferri.

Tum

(*y*) *Quia ægre ferebant*] Tellierus ex codicum, ut ait, fide: *quia ordinem ægre ferebant*, quod interpretatur, ægre patiebantur ſe in ordinem redigi. Dictionem firmatum it ex Quinctiliano l. 4. extr. *multa verba non totum declinationis ordinem ferunt.*

(*z*) *Purgamenta urbis ſuæ*] Vide VIII. 5.

(*a*) *Secerneret*]. Alii *excerneret*, quod etiam Barthius probat II. 12. Adverſ.

(*b*) *Decem millia*] Juſtinus XII. 11. *viginti millia,* &

Tum demum fide factâ (*c*), profeſſi ſunt, nec ampliùs ex tanta pecunia quam centum & triginta talenta ſuperfuere: adeo ille exercitus, tot ditiſſimarum gentium victor, plus tamen victoriæ, quam prædæ deportavit ex Aſia. Ceterùm ut cognitum eſt alios retineri; perpetuam eum Regni ſedem in Aſiam habiturum rati, vecordes & diſciplinæ militaris immemores, ſeditioſis vocibus caſtra complent, Regemque ferociùs quam aliàs adorti, omnes ſimul *miſſionem* poſtulare cœperunt, deformia ora cicatricibus, canitiemque capitum oſtentantes. Nec aut præfectorum caſtigatione, aut verecundia Regis deterriti, tumultuoſo clamore & militari violentia volentem loqui inhibebant; palam profeſſi *nuſquam inde, niſi in patriam veſtigium eſſe moturos.* Tandem ſilentio facto, magis quia motum eſſe credebant, quam quia ipſi moveri poterant; quidnam acturus eſſet, exſpectabant.

Ille, *quid hæc*, inquit, *repens conſternatio, & tam procax atque effuſa licentia denunciat? Eloqui timeo, palam certe rupiſtis imperium, & precario Rex ſum* (*d*), *cui non al-*

& ſecundum alios codices *tria & viginti millia.* Sed noſtro exacte conſentiunt Diodorus XVII. 109. & Plutarchus p. 703.

(*c*) *Fide facta*] Poſtquam fidem Regis acceperant.

(*d*) *Precario ſum*] Emendicata poteſtate impero. Adde IV. 7.

alloquendi, non noſcendi monendique, aut intuendi vos jus reliquiſtis. Equidem quum alios dimittere in patriam; alios mecum paulo poſt deportare ſtatuerim: tam illos acclamantes video, qui abituri ſunt, quam hos, cum quibus præmiſſos ſubſequi ſtatui. Quid hoc eſt rei? diſpari in cauſa idem omnium clamor eſt! pervelim ſcire, utrum qui diſcedunt, an qui retinentur, de me querantur. Crederes uno ore omnes ſuſtuliſſe clamorem; ita pariter ex tota concione reſponſum eſt, *omnes queri.*

Tum ille, *non hercule*, inquit, *poteſt fieri, ut adducar querendi ſimul omnibus hanc cauſam eſſe, quam oſtenditis; in qua major pars exercitûs non eſt; utpote quum plures dimiſerim, quam retenturus ſum. Subeſt nimirum altiùs malum, quod omnes avertit à me; quando enim Regem univerſus exercitus deſeruit? Ne ſervi quidem uno grege profugiunt dominos; ſed eſt quidam in illis pudor à ceteris deſtitutos relinquendi. Verùm ego tam furioſæ conſternationis oblitus remedia inſanabilibus conor adhibere. Omnem hercule ſpem, quam ex vobis conceperam, damno; nec ut cum militibus meis, jam enim eſſe deſtitiſtis* (e), *ſed ut cum ingratiſſimis oportet, agere decrevi. Secundis rebus,*

(e) *Deſtitiſtis*] Eraſm. & Tellier. *deſiiſtis.* Freinshemius expuncto ſubſtantivo verbo legendum putat *me deſtituiſtis.* Sed etiam *deſtitit* cum infinito frequens noſtro eſt III. 6. V. 9. VIII. 3. X. 8.

bus, quæ circumfluunt vos, inſanire cœpiſtis: obliti ſtatûs ejus, quem beneficio exuiſtis meo: digni hercule qui in eodem conſeneſcatis: quoniam facilius eſt vobis adverſam (f), quam ſecundam regere fortunam.

En tandem! Illyriorum paulo ante (g) & Perſarum tributariis (h) Aſia & tot gentium ſpolia faſtidio ſunt. Modò ſub Philippo ſeminudis, amicula ex purpura ſordent; aurum & argentum oculi ferre non poſſunt: lignea enim vaſa deſiderant, & ex cratibus ſcuta (i), rubiginemque gladiorum. Hoc cultu nitentes vos accepi, & quingenta talenta æris alieni, quum omnis Regia ſupellex haud amplius quam ſexaginta talentorum eſſet, meorum operum fundamenta: quibus tamen (abſit invidia) imperium maximæ terrarum partis impoſui. Aſiæne pertæſum eſt, quæ vos gloria rerum geſtarum diis pares fecit? In Europam ire properatis Rege deſerto, quum pluribus veſtrum defuturum viaticum fuerit, ni æs alienum luiſſem: nempe in Aſiatica præda (k).

Nec

(*f*) *Facilius adverſam*] Quod tum labor tum diſciplina in officio continet.

(*g*) *Illyriorum paullo ante*] Sub Amynta, avo Alexandri, *Diodor. XVI.* 2.

(*h*) *Perſarum tributariis*] Vide quæ ad V. 8. notavimus.

(*i*) *Ex cratibus ſcuta*] Propter inopiam & paupertatem, ut etiam Spartaco ex *viminibus*, Flor. III. 20. Frontin. I. 7.

(*k*) *Nempe in Aſiatica præda*] Modius ex *Aſiatica præda*. Idem ſenſus, ſolvi æs alienum non potuiſſe, niſi tantum prædæ ex Aſia, quam immerito faſtidiant, rapta fuiſſet.

Nec pudet profundo ventre devictarum gentium ſpolia circumferentes, reverti velle ad liberos conjugeſque, quibus pauci præmia victoriæ poteſtis oſtendere. Nam ceterorum, dum etiam ſpei veſtræ obviam (*l*) *iſtis, arma quoque pignori ſunt. Bonis verò militibus cariturus ſum, pellicum ſuarum concubinis: quibus hoc ſolum ex tantis opibus ſupereſt, in quod impenditur* (*m*). *Proinde fugientibus me pateant limites; faceſſite hinc ociùs: ego cum Perſis abeuntium terga tutabor. Neminem teneo: liberate oculos meos, ingratiſſimi cives Læti vos excipient parentes liberique ſine veſtro Rege redeuntes! obviam ibunt deſertoribus transfugiſque! Triumphabo mehercule de fuga veſtra, & ubicumque ero, expetam pœnas; hos, cum quibus me relinquitis, colendo, præferendoque vobis. Jam autem ſcietis, & quantum ſine Rege valeat exercitus, & quid opis in me uno ſit.* Deſiluit deinde frendens de tribunali, & in medium armatorum agmen ſe immiſit; notatos quoque, qui ferociſſime oblocuti erant, ſingulos manu corripuit: nec auſos repugnare, tredecim aſſervandos cuſtodibus corporis tradidit.

III.

(*l*) *Cæterorum, dum ſpei obviam*] Dum ſpem redeundi in patriam noluiſtis exſpectare, ſed ante tempus præcepiſtis, quidam arma etiam, quaſi nulli uſui poſthac futura, oppignerarunt.

(*m*) *In quod impenditur*] Nempe pellices ſolæ ſuperſunt ex tanta præda, in quas ipſæ opes impenſæ ſunt. Ita Tellierus. Aliis *venter* eſt, in quem impenſa fiat; ita Sebiſius & Pitiſcus. Vulgo *in* poſthabent.

III. Quis crederet ſævam paulo ante concionem obtorpuiſſe ſubito metu; & quum ad ſupplicium videret trahi nihil auſos graviora quam ceteros (tam effuſam (*n*) antea licentiam, atque ſeditioſam militum violentiam ita compreſſam, ut non modò ullus ex omnibus irruenti Regi reſtiterit; verùm etiam cuncti pavore exanimati attonitis ſimiles, quid de ipſis quoque Rex ſtatuendum cenſeret, ſuſpenſâ mente exſpectarent. Itaque) ſive nominis, quod gentes, quæ ſub Regibus ſunt, inter deos colunt; ſive propria ipſius veneratio (*o*); ſive fiducia tanta vi exercentis imperium conterruit eos: ſingulare certe ediderunt patientiæ exemplum; adeoque non ſunt accenſi ſupplicio commilitonum, quum ſub noctem interfectos eſſe noſſent, ut nihil omiſerint, quod ſinguli magis obedienter ac pie facerent. Nam quum poſtero die prohibiti aditu veniſſent, Aſiaticis modò militibus admiſſis, lugubrem totis caſtris edidere clamorem, denunciantes *ſe protinus eſſe morituros, ſi Rex perſeveraret iraſci.* At ille pervicacis ad omnia quæ agitaſſet animi, peregrinorum militum concionem advocari jubet, Macedonibus intra caſtra cohi-

(*n*) *Tam effuſam*] Quæ ſunt uncinis incluſa, abſunt a pleriſque MSS. & olim excuſis Aldi, Eraſmi & aliorum: in ceteris, ut fragmentum reperta ſunt.

(*o*) *Propria veneratio*] De hac aliquid diximus. III, 6.

hibitis: & quum frequentes coiſſent, adhibito interprete talem orationem habuit.

Quum ex Europa trajicerem in Aſiam, multas nobiles gentes, magnam vim hominum imperio meo me additurum eſſe ſperabam. Nec deceptus ſum, quod de his credidi famæ. Sed ad illa hoc quoque acceſſit, quod video fortes viros erga Reges ſuos pietatis invictæ. Luxu omnia fluere credideram, & nimia felicitate mergi in voluptates: at hercule munia militiæ hoc animorum corporumque robore æque impigre toleratis; & quum fortes viri ſitis, non fortitudinem magis, quam fidem colitis. Hoc ego nunc primùm profiteor, ſed olim ſcio. Itaque & delectum è vobis juniorum habui, & vos meorum militum corpori immiſcui. Idem habitus, eadem arma ſunt vobis: obſequium verò & patientia imperii longe præſtantior eſt, quam ceteris.

Ergò ipſe Oxathris (p) *Perſæ filiam mecum in matrimonio junxi, non dedignatus ex captiva liberos tollere. Mox deinde quum ſtirpem generis mei latiùs propagare cuperem, uxorem Darii filiam* (q) *duxi; proximiſque amicorum*

(p) *Oxathris*] Hic pater Roxanis: de utroque, patre & filia, ad VIII. 4. notata inſpice.

(q) *Darii filiam*] Majorem natu, *Statiram* nomine, ut Diodorus XVII. 107. & Plutarchus p. 703. vocant; Arrianus VII. pag. 447. *Barſinem*, in nomine errans, quod Memnonis viduæ, Artabazi, non Darii filiæ, fuit, ut ad III. 13. 14. notavimus. Nuptiæ Suſis celebratæ.

eorum auctor fui, ex captivis generandi liberos: ut hoc ſacro fœdere omne diſcrimen victi & victoris excluderem. Proinde genitos eſſe vos mihi, non aſcitos milites credite. Aſiæ & Europæ unum atque idem regnum eſt. Macedonum vobis arma do. Inveteravi peregrinam novitatem; & cives mei eſtis & milites; omnia eumdem ducunt colorem. Nec Perſis Macedonum morem adumbrare, nec Macedonibus Perſas imitari indecorum eſt. Ejuſdem juris eſſe debent, qui ſub eodem Rege victuri ſunt.

Hac oratione habitâ (*r*), Perſis corporis ſui cuſtodiam credidit. Perſas ſatellites, Perſas apparitores fecit. Per quos cum Macedones, qui huic ſeditioni occaſionem dediſſent, vincti ad ſupplicia traherentur, unum ex iis auctoritate & ætate gravem, ad Regem ita loquutum ferunt: *Quouſque*, inquit, *animo tuo etiam per ſupplicia, & quidem externi moris obſequeris? Milites tui, cives tui, incognitâ cauſâ, captivis ſuis ducentibus trahuntur ad pœnam? Si mortem meruiſſe judicas, ſaltem miniſtros ſupplicii muta.*

Amico

(*r*) *Hac oratione habita*] Neque hæc incluſa, in vetuſtis libris adparent, Freinshemio etiam ideo ſuſpecta ſunt, quod ſupplicium ſub finem cap. II. in hunc locum videtur rejicere. Sed aliud omnino ſupplicium eſt a ſuperiori tredecim militum, quos ſub noctem Rex duci juſſerat; ut ex principio ſequentis orationis conjicitur.

Amico animo, ſi veri patiens fuiſſet, admonebatur; ſed in rabiem ira pervenerat. Itaque rurſus (nam parumper quibus imperatum erat, dubitaverant,) mergi in amnem, ſicut vincti erant, juſſit. Nec hoc quidem ſupplicium ſeditionem militum movit. Namque copiarum duces atque amicos ejus manipuli adeunt, petentes, *ut ſi quos adhuc priſtina noxa judicaret eſſe contactos, juberet interfici; offerre ſe corpora iræ, trucidaret* *. Poſtquam verò cognitum eſt, Perſis ducatus datos, Barbaros in varios ordines diſtributos, atque Macedonica iis impoſita nomina, ſe verò ignominioſe penitus rejectos eſſe, non jam ampliùs conceptum animis dolorem perferre potuerunt. Sed concurſu in regiam facto, interiori dumtaxat retentâ tunicâ, arma ante januam, pœnitentiæ ſignum, projecerunt, ac præ foribus ſtantes, intromitti ſe, ſibique ignoſci ſuppliciter atque flentes orabant; utque Rex ſuppliciis ſuis potiùs ſaturet ſe quam contumeliis, ipſos niſi veniâ impetratâ non diſceſſuros.

Quæ cum Alexandro nunciata eſſent, apertis Regiæ foribus, ad ipſos eſt egreſſus. Poſtquam verò ipſorum ejulatum atque pœnitentiam, neç non miſerandum atque afflictum habitum vidiſſet, diu quoque collachrymatus eſt. Eaque modeſtia, ut ipſis ignoſceret, obtinuerunt. Eis deinde nunc modeſte incuſatis, nunc comiter appellatis, complures bello inutiles

 exauc-

exauctoravit, magnificentiſſimeque donatos dimiſit. Scribens quoque ad Antipatrum Macedoniæ præfectum, eis ad ſpectanda certamina priores in theatro ſedes (*s*) aſſignari, coronatoſque ſedere juſſit. Defunctorum quoque liberos (*t*) pupillos paterna contrahere ſtipendia voluit. Cratero (*u*) iis præpoſito, quem etiam Antipatri loco, Macedonibus, Theſſalis Thracibuſque præeſſe juſſit, Antipatrumque cum ſupplemento tyronum in Crateri locum vocavit. Jam pridem quidem Alexandro literæ, & ab Olympiade matre & ab Antipatro redditæ erant, ex quibus mutuam inter ipſos ſimultatem (*x*) perceperat. Mater Antipatrum affectati Regni inſimulabat. Antipater Olympiadem multa præter ipſius decorum gere-

(*s*) *Priores ſedes*] Plutarchus ibidem: ἐν πᾶσι τοῖς ἀγῶσι καὶ τοῖς θεάτροις προεδρίαν ἔχοντες ἐστεφανωμένοι καθέζοιντο. Sic etiam Auguſtus apud Suetonium cap. 44. in ſpectaculis *militem ſecrevit a populo:* quod adulator Junius Gallio apud Tacitum VI. 3. uſque ad equeſtrem dignitatem voluit extolli, *ut prætoriani actis ſtipendiis, jus apiſcerentur in quatuordecim ſedendi:* quod vero negavit Tiberius.

(*t*) *Defunctorum liberos*] Hæc etiam Athenienſium conſuetudo præclara fuit. Thucydides lib. II. p. 130. in extrema oratione Periclis, αὐτῶν τοὺς παῖδας τὸ ἀπὸ τοῦδε δημοσίᾳ ἡ πόλις μέχρις ἥβης θρέψει, *illorum* (proelio occiſorum) *liberos civitas hinc ad pubertatem uſque publice alet.*

(*u*) *Cratero*] Juſtin. XII. 12.

(*x*) *Simultatem*] Antipater Olympiadem apud Regem arrogantiæ & curioſitatis inſimulaverat: contra Olympias Antipatrum inſolentiæ & majoris imperii, quam pro præfecto. Hujuſmodi litteras Olympiadis quum ali-

gerere ſcripſerat. Itaque evocari ad ſe valde iniquo animo ferens, Alexandrum veneno interficere ſtatuit.

IV. Peractis his rebus omnibus, Alexander ad Ecbatana (y) Mediæ profectus, Regni neceſſaria diſpoſuit, ſpectacula denuo & ſolennes indixit dies Illis forte diebus Hephæſtion, quem Rex unice ac fratris loco diligebat, febricitans moritur. Ex quo Alexander incredibili affectus dolore, multa quæ Regiam Majeſtatem minime decerent, admiſiſſe dicitur. Miſerum quippe medicum, tamquam in curando negligentior

aliquando Hephæſtio inſpexiſſet, Alexander annulum digito detractum ori Hephæſtionis imprimens ſileri cupiit, quæ de ſimultate matris & præfecti cognoviſſet. *Plutarch. in Apophthegm.*

(y] *Ecbatanæ*] Diodorus c. l. (quem Freinshemius in ſupplementis ſequitur) multa medio itinere interponit, quæ primo intuitu turbare locorum ſitum videntur. Ait enim Alexandrum Suſis egreſſum Tigri ſuperato Carras veniſſe, inde quatriduo Sittam (*Sittacenen* Freinsh.) peragraſſe: hinc ad Celonas, Boeotos genere, a Xerxe abductos; & in alias gentes: tandem in Mediam progreſſum Ecbatanis ſubſtitiſſe. Quomodo autem ex Suſis tam propere Tigris transmitti, Carræ Euphrati viciniores peti: inde Sittacena, quæ trans Tigrin in Aſſyria eſt proxima Suſianæ, peragrari poteſt? Nec tamen erraſſe Diodorum puto. *Tigris* ipſi Paſitigris eſt, fluvius poſt Suſa ad orientem in limite Perſiæ: ut ſupra ad V. 3. oſtendimus; *Carræ* non ſunt Meſopotamiæ, ſed ignobilis ultra Paſitigrin locus, quod Diodori verba indicant *ἐν ταῖς Κάραις καλουμέναις κώμαις, ad Caras dictos pagos.* Utrum *Sitta* Diodori Sittacena ſit, incertum, hæc quidem Mediæ ſubjacet ab auſtro, *Plin. VI.* 26. non autem in ortum ſuperato Paſitigri promoverat.

tior fuiſſet, ſuſpendi juſſit. Super amici corpus exanime ejulans procubuit, vixque inde ab amicis abſtractus eſt. Diem atque noctem luctum continuavit. Aliaque nonnulla feruntur, quæ quidem ego minime credo. Illud tamen verum eſt, quod Alexander Hephæſtioni, tamquam Heroi (z), ſacrificari juſſerit. In funus atque monumentum ei faciendum, pluſquam duodecim millia (a) talentorum impenſa ſunt.

Revertenti Babylonem, Chaldæi vates occurrerunt, monentes ne Babylonem ingrederetur; profectionem enim ejus per id tempus vitæ periculum ei portendere. Quibus ſpretis, quo deſtinaverat ire pergit. Nunciabatur enim ei, legatos (b) ex diverſis

(z) *Tanquam Heroi*] Diodor. c. 115. θύειν Ἡφαιςίωνι θεῷ παρέδρῳ. Plutarchus pag. 704. θύειν ὡς ἥρωϊ, quod etiam Arrian. p. 472. confirmat.

(a) *Duodecim*] Decem millia talentorum funeri impenſa, *Arrian. p.* 474. aut duodecim millia *Juſt. XII.* 12. luxum exſequiarum ſcripſit Diodorus XVII. 114. 115. qui plus quam XII. millia inſumpta ſcribit.

(b) *Legatos*] Carthaginienſium, ceterarumque Africæ civitatum: item Hiſpaniarum, Siciliæ, Galliæ, Sardiniæ, nonnulli quoque ex Italia, *Juſtin. XII.* 13. Illyriorum, Thracum, Galatarum, *Diodor. cap.* 113. Æthiopum & Scytharum Europæorum, *Arrian. pag.* 475. an vero etiam Romanorum? ajunt Ariſtus & Aſclepiades apud Arrianum p. 476. & Clitarchus apud Plinium III. 5. negat Arrianus c. l. tanquam inconveniens majeſtati Romanæ: Livius IX. 18. *ne fama quidem illis notum fuiſſe* Alexandrum arbitratur, quod nimium videtur Freinſhemio: non autem Caſaubono in Lampridii Alexand. Sever. c. 63. quod adeo non improbavit Salmaſius, ut ad eundem locum Lampridii notaverit: *Romanos nec fama tenus Alexandri notitiam habuiſſe certum eſt.*

verſis terrarum orbis partibus undique Babylonem confluxiſſe, ejuſque adventum exſpectare: adeo totum orbem nominis ejus terror invaſerat, ut cunctæ gentes, velut deſtinato ſibi Regi, adularentur. Igitur tamquam conventum univerſi orbis acturus, Babylonem pervenire feſtinabat. Quo cum veniſſet, legatos omnes benigne ſuſceptos domum remiſit. Iiſdem fere diebus convivium apud Theſſalum Medium (*c*) inſtitutum eſt, ad quod Rex quoque cum ſodalibus vocatus venit. Ibi nondum Herculis ſcypho epoto, repente velut telo confixus ingemuit (*d*). Elatus è convivio ſemianimis, tanto dolore cruciatus eſt, ut ferrum in remedia poſceret.

Amici cauſam morbi intemperiem ebrietatis divulgarunt. Revera autem inſidiæ fuerunt, quarum infamiam ſucceſſorum potentia oppreſſit. Antipater enim præparatum venenum Caſſandro filio, qui cum fratribus Philippo & Jolla Regi miniſtrare ſolebat, dederat, præmonito eo, ne aliis quam

(*c*) *Ad Medium*] Medius, amicus Alexandri, Lariſſæus fuit ex Theſſalia, unde Straboni *Lariſſæus* lib. XI. p. 365. Juſtino *Theſſalus* c. l. cognominatur.

(*d*) *Ingemuit*] Diodorus XVII. 117. Seneca epiſtolæ LXXIII. Juſtinus XII. 13. Herculis ſcypho exhauſto, veluti telo confixum, ingemuiſſe tradunt, quod negat Plutarchus pag. 706. & Arrianus pag. 497. *Herculaneus* autem ſcyphus eſt ingentis capacitatis & vel Hercule dignus, cujus nominis poculorum meminere Cicero in Verrem VI. cap. 18. Athenæus XI. pag. 500. Nicetas Choniates lib. III. 4.

quam Theſſalo & fratribus crederet. Philippus itaque & Jollas, potum Regis prægustare ſoliti, in aqua frigida venenum habentes, eam prægustatæ potioni Regis ſupermiſerunt. Quarto deinde die, cum milites partim mortuum ſuſpicarentur, idque celari crederent, partim ejus deſiderium ferre non poſſent, mœſti ſeſe in Regiam contulerunt, ut ſibi Regis videndi copia fieret orantes, atque à cuſtodibus ex mandato Regis intromiſſi ſunt.

V. Intuentibus lachrymæ obortæ præbuere ſpeciem jam non Regem, ſed funus ejus viſentis exercitûs. Mœror tamen circumſtantium lectum eminebat: quos ut Rex aſpexit: *Invenietis*, inquit, *quum exceſſero, dignum talibus viris Regem* (e)? Incredibile dictu audituque, in eodem habitu corporis, in quem ſe compoſuerat, quum admiſſurus milites eſſet, duraſſe, donec à toto exercitu illo ad ultimum perſalutatus eſt: dimiſſoque vulgo, velut omni vitæ debito liberatus, fatigata membra rejecit. Propiùſque adire juſſis amicis, nam & vox deficere jam cœperat, detractum annulum digito, Perdiccæ tradidit (f); adjectis mandatis,

(e) *Invenietis dignum Regem*] Interrogative, quia Juſtinus XII. 15. *videanturne ſimilem reperturi Regem?* Cum ipſa quæſtione conferri poſſunt ultima Livii Druſii verba apud Vellejum Paterculum II. 14. *Ecquando propinqui amicique ſimilem mei civem habebit reſpublica?*

(f) *Annulum Perdiccæ tradit*] Annulum ſignatorium. cap. 6. ex quo omnes conjecerant, eum Regnum ei com-

tis, *ut corpus ſuum ad Hammonem ferri* (*g*) *juberet*. Quærentibus his, *cui relinqueret Regnum*; reſpondit: *Ei, qui eſſet optimus* (*h*). *Ceterùm providere jam ob id certamen, magnos funebres ludos* (*i*) *parari ſibi*. Rurſus Perdicca interrogante, *quando cœleſtes honores haberi ſibi vellet?* dixit, *tum velle, quum ipſi felices eſſent*. Suprema hæc vox fuit Regis, & paulo poſt extinguitur (*k*).

Ac primò ploratu lamentiſque & planctibus tota Regia perſonabat: mox velut in vaſta ſolitudine omnia triſti ſilentio muta torpebant; ad cogitationes quid deinde futurum eſſet dolore converſo. Nobiles pueri cuſtodiæ corporis ejus aſſueti, nec doloris magnitudinem capere, nec ſeipſos in-

commendaſſe, quoad liberi Regis in ſuam tutelam perveniſſent. *Nepos Eum. cap.* 2.

(*g*) *Ad Hammonem ferri*] Quo quum Perdiccas portaturus eſſet, eripuit in Ægypto Ptolemæus, & in ſua provincia depoſuit. *Strab. XVII. pag.* 549. *Curtii X.* 10.

(*h*) *Qui eſſet optimus*] Diodorus XII. 117. & Arrianus VII. pag. 520. τῷ κρατίστῳ, quod vel *optimo*, vel *fortiſſimo* vertendum eſt. Juſtinus XII. 15. *digniſſimum*.

(*i*) *Funebres ludos*] Bella civilia, ad internecionem poſt mortem Alexandri inter duces geſta. Reſpexit Curtius ad Romanum morem, quo in funeribus gladiatores ad Rogum dimicabant. Vide Lipſii Saturnal. lib. 8.

(*k*) *Extinguitur*] Quum vixiſſet annos XXXII. menſes VIII. regnaſſet annos XII. menſes VIII. *Arrian. pag.* 502. aut menſes VI. ſupra XII. annos. *Diodor. XVII.* 117. Aliter de ætate Juſtinus XII. 16. *Deceſſit menſem unum, annos tres & triginta natus*.

intra veſtibulum Regiæ retinere potuerunt: vagique & furentibus ſimiles totam urbem luctu ac mœrore compleverant; nullis quæſtibus omiſſis, quos in tali caſu dolor ſuggerit. Ergò qui extra Regiam aſtiterant Macedones pariter Barbarique concurrunt; nec poterant victi à victoribus in communi dolore diſcerni. Perſæ *juſtiſſimum ac mitiſſimum dominum*, Macedones *optimum ac fortiſſimum Regem* invocantes, certamen quoddam mœroris edebant. Nec mœſtorum ſolùm, ſed etiam indignantium voces exaudiebantur; *tam viridem, & in flore ætatis fortunæque, invidia Deûm ereptum eſſe rebus humanis*. Vigor ejus & vultus educentis in prælium milites, obſidentis urbes, evadentis in muros, fortes viros pro concione donantis occurrebant oculis.

Tum Macedones divinos honores negaſſe ei pœnitebat; impioſque & ingratos fuiſſe ſe confitebantur, quod aures ejus debita appellatione fraudaſſent. Et quum diu nunc in veneratione, nunc in deſiderio Regis hæſiſſent; in ipſos verſa miſeratio eſt. Macedonia profecti ultra Euphraten (*l*) mediis hoſtibus novum imperium aſpernantibus deſtitutos ſe eſſe cernebant; ſine certo Regis herede, ſine herede Regni: publicas vires ad ſe quemque tracturum. Bel-

la

(*l*) *Ultra Euphratem*] Alveus Euphratis interfluebat Babylonem, in qua tum erant Macedones: plures autem alvei ultra urbem.

la deinde civilia, quæ ſequuta ſunt, mentibus augurabantur: *iterum non de Regno Aſiæ, ſed de Rege ipſis ſanguinem eſſe fundendum, novis vulneribus veteres rumpendas cicatrices: ſenes, debiles, modò petitâ miſſione à juſto Rege, nunc morituros pro potentia forſitan ſatellitis alicujus ignobilis.*

Has cogitationes volventibus nox ſupervenit, terroremque auxit. Milites in armis vigilabant: Babylonii alius è muris, alius culmine ſui quiſque tecti proſpectabant, quaſi certiora viſuri; nec quiſquam lumina audebat accendere; & quia oculorum ceſſabat uſus, fremitus, voceſque auribus captabant: ac plerumque vano metu territi per obſcuras ſemitas, alius alii occurſantes, invicem ſuſpecti & ſoliciti ferebantur. Perſæ comis ſuo more detonſis (*m*), in lu-

(*m*) *Comis ſuo more detonſis*] Antiquus ritus, etiam aliarum gentium, ut in acerbiore luctu crines tonderentur, maxime mulierum, injicerenturque cadaveri. Dionyſius Halicarnaſſ. lib. XI. p. 720. in funere Virginiæ, a patre propter vim Appii interfectæ, tradit quod mulieres *ἀποκειράμεναι detonſæ* crines in loculum conjecerint. Propertius I. eleg. XVII. v. 21.

Illa meo caros donaſſet funere crines.

Ovidius epiſt. Canaces v. 115.

Non mihi te licuit lacrimis perfundere juſtis.
In tua non tonſas ferre ſepulcra comas.

De viris etiam Homerus Iliad. lib. XXIII. v. 135.

Θριξὶ δὲ πάντα νέκυν καταείνυον, ἃς ἐπέβαλλον
Κειρόμενοι.

lugubri veſte, cum conjugibus ac liberis, non ut victorem & modò hoſtem, ſed ut gentis ſuæ juſtiſſimum Regem vero deſiderio lugebant. Aſſueti ſub Rege vivere, *non alium, qui imperaret ipſis, digniorem fuiſſe* confitebantur. Nec muris urbis luctus continebatur, ſed proximam Regionem ab ea, deinde magnam partem Aſiæ cis Euphratem tanti mali fama pervaſerat.

Ad Darii quoque matrem celeriter perlata eſt: abſciſſâ ergo veſte, qua induta erat, lugubrem ſumpſit, laceratiſque crinibus humi corpus abjecit. Adſidebat ei altera ex neptibus, nuper amiſſum Hephæſtionem, cui nupſerat, lugens; propriaſque cauſas doloris in communi mœſtitia retractabat. Sed omnium ſuorum mala Siſygambis una capiebat Illa ſuam, illa neptium vicem flebat. Recens dolor etiam præterita revocaverat: crederes modò amiſſum Darium, & pariter miſeræ duorum filiorum exſequias eſſe ducendas. Flebat mortuos ſimul vivoſque. *Quem enim puellarum acturum eſſe curam? quem alium futurum Alexandrum? iterum ſe captas, iterum excidiſſe Regno, qui mortuo Dario ipſas tueretur reperiſſe; qui poſt Alexandrum reſpiceret, utique non reperturas.* Subibat inter hæc animum, *octoginta fratres* (*n*) *ſuos eodem*

(*n*) *Octoginta fratres*] Valerius Maxim. IX. 2. *Ochus cognomine Artaxerxes patruum cum centum amplius filiis ac nepotibus vacua area deſtitutum jaculis confixit.*

eodem die ab Ocho ſæviſſimo Regum trucidatos, adjectumque ſtragi tot filiorum patrem: è ſeptem liberis, quos genuiſſet ipſa, unum ſupereſſe (*o*) *: ipſum Darium floruiſſe pauliſper, ut crudeliùs poſſet exſtingui.*

Ad ultimum dolori ſuccumbit, obvolutoque capite accidentes (*p*) genibus ſuis neptem nepotemque averſata, cibo pariter abſtinuit & luce; quinto, poſtquam mori ſtatuerat, die extincta. Magnum profectò Alexandri indulgentiæ in eam, juſtitiæque in omnes captivos, documentum eſt mors hujus; quæ quum ſuſtinuiſſet poſt Darium vivere, Alexandro eſſe ſuperſtes erubuit.

Et hercule, juſte æſtimantibus Regem liquet, bona naturæ ejus fuiſſe (*q*), vitia vel fortunæ, vel ætatis. Vis incredibilis animi, laboris patientia propemodum nimia; fortitudo non inter Reges modò excellens, ſed inter illos quoque, quorum hæc ſola virtus fuit: liberalitas ſæpe majora tribuentis, quam à diis petuntur: clementia in devictos; tot Regna aut reddita, quibus ea dempſerat bello, aut dono data: mortis

(*o*) *Unum ſupereſſe*] Oxathrem, Darii fratrem, inter amicos & corporis cuſtodes ab Alexandro receptum, III. 11. VII. 5.

(*p*) *Accidentes*] Procidentes. Male olim editum *adſidentes*. Tacitus XV. 53. *genibus principis accidens.*

(*q*) *Bona naturæ fuiſſe*] Quidquid bonum & laudandum in Alexandro, ex præclara indole habuiſſe. Contrarium huic ingenium Neronis, de quo Suetonius c. 26. *vitia illa naturæ, non ætatis eſſe.*

tis (*r*), cujus metus ceteros exanimat, perpetua contemptio: gloriæ laudiſque ut juſto major cupido, ita ut juveni & in tantis admittenda rebus.

Jam pietas erga parentes, quorum Olympiada immortalitati conſecrare decreverat; Philippum ultus erat: jam in omnes fere amicos benignitas; erga milites benevolentia; conſilium par magnitudini animi, & quantam vix poterat ætas ejus capere, ſolertia; modus immodicarum cupiditatum, Veneris intra naturale deſiderium uſus, nec ulla niſi ex permiſſo voluptas, ingentes profectò dotes erant. Illa fortunæ, diis æquare ſe, & cœleſtes honores accerſere, & talia ſuadentibus oraculis credere, & dedignantibus venerari ipſum vehementiùs quam par eſſet iraſci; in externum habitum mutare corporis cultum, imitari devictarum gentium mores, quas ante victoriam ſpreverat. Nam iracundiam & cupidinem vini ſicuti juventa irritaverat, ita ſenectus mitigare potuiſſet.

Fatendum eſt tamen, quum plurimum virtuti debuerit, plus debuiſſe fortunæ (*s*), quam

(*r*) *Majora tribuentis*] Quum aliquando is, cui donabantur, nollet accipere, quæ ſuæ fortunæ non convenirent; Alexander dixit: *non quæro, quid te accipere deceat, ſed quid me donare*, Senec. Benef. II. 16.

(*s*) *Plus debuiſſe fortunæ*] Quod ſecus videtur Plutarcho de Fortun. Alexandri: etiam Apulejo lib. I. Florid. dicenti de Alexandro: *inexſuperabili imperio orbis auctus, fortuna ſua major fuit.*

quam ſolus omnium mortalium in poteſtate habuit. Quoties illum à morte revocavit? quoties temere in pericula vectum perpetua felicitate protexit? Vitæ quoque finem eumdem illi, quem gloriæ ſtatuit. Exſpectavere eum fata, dum Oriente perdomito, aditoque Oceano, quidquid mortalitas capiebat, impleret. Huic Regi ducique ſucceſſor quærebatur: ſed major moles erat (*t*), quam ut unus ſubire eam poſſet. Itaque nomen quoque ejus & fama rerum in totum propemodum orbem, Reges ac Regna (*u*) diffudit, clariſſimique ſunt habiti, qui etiam minimæ parti (*x*) tantæ fortunæ adhæſerunt (*y*).

VI. Ceterùm Babylone (inde enim divertit oratio) corporis ejus cuſtodes, in Regiam principes amicorum duceſque copiarum advocavere: ſequuta eſt militum turba, cupientium ſcire, in quem Alexandri fortuna eſſet tranſitura. Multi duces frequentia militum excluſi Regiam intrare non poterant; quum præco *exceptis, qui nomi-*

(*t*) *Major moles erat*] Vellejus Paterc. II. extrem. *quidquid numinum hanc Romani imperii molem in ampliſſimum terrarum orbis faſtigium extulit.*

(*u*) *Reges ac Regna*] Per varios diviſi imperii ſucceſſores.

(*x*) *Minimæ parti*] Plutarchus de Fortuna Alex. Orat. II. ἐν ἡμιπτερίῳ τῆς Ἀλεξάνδρου δυνάμεως ἡ τύχη σμικρὸν ἀποσπάσασα προσέθηκε., *Demetrio Alexandreæ potentiæ parvam Fortuna portiunculam contulerat.*

(*y*) *Adhæſerunt*] Amplexi ſunt patrem, & ab eo quaſi pependerunt.

nominatim citarentur, adire prohibuit; ſed precarium ſpernebatur imperium.

Ac primùm ejulatus ingens, ploratuſque renovatus eſt: deinde futuri exſpectatio inhibitis lachrimis ſilentium fecit. Tunc Perdicca Regiâ ſellâ in conſpectum vulgi datâ, in qua diadema veſtiſque Alexandri cum armis erant; annulum ſibi pridie traditum à Rege in eadem ſede poſuit; quorum aſpectu rurſus obortæ omnibus lachrymæ, integravere luctum. Et Perdicca, *ego quidem*, inquit, *annulum, quo ille Regni atque imperii vires* (z) *obſignare erat ſolitus, traditum ab ipſo mihi, reddo vobis. Ceterùm quamquam nulla clades huic, qua affecti ſumus, par ab iratis diis excogitari poteſt; tamen magnitudinem rerum, quas egit, intuentibus, credere licet, tantum virum deos accommodaſſe rebus humanis* (*a*), *quarum ſorte completâ, citò repeterent eum ſuæ ſtirpi. Proinde quoniam nihil aliud ex eo ſupereſt, quam quod ſemper ab immortalitate ſubducitur* (*b*), *corpori nominique quam primùm*

(z) *Regni atque imperii vires*] Mandata, quæ vim imperandi habent. Niſi forſan *litteras* aut aliud ſcripſit Curtius, quod etiam Tellierus ſuſpicatur.

(*a*) *Adcommodaſſe rebus humanis*] Ut de Marcello Virgilius Æn. VI. 869.

Oſtendent terris hunc tantum fata.

& Ovidius Metam. XV. 821. de Cæſare

Hic ſua complevit, pro quo Cytherea laboras,
Tempora, perfectis, quos terra debuit, annis.
Ut deus accedat cælo.

(*b*) *Ab immortalitate ſubducitur*] Si conſtat ſcriptura, cor-

mùm juſta ſolvamus; haud obliti, in qua urbe, inter quos ſimus, quali Rege ac præſide ſpoliati.

Tractandum eſt, commilitones, cogitandumque, ut victoriam partam inter hos, de quibus parta eſt, obtinere poſſimus. Capite opus eſt: hoc ne uno an pluribus, in veſtra poteſtate eſt. Illud ſcire debetis, militarem ſine duce turbam corpus eſſe ſine ſpiritu. Sextus menſis eſt (c), *ex quo Roxane* (d) *prægnans eſt; optamus ut marem enitatur: ejus Regnum diis approbantibus futurum, quando adoleverit: interim à quibus regi velitis deſtinate.* Hæc Perdicca. Tum Nearchus, *Alexandri modò ſanguinem ac ſtirpem Regiæ majeſtati convenire neminem* ait *poſſe mirari Ceterùm exſpectari nondum ortum Regem, & qui jam ſit præteriri, nec animis Macedonum convenire, nec tempori rerum. Eſſe è Barſine* (e) *filium Regis, huic diadema dandum.*

Nulli

corpus intelligitur, quod expers immortalitatis, ſepulcro infertur. Alii *quod mortalitati ſubducitur*, aut *quod ab immortalitate morti ſubducitur*, volunt ad nomen ac gloriam referatur. Sed præſtat prima de corpore ſententia.

(c) *Sextus menſis*] Juſtinus XIII. 2. exacto menſe octavo matura jam ex Alexandro erat. Poſt paullo etiam filium enixa eſt, cui Alexandri nomen impoſuit. *Juſtin. ibid.* & *Pauſan. Bœot. pag.* 287.

(d) *Roxane*] Bactrii Oxyartis filia. VIII. 4. 22.

(e) *Eſſe e Barſine*] Memnonis vidua, Artabazi filia, de qua ad III. 13. 14. prædiximus. Ex hac Alexander filium Herculem genuerat, qui jam Pergami educa-

Nulli placebat oratio : itaque ſuo more haſtis ſcuta quatientes (*f*) obſtrepere perſeverabant. Jamque prope ſeditionem pervenerant, Nearcho pervicaciùs tuente ſententiam. Tum Ptolemæus: *digna prorſus eſt ſoboles*, inquit, *quæ Macedonum imperet genti Roxanes vel Barſinæ filius; cujus nomen quoque Europam dicere pigeat, majore ex parte captivi. Cur Perſas vicerimus, ut ſtirpi eorum ſerviamus? quod juſti illi Reges Darius & Xerxes tot millium agminibus, tantiſque claſſibus ne quidquam petiverunt. Mea ſententia hæc eſt, ut ſede Alexandri in Regia poſitâ* (g), *qui conſiliis ejus adhibebantur, coëant, quoties in commune conſulto opus fuerit: eoque, quod major pars eorum decreverit, ſtetur: duces, præfectique copiarum his pareant.*

Ptolemæo quidam, potiores Perdiccæ aſſentiebantur. Tum Ariſtonus orſus eſt dicere, *Alexandrum conſultum, cui relinque-*

cabatur, *Juſtin. XIII.* 2. poſt interfectus a Caſſandro, æque ac Roxanes filius. *Juſtin. XV.* 2.

(*f*) *Haſtis ſcuta quatientes*] Ammianus XV. 21. *quum haſtis clypei feriuntur, iræ documentum eſt & doloris.* Exemplum habes in Livii XXVIII. 29. *Vix*, inquit, *finem dicendi fecerat, quum ex præparato ſimul omnium rerum terror oculis auribuſque eſt effuſus. Exercitus, qui corona concionem circumdederat, gladiis ad ſcuta concrepuit.* Adde Polybium XV. 12. & Lindebrogium in Ammian. XIV. 8. pag. 10. Noſter quoque poſt paullo c. 7. eundem ritum repetit.

(g) *Sede Alexandri in Regia poſita*] Quod poſtea Eumenes apud Nepotem cap. VII. uſu confirmavit.

quæret Regnum, voluiſſe optimum deligi: judicatum autem ab ipſo optimum Perdiccam, cui annulum tradidiſſet. Neque enim unum eum aſſediſſe morienti; ſed circumferentem oculos, ex turba amicorum delegiſſe cui traderet. Placere igitur ſummam imperii ad Perdiccam deferri. Nec dubitavere, quin vera cenſeret: itaque univerſi *procedere in medium Perdiccam, & Regis annulum tollere* jubebant. Hærebat inter cupiditatem pudoremque, & quo modeſtiùs, quod exſpectabat, appeteret, pervicaciùs oblaturos eſſe credebat. Itaque cunctatus, diuque quid ageret incertus, ad ultimum tamen receſſit, & poſt eos, qui ſederant proximi, conſtitit.

At Meleager unus è ducibus, confirmato animo, quem Perdiccæ cunctatio erexerat, *nec dii ſiverint*, inquit, *ut Alexandri fortuna, tantique Regni faſtigium in iſtos humeros ruat; homines certe non ferent. Nihil dico de nobilioribus quam hic eſt, ſed de viris tantum, quibus invitis nihil perpeti neceſſe eſt. Nec verò intereſt, Roxanes filium, quandoque genitus erit, an Perdiccam Regem habeatis; quum iſte ſub tutelæ ſpecie Regnum occupaturus ſit. Itaque nemo ei Rex placet, niſi qui nondum natus eſt: & in tanta omnium feſtinatione, non juſta modò, ſed etiam neceſſaria, exactos menſes ſolus exſpectat, & jam divinat marem eſſe conceptum, quem vos dubitatis paratum eſſe vel ſubdere. Si medius fidius Alexander*

hunc nobis Regem pro ſe reliquiſſet, id ſolum ex iis, quæ imperaſſet, non faciendum eſſe cenſerem. Quin igitur ad diripiendos theſauros diſcurritis? harum enim opum regiarum utique populus eſt heres.

VII. Hæc eloquutus, per medios armatos erupit, & qui abeunti viam dederant, ipſum ad pronunciatam prædam ſequebantur; Jamque armatorum circa Meleagrum frequens globus erat, in ſeditionem ac diſcordiam verſâ concione; quum quidam pleriſque Macedonum ignotus ex infima plebe, *Quid opus eſt*, inquit, *armis, civilique bello, habentibus Regem, quem quæritis? Aridæus* (*h*) *Philippo genitus, Alexandri paulo ante Regis frater, ſacrorum, cæremoniarumque conſors modò, nunc ſolus heres, præteritur à vobis. Quo merito ſuo? quidve fecit, cur etiam gentium communi jure fraudetur? Si Alexandro ſimilem quæritis, nunquam reperietis; ſi proximum, hic ſolus eſt.*

His auditis, concio primo ſilentium velut juſſa habuit: conclamant deinde pariter *Aridæum vocandum eſſe, mortemque meritos, qui concionem ſine eo habuiſſent.* Tum Pithon plenus lachrymarum orditur dicere, *nunc vel maxime miſerabilem eſſe Alexandrum, qui tam bonorum civium militumque fructu*

(*h*) *Aridæus*] Philippo quidem genitus, ſed ἐκ γυναικὸς ἀδόξου καὶ κοινῆς *ex ignobili femina & vulgati corporis*, cui Philinæ nomen fuit. *Plutarch. in Alex. extr.*

fructu & præſentia fraudatus eſſet. Nomen enim memoriamque Regis ſui tantum intuentes, ad cetera caligare eos. Haud ambigue in juvenem, cui Regnum deſtinabatur, intenſa probra (*i*); quæ magis ipſi odium, quam Aridæo contemptum adtulerunt: quippe dum miſerentur, etiam favere cœperunt. Igitur *non alium ſe quam eum, qui ad hanc ſpem genitus eſſet, regnare paſſuros* pertinaci acclamatione declarant, vocarique Aridæum jubent. Quem Meleager infeſtus inviſuſque Perdiccæ ſtrenue perducit in Regiam; & milites Philippum (*k*) conſalutatum, Regem appellant.

Ceterùm hæc vulgi erat vox, principum alia ſententia. E quibus Pithon conſilium Perdiccæ exſequi cœpit, tutoreſque deſtinat filio ex Roxane futuro, Perdiccam, & Leonnatum ſtirpe Regia genitos. Adjecit, ut in Europa Craterus & Antipater res adminiſtrarent. Tum jusjurandum à ſingulis exactum futuros in poteſtate Regis geniti Alexandro. Meleager haud injuria metu ſupplicii territus, cum ſuis ſeceſſerat. Rurſus Philippum trahens ſecum, irrupit Regiam, clamitans *ſuffragari ſpei publicæ*

(*i*) *In juvenem intenſa probra*] In Aridæum conjecta probra. Vulgo *impenſa probra*: Freinshemius ſuaſit *intenſa*; Tellierus recepit, ut idem ſit quod *intenta*.

(*k*) *Philippum*] Aridæum ominis & memoriæ cauſa paterno nomine Philippum ſalutant. *Diodor. XVIII.* 2.

blicæ (*l*) *de novo Rege paulo ante conceptâ robur ætatis : experirentur modò ſtirpem Philippi, & filium ac fratrem Regum duorum ſibimetipſis potiſſimum* (*m*) *crederent.* Nullum profundum mare, nullum vaſtum fretum & proceſſoſum tantos ciet fluctus, quantos multitudo motus habet ; utique ſi nova & brevi duratura libertate luxuriat.

Pauci Perdiccæ modò electo ; plures Philippo quam ſperaverat, imperium dabant. Nec velle, nec nolle quidquam diu poterant; pœnitebatque modò conſilii, modò pœnitentiæ ipſius(*n*). Ad ultimum tamen in ſtirpem Regiam inclinavere ſtudiis. Ceſſerat ex concione Aridæus principum auctoritate conterritus, & abeunte illo conticuerat magis, quam languerat militaris favor. Itaque revocatus veſtem fratris, eam ipſam, quæ in ſella poſita fuerat, induitur. Et Meleager

(*l*) *Suffragari ſpei*] Locus in primis vexatus. Tellierus in optimis MSS. *conceptæ* inveniens pro vulgato *concepto*, auſus eſt *ſpei* quoque pro *rei* ponere, quem ideo ſequuti ſumus, quod ceterorum medelæ violentiores videantur. Vulgo legitur : *ſuffragari reipublicæ de novo Rege paullo ante concepto, robur ætatis experirentur : modo ſtirpem Philippi, &c.* ubi priora verba ad Roxanis filium nondum editum referenda ſunt : in Tellieri autem, quam expreſſimus, ſcriptura, omnia de Aridæo intelliguntur, nempe ſpem de Aridæo conceptam vel ætate juvenis non immatura confirmari.

(*m*) *Sibimetipſis potiſſimum*] Freinsh. mavult *ſemet ipſis potiorem.*

(*n*) *Modo pœnitentiæ ipſius*] Sic etiam Plinius VII. epiſt. X. *Superest, ne rurſus provinciæ, quod damnaſſe dicitur, placeat, agatque pœnitentiam pœnitentiæ ſuæ.*

leager thorace ſumpto capit arma, novique Regis ſatelles ſequitur.

Phalanx haſtis clypeos quatiens, *expleturam ſe ſanguine illorum, qui affectaverant nihil ad ipſos pertinens Regnum*, minabatur: *in eadem domo familiaque imperii vires remanſuras eſſe gaudebant; hereditarium imperium ſtirpem Regiam vindicaturam; aſſuetos ſe nomen ipſum colere, venerarique; nec quemquam id capere, niſi genitum ut regnaret.* Igitur Perdicca territus, conclave in quo Alexandri corpus jacebat, aſſervari jubet. Sexcenti cum ipſo erant ſpectatæ virtutis: Ptolemæus quoque ſe adjunxerat ei, puerorumque Regia cohors. Ceterùm haud difficulter à tot millibus armatorum clauſtra perfracta ſunt. Et Rex quoque irruperat ſtipatus ſatellitum turba, quorum princeps erat Meleager. Iratuſque Perdiccas, hos qui Alexandri corpus tueri vellent, ſevocat; ſed qui irruperant, eminus tela in ipſum jaciebant, multiſque vulneratis, tandem ſeniores demptis galeis, quo faciliùs noſci poſſent (*o*), precari qui cum Perdicca erant, cœpere, ut abſtinerent bello, Regique & pluribus cederent.

Primus Perdicca arma depoſuit, ceterique

(*o*) *Quo facilius noſci poſſent*] Sic apud Tacitum Annal. III. 41. quum Sacrovir *intecto capite* pugnaret fortitudinis, ut ferebat, oſtentandæ cauſſa; captivi, *ne inceſſeretur telis, adgnoſcendum ſe præbuiſſe*, arguebant.

que idem fecere. Meleagro deinde ſuadente ne à corpore Alexandri diſcederent, inſidiis locum quæri rati, diverſa Regiæ parte ad Euphratem fugam intendunt. Equitatus, qui ex nobiliſſimis juvenúm conſtabat, Perdiccam & Leonnatum frequens ſequebatur; placebatque excedere urbe, & tendere in campo (*p*) Sed Perdicca ne pedites quidem ſequuturos ipſum deſperabat: itaque ne abducendo equites abrupiſſe à cetero exercitu videretur, in urbe ſubſtitit

VIII. At Meleager Regem monere non deſtitit, *jus imperii Perdiccæ morte ſanciendum eſſe: ni occupetur impotens animus, res novaturum. Meminiſſe eum quid de Rege meruiſſet; neminem autem ei ſatis fidum eſſe, quem metuat.* Rex patiebatur magis, quam aſſentiebatur. Itaque Meleager ſilentium pro imperio habuit, miſitque Regis nomine qui Perdiccam accerſerent; iiſdem mandatum ut occiderent, ſi venire dubitaret. Perdicca nunciato ſatellitum adventu, ſexdecim omnino pueris Regiæ cohortis comitatus in limine domûs ſuæ conſtitit, caſtigatoſque, & *Meleagri mancipia* idemtidem appellans, ſic animi vultûſque con-

(*p*) *Tendere in campo*] Tabernacula figere in agris, ſeu caſtra ponere. Vulgo *in campos*, quod diſplicet Freinshemio & Telliero. Nam quod quidam libri habent *in campos*: *& Perdicca*; probabile eſt, S à voce *ſed* abreptum præcedenti *campo* adhæſiſſe.

conſtantia terruit, ut vix mentis compotes fugerent.

Perdicca pueros equos juſſit conſcendere, & cum paucis amicorum ad Leonnatum pervenit; jam firmiore præſidio vim propulſaturus, ſi quis interret. Poſtero die indigna res Macedonibus videbatur, Perdiccam ad mortis periculum adductum; & Meleagri temeritatem armis ultum ire decreverant: atque ille ſeditione proviſâ, quum Regem adiſſet, interrogare eum cœpit (q), *an Perdiccam comprehendi ipſe juſſiſſe?* Ille *Meleagri inſtinctu ſe juſſiſſe* reſpondit; *ceterùm non debere tumultuari eos; Perdiccam enim vivere.* Igitur concione dimiſſâ Meleager equitum maxime defectione perterritus, inopſque conſilii (quippe in ipſum periculum reciderat, quod inimico paulò ante intenderat) triduum fere conſumpſit incerta conſilia volvendo.

Et priſtina quidem Regiæ ſpecies (r) manebat; nam & legati gentium Regem adibant: & copiarum duces aderant: & veſtibulum ſatellites armatique compleverant: Sed

(q) *Interrogare eum cœpit*] Meleager interrogavit Regem militibus præſentibus & audientibus, qui indignati fuerant, Perdiccam a Meleagro in vitæ diſcrimen adductum eſſe. Sperabat autem Meleager, confitente Rege quod rogabatur, ſe extra periculum & invidiam fore.

(r) *Priſtina Regiæ ſpecies*] Species tantummodo, nam vera dignitas atque auctoritas cum Alexandro amiſſa erat.

Sed ingens ſua ſponte mœſtitia ultimæ deſperationis index erat: ſuſpectique invicem non adire propiùs, non colloqui audebant, ſecretas cogitationes intra ſe quoque volventes, & ex comparatione Regis novi (s), deſiderium excitabatur amiſſi. Ubi ille eſſet (t), cujus imperium, cujus auſpicium ſequuti erant, requirebant. *Deſtitutos ſe inter infeſtas indomitaſque gentes, expetituras tot cladium ſuarum pœnas, quandocumque oblata eſſet occaſio.*

His cogitationibus animos exedebant, quum annunciatur equites, qui ſub Perdicca eſſent, occupatis circa Babylonem campis, frumentum, quod in urbem invehebatur, retinuiſſe. Itaque inopia primùm, deinde fames eſſe cœpit; & qui in urbe erant, aut reconciliandam gratiam cum Perdicca, aut armis certandum eſſe cenſebant. Forte ita acciderat, ut qui in agris erant, populationem villarum vicorumque veriti, confugerent in urbem: oppidani quum ipſos alimenta deficerent, urbe excederent: & utrique generi tutior aliena ſedes, quam ſua videretur. Quorum conſternationem Macedones veriti, in Regiam coëunt, quæque ipſorum ſententia eſſet, expo-

(s) *Regis novi*] Aridæi, cum Alexandro fratre nequaquam comparandi.

(t) *Ubi ille eſſet*] Supple: *requirebant*: quod quidem eleganter omiſſum a Curtio, & intruſum a ſciolis ſuſtulimus, doctos ſequuti. *Tellier.*

exponunt. Placebat autem *legatos ad equites mitti de finienda diſcordia, armiſque ponendis.* Igitur à Rege legatur Paſas Theſſalus, & Amiſſas Megalopolitanus, & Perilaüs: qui cum mandata Regis ediſſent, *non aliter poſituros arma equites, quam ſi Rex diſcordiæ auctores dediſſet*, tulere reſponſum.

His renunciatis, ſua ſponte milites arma capiunt, quorum tumultu è Regia Philippus excitus, *Nihil*, inquit. *ſeditione eſt opus; nam inter ſe certantium præmia, qui quieverint, occupabunt. Simul mementote rem eſſe cum civibus, quibus ſpem gratiæ citò abrumpere ad bellum civile properantium eſt. Altera legatione an mitigari poſſint, experiamur: & credo nondum Regis corpore ſepulto, ad præſtanda ei juſta omnes eſſe coïturos. Quod ad me attinet, reddere hoc imperium malo, quam exercere civium ſanguine: & ſi nulla alia concordiæ ſpes eſt, oro quæſoque, eligite potiorem.* Obortis deinde lachrymis, diadema detrahit capiti, dextram qua id tenebat protendens, ut *ſi quis ſe digniorem profiteretur, acciperet.*

Ingentem ſpem indolis ante eum diem fratris claritate ſuppreſſæ (*u*), ea moderata ex-

(*u*) *Suppreſſa*] Hoc Acidal. Freinshem. & Tellierus malunt, quam vulgare *ſuppreſſam*. Ceterùm hæc *indoles* non tàntum fratris claritate, ſed per ſe etiam ſuppreſſa fuit, ſi quidem Aridæus ἀτελὴς τῷ φρονεῖν ὢν διὰ

excitavit oratio. Itaque cuncti inſtare cœperunt, *ut quæ agitaſſet*, exequi vellet. Eoſdem rurſus legat petituros, *ut Meleagrum tertium ducem acciperent.* Haud ægre id impetratum eſt; nam & abducere Meleagrum Perdicca à Rege cupiebat, & unum duobus imparem futurum eſſe cenſebat. Igitur Meleagro cum phalange obviam egreſſo, Perdicca equitum turmas antecedens occurrit. Utrumque agmen mutuâ ſalutatione factâ coït, in perpetuum, ut arbitrabantur, concordiâ & pace firmatâ.

IX. Sed jam fatis admovebantur Macedonum genti bella civilia. Nam & inſociabile eſt Regnum (*x*), & à pluribus expetebatur. Primùm ergò conlegere (*y*) vires, dein-

διὰ σώματος νόσον, *mentis non compos erat ex corporis vitio*, non naturali quidem (feſtiva enim nec ignava indoles in puero eluxerat) ſed novercæ fraude contracto. quippe fama erat *φαρμάκοις ὑπὸ Ὀλυμπιάδος κακωθέντα διαφθαρῆναι τὴν διάνοιαν*, *medicamentis ab Olympiade vitiatum, mente debilitatum fuiſſe.* Plutarch. in Alex. extr.

(*x*) *Inſociabile Regnum*] Multorum ſuffragiis comprobata ſententia. Seneca Agamemn. v. 259.

Nec Regna ſocium ferre, nec tædæ ſciunt.

Lucanus I. v. 63.

Nulla fides Regni ſociis, omniſque poteſtas,
Impatiens conſortis erit.

Ex Homero autem hauſta ſunt, cujus nota vox Iliad. B. v. 204.

Οὐκ ἀγαθὸν πολυκοιρανίη, εἷς κοίρανος ἔστω

(*y*) *Conlegere*] MSS. *colliſere*, id eſt, inter ſe vires commiſere.

deinde diſperſerunt: & quum pluribus corpus, quam capiebat, oneraſſent, cetera membra deficere cœperunt: quodque imperium ſub uno ſtare potuiſſet, dum à pluribus ſuſtinetur, ruit. Proinde jure meritoque Populus Romanus ſalutem ſe Principi ſuo (z) debere profitetur, cui noctis (a) quam pene ſupremam habuimus, novum ſidus (b) illuxit. Hujus hercule novi ſolis ortus lucem caliganti reddidit mundo, quum ſine ſuo capite diſcordia membra trepidarent. Quot ille tum extinxit faces? quot condidit gladios (c)? quantam tempeſtatem ſubita ſerenitate diſcuſſit? Non ergo revireſcit ſolùm, ſed etiam floret imperium. Abſit modò invidia, excipiet hujus

(z) *Principi ſuo*] Veſpaſiano, ex Rutgerſii, Voſſii, & Freinshemii mente: vel Claudio, ut cenſet Lipſius in Tacit. XI. 21. & Tellierus præfat. in Curt. Aliorum de Auguſto aut Trajano ſententiæ ſunt minus probabiles: adi Lipſ. c. l. & Voſſ. de Hiſtor. Lat.

(a) *Cui noctis*] Aut *nox* eſt calamitoſus Reipubl. ſtatus per translationem, aut quia ſequentia verba *pene ſupremam*, videntur propriæ notionis argumentum; vel nox Bedriacenſis prœlii intelligitur apud Tacitum Hiſt. III. 22. aut ſecundum alios nox, quæ inter Caligulæ & Claudii principatum interceſſit, quam Joſephus (XIX. 2. & 3. ut ſatis periculoſam deſcribit. Similiter Livius VI. 17. locutus eſt.

(b) *Novum ſidus*] Novus imperator.

(c) *Faces, gladios*] compoſuit civilia bella Othonis & Vitellii Veſpaſianus: aut metum civilis belli, a Muciano & Valerio excitandi, adſumpto imperio exſtinxit Claudius, *Joſeph. XIX.* 3.

hujus ſæculi tempora, ejuſdem domus (*d*) utinam perpetua, certe diuturna poſteritas.

Ceterùm ut ad ordinem, à quo me contemplatio publicæ felicitatis averterat, redeam, Perdicca unicam ſpem ſalutis ſuæ in Meleagri morte deponebat: vanum eumdem & infidum, celeriterque res novaturum, & ſibi maxime infeſtum occupandum eſſe. Sed alta diſſimulatione conſilium premebat, ut opprimeret incautum. Ergò clam quoſdam ex copiis quibus præerat, ſubornavit, ut quaſi ignoraret ipſe, conquererentur palam, Meleagrum æquatum eſſe Perdiccæ. Quorum ſermone Meléager ad ſe relato, furens ira, Perdiccæ quæ comperiſſet, exponit. Ille velut nova re exterritus, admirari, queri, dolentiſque ſpeciem oſtentare ei cœpit; ad ultimum convenit, ut comprehenderentur tam ſeditioſæ vocis auctores.

Agit Meleager gratias, amplexuſque Perdiccam, fidem ejus in ſe, ac benevolentiam collaudat. Tum communi conſilio rationem opprimendi noxios ineunt. Placet exercitum patrio more luſtrari (*e*): & probabilis

(*d*) *Ejuſdem domus*] Domus Flavia: aut ſecundum alios Cæſaris Auguſti familia in nepotibus & pronepotibus utcunque reliqua.

(*e*) *Exercitum luſtrati*] *Expiari*. Id ſingulis annis factum apud Macedones menſe Xanthico, unde ſolennia ſacra illa Ξανθικὰ dicta, quæ Heſychius definit καθάρσιον τῶν ςρατευμάτων.

bilis cauſa videbatur præterita diſcordia. Macedonum Reges ita luſtrare ſoliti *(f)* erant milites, ut diſciſſæ canis viſcera ultimo in campo, in quem deduceretur exercitus, ab utraque abjicerentur parte: intra id ſpatium armati omnes ſtarent, hinc equites, illinc phalanx. Itaque eo die, quem huic ſacro deſtinaverant, Rex cum equitibus elephantiſque conſtiterat contra pedites, quîs Meleager præerat. Jam equeſtre agmen movebatur, & pedites ſubita formidine ob recentem diſcordiam, haud ſane pacati quidquam exſpectantes, parumper addubitavere, an in urbem ſubducerent copias? quippe pro equitibus planicies erat. Ceterùm veriti ne temere commilitonum fidem damnarent, ſubſtitere, præparatis ad dimicandum animis, ſi quis vim inferret.

Jam agmina coïbant, parvumque intervallum erat, quod aciem utramque divideret. Itaque Rex cum una ala obequitare peditibus cœpit, *diſcordiæ auctores*, quos tueri ipſe debebat, inſtinctu Perdiccæ *ad ſupplicia* depoſcens: *minabaturque omnes turmas cum elephantis inducturum ſe in recuſantes.* Stupebant improviſo malo pedites: nec plus in ipſo Meleagro erat aut conſilii, aut animi; tutiſſimum ex præſentibus

(*f*) *Ita luſtrare ſoliti*] Ritum hunc fuſe ſcripſit Livius XL. 6. quem conſulas.

tibus videbatur, exſpectare potiùs, quam movere fortunam. Tum Perdicca ut torpentes & obnoxios vidit; ccc. fere (*g*), qui Meleagrum erumpentem ex concione quæ prima habita ex poſt mortem Alexandri, ſequuti erant, à ceteris diſcretos, elephantis in conſpectu totius exercitûs objicit; omneſque belluarum pedibus obtriti ſunt, nec prohibente Philippo, nec auctore. Apparebatque (*h*) id modò pro ſuo vindicaturum, quod approbaſſet eventus. Hoc bellorum civilium Macedonibus & omen & principium. Meleager ſerò intellectâ fraude Perdiccæ, tum quidem, quia ipſius corpori vis non afferebatur, in agmine quietus ſtetit: at mox, damnatâ ſpe ſalutis, quum ejus nomine, quem ipſe fecerat Regem, in perniciem ſuam abutentes videret inimicos, confugit in templum; ac ne loci quidem religione defenſus, occiditur.

X. Perdicca perducto in urbem exercitu, conſilium principum virorum habuit, in quo imperium ita dividi placuit (*i*), ut Rex quidem ſummam ejus obtineret; ſatrapes Pto-

(*g*) *CCC. fere*] Diodorus Sic. XVIII. 4. τριάκοντα.

(*h*) *Adparebatque*] Adparebat, Aridæum Philippum nihil adprobaturum tanquam ſe auctore factum quam quod exitus felix adprobaret. *Tell.*

(*i*) *Ita dividi placuit*] Paullo aliter diviſionem narrat Diodorus XVIII. 3. & poſtea quoque varie mutata fuit, dum alius alii præfecturam eripuit, ſuæque adjunxit.

Ptolemæus Ægypti & Affricæ gentium (*k*), quæ in ditione erant: Laomedonti Syria cum Phœnice data eſt: Philotæ (*l*) Cilicia deſtinata: Lyciam cum Pamphylia & majore Phrygia obtinere juſſus Antigonus: In Cariam Caſſander, Menander in Lydiam miſſi Phrygiam minorem Helleſponto adjunctam Leonnati provinciam eſſe juſſerunt. Cappadocia Eumeni cum Paphlagonia ceſſit. Præceptum eſt (*m*), ut regionem eam uſque ad Trapezunta defenderet, bellum cum Arbate (*n*) gereret: ſo-

(*k*) *Africæ gentium*] Ægyptus in geographia veteri pars Aſiæ eſt, a qua Africa Catabathmi valle diſtinguitur. Pauca ergo veteris Africæ Macedonibus parebant, ſcilicet quæ circa Hammonis oraculum erant, quod Plin. V. 5. in Cyrenaicæ finibus locat: Ptolemæus V. 4. ad Marmaricam reducit.

(*l*) *Philotæ*] Plures in Alexandri exercitu Philotæ. Parmenionis filius, propter conjurationis ſuſpicionem *lib. VI.* enecatus. alius in Hermolai conjurationem adſcitus *Lib. VIII.* 6. filius nempe Carſidis Thracis, *Arrian. IV. pag.* 269. iterum alius *Angeus* cognomine *lib. V.* 2. cui videtur Cilicia deſtinata eſſe.

(*m*) *Præceptum eſt, ut*] Quippe data tantummodo Eumeni tum temporis Cappadocia fuit, quam adhuc Rex Ariarathes tenebat, relictus ab Alexandro magis neceſſariis bellis occupato; poſtea vero a Perdicca victus & regno exutus, cujus adminiſtrationem Eumenes Cardianus accepit. *Diodorus XVIII.* 16. Add. *Nep. in Eum. cap.* 2.

(*n*) *Cum Arbate*] Ariarathem ceteri hunc Cappadociæ Regem vocant, Diodorus XVIII. 16. & fragm. lib. XXXI. Plutarchus in Eumene p. 585. Juſtinus XIII. 6. quod nomen etiam in poſteris & ſucceſſoribus regibus excuſſo Macedonico jugo, plerumque ſervatum fuit. Vide ſis Hiſtor. noſtram Antiquam.

ſolus hic detrectabat imperium. Python Mediam, Lyſimachus Thraciam, appoſitaſque Thraciæ Ponticas gentes obtinere juſſi. Qui Indiæ, quique Bactris & Sogdianis, ceteriſque aut Oceani aut rubri maris accolis præerant, quibus quiſque finibus habuiſſet, imperii etiam jus obtinerent. Decretum eſt, ut Perdicca cum Rege eſſet, copiiſque præeſſet, quæ Regem ſequebantur. Credidere quidam teſtamento Alexandri diſtributas eſſe provincias; ſed famam ejus rei, quamquam ab auctoribus tradita eſt, vanam fuiſſe (*o*) comperimus.

Et quidem ſuas quiſque opes diviſis imperii partibus tuebantur, quas ipſi fundaverant, ſi umquam adverſus immodicas cupiditates terminus ſtaret. Quippe paulo ante Regis miniſtri, ſpecie imperii alieni procurandi, ſinguli ingentia invaſerant Regna; ſublatis certaminum cauſis, quum & omnes ejuſdem gentis eſſent; & à ceteris ſui quiſque imperii regione diſcreti. Sed difficile erat eo contentos eſſe, quod obtulerat occaſio: quippe ſordent prima quæque, quum majora ſperantur. Itaque omnibus

(*o*) *Famam ejus vanam fuiſſe*] Indignatur hoc judicium Tellierus, cui religio eſt ab auctore lib. I. Maccabæorum diſſentire, qui cap. I. v. 7. ſcripſit de morituro Alexandro: *διεῖλεν αὐτοῖς τὴν βασιλείαν αὐτοῦ, ἔτι ζῶντος αὐτοῦ*, *diviſit illis* (nobiliſſimis ducibus) *adhuc vivus Regnum ſuum.*

nibus expeditius videbatur augere Regna, quam fuiſſet accipere.

Septimus dies (*p*) erat, ex quo corpus Regis jacebat in ſolio; curis omnium ad formandum publicum ſtatum à tam ſolemni munere averſis. Et non aliis quam Meſopotamiæ Regione fervidior æſtus exiſtit, adeo ut pleraque animalia, quæ in nudo ſolo deprehendit, extinguat; tantus eſt vapor ſolis (*q*) & cœli, quo cuncta velut igne torrentur. Fontes aquarum & rari ſunt, & incolentium fraude celantur: ipſis uſus patet; ignotus eſt advenis. Ut tandem curare corpus exanimum amicis vacavit; nulla tabe, ne minimo quidem livore corruptum videre, qui intraverant: vigor quoque, qui conſtat ex ſpiritu, non deſtituerat vultum. Itaque Ægyptii, Chaldæique (*r*) juſſi corpus ſuo more curare, primò non ſunt auſi admovere velut ſpiranti manus: deinde precati, *ut jus faſque eſſet mortalibus*

(*p*) *Septimus dies*] Trigeſimus Æliano Var. Hiſt. XII. extr.

(*q*) *Vapor ſolis*] Æſtus, ardor: ut ſupra VII. 5. *vapor æſtivi ſolis arenas accendit.* Sic Plinius ſæpe uſus eſt Lib. II. 40. *Caniculæ exortu accenſi ſolis vapores quis ignorat?* Columella VII. de agnis: *id pecus frigoris impatientiſſimum eſt, nec minus æſtivi vaporis.* Horat. Epod. III. 15.

> *Nec tantus unquam ſiderum inſedit vapor*
> *Siticuloſæ Apuliæ.*

(*r*) *Ægyptii Chaldæique*] Quod hæ gentes peritiores erant pollincturæ, ſive artis curandi corpora mortuorum, quam Græci aut alii Europæ populi.

bus attrectare eum; purgavere corpus, repletumque eſt odoribus aureum ſolium (*s*), & capiti adjecta fortunæ ejus inſignia.

Veneno necatum eſſe (*t*) credidere plerique: filium Antipatri inter miniſtros Jollam nomine, patris juſſu dediſſe. Sæpe certe audita erat vox Alexandri, *Antipatrum Regium affectare faſtigium; majoremque eſſe præfecti opibus, ac titulo Spartanæ victoriæ inflatum, omnia à ſe data aſſerentem ſibi.* Credebant etiam Craterum cum veterum militum manu ad interficiendum eum miſſum. Vim autem veneni, quod in Macedonia (*u*) gignitur, talem eſſe conſtat, ut ferrum

(*s*) *Aureum Sollum*] De verbo hoc, quod etiam ſupra occurrebat, diximus ad X. 1. Aureum autem ſolium rapuit, ſubſtituens vitreum, Ptolemæus Cybioſactes, quem Berenice in tori & Regni ſocietatem ex Syria acciverat, quum pater Ptolemæus Auletes exſularet. *Strab. XVII. pag.* 546. Obiter addo, a Dione Caſſio XXXIX. pag. 117. *Seleucum* vocari hunc Berenices maritum.

(*t*) *Veneno necatum eſſe*] Multi hoc tradiderunt, ex Trogo Juſtinus XII. 14. Plinius XXX. extremo, Ovidius in Ibin. v. 297. Valerius Max. I. 7. Sext. Empiricus lib, I. adv. Mathemat. cap. 12. Oroſius III. 20. & alii: multi etiam negant, ut Ariſtobulus apud Plutarchum, Nepos in Reg. cum 2. Livius VIII. 3. Seneca epiſt. 83. quibus etiam Arrianus & Plutarchus non inviti accedunt, hic etiam argumento veneni ſuſpicionem repellit. Tanto enim tempore corpus non pollinctum nec curatum propter ducum-diſcordiam, in fervidiſſima regione, nullum indicium livoris, tumoris aut tabis habuit, ut ſolent veneno exſtincta.

(*u*) *In Macedonia*] Prope Nonacrin in Arcadia Stygium hoc venenum fundi auctores ſunt Plutarchus in Alex. extr. & Pauſanias Arcad. pag. 251.

rum quoque exurat, ungulæ jumenti duntaxat patiens. *Stygem* appellant fontem, ex quo peſtiferum virus emanat. *Hoc per Caſſandrum* (x) *allatum, traditumque fratri Jollæ, & ab eo ſupremæ Regis potioni inditum.* Hæc utcumque ſunt tradita, eorum, quos rumor aſperſerat, mox potentia exſtinxit. Regnum enim Macedoniæ Antipater, & Græciam quoque invaſit; ſoboles deinde (y) excepit; interfectis omnibus quicumque Alexandrum etiam longinqua cognatione contigerant. Ceterùm corpus ejus à Ptolemæo, cui Ægyptus ceſſerat, Memphim; & inde paucis poſt annis Alexandriam (z) translatum eſt: omniſque memoriæ ac nomini honos habetur.

(x) *Hoc per Caſſandrum*] Antipatri filium. Nec famæ Ariſtotelis parcunt, qui veneno Alexandrum periiſſe crediderunt. Ab hoc enim didiciſſe Antipatrum, quo modo miſceri geſtarique poſſit, ipſo non inſciente ſceleris, Agnothemis quidam ex Antigono Rege audivit. Adi Plutarchum c.l. & Arrianum VII. p. 500. Unde Plinius XXX. extr. *magna Ariſtotelis infamia excogitatum* ſcribit.

(y) *Soboles deinde*] Caſſander Antipatro in Macedoniæ Regno ſuccedens.

(z) *Memphim, poſt Alexandriam*] Corpus Alexandri, ut in Hammonis templo conderetur, in Ægyptum delatum, Ptolemæus Lagi excepit & Memphi condidit: filius Philadelphus Memphi Alexandriam deduxit. *Pauſan. Attic. pag. 5. & 6.*

LEC-

LECTORI.

Carere potuiſſet editio noſtra ſupplemento hoc, quod non male inſertum fuiſſet poſt hæc verba libri X. trucidaret pag. 313. *quæ vetus ſupplementum ſequitur. Sed viſum eſt operæ precium novum hoc ſupplementum hîc inſerere, quia multa habet, quæ in altero deſiderantur, licet ſcitu digniſſima.*

Tandem præ dolore vix mentis compotes univerſi, concurrunt ad Regiam, armiſque ante fores projectis tunicati aſtantes, *nuda & obnoxia pœnis corpora admitti* flentes orabant: *non ſe deprecari quin ſuppliciis ſontium expiarentur, quæ per contumaciam deliquiſſent*; *Regis iracundiam ſibi morte triſtiorem eſſe.* Quumque dies

dies noctesque ante Regiam perſiſtentes miſerabili clamore habituque pœnitentiam ſuam approbarent; biduum tamen adverſùs humillimas ſuorum preces iracundia Regis duravit; tertio die victus conſtantia ſupplicum, proceſſit; incuſatâque leniter exercitûs immodeſtiâ, non ſine multis utrimque lachrymis, in gratiam ſe cum ipſis redire profeſſus eſt.

Digna tamen res viſa eſt, quæ majoribus hoſtiis expiaretur. Itaque ſacrificio magnifice perpetrato, Macedonum ſimul Perſarumque primores invitavit ad epulas. Novem millia eo convivio excepiſſe, proditum eſt memoriæ, eoſque omnes invitante Rege ex eodem cratere libaviſſe, Græcis Barbariſque vatibus tum alia fauſta vota præeuntibus, *tum imprimis ut ea utriuſque imperii in idem corpus coalita ſocietas perpetua foret.* Maturata deinde eſt miſſio, & infirmiſſimus quiſque exauctorati: amicorum quoque ſeniorum quibuſdam commeatum dedit: ex quîs Clitus cognomento Albus, Gorgiaſque & Polydamas, & Antigenes fuere.

Abeuntibus non modò præteriti temporis ſtipendia cum fide perſolvit, verùm etiam talentum adjecit in ſingulos milites, viatici nomine. Filios ex Aſiaticis uxoribus ſuſceptos (ad decem millia fuiſſe traditur) apud ſe relinqui juſſit, ne in Macedoniam cum parentibus tranſgreſſi, & conjugibus liberiſque prioribus permixti familias ſingu-

lorum

lorum contentionibus & diſcordiis implerent: ſibi curæ fore pollicitus, ut patrio more inſtituti militiæ artes edocerentur. Ita ſupra decem veteranorum millia dimiſſa ſunt; additusque eſt Crateru , qui eos deduceret, ex præcipuis Regis amicis: iſti ſi quid humanitus contigiſſet, Polyperchonti parere juſſi ſunt.

Literis etiam ad Antipatrum ſcriptis, *honorem emeritis haberi* præcepit: *ut quoties ludi atque certamina ederentur, in primis ordinibus coronati ſpectarent: utque fato functorum liberi, etiam impuberes, in paterna ſtipendia ſuccederent.* Craterum Macedoniæ continentibuſque regionibus cum imperio præeſſe placuit; Antipatrum cum ſupplemento juniorum Macedonum ad Regem pergere. Verebatur enim ne per diſcordiam præfecti cum Olympiade gravis aliqua clades acciperetur. Nam multas ad Alexandrum epiſtolas mater, multas Antipater miſerat; viciſſimque alter alterum arroganter & acerbe pleraque facere criminabantur, quæ ad dedecus, aut detrimentum Regiæ majeſtatis pertinerent. Poſtquam enim rumor occiſi Regis temere vulgatus in Macedoniam penetraviſſet, mater ejus ſororque Cleopatra tumultuatæ fuerant; & hæc quidem paternum regnum, Olympias Epirum invaſerat.

Forte dum ejuſmodi literæ redduntur, Hephæſtion aſſuetus omnium arcanorum ſe participem haberi, reſignatas ab Alexandro

dro ſimul inſpiciebat. Neque vetuit eum Rex; ſed detractum digito annulum ori legentis admovit, nihil eorum quæ præſcripta eſſent, in alios efferendum ſignificans. Incuſaſſe autem ambos fertur, & matris inſolentia permotum exclamaſſe, eam pro habitatione decem menſium, quam in utero ſibi præbuiſſet, gravem mercedem exigere: Antipatrum verò ſuſpectum habuiſſe, quaſi partâ ex Spartanis victoriâ tollentem animos, & imperio tot jam in annos prorogato ſupra præfecti modum elatum.

Itaque quum ejus gravitas atque integritas à quibuſdam prædicaretur, ſubjecit, *exteriùs quidem album videri, ſed ſi penitus introſpiciatur, totum eſſe purpureum.* Preſſit tamen ſuſpicionem ſuam, neque ullum manifeſtius abalienati animi indicium prætulit. Credidere tamen plerique, Antipatrum evocari ſe ſupplicii cauſſa ratum, impiis machinationibus, Regiæ mortis, quæ paulo poſt ſequuta eſt, auctorem exſtitiſſe. Interea Rex ut imminuti exercitûs detrimenta ſarciret, optimum quemque Perſarum in Macedonicos ordines allegit: mille etiam præſtantiſſimos ſegregavit ad propiorem ſui corporis cuſtodiam: aliam haſtatorum manum, haud pauciores decem millibus, circa Regium tabernaculum excubias agere juſſit.

Hæc agenti Peuceſtes ſupervenit cum viginti ſagittariorum funditorumque millibus, quos ex ſua provincia coëgerat: his

per

per exercitum diſtributis, profectus eſt Suſis, Tigrique amne tranſmiſſo, apud Carrhas caſtrametatus eſt; inde quatriduo per Sittacenem ductis copiis, Sambana proceſſit, ubi per ſeptem dies quietum agmen tenuit. Tridui deinde itinere emenſo Celonas perventum eſt: oppidum hoc tenent Bœotia profecti, quos Xerxes ſedibus ſuis excitos in Orientem tranſtulit: ſervabantque argumentum originis peculiari ſermone ex Græcis plerumque vocibus conſtante; ceterùm ob commerciorum neceſſitatem, finitimorum Barbarorum lingua utebantur. Inde Bagiſtanen ingreſſus eſt, regionem opulentam, & abundantem arborum amœno & fecundo fœtu, ceteriſque ad vitæ non uſum modò, verùm etiam delectationem pertinentibus.

Gravis inter hæc Eumeni cum Hephæſtione ſimultas inciderat. Nam ſervos Eumenis diverſorio quod pro hero ſuo anteceperant, Hephæſtio proturbavit, ut Evius tibicen eo reciperetur: neque diu poſt quum jam ſopita odia viderentur, novâ exortâ contentione adeo recruduerunt, ut etiam in atrox jurgium, & acerba utrimque convicia prorumperent. Sed Alexandri interventu imperioque inimicitiæ ſaltem in ſpeciem abolitæ ſunt, quum ille quidem Hephæſtioni etiam minatus eſſet, qui in flagrantiſſima Regis gratia poſitus, quamquam cupidum reconciliationis Eumenem pertinaciùs averſabatur. Perventum deinde

de eſt in Mediæ campos, ubi maxima equorum armenta paſcebantur. Niſæos appellant, magnitudine & ſpecie inſignes. Supra quinquaginta millia ibi reperta quum Alexander eò tranſiret, à comitibus illius adnotatum eſt: & olim triplo plures fuiſſe; ſed inter bellorum turbas maximam earum partem prædones abegiſſe.

Ad triginta dies ibi ſubſtitit Rex: eò Atropates Mediæ Satrapa centum Barbaras mulieres adduxit equitandi peritas, peltiſque & ſecuribus armatas: unde quidam crediderunt Amazonum ex gente reliquias fuiſſe. Septimis deinde caſtris Ecbatana attigit, Mediæ caput. Ibi ſolemnia diis ſacrificia fecit, ludoſque edidit, & in convivia feſtoſque dies laxavit animum, ut mox in novorum operum curam atque miniſteria validior intenderetur. Sed iſta volventem velut injectâ manu fatum aliò traxit, vitamque cariſſimo amicorum ejus, neque multò poſt ipſi quoque Regi extorſit. Pueros in ſtadia certantes ſpectabat, quum nunciatur deficere Hephæſtionem, qui morbo ex crapula contracto, ſeptimum jam diem decumbebat. Exterritus amici periculo ſtatim conſurgit, & ad hoſpitium illius celeriter pergit: neque tamen priùs eò pervenit, quam illum mors occupaſſet.

Id Regi omnium quæ in vita pertulerat adverſorum, luctuoſiſſimum accidiſſe certum habetur: eumque magnitudine doloris

 in

in lachrymas & lamenta victum, multa animi de gradu dejecti argumenta edidiſſe. Sed ea quidem varie traduntur. Illud inter omnes conſtat, ut quam decentiſſimas exequias ei duceret, non voluiſſe Ecbatanis ſepeliri, ſed Babylonem, quò ipſe conceſſurus erat, à Perdicca deferri curaſſe: ibique funus inaudito antehac exemplo duodecim talentûm millibus locaviſſe. Per univerſum certe imperium lugeri eum juſſit: & ne memoria ejus in exercitu exoleſceret, equitibus quîs præfuerat, nullum præfecit ducem, ſed Hephæſtionis alam appellari voluit, & quæ ille ſigna inſtituiſſet, ea non immutari.

Funebria certamina ludoſque, quales nunquam editi fuiſſent, meditatus, tria artificum millia coëgit, qui non multò poſt in ipſius exequiis certaſſe feruntur. Nec amici tam effuſo affectu ad conciliandam ejus gratiam ſegniter uſi, certatim reperere per quæ memoria defuncti clarior honoratiorque fieret. Igitur Eumenes quum ſe ob ſimultatem cum Hephæſtione Regis indignationem incurriſſe ſenſiſſet, multis auctor fuit, ſeque & arma ſua Hephæſtioni conſecrandi: pecuniaſque ad cohoneſtandum funus large contulit.

Hoc exemplum imitati ſunt ceteri; eoque mox proceſſit aſſentationum impudentia, ut Regi mœrore & deſiderio defuncti inſanienti perſuaſum tandem fuerit, deum eſſe Hephæſtionem. Quo quidem tem-

pore

pore ex copiarum ducibus Agathocles Samius ad extremum periculi venit, quod illius tumulum præteriens, illachrymaſſe viſus eſſet, ac niſi Perdiccas venanti ſibi Hephæſtionem apparuiſſe ementitus, per deos omnes, ipſumque Hephæſtionem dejeraſſet, ex ipſo ſe cognoviſſe, Agathoclem non ut mortuum, & vanæ divinitatis titulis fruſtra ornatum fleviſſe; verùm ob memoriam priſtinæ ſodalitatis lachrymas non tenuiſſe; vir fortis & de Rege bene meritus, pietatis in amicum graves pœnas innoxio capite pependiſſet.

Ceterùm ut pauliſper à luctu avocaret animum, in Coſſæorum gentem expeditionem ſuſcepit. Juga Mediæ vicina Coſſæi tenent, aſperum & acre genus, & prædando vitam tolerare ſolitum Ab his Perſarum Reges annuo tributo pacem redimere conſueverant, ne in ſubjecta decurrentes infeſtam latrociniis regionem facerent: nam vim tentantes Perſas facile repulerant, aſperitate locorum defenſi, in quæ ſe recipiebant, quoties armis ſuperabantur: iidem muneribus quotannis placabantur, ut Regi Ecbatanis, ubi æſtiva ſolebat agere, Babylonem remigranti, tutus per ea loca tranſitus eſſet.

Hos igitur Alexander bipartito agmine aggreſſus, intra quadraginta dies perdomuit. Nam ab ipſo Rege, & Ptolemæo, qui partem exercitûs ducebat, ſæpe cæſi, ut captivos ſuos reciperent, permiſere ſe victori.

tori. Ille validas urbes opportunis locis exſtrui juſſit, ne abducto exercitu fera gens obedientiam exueret. Motis inde caſtris, ut militem expeditione recenti feſſum reficeret, lento agmine Babylonem procedebat. Jamque vix triginta ab urbe ſtadiis aberat, quum Nearchus occurrit, quem per Oceanum & Euphratis oſtia Babylonem præmiſerat: orabatque, *ne fatalem ſibi urbem vellet ingredi: compertum id ſibi ex Chaldæis, qui multis jam prædictionum eventibus artis ſuæ certitudinem abunde probaviſſent.*

Rex fama eorum hominum, conſtantique aſſeveratione motus, dimiſſis in urbem amicorum pleriſque, alia via præter Babylonem ducit, ac ducentis inde ſtadiis ſtativa locat. Sed ab Anaxarcho perſuaſus, contemptis Chaldæorum monitis, quorum diſciplinam inanem aut ſupervacuam arbitrabatur, urbem intrat. Legationes eò ex univerſo ferme orbe confluxerant, quibus per complures dies ſtudioſe auditis, deinceps ad Hephæſtionis exequias adjecit animum. Quæ ſummo omnium ſtudio ita celebratæ ſunt, ut nullius ad id tempus Regis feralia, magnitudine ſumptuum, apparatûſque celebritate non vicerint. Poſt hæc cupido inceſſit Regi per Pallacopam amnem ad Arabum confinia navigandi: quò delatus, urbi condendæ commodâ ſede repertâ, Græcorum ætate aut

aut vulneribus invalidos, & ſi qui ſponte remanſerant, ibi collocat.

Quibus ex ſententia perfectis, jam futuri ſecurus, Chaldæos irridebat, quod Babylonem non ingreſſus tantùm eſſet incolumis, verùm etiam exceſſiſſet. Enimvero revertenti per paludes, quas Euphrates in Pallacopam effuſus efficit, fœdum omen oblatum eſt. Quippe rami deſuper impendentes detractum capiti Regio diadema projecerunt in fluctus; quum deinde alia ſuper alia prodigioſa & minacia nunciarentur, procurandis iis Græco ſimul Barbaroque ritu continua ſacra facta ſunt. Neque tamen expiari præterquam morte Regis potuere; qui quum Nearchum excepiſſet convivio, jamque cubitum iturus eſſet, Medii Lariſſæi obnoxiis precibus dedit, ut ad eum comeſſatum veniret. Ubi poſtquam tota nocte perpotaſſet, male habere cœpit. Ingraveſcens deinde morbus adeo omnes vires intra ſextum diem exhauſit, ut ne vocis quidem poteſtas eſſet Interea milites ſolicitudine deſiderioque ejus anxii, quamquam obteſtantibus ducibus, ne valetudinem Regis onerarent, expreſſerunt, ut in conſpectum ejus admitterentur.

FINIS.

VA 1 1509341

INDEX
RERUM.
Tomi Secundi.
A.

A Bii, Scythæ, Alexandro ſe dedunt, 112
Abiſares, Indus Rex, ſe tradit Alexandro. 211
Aceſines, Amnis Indiæ, 190
Agathocles, Samius, defleti Ephæſtionis pene dat pœnas, 355
Agis, Lacedæmoniorum Rex, bellum movet in Alexandrum, 5. multa proſpere facit, *Ibid.* vincitur, 7. fortiter pugnat, 8, 9. interficitur, 10
——— Poëta, inter eos qui adulantur Alexandro, 170
Agrammes, Indus Rex, quam opulentus & potens, 237. fœda origine & vita turpi infamis, *Ibid.*
Agriaſpæ, Vid. *Evergetæ.*
Alexander, Philippi filius, Amphoterum auxilio mittit Antipatro, 7. cujus maligne gloriæ detrectat, *Ibid.* voluptatibus mergitur. 12. filiam Ochi & principes Perſas vinculis eximit, 14. Bellum nondum confectum eſſe probat, 16, 17. Hircaniam ingreditur, 21. Nabarzani ignoſ-

ignoſcit, 24. Mardos ſuperat, 28. Luxum & ſuperbiam Perſarum Regum æmulatur, 33. vincit Satibarzanem, 37. conjurationem opprimit, 39. *& poſtea*, Philotam capite plectit, 70. & Alexandrum Lynceſtem 74, 75. Amyntam abſolvit, 83. Parmenionem necari jubet, *Ibid.* Milites quoſdam ab exercitu ſegregat, 88. multas gentes domat, *Ibid.* exercitum malis feſſum ſolatur, 91. Caucaſum ſuperat, 92. in Bactrianam penetrat, 99. & in Sogdianam, 102. Beſſum Oxatri tradit, 110. Branchidas internecione delet, 107. vulneratur à Barbaris, 111. Obſidet Cyropolim, 113. & diruit, 114. Cyrum & Semiramidem admiratur, *Ibid.* Obſidet evertitque Memacenam, *Ibid.* Superſtitione tangitur, 118. Legatos à Scythis accipit, 124. Scythiam intrat, 130. Scythas cædit 131. & victos humaniter accipit, 132. Sogdianos domat, 135. ſex urbes condit, 136. Petram obſidione cingit, 137. & capit, 141. Leonem occidit, 147. & deinde Clitum, 154. facti pœnitet, 155 res proſpere gerit, 157. Spitamenis uxorem caſtris pelli jubet, 163. exercitum in Gabazam ducit, 164. Militem frigore pene enectum refocillat, 165. Roxanem matrimonio accipit, 168. armis ſuperbis milites inſtruit, *Ibid.* vult adorari, 170. periculo præſenti liberatur, 177. conjurationem opprimit, 179. Hermolaum

molaum & Calliſthenem lapidibus obrui jubet, 188. in Indiam proficiſcitur 189. Regulos Indos in fidem accipit, 196. Exercitum Bacchanalia agere non invitus patitur, 198. vulnus accipit, 201. Petram Aornum expugnat, 203. Omphim deditione voluntaria accipit, 208. & Abiſarem, 211. Hydaſpem trajicit, 212. Porum ſuperat prælio, 216. & in regnum reſtituit, 224. ad Oceanum iter inſtruit, 229. urbes capit 232. conſilium mutat, exercitûs querelis victus, 246. monumenta vero majora exſtrui curat, *Ibid.* periculum adit in Indiis cum claſſe ſua, 250. & in urbe Oxidracarum, 254. dolorem curationis fert fortiter, 260. Legatos convivio ſuperbo excipit, 269. à quibus magnifice donatur. 273. Sabracas domat, 274. alioſque, 275. Ptolemæum planta in ſomnis oblata curat, 277. Oceanum verſùs progreditur, 278. æſtum maris tunc primùm experitur, 280. Triumphat, 288. Magna conſilia molitur, 296. Orſinem ſupplicio affici mandat, 297. & exules Græcos revocari in patriam edicit, 304. partem exercitûs militiâ ſolvit, 305. & æs alienum militum diſſolvit. *Ibid.* tumultuantes copias punit, 312. Perſis cuſtodiam corporis tradit. *Ibid.* Macedonibus ignoſcit, 313. Hephæſtionem immodice luget, 315 Super cœnam in morbum labitur, 317. Militibus & amicis vale dicit, 318. moritur,

ritur, 319. Ejus morum notatio, 323. pollinctura, 345. mortis genus, 347. ſepultura, *Ibid.*
Alexander, Petram Aornum evadit, 206 & interficitur. *Ibid.*
Alexander, cognomine Lynceſtes, multorum ſcelerum reus, 74. interficitur, 75
Alexandria, In radicibus Caucaſi condita, 93. alia ad Tanaim, 115. alia in Indiis, 284. alia etiam in Indiis, 285
Amazones, Quibus moribus vivebant, 31
Amyntas, Conjurationis reus, 75. cauſam dicit, 77. abſolvitur, 83
——— Legatus Alexandri, Bactrianos cædit, 157
Amphoterus, Auxilio Antipatri venit, 7
Antigonus, Quam Provinciam ſortitur, 343
Antipater, Spartanos cædit, 11. defendit Megalopolim, 12. modeſte victoria utitur, 11. cum Olympiade odia exercet, 314. Suſpectus Alexandrum veneno ſuſtuliſſe, 317. Macedoniam cum imperio accipit 321. Regium genus exſtinguit, 347 Suſpectus Alexandro, 350
Aornus, Petra, ab Alexandro capta, 203
Arachoſii, Subacti ab Alexandro, 89
Archidamus, Spartanorum Rex, quando occiſus, 5
Aridæus, Ad coronam vocatus ab homine ignoto, 330. à Meleagro ad milites ducitur, 333. à quibus ſalutatur Rex, *Ibid.* Perdiccæ offenſo Legatos mittit, 338. &

& Meleagrum tradit, 341
Arii, Subacti ab Alexandro, 88
Arimazes, Petram non vult tradere, 137. tradit poſtea & in crucem tollitur, 141
Ariſtander, ante bellum Scythicum ſacra facit, 118 ſe non litaſſe fatetur Erygio 121. ac deinde omnia fauſta nunciat, 122
Ariſtonus, In urbem Oxidracarum ſaltu ſe mittit, 258
Artabaſus, Alexandro ſe dedit, 27. Bactrianæ Prætor factus, 102. Alium in ſuum locum mitti poſtulat, 148
Aſpaſtes, Satrapes, interficitur, 290
Athenienſes, Harpalum expellunt, 304. exſules ſuos recipere nolunt, *Ibid.*
Athenodorus, Coloniæ Græcorum Princeps, interimitur, 268
Attinas, Legatus Alexandri, victus à Bactrianis, 145
Atropates, Centum fœminas Alexandro dono dat, 353

B.

B*Actriani*, Adagium quod uſurpant, 96 regionis amœnitas, 99. peregrinandi difficultas, *Ibid.* gentis tumultus 113. *& paſſim.*
Bagiſtane, Regio amœniſſima, 352
Bagoas, Eunuchus, à Dario necatus, 23
——— Eunuchus, Alexandro datus, 31. ſpretus ab Orſine, 297. innocenti perni-

niciem machinatur, 298. & morientem ferit, 300
Barſine, cujus filius ad hæreditatem Alexandri vocatur, 327
Barzaentes, Autor rebellionis, captus, 211
Bazaria, Venatione Alexandri nobilis, 147
Belon, In Philotam acerbe invehitur, 63
Beſſus, Diadema capit, 35. de bello inter cœnandum deliberat, 94. Cobarem deditionis autorem enſe ſtricto petit, 97. à Bactrianis deſertus, 98. novas copias contrahit, *Ibid.* traditur Alexandro 105. crucifigitur, 135
Bicon, Athenodoro Sicarium mittit & ſupplicium effugit, 268
Boxus, Athenodorum necat, 268. & necatur, *Ibid.*
Branchidæ, Internecione deleti, 107
Bubacene, Subacta, 169
Bucephalus, Alexandro carus, 30. amiſſus & redditus, *Ibid.* urbs in ejus honorem condita, 248

C.

C*Alliſthenes*, Alexandri immodicos honores non probat, 171. Conjurationis expers, 180. comprehenditur, 181. & in ſuppliciis perit, 188
Calys, Lapidibus obruitur. 70
Canes, à Sophite dono dati, 235
Carus, Evadit in Petram Aornum, 206. &

& interficitur, *Ibid.*
Caſpium, (Mare) 125
Caſſander, Cariam obtinet, 343. ſtirpem regiam extinguit, 347
Catenes, Quam peritus jaculandi, 110. Bactrianæ tumultûs autor, 113. occiditur, 169
Caucaſus, (Mons). 92
Cebalinus, Conjurationem indicat, 42
Celona, Urbs, Græca origine, 352
Cleander, Parmenionem necat, 85. accuſatur, 293. pœnam effugit, 294
Cleon, Hortatur Macedonas ut adorent Alexandrum, 171
Cleophis, Regina, Veniam ab Alexandro impetrat, 282
Clitus, Philippi laudes celebrat, 150. & Alexandrum maledicentia offendit, 152. à quo interficitur, 154. & deſideratur, 155
Cokares, Medus, Beſſo deditionem ſuadet, 95. Alexandro ſe dedit, 97
Cœnus, Philotam ſaxo petit, 55. Exercitûs querelas Alexandro exponit, 244. moritur, 247
Cohortanes, Satrapes, Alexandro ſe dedit, 167
Conjuratio, Dymni, 40. Philotæ, 46. Hermolai. 176
Coſſæi, Populi, 355
Craterus, Suadet Alexandro Philotam de medio tollat, 46. miſerum crudeliter torquet, 65. 69. multas gentes ſubigit, 113. 149. *& paſſim*, Catenem capit, 169. hor-

hortatur Alexandrum ne tanta pericula adeat, 262. eligitur ad Milites Veteranos in Macedoniam reducendos, 350. Provinciam necandi Antipatri creditur ſuſcepiſſe. 346
Critobulus, Alexandrum ſaucium curat, 260
Cyropolis, Obſeſſa, 113. & everſa, 114
Cyrus, Alexandro in admiratione, *Ibid.*

D.

Dahæ, Victi à Cratero, 149. ſe tradunt Alexandro, 163
Dataphernes, Alexandro traditus, 163
Demetrius, Conjurationis accuſatus, 69. lapidibus obruitur, 70
Demochares, Sibi manus affert, 28
Demophoon, Vates, Alexandrum periculi admonet, 254
Dioxippus, Athleta, provocatur ad ſingulare certamen, 270. Adverſarium vincit, 271. Sibi manus affert, 272
Dripetis, Hephæſtioni nubit, 303
Dyardene, (Amnis) 190
Dymnus, Conjurat in Alexandrum, 40. ſibi vim infert, 44

E.

Elephanti, Macedonas terrent, 212. qua arte vincuntur, 221
Epigoni, Perſarum militum genus, 348
Epimenes, Conjurationem indicat, 179

Ery-

Erygius, Satibarzanem ſingulari certamine vincit, 101. Alexandrum offendit, 121. moritur, 161
Erymanthus, (Amnis) 190
Erythrus Rex, 191
Evergetæ, Populi, humaniter ab Alexandro excepti, 88
Eumenes, Cum Hephæſtione ſimultates exercet, 352. cui novos honores reperit, 354. Quam Provinciam ſortitur, 343
Eurylochus, Conjurationem indicat, 179
Excipinus, Alexandro quam gratus, 133
Exercitus, Male habet in deſertis, 91, 102. in Provincia Gabazæ, 164. necem Cliti probat, 156. Bacchanalia agit, 198. Alexandrum querelis cogit ab inſtituto itinere reverti, 240. in confluenti trium amnium periculum adit, 250. & in Oceano, 280. ſeditionem movet, 312. Alexandrum pœnitentia placat, 313. morienti vale dicit, 318. mortuum luget, 319. Aridæum Regem ſalutat, 333. luſtratur, 341

F.

Fons, In Alexandri tabernaculo repertus, 136

Gabaza,

G.

Gabaza, Exercitus Alexandri in Provincia hac pene frigore confectus, 164
Gamaxus, Indus Regulus, 211
Ganges, Amnis, 190
Græci, Perſis militantes Alexandro traditi, 27

H.

Harpalus, Libidinibus indulget, 302 fugit interficiturque, 303, 304
Hauſtanes, Rebellis, capitur, 169
Hegelochus, Primus autor Conjurationis Philotæ, 67
Hephæſtion, Drypetin uxorem ducit moritur, 303. Regiis exequiis honeſtatur, 354 deorum honoribus colitur, 354. cum Eumene odia exercet, 354
Hermolaus, Conjurat in Alexandrum, 167. comprehenſus, 180. invehitur in Regem 181. ſaxis obruitur, 188
Hipſides, fortiter pugnans interficitur, 123
Horitæ, Indi, devicti, 287
Horratas, Provocat Dioxippum, 270. & vincitur, 271
Hydaſpes, Ab Alexandro trajicitur, 212

I.

INdia, Quam dives, 190—192. Regionis ſitus, 190, 191. Incolarum mores 192. Regum luxus, 193. Sapientium dogmata, 194. Sylvæ 231. oræ maritimæ paupertas, 285
Indus, Amnis.
Jollas, Creditus Alexandro venenum miſcuiſſe, 317

L.

LAcedæmonii, Vide *Agis*.
Laomedon, Syriæ & Phœnices Prætor factus, 343
Leonnatus, In urbe Oxidracarum Alexandrum tuetur, 258. Horitas cædit, 287. Phrygiam ſortitur, 343
Litteræ, Nabarzanis ad Alexandrum, 23. Parmenionis ad filios, 52. Olympiadis lectæ ab Hephæſtione, 350
Lyſimachus, Leonem occidit, 147. Thraciæ præficitur, 344

M.

MAcedones, Luxum & ſuperbiam Alexandri graviter ferunt, 34. cavent ne Rex ſolus venatum eat, 148. necem Cliti probant, 156. mos celebrandi nuptias Macedonum, 168. lex crudelis, 181. abrogata ab Alexandro, 188

Maracanda, urbs, 112. & 148
Mardi, ab Alexandro domiti, 28
Maſſagetæ, à Cratero devicti, 146
Mazagæ, urbs, Expugnatæ, 200
Meleager, Alexandri liberalitatem non probat, 210. Aridæum in ſolio collocat, 332. & ad Perdiccæ necem hortatur 334. fallitur per ſpeciem amicitiæ, 340. interficitur, 342
Memaceni, Horum inſolentia & perfidia, 114. Strage & excidio urbis vindicata, 115
Menander, Quam provinciam ſortitur, 343
Menedemus, In inſidiis deprehenſus cæditur, 123
Muſicani, Indorum genus, ſubacti, 275, 276

N.

N*Abarzanes*, Scribit epiſtolam ad Alexandrum, 23. veniam impetrat, 31. & donis victorem mulcet, *Ibid.*
Naura, Provincia, domita ab Alexandro, 157
Nearchus, Oceano luſtrando miſſus, 284. refert quæ viderit, 294 rurſùs aliò mittitur, 295. Alexandrum monet ne Babylonem ingrediatur 302. Barſines filium coronari autor eſt, 327
Nicanor, Parmenionis filius, moritur, 36
——— Cujus temeritas & mors, 213
Nicomachus, Conjurationis index, 40

Niſæi, Equorum genus. 353
Nyſa, Obſeſſa, 197. ſe dedit, *Ibid.*

O.

Oceanus, Ejus viſendi Alexander cupidine correptus, 279. Nearchum eo mittit, 284. & ejuſdem æſtus, 280
Olympias, Alexandro quam chara, 267. Antipatro inviſa & infenſa, 314. intolerabilis, 351
Omphis, Rex Indus, Alexandro ſe tradit, 208. & munera offert, 209. Taxiliſque nomen ſumit, *Ibid.*
Oneſicritus, Oceano luſtrando miſſus, 284. itineris rationem exponit, 294. rurſuſque mittitur, 296
Oratio, Alexandri ad exercitum de reditu in patriam cogitantem, 17. alia Artabazi ad Alexandrum, 27. Alexandri ad Philotam, 44. Philotæ, 45. Crateri adverſus Philotam, 46. Principum Macedonum in eundem, 47. Alexandri ad Milites, de conjuratione Philotæ, 49. Alia ejuſdem argumenti, 50, 51, 53. Philotæ ad Macedonas, 56. Belonis in Philotam, 63. Philotæ dum torquetur, 67. Alexandri in Amyntam, 75. Amyntæ, 77. Polemonis, 81. Alexandri Amyntæ ignoſcentis, 83. Ejuſdem ad Polydamanta, *Ibid.* Beſſi ad Amicos, 94. Cobaris ad Beſſum, 95. Alexandri bellum Scythicum ſuadentis, 119. Scytharum ad Alexandrum

drum, 125. Alexandri Petram obſidentis, 138. Ejuſdem in patrem, 149. Cliti adverſus Alexandrum, 151. Cleonis, 172. Calliſthenis adverſus Cleonem, 172. Hermolai in Alexandrum, 181. Alexandri adverſus Hermolaum, 184. Ejuſdem antequam cum Poro confligat, 218. Pori ad Alexandrum, 224. Alexandri ad exercitum ſparſis de India rumoribus territum, 228. Alia Cœni ad Alexandrum, 244. Exercitûs ſeditioſi, 252. Alexandri ad Amicos, 263. Ejuſdem ad milites ſeditioſos, 306, & 307. & ad copias Barbaras, 311. Perdiccæ de Republica ordinanda, 326. Nearchi, 327. Ptolemæi, 328. Ariſtoni, 328. Meleagri, 329. Ignoti cujuſdam hominis, 330. Aridæi ad Milites, 337

Orſines, Alexandrum & amicos donis cumulat, 297. Bagoamque negligit, 298. à quo accuſatur, 299. & perit, 300

Oxartes, Syſimithrem ad deditionem compellit, 159

Oxatres, frater Darii, vinculis exemptus, 14. Beſſum torqueri jubet, 110

Oxiartes, filiam in matrimonium dat Alexandro, 311

Oxicanus, Indus Regulus, 275

Oxidates, Satrapes, vinculis exemptus, 14

Oxidracæ, Urbs, ab Alexandro obſeſſa, 254. & capta, 258

P.

Parapamiſadæ, Regionis horror, 89. & incommoda Macedonum exercitûs, 90, 91
Parmenio, Ejus laudes, 54, & mors, 85, egregiaque facinora, 86
Perdiccas, Annulum regium accipit, 318. De republica ordinanda diſſerit, 326. in diſcrimen vitæ adducitur, 334. Aridæum ad conditiones pacis offerendas compellit, 337. Meleagrum decipit, 340. & interfici jubet, 342
Petra, In Sogdiana obſeſſa & capta, 137. altera in Indiis expugnata, 203
Peuceſtes, In urbe Oxidracarum glorioſe occumbit, 257
Phegelas, Indus Rex, 236
Philippus, Lyſimachi frater, honeſte moritur, 160
Philotas, Conjurationem indicatam ſilentio premit, 42. veniam impetrat, 44. Majeſtatis accuſatur, 46. Ducibus ſons videtur, 47. comprehenditur, 48. cauſam dicit, 56. torquetur, 65. 69. confitetur, 67, 69. Saxis obruitur, 70
Philotas, Angeus cognomine, Quam Provinciam ſortitur, 343
Phradates, Hyrcaniæ Satrapes, 26
Pithon, Tumultuantes Muſicanos opprimit 276. Mediæ Prætor factus, 343
Polemon, Amyntæ frater, 81

Po-

Polyperchon, Bubacenem domat 170 Perſis adorantibus Alexandrum inſultat, 174, 175
Polydamas, Ad occidendum Parmenionem mittitur, 83
Porus, Legatis Alexandri fortiter reſpondet, 211. in ripa Hydaſpis caſtra locat, 212. cæditur, 221. veniam impetrat ab Alexandro, 224
Prataphernes. Hyrcaniæ Satrapes, 146
Præſti, Indorum genus, domiti, 275
Provinciæ, Inter Duces diſtributæ, 343
Ptolemæus, Sagittâ veneno tincta vulneratus, 277. herba in ſomnis Alexandro viſa ſenatur, 278. de Succeſſore eligendo agit, 328. Ægypti Prætor factus, 343. Alexandri corpus Memphim ferendum curat. 348
Pueri, Regii apud Macedonas, 160, 175, 137.

R.

R*Oxane*, Alexandro nubit, 168. & filius ex eo ſuſceptus ad hæreditatem paternam vocatur, 326, 327,

S.

S*Abus*, Rex Indus, 275
Sabracæ, Bellum parant, 273. & jugum accipiunt, 274
Sacæ, Alexandro ſe tradunt, 132
Satibarzanes, rebellis, vincitur, 101. Moritur, *Ibid.*

Scythæ, Quam late diffuſi, 115, & 116. Alexandrum tentant repellere, 116. legationem mittuut, 124. vincuntur, 131. filiam Regis ſui in matrimonium Alexandro offerunt, 146
Seditio, In exercitu Macedonico, 250. & 306
Semiramis, Regina, Alexandro in admiratione, 114
Sobii, Indi, Origine Græca, 249
Sogdianæ, Æſtus vehemens regionis, 102 & magnitudo, 134. Sogdianorum captivorum hiſtoria, 134
Sophites, Rex Indus, 234. Gentis ſapientia, *Ibid.* Regis magnificus cultus, *Ibid.* canes nobiles & generoſi, 235
Soſtratus, Conjurationis auctor, 176
Spitamenes, Beſſum vinculis onerat, 105. Sogdianos ad arma concitat Bactrianosque, 113. Macedonas in inſidiis cædit, 123. ab uxore necatur, 161
Statira, Alexandro nubit, 311
Styx, Vid. *Venenum.*
Symmachus, Cujus temeritas & mors, 213
Syrrhi, Cui uſui apud Barbaros, 98
Syſigambis, Alexandro extincto, luctu conficitur, 322
Syſimithres, ſe & provinciam dedit Alexandro, 158. & commeatus large præbet, 167

T.

T*Anais*, Amnis, 116, 117
Taxiles, Cujus frater Porum ad deditionem hortatur, 222
Thaleſtris, Cum Alexandro concumbit, 32
Timæus, Cujus fortitudo & mors, 258
Triumphus, Alexandri in Indiis, 288, 289

U.

V*Enatio*, Alexandri in India, 147
Venenum, Alexandro datum, 346

X.

X*Enippa*, Scythiæ Provincia, 157

Z.

Z*Ioberis*, Amnis miræ naturæ, 22
Zopyrion, Thraciæ Prætor, cum claſſe naufragium facit, 301

Sidney - 6200

Digitized by Google